

1 § Utökning av antalet suppleanter i finansutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i finansutskottet skulle utökas från 27 till 28.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i finansutskottet

Företogs val av extra suppleant i finansutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i finansutskottet

Lotta Olsson (M)

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

EU-dokument

KOM(2013) 95 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 29 april.*

KOM(2013) 96 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 26 april.*

KOM(2013) 97 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 29 april.*

KOM(2013) 107 till utbildningsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 26 april.*

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Justitieutskottets betänkanden 2012/13:JuU10, JuU12 och JuU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2012/13:AU6
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:Ubu5
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU7

*Svenskt deltagande i
Europeiska unionens
marina insats
(Operation Atalanta)*

5 § Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Operation Atalanta)

Föredrogs
sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2012/13:UFöU2
Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Operation Atalanta) (prop. 2012/13:66).

Anf. 1 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! God morgon! Senare i dag ska vi besluta om den svenska insatsen i den så kallade Operation Atalanta. Det är en insats som handlar om att bekämpa piratverksamhet utanför framför allt Somalias kust. Debatten kommer alltså att handla om det betänkande där detta behandlas.

Herr talman! Vänsterpartiet är positivt till insatsen som sådan, men vi har några invändningar, och jag ska förklara vad de går ut på. Jag vill också yrka bifall till Vänsterpartiets reservation i ärendet.

Operation Atalanta handlar om att skydda fartyg som riskerar att utsättas för piratdåd, framför allt utanför Somalias kust. De fartyg som skickas till Somalia med hjälpsändningar finns också i riskzonen, och det är framför allt dessa fartyg som behöver skydd. Det är alltså i grunden en humanitär insats att skydda dessa fartygssändningar. Vänsterpartiet har dock vissa krav som vi tycker är viktiga att uppfylla för att legitimera dessa operationer.

Herr talman! I den proposition som regeringen lämnat och som betänkandet gäller nämns över huvud taget inte FN:s resolutioner 1325, om kvinnor, fred och säkerhet, 1612, om barn i väpnade konflikter, och 1820, om sexuellt våld i väpnade konflikter. I betänkandet uttrycker utskottsmajoriteten att man ”beklagat och finner det anmärkningsvärt att regeringen ... inte nämner dessa resolutioner”.

Vi tycker att det är anmärkningsvärt svagt uttryckt av utskottet och vill se regeringen återkomma ganska snart och snabbt med ett förslag på hur det kan säkerställas att resolutionerna beaktas och att de genomsyrar förberedelserna för insatsen liksom själva insatsen. Vi har sett alltför många konflikter i världen där det inte har tagits någon hänsyn till dessa viktiga resolutioner och menar att Sverige har ett stort ansvar för att se till att dessa frågor alltid finns med och arbetas med i alla konflikter där vi deltar med fredsbevarande styrkor.

Herr talman! I Kenya finns det i dag enligt uppgift sju personer som tillfångatagits av svenska styrkor för fyra år sedan. De är misstänkta för piratdåd. Problemet är dock att dessa personer ännu efter fyra år inte har ställts inför rätta. Vi vet alltså inte om och vad de egentligen är skyldiga

till. Vänsterpartiet menar att detta är oacceptabelt. Rättssäkerheten och hänsynen till de mänskliga rättigheterna är centrala delar i alla operationer som Sverige deltar i.

Det finns alltid risker med gripandet av misstänkta pirater: risken att ingen nation vill ta ett ansvar och att de kanske därför släpps utan rättegång och kan begå nya brott, risken att samarbetet mellan olika länder misslyckas med att samla in bevis och att de därför inte kan dömas och risken att de misstänkta inte får en rättvis rättegång och att oskyldiga därmed kan komma att dömas. Därtill kommer risken för att fångar torteras eller behandlas illa på annat sätt. Vi har sett exempel på sådant även i det här sammanhanget.

Utskottets majoritet nöjer sig med att hänvisa till bland annat EU:s representanters rätt att besöka överförda personer. Vi menar att det inte räcker. Sverige har ett eget ansvar för att se till att minimera alla risker för ett rättsosäkert förfarande. Vi vill därför att regeringen återkommer med förslag på hur hanteringen ska gå till från svensk sida.

Herr talman! Vi har i vår reservation också uttryckt vår vilja att Sverige inte deltar i några landbaserade operationer. Operation Atalanta har ju fått lite utvidgade befogenheter när det gäller våldsutövning. Vid det informationsmöte som vi hade inför behandlingen av betänkandet försäkrade regeringen att detta inte ska ske. Med tanke på vilka styrkor vi skickar utgår jag från att så heller inte blir fallet. Skulle förutsättningarna förändras utgår vi från att regeringen återkommer till riksdagen med en begäran.

Herr talman! Jag förstår att vissa tänker att vi i Vänsterpartiet använder både hängslen och livrem, men i internationella operationer av det här slaget ser vi det som oerhört viktigt att säkerställa att internationella konventioner och resolutioner följs. Det finns historiska exempel som förskräcker på hur det kan bli när det inte trycks tillräckligt på detta. Sverige kan aldrig smita undan sitt ansvar när det gäller deltagande i sådana här operationer och ansvar för att resolutionerna följs och att rättssäkerheten och de mänskliga rättigheterna beaktas i alla operationer.

Anf. 2 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Riksdagen har i dag att behandla förslaget om fortsatt deltagande i EU:s marina insats i Adenviken och i Indiska oceanen – det vi kallar Operation Atalanta.

Det handlar om att säkra humanitära hjälpsändningar som transporteras via fartyg men också om att förhindra det sjöröveri som är ett hot mot internationell handel och som hjälper till att trasa sönder länder och samhällen i regionen. EU har genom sina deltagande medlemsländer axlat sin del av det internationella ansvaret sedan den 8 december 2008. Sverige har varit på plats tidigare både genom Försvarmaktens försorg och genom Kustbevakningen.

Rapsodiskt kan bilden tecknas av de senaste årens händelser i Somalia med politiskt sönderfall, våld och övergrepp. Under lång tid – vi talar om över två decennier – har det saknats fungerande regering. Människor har plågats av inbördeskrig, och nyhetsrapporteringen har präglats av rapportering om al-Shababs övergrepp. Nu har våldsgrupperna sedan 2011 drivits ut ur huvudstaden Mogadishu, och det finns tecken på växande politisk stabilitet, om än från tidigare relativt låga nivåer.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Svenskt deltagande i
Europeiska unionens
marina insats
(Operation Atalanta)*

Den humanitära situationen i Somalia är en av de svåraste i världen med ca fyra miljoner människor i behov av hjälp. Av dessa är runt två miljoner direkt beroende av humanitära insatser utifrån för sin överlevnad. Det finns 1,1 miljoner internflyktingar i Somalia och en miljon somaliska flyktingar i regionen. 236 000 barn uppskattas vara akut undernärda. Svälten i vissa områden har krävt tiotusentals dödsoffer. Det är i ljuset av detta Sveriges och EU:s närvaro ska ses.

Livlinan har varit transporter av mat och andra förnödenheter i FN:s regi. Från och med november 2007 har FN:s livsmedelsprogram transporterat mer än 800 000 ton mat till Somalia. Behovet av att skicka humanitär hjälp med sjötransporter till Somalia 2013 bedöms förbli fortsatt omfattande med tanke på läget. Sjövägen är det mest effektiva sättet att nå de hjälpbehövande. Varje kapat fartyg kan innebära tragik för alla dem som väntar på lasten.

Det goda med insatser som Operation Atalanta är att inga fartyg med förnödenheter från FN:s livsmedelsprogram har attackerats sedan 2008. Vi är med och gör nytta. Vi är med och gör skillnad.

Utöver Operation Atalanta deltar Sverige även på andra sätt för att mildra nöden. Sverige har under 2012 bidragit med betydande belopp i humanitärt stöd till Somalia. Det är stöd som går via FN, rödakors- och rödahalvmånerörelsen och enskilda organisationer. Under 2011 bidrog Sverige med 438 miljoner kronor i humanitärt stöd till Somalia. Av dessa gick 74 miljoner kronor till FN:s livsmedelsprogram.

Herr talman! Utöver de viktiga mattransporterna handlar det om att säkra ett av de mest trafikerade fartygsområdena i världen. Via Adenviken går fartygen på väg till och från Suezkanalen. Det handlar om 33 000 handelsfartyg per år. Under 2012 noterades en minskning av piraternas framgångar till havs gentemot handelsflottorna. I jämförelse med 2011 reducerades både antalet attacker, från 317 till 89, och antalet framgångsrika kapningar, från 25 till 13.

Minskningarna kan bero på en kombination av åtgärder. De kan bero på internationell närvaro som Operation Atalanta men också på att ett växande antal länder tillåter beväpning ombord på den egna handelsflottan. Fartygen utrustas också med taggtråd, vattenkanoner och högre fribord. Det är registrering och anmälan inför passage i högriskområden. Till allt detta kommer ett illegalt och oreglerat fiske som hotar både fiskbeståndet och inkomstmöjligheterna för somaliska fiskare.

Genom avtal med olika länder som Seychellerna, Mauritius och Kenya finns möjligheter att döma och hålla i fängelse de pirater och sjörövare som fångas in. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet, vars betänkande vi nu behandlar, påminner om att en till annat land överförd person ska behandlas human och inte utsättas för tortyr eller andra övergrepp. Personerna ska inte utsättas för inhuman behandling, och den rättsliga prövningen ska vara rättvis och öppen och göras av en kompetent, oberoende och opartisk instans.

Utskottet påminner också om att det i regeringens proposition saknas hänvisningar till FN:s säkerhetsrådsresolutioner 1325, om kvinnor, fred och säkerhet, 1612, om barn i väpnade konflikter, och 1820, om sexuellt våld i väpnade konflikter. De utgör självklara beståndsdelar i det viktiga freds- och säkerhetsfrämjande arbete som sker inom ramen för Operation Atalanta.

Herr talman! Det svenska bidraget utgörs av HMS Carlskrona med ombordbaserad helikopter, säkrings- och bordningsstyrka samt förberedda utrymmen för sjukvård och kirurgi. Totalt sett handlar det om att ställa till förfogande en väpnad styrka bestående av högst 260 personer. Det handlar om högst fyra månader från den 6 april i år.

HMS Carlskrona återvänder till Adenviken efter att ha varit där tidigare. HMS Malmö och HMS Stockholm samt stödfartyget HMS Trossö var på plats från maj till september 2009. Från maj till november 2010 var, som nämnts, HMS Carlskrona där med bland annat en säkrings- och bordningsstyrka. Sverige har också haft ledningsansvaret för Operation Atalantas styrkehögkvarter och bidragit med en helikopterenhet. Sverige har vid två tillfällen, under perioderna mars till juni 2010 och oktober 2012 till februari 2013, bidragit med ett sjöövervakningsflygplan från Kustbevakningen.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis vända mig direkt till både de kolleger som i dag i riksdagen ska fatta beslut om fortsatt deltagande i Operation Atalanta och de kvinnor och män vilka ska tjänstgöra på plats.

Insatserna medverkar till att göra skillnad. Det handlar om vårt bidrag för att försöka skapa något drägligare och något bättre villkor för hårt utsatta och plågade människor. Samtidigt ska vi alltid vara medvetna om att den här typen av uppdrag är förenad med risker. Det kan handla om fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser. Det kan bli skarpt läge. Vi har som landets främsta politiska företrädare i riksdagen genom vårt bifall axlat ansvar för insatsen. Och den utförs av duktiga kvinnor och män. Sveriges insats i Operation Atalanta är i de nödlidandes intresse, är i vårt lands intresse och är en del av det internationella ansvar som visas inom ramen för EU:s gemensamma insatser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på Vänsterpartiets reservation.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 3 CARINA HÄGG (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i det sammansatta utskottets betänkande om Operation Atalanta och avslag på reservationen.

Från Socialdemokraterna deltar även Åsa Lindestam från försvarsutskottet i den här debatten.

Vi är stolta över den kompetens som svensk personal kan och ska bidra med. De män och kvinnor som sänds ut i internationella insatser för att bidra till internationell säkerhet ska känna ett brett stöd. De har vårt stöd.

Afrikas horn är en komplicerad region där Somalias långa inbördeskrig påverkar säkerheten och utvecklingsmöjligheterna. Somalia är ännu skört, men vi gläds ändå åt att landet har tagit viktiga steg framåt. I dag kan vi besöka såväl Somaliland som Puntland och Mogadishu. Det kunde vi inte förra året.

I betänkandet har vi också skrivit in Amisom, EUTM Somalia och EUCAP Nestor. Det finns en vidare säkerhetsstruktur för att stödja säkerheten i Somalia även om de olika delarna inte nödvändigtvis har någon samverkan. Men det är ändå viktigt att ha det här klart för sig.

Nyhetsflödet från Somalia har dominerats av svältkatastrofer, krig och konflikter samt piratdåd. Under senare år har vi också nåtts av information om hur extremister, som den islamistiska milisen al-Shabab, har härjat för att stoppa hjälpsändningar på land som resultat.

En majoritet av internflyktingar utgörs av kvinnor och barn. Miljoner somalier har sökt sin tillflykt undan krig och förföljelse även i andra länder i regionen men också i Sverige. Drygt 20 000 somaliska flyktingar har valt att återvända från Kenya. I Dadaablägret i Kenya lever ännu en halv miljon flyktingar. Det är tveksamt om ett skört Somalia utan hjälp från omvärlden inom kort kan klara av att ta emot 600 000 hemvändande flyktingar, som man beräknar att det är, från främst Kenya och Etiopien.

Notera också att FN har talat om att det i Mogadishu finns 369 000 internflyktingar. Problemet är alltså inte av den dimensionen att ett enskilt skört land kan klara av det själv, utan det finns anledning att fundera på det internationella ansvaret.

Efter årtionden av politiskt kaos har Somalia en president, en premiärminister, en regering och ett parlament på plats i Mogadishu. De representerar nya politiker. Samtidigt vet vi att det i kulisserna lurar gamla krigsherrar och personer som har intressen av att konflikter, motsättningar, terrordåd och annat kan fortgå, vilket påverkar både den somaliska utvecklingen och regionen.

Herr talman! Vi förutsätter också att det finns möjligheter till partnerarbete. Besöksutbyte på politisk nivå ska fungera över landgränser. Nu finns äntligen demokratiska plattformar som ger förutsättningar för landets utveckling på nationell nivå men också för ett internationellt deltagande.

Säkerhetssituationen har gradvis förbättrats, men Amisom utgör fortfarande en grundförutsättning för säkerheten i landet, och det är Atalanta på havet.

Somalier i diasporan har uttryckt sin vilja att bidra till återuppbyggnaden av sitt gamla hemland. Men ännu drunknar människor som söker sig en tillflykt i andra länder i Adenviken, eller också tas de till fånga i Sinai på väg upp till Europa. I grannlandet Yemen är läget fortfarande bekymmersamt.

Bara i Sverige finns det 50 000–60 000 somalier som huvudsakligen den svenska flyktingpolitiken har haft som åtagande. Somaliska flyktingar har kommit företrädesvis från 1989 fram till i dag. Somalierna är en av de största grupperna bland asylsökande och anhöriginvandrare. Det handlar om administrativa frågor som kräver sin hantering och lösning.

Vi har förståelse för Somalias önskan om diplomatisk närvaro i Sverige. Det är en fråga för somaliska beslutsfattare att själva ta ansvar för och ta beslut om. Men jag tycker att vi kan bidra. Vi socialdemokrater har sagt att vi vill se en konsul, gärna inledningsvis en honorärkonsul, på plats i Mogadishu. Vi behöver också ha en diplomatisk struktur för att möta de gemensamma utmaningar och de frågor som vi har att hantera mellan våra länder.

I dag ansvarar den svenska ambassaden i Nairobi för Sveriges relationer till Somalia. Det är ett arrangemang som vi menar kan fungera väl även fortsättningsvis men som är i behov av kompletteringar utifrån förbättrade förutsättningar. Sida har tagit beslut om att flytta beslutsmandatet från Stockholm till Nairobi. Det är ett steg. Jag vill se en starkare

närvaro i Mogadishu med kontor på plats när det blir praktiskt och säkerhetsmässigt möjligt.

Men vi vill som sagt se en konsul. Och jag menar att det kan ordnas utan dröjsmål. En svensk diplomatisk representation i Somalias huvudstad Mogadishu skulle bidra till att stärka banden mellan Sverige och Somalia. Det skulle också kunna bidra till att man tar till vara den kompetens som finns i båda våra länder.

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt att trygga transporterna via sjöfarten. Men vi ser också kopplingarna till situationen på land. Det är någonting som vi har diskuterat vid tidigare beslut om att stödja aktioner mot piratdåden.

Säkerheten kommer först. Utan säkerhet blir det ingen utveckling. Det var vad man sade till mig i Mogadishu.

Nu kan vi se att vi med den säkerheten kan stödja Somalias utveckling på mer än ett sätt. Det behövs humanitärt stöd och civila insatser men fortfarande också militära insatser. Vi behöver alltså flera olika komponenter för att kunna stödja det här sköra landet att fortsättningsvis kunna ta steg framåt.

En sak som jag tycker har saknats och som jag har efterfrågat under alla de diskussioner och betänkandearbeten vi har haft är ett aktivt arbete för att spåra de pengar som kommer från piratverksamheten. Det är stora summor, och jag tror att man också ska jaga pengarna. Det finns nämnt, och det sägs att man också ska göra det, men konkret har jag inte sett att man har prioriterat detta arbete.

Rättssäkerheten för dem som tas till fånga är naturligtvis någonting som vi vill understryka.

Herr talman! Om en månad ska Sida presentera sina förslag till satsningar på Somalia för regeringen. Jag tycker att det är viktigt att man lyssnar in debatten, som här och tidigare debatter, men också att man lyssnar in diasporan och Organisationssverige. Äntligen är vi ju där, herr talman, att vi kan bidra till Somalias utveckling på flera olika sätt, och Sidas mer aktiva intåg är ett viktigt steg.

Att det kan vara möjligt beror också på det arbete vi har gjort för att stödja den säkerhetspolitiska utvecklingen. Jag menar att Amisom fortfarande är viktig men att Atalanta i den andra geografiska delen av Somalia utgör en viktig del när man bevakar vattnet. Vattenytorna är en transportmöjlighet, och det ger som sagt både möjligheter och anledning att fundera på säkerheten.

Piratverksamheten i Adenviken har urgamla traditioner men har eskalerat, och vi har ett gemensamt internationellt ansvar för situationen, som hotar säkerheten såväl på vattnet som på land. Jag är glad över att sjöfarten själv har tagit ett ökat ansvar. Vi ser hur viktigt det är att man går i konvoj och har stöd för detta.

Det nämns också i betänkandet att man ska kunna se på hot mot utfiskning och illegalt fiske. Jag tror inte att vi ska överdriva möjligheten att fokusera också på detta, men det är ändå viktigt att man nämner att detta är ett problem, för utfiskning utanför det egna landets kontroll är ett problem i Somalias artrika vatten. Detta är en viktig framtida näringsgren där Somalia vill utveckla sin kompetens. Då ska inte den kompetensen finnas på plats först när det inte finns någonting att hämta upp ur haven. Jag tycker att det är en viktig markering.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Svenskt deltagande i
Europeiska unionens
marina insats
(Operation Atalanta)*

Slutligen, herr talman, är det viktigt för oss – och det står också skrivet här och är en förutsättning – att det finns ett FN-mandat. Det är också viktigt att resolutionerna 1325 och 1820 finns med och att vi talar om konventioner och resolutioner som är viktiga för barn. Den helheten tycker jag finns uttryckt på ett bra sätt i det här betänkandet, så jag yrkar än en gång bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 4 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Behovet av humanitär hjälp med sjötransporter till Somalia är fortfarande mycket stort. Sjöröveriet fortsätter att utgöra ett hot mot den fria sjöfarten, den internationella handeln, godstransporter och besättningarnas säkerhet. Hotet är särskilt allvarligt utanför Somalias kust.

Den långvariga konflikten och avsaknaden av en fungerande regering som kan skydda landets kust samt garantera lag och ordning har bidragit till att sjöröveri har blivit en betydande inkomstkälla för olika kriminella grupperingar i Somalia. Det illegala och oreglerade fisket, som har pågått i många år, har dessutom reducerat fiskbeståndet och inkomstmöjligheterna för de somaliska fiskarna.

Det är därför mycket bra att Operation Atalanta syftar till att ge skydd åt fartyg som för World Food Programmes räkning transporterar mat till nödställda i Somalia. Det är dock beklagligt att resolutionerna 1325, om kvinnor, fred och säkerhet, 1612, om barn i väpnade konflikter och 1820, om sexuellt våld i väpnade konflikter, saknas i regeringens proposition. Detta beklagar vi djupt.

Uppdraget inkluderar också användning av våld för att förebygga, avvärja och bekämpa sjöröveri och väpnade rån mot fartyg som kan komma att begås i de områden där insatsen genomförs. Som en följd av det mer utbredda sjöröveriet öster om Somalia har Operation Atalantas operationsområde vidgats till att i dag förutom Adenviken inkludera delar av Indiska oceanen.

Miljöpartiet har vid tidigare svenska insatser i Operation Atalanta påtalat behovet att även övervaka fisket utanför Somalias kust. Misstankar finns att delar av EU:s fiskeflotta varit delaktig i rovfisket utanför Somalias kust och att IUU-fisket, det vill säga olagligt, orapporterat och oreglerat fiske, fortgår alltjämt men nu i skydd av Operation Atalanta.

Miljöpartiet välkomnar att Operation Atalanta nu även ska stävja IUU-fiske. I den utsträckning Atalanta bistår EU:s fiskefartyg är det rimligt att de samtidigt kontrollerar att dessa fartyg inte deltar i så kallat IUU-fiske.

När Operation Atalanta eskorterar fiskefartyg bör det även ingå i mandatet att kontrollera att fartygen har rätt licenser och att de har rapporterat sitt fiske på ett korrekt sätt. Ett sådant förtydligande av Operation Atalantas mandat skulle ligga i linje med EU-parlamentets position för fiskepolitiken som antogs den 6 februari i år. I den ingick följande stycke: Unionen skall i samtliga internationella fora främja och stödja alla åtgärder som krävs för att utrota olagligt, orapporterat och oreglerat fiske.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Herr talman! Det är nu ett stycke in i debatten, och väldigt mycket har redan sagts.

Jag kan bara instämma i de slutsatser som har dragits av tidigare talare, att det är en värdefull insats som nu kommer att göras av örlogsfartyget Carlskrona i Adenviken och anslutande vatten. Det handlar alltså om att skydda World Food Programmes transporter av livsmedel. Det har skett vid tidigare tillfällen på ett synnerligen effektivt sätt. Det finns inte något som helst skäl för mig att tro att det kommer att bli en annan utgång den här gången.

Dessutom är det så att varje marin närvaro i de här vattnen medverkar, direkt och indirekt, till att säkra de strategiska flöden som är viktiga för den globala ekonomin men också viktiga för svenskt vidkommande. Jag instämmer gärna också i det som Hans Wallmark tidigare sade, att den här operationen därtill ligger också i nationens intresse.

Herr talman! Under det senaste året har jag ställt frågor i riksdagen angående när Carlskrona nästa gång skulle delta i den här operationen, och jag har gjort vad jag har kunnat för att trycka på för att detta skulle förverkligas. Skälen till detta är många, inte bara att den här operationen är värdefull sett ur olika perspektiv, utan också att vi genom att gå efter annan delta i sådana här operationer bygger upp kompetens, inte bara hos vår plattform utan också hos de besättningar som verkar på plattformen. Det är genom att delta i skarpa internationella insatser som vi också bygger stridsduglig förmåga. Det är inte därför vi deltar i operationen; det är viktigt att understryka. Men det är något som kommer på köpet när operationerna genomförs.

Herr talman! För fem år sedan föreslog Försvarsmakten att HMS Carlskrona skulle tas ur tjänst som örlogsfartyg och i stället bli signalspaningsfartyg i Östersjön. Det var ingen riktigt bra idé, tyckte bland andra jag, eftersom HMS Carlskrona är det största örlogsfartyg Sverige har. Så här efteråt tycker jag att man kan skicka en tacksamhetens tanke till den så kallade genomförandegrupp som faktiskt satte stopp för den här idén och såg till att HMS Carlskrona bara något år senare faktiskt fanns tillgänglig för att göra operativ nytta i Adenviken.

Det är väl ingen som så här långt direkt har bemött Torbjörn Björlunds oro och invändningar mot utformningen av den här insatsen, men det är naturligtvis så att vi alltid måste inse att skarpa insatser med större eller mindre sannolikhet innebär att misstag av olika slag kommer att begås. De må vara rättsliga, de må vara operativa.

Det vi har att göra som politiker är ju en sorts avvägning. Vilken nytta, vilket skydd kan vår insats innebära för dem som behöver skydd, hjälp och stöd? Det är den nyttan som sedan måste vägas mot riskerna. Jag instämmer gärna i det som Torbjörn Björlund säger om vikten av att minimera dessa risker så långt det över huvud taget är möjligt, men jag tror att om man kommer till slutsatsen att man aldrig kan delta såvitt man inte har både hängslen och livrem samt fallskärm kommer Sverige aldrig att bidra till sådana humanitära insatser som vi har gjort de senaste tio åren. Det vore naturligtvis, Torbjörn Björlund, inte ett steg framåt utan bakåt för mänskligheten.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Jag kände mig naturligtvis lite apostroferad av Allan Widman. Jag förstår också att det finns risker i alla internationella insatser och operationer, men vi kan aldrig från svensk sida undandra oss ansvaret att själva se till att det inte blir misstag. Det är egentligen det vi poängterar i vår reservation. Att i samarbete med andra acceptera misstag tycker inte jag är en framkomlig väg. Det är därför vi har lämnat den här reservationen.

När Sverige deltar – vi ska inte undvika att delta i operationer – ska vi se till att vi tar ansvar och har resurser att se till att de här resolutionerna följs, att det är rättssäkert och att vi ser till att våra insatser görs på ett rättssäkert sätt. Om andra saker händer är det ju svårt att ta ansvar för det. Det är Sveriges ansvar som vi poängterar.

Fallet med de fångar som sitter i Kenya är inte acceptabelt. De är alltså pirater som är tillfångatagna av svenska styrkor 2009 men som efter fyra år sitter utan rättegång. Det tycker inte jag är någonting som vi kan acceptera. Det måste vi agera mot som land. Sverige måste agera där. Vi kan inte lita till att EU gör någonting. Vi måste ha ett eget ansvar för att göra det. Det är det vi trycker på.

Det är därför jag också tycker att det är så viktigt att man faktiskt poängterar att vi gör det här. Ett tecken på att man inte tar det på allvar är väl att regeringen inte skriver in resolutionerna 1325, 1612 och 1820. Det tycker vi också är ett tecken på att man måste ta det på större allvar.

Därför tycker jag, Allan Widman, att vi ska vara med på så många insatser som möjligt men också måste se till att ha på fötterna så att Sverige tar ett stort ansvar.

Anf. 7 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Flertalet av de resolutioner som Torbjörn Björlund mot slutet av sin replik räknar upp har förvisso inte så mycket med rättssäkerheten för tillfångatagna pirater att göra. Men det är väldigt lätt att instämma i det som Torbjörn Björlund säger. Och jag vet att Torbjörn Björlund och Vänsterpartiet den här gången inte avfärdar insatsen beroende på de möjliga problem och risker som är förknippade med den.

Jag tycker ändå att det var viktigt att ha det här problematiserande resonemanget. Jag tycker dessutom att jag gjorde det i ganska stor vänlighet.

Herr talman! Jag har följt de överläggningar som sammansatta utskottet har haft beträffande Operation Atalanta under rätt många år, och jag vet att utskottet har lagt väldigt stor vikt vid och mycket tid på att se till att rättssäkerheten garanteras så långt det över huvud taget är möjligt. Sverige och andra länder har ingått avtal med länder i regionen som handlar om att man ska lagföras för de brott som begås och att detta ska ske under former som är helt acceptabla med avseende på internationell rätt och mänskliga rättigheter.

Jag är övertygad om att Sverige kommer att fortsätta på denna linje och göra allt vad Sverige kan för att minimera möjligheterna till misstag. Men, herr talman, det vore ett misstag att tro att de helt kan försvinna. Det begås misstag i alla rättssystem, så ock i det svenska.

Anf. 8 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Jag förstår också det. Vi är överens om att den här operationen är viktig, och den är många gånger avgörande för Somalias utveckling. Vi har inte ställt någonting emot det.

Däremot har vi sett även svenska insatser där vi deltar som inte alltid har varit till hundra procent. Vi måste ha målsättningen att det ska vara hundra procent i svenskt deltagande. Det tycker vi. Det är också därför som vi trycker på det här. Vi kommer att fortsätta att göra det. Vi kommer säkert från Vänsterpartiets sida att vara med på andra insatser i världen framöver, men vi kommer aldrig att släppa det här kravet.

Jag tror inte att någon här har någon annan avsikt. Däremot måste vi kanske trycka hårdare på att vi aldrig ska glömma det och att vi aldrig kommer ifrån vårt eget ansvar som deltagande land. Det tycker jag är den springande punkten även i den här debatten.

Anf. 9 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis glädjande för mig att höra att Vänsterpartiet avser att vara med och stödja andra insatser som Sverige i framtiden kommer att göra under huvudmannaskap av FN, EU eller andra organisationer. Så här långt är jag inte säker på att de ställningstaganden som Vänsterpartiet har gjort de senaste åren vittnar om detta, men man kan naturligtvis alltid förbättra sig och komma till nya insikter. Det hoppas jag verkligen att Vänsterpartiet gör, för det ligger i små länders, som Sveriges, intresse att den multinationella rättsordningen stärks, och det här är en del av detta.

Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag är hes, och det är nog bra, för det gör att jag kommer att vara om möjligt ännu mer kortfattad och stringent än jag brukar vara, om jag får säga det själv. Det är nämligen ingen annan som säger det.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Det finns en reservation från Vänsterpartiet, men nog ligger den, vilket framgick här, mycket nära det beslut som riksdagen snart kommer att fatta. Jag yrkar ändå avslag på den.

Tidigare talare har redogjort väl för den viktiga insats mot sjöröveri och för att skydda matleveranser till Somalia som EU:s marina insats, Operation Atalanta, utför. Det är nu tredje eller fjärde gången, beroende på hur man räknar, som Sverige ställer upp, denna gång med fartyget Carlskrona, med bland annat en helikopterenhet och en säkrings- och bordningsstyrka.

Som alltid när Sverige sänder ut väpnade styrkor för att göra tjänst i fredsinsatser eller vid oroshärdar, som i vattnen utanför Somalia, är det en stor trygghet för oss beslutsfattare att veta att man kommer att vara väl förberedd och göra mycket professionella och gedigna insatser. Det uppskattar jag och Centerpartiet, och det vet jag att vi uppskattar brett i Sveriges riksdag. Jag instämmer i det Hans Wallmark välformulerat uttryckte om de soldater som ställer upp för det här viktiga men ibland också farliga uppdraget.

Regeringen ger i sin proposition en god bild av situationen i Somalia, som ju lidit svårt i flera decennier av fruktansvärda inbördeskrig, svåra

umbäranden, hunger, brist på mat och väldigt mycket annat. Den humanitära situationen i Somalia är en av de svåraste i världen med ca 3,8 miljoner människor i behov av humanitär hjälp. Hösten 2012 beräknades över 2 miljoner människor ha osäker tillgång till mat, och 236 000 barn uppskattades vara akut undernärda. Hans Wallmark tog också upp detta, men jag vill understryka det för det är viktigt att vi har lägets allvar väldigt klart för oss.

Därför betyder mattransporterna sjöledes till Somalia väldigt mycket. Hindras FN:s hjälpsändningar av sjörövare kan det få förödande konsekvenser. Sedan Operation Atalanta igångsattes har faktiskt inga World Food Program-fartyg attackerats.

Det finns också ljusglimtar vid horisonten i Somalia. Den väpnade islamistiska motståndgruppen al-Shabab har i hög grad pressats tillbaka av insatser från Afrikanska unionens länder och styrkor. Val har hållits, som Carina Hägg var inne på, och det finns president och regering.

För att bekämpa sjöröveriet finns olika pågående internationella insatser, varav EU:s Operation Atalanta är en. Nato genomför sedan 2009 en liknande operation, och länder som Indien, Kina och Ryssland har i perioder befunnit sig i området med fartyg eller annat stöd mot sjöröveri.

Herr talman! Svensk marin kommer åter att bekämpa sjöröveri och säkerställa fartygstransporters säkerhet utanför Somalias kust genom deltagande i Operation Atalanta. Det är bra.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 11 STELLAN BOJERUD (SD):

Herr talman! Operation Atalanta började den 8 december 2008 och grundas på FN-resolutionerna 1816 med flera. Senaste förlängningen av uppdraget har beslutats enligt resolution 2015.

Den här operationen är välkommen av Somalias övergångsregering. 23 av EU:s 27 nationer deltar, liksom fyra icke-EU-stater, nämligen Norge, Ukraina, Kroatien och Montenegro. För närvarande finns sex fregatter på plats, två från Frankrike, en från Storbritannien, en från Nederländerna, en från Tyskland och en från Spanien. Sjöstyrkechefen på plats är en spansk amiral. I övrigt leds operationen från Storbritannien.

Det finns också i närområdet en annan operation som Nato igångsatte den 17 augusti 2009, nämligen Operation Ocean Shield. Där ingår, kuriöst nog, ett antal icke-Nato-stater såsom Ryssland och Kina samt, kuriöst nog, Nordkorea och Sydkorea på samma sida.

I Operation Atalanta har Sverige, som nämnts tidigare, deltagit två gånger. Första gången var det med två korvetter och ett stödfartyg. Det var sommaren 2009. Andra gången var det med HMS Carlskrona, som medförde två helikoptrar, varav en växelvis var stationerad på den franska flygbasen i Djibouti. Styrkechef då var konteramiralen Jan Thörnqvist. Denna operation pågick sommaren 2010. Under 2010 lyckades Operation Atalanta på olika sätt stoppa 72 procent av piraternas aktioner.

Jag går över till frågan om insatser på land. Insatserna på land är begränsade till två kilometer från kusten. Insatserna sker med helikopter i syfte att förstöra piraternas båtar, så kallade skiffs. Det är gummibåtar med kraftiga utombordsmotorer. Det är säkrare för alla parter att förstöra

båtarna i land än att bekämpa dem till sjöss, där människor kan drunkna eller skjutas ihjäl.

Sedan kommer frågan om oron för behandlingen av infångade pirater. Ja, det finns skäl att vara lite fundersam. Enligt avtalet för Operation Atalanta får man föra tillfångatagna pirater till Kenya. Nu anses provinserna Puntland och Somaliland, delar av Somalia, så stabila att Kenya avser att överföra fångarna dit. Det finns dock ett behov av att på något sätt reglera hur dessa pirater ska hanteras.

Där kommer Operation Ocean Shield in i bilden. Den har ett helt annat mandat. Det finns en mycket stor spridning på hur piraterna har rättsförts i olika länder. I maj 2010 dömdes sex pirater till döden i Jemen. I USA har livstid och 33 års fängelse utdömts. I Italien varierar domarna mellan 16 och 19 år. I Frankrike är domarna fyra till åtta år och i Nederländerna fem år.

Frigivande av pirater har uppmärksammats, men det var alltså under Operation Ocean Shield som man från den ryska fregatten Marsjal Sjaposjnikov i maj 2010 frisläppte elva pirater eftersom man inte kunde fastställa vilken nationalitet de hade.

När piratbåtarna riskerar att bordas slänger piraterna vapen och annan komprometterande materiel över bord, och då uppstår ett svårt bevisläge. De påstår sig alltså vara ute och fiska.

Det här för oss till frågan om havens frihet. Skyddet av förnödenhets-transporter med hjälp av bland annat World Food Programme till Somalia, liksom sjöförbindelserna längs Somalias kust och i Adenviken, är av internationell betydelse. Sverige förfogar över ett mycket lämpligt fartyg för dessa ändamål, nämligen HMS Carlskrona. Vidare finns det välutbildad personal och erfarenheter från tidigare insatser.

Sverigedemokraterna anser att det är angeläget att stödja Somalia och värna om havens frihet och stöder därför helhjärtat denna insats.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 12 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Den 1 mars kunde vi börja läsa bloggen från sjömännen ombord på örlogsfartyget Carlskrona. Det första inlägget löd: "Ni kommer att få läsa om de utmaningar som HMS Carlskrona, bordningsstyrkan, helikopterenheten och stödenheten kommer att ställas inför." Vidare stod där: "Förbandet kommer på olika sätt att beskriva vår verklighet ombord och i det gigantiska operationsområdet som vi tillsammans med andra enheter kommer att verka inom. Det är i storlek som nordamerika."

Här möts den moderna tekniken med den verklighet operationen handlar om, nämligen sjöröveri och väpnat rån. När vi sänder våra svenska män och kvinnor ut i internationella insatser vet vi att det är ett stort ansvar vi tar på oss. De måste kunna lita på oss. De måste veta att vi backar upp dem utan förbehåll och tillvaratar deras intressen. Därför är jag glad att vi kan följa dem på detta sätt.

Syftet med Operation Atalanta är – som har påtalats här flera gånger under debatten – att förhindra piratattacker mot FN:s livsmedelsprogram och mot handelssjöfarten samt att stävja piratattacker i Adenviken och Indiska oceanen utanför Somalias östkust. 33 000 handelsfartyg går igenom Adenviken varje år. Operationen har mandat från FN:s säkerhetsråd och organiseras av EU.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Svenskt deltagande i
Europeiska unionens
marina insats
(Operation Atalanta)*

Den svenska marinens tredje insats i EU Navför, med beteckningen ME03, som är det ärende vi debatterar i dag, kommer att möta stora utmaningar. Sjööveriet och plundringarna är absolut ingen barnlek. Skepp som intas samt besättningar, fartyg och laster som det utkrävs lösen för – allt detta är delar i den organiserade brottslighet som vi ber våra män och kvinnor riskera sina liv för att motverka.

Om ett skepp och en besättning tas som gisslan har det ofta inneburit långa tider i fångenskap – den längsta i mer än 1 000 dagar. Det handlar om hundratala skepp som blivit utsatta och besättningar som blivit tagna som gisslan. Sjööveriet har varit så omfattande att det har fått effekter på internationell handel, ekonomi och säkerhet i länderna runt omkring.

Det är detta våra mannar sänds i väg för att arbeta i, för att eskortera olika skepp och därmed föra dem säkert genom västra Indiska oceanen, förbi Afrikas horn.

För ett land som inte haft en fungerande styrelsemakt på 20 år är insatsen livsnödvändig, bland annat för att FN:s livsmedelsprogram, World Food Programme, ska nå fram. Vi är tacksamma för att det i vårt land finns de som är villiga att göra denna insats och hjälpa Somalia, samtidigt som vi vet att det finns många somalier här i Sverige på grund av konflikten. Våra folks öden vävs nu samman på ett viktigt sätt, och vi ska vara stolta över att vi kan ge denna hjälp.

Vi vet att tack vare att vi finns där och att insatsen utförs har det lugnat ned sig i området. Det är inte längre så attraktivt att försöka ta gisslan eller kräva lösen för lastfartygen. Detta är vad vår insats från den svenska flottan inneburit: Vår insats verkar avhållande. Inga skepp i FN:s matprogram har attackerats sedan 2008 när operationen inleddes.

Denna inriktning, där Försvarsmakten garanterar solidariteten, visar på försvarets viktiga roll. Som kristdemokrat anser jag också, i likhet med utskottet, att det är särskilt viktigt att FN-resolutionerna om kvinnor, fred och säkerhet, 1325 från år 2000, om barn i väpnade konflikter, 1612 från år 2005, och om sexuellt våld i väpnade konflikter, 1820 från år 2008, integreras i arbetet.

Slutligen: I betänkandet konstaterar utskottet att ”behovet av att sända humanitär hjälp med sjötransporter till Somalia fortfarande är omfattande. Det är därför angeläget att Operation Atalanta kan bidra till att förhöja säkerheten i farvattnen utanför Somalia”.

Detta är inte några menlösa politiska floskler. Vi här i riksdagen är den instans i Sverige som måste besluta om att svensk väpnad styrka ska sändas till ett annat land. När vi trycker på ja-knappen i dag är det detta vi gör. Jag yrkar därför bifall till regeringens proposition.

Herr talman! Nu är det upp till våra officerare, sjömän och soldater att göra verklighet av de allvarstygda orden i det uppdrag vi önskar dem lycka till i och en trygg seglats tills de åter är tillbaka i svensk hamn.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 13 ÅSA LINDESTAM (S):

Herr talman! Jag vill instämma i Carina Häggs anförande. Att detta rör sig om sjötransporter utanför Somalia behöver vi inte tvivla på, inte heller att FN och Somalias regering står bakom.

Den här insatsen kommer, som vi har hört, att hålla på i fyra månader. Men jag skulle vilja prata lite mer om vad som händer ombord på fartyget.

Vi vet att det finns ett antal nya uppgifter som man kan ta sig an. Det betyder inte att man kommer att göra det i det svenska bidraget. Men en uppgift som jag tycker är bra är att man nu kan oskadliggöra sjörövarnas farkoster. Det är en stor möjlighet att se till att de inte längre kan ge sig ut på sjön igen. Vi hörde tidigare att de slänger sina vapen över bord och låtsas vara fiskare, men om man har sett att de gör det kan man förstöra farkosten. Då kan de inte ge sig ut igen och göra samma saker.

Jag hade möjlighet att besöka HMS Carlskrona för en tid sedan, och jag såg helikopterplattan. Jag tycker att det är väldigt bra att det finns en helikopter med. Det gör att HMS Carlskrona kan ligga ute på redde mycket längre. Genom helikoptern kan man fylla på med de förnödenheter som man behöver.

Ombord finns också en sårings- och bordsstyrka. Dessutom har jag sett med egna ögon den sjukvård och kirurgi som det är möjligt att utföra ombord. Jag hoppas verkligen att det inte ska behövas, men det känns ändå bra att den möjligheten finns.

Kustbevakningen har också funnits där nere, och nyligen landade planet på svensk mark igen. Man har varit stationerad på Seychellerna, och man har utfört sjöövervakningsuppdrag inom den här insatsen. Det är vi tacksamma för. Det har varit en civil-militär insats, och den har varit väldigt bra för att kunna se var fartygen och båtarna finns.

På vårt fartyg HMS Carlskrona finns, som vi har hört, 160 personer. Numera ökar antalet kvinnliga deltagare, och vad jag kan se finns det nu ungefär 15 procent kvinnor ombord som utför arbetsuppgifter. FN:s resolution 1325 handlar ju inte bara om att de andra länderna ska ge sitt bidrag. Vi i Sverige ska också ge vårt, och detta är en stor del av det. Jag tror att det är bra när vi någon gång når upp till 50 procent vardera, och dit måste vi sträva.

De 160 personerna kan alltså utökas till 260 personer vid behov, om det skulle hända någonting allvarligt akut. Det mandatet ger vi dem att använda. Dessutom kan man på detta fartyg härbärgera 12 personer under 14 dagar om det skulle bli nödvändigt.

Kostnaden för det här går inom anslaget 1:2 Fredsfrämjande förbandsinsatser och är beräknad till maximalt 212 miljoner kronor.

Som någon sade härifrån talarstolen: Vi gör skillnad. Senast i går hade jag kontakt med några vänner från Somalia, och jag ska erkänna att vi inte pratade om Operation Atalanta. Det handlade mycket mer om demokrati och integrering i vårt samhälle. Men de känner också att vi gör skillnad. Jag har tidigare pratat om Operation Atalanta med våra vänner från Somalia.

Jag skulle vilja säga till fartygets besättning: Ni ska veta att vi följer er. Vi läser era bloggar, och vi vill veta vad som händer. Vi fick något citat från talarstolen här, och jag har också läst det. Vi tycker att det är väldigt intressant att få följa vad som händer. Jag önskar er lycka till i fortsättningen.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Svenskt deltagande i
Europeiska unionens
marina insats
(Operation Atalanta)*

Anf. 14 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Jag ville egentligen inte förlänga debatten, men jag har nåtts av nyheten att de sju sjömän, infångade av svenska sjömän för tre fyra år sedan, som har suttit i fängelse i Kenya utan att lagföras nu har fått en dom, den 25 februari i år. Samtliga sju sjörövare fick sju års fängelse.

Jag har fått uppgiften av Försvarsmakten, och jag nämner den av det skälet att den visar att Sverige och svenska myndigheter tar ansvar. Man följer upp och försöker så gott man kan hävda kraven på rättsstatlighet och trygghet för enskilda, som sig bör.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

6 § Värdlandsavtal med Palestina

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU9
Värdlandsavtal med Palestina (prop. 2012/13:53).

Anf. 15 URBAN AHLIN (S):

Herr talman! Vad kammaren i dag har att behandla är utrikesutskottets betänkande som handlar om värdlandsavtal med Palestina. Det är någonting som vi socialdemokrater välkomnar eftersom det betyder att regeringen i allt väsentligt kommer att behandla den palestinska delegationen i Stockholm som om den vore en vanlig statsambassad. Det är naturligtvis oerhört positivt att den personal som kommer att jobba där kommer att omfattas av samma immunitet och privilegier som alla andra ambassaders personal i Stockholm.

Vad vi socialdemokrater däremot har reserverat oss mot och naturligtvis ställer oss frågande inför är att regeringen inte går hela vägen och erkänner staten Palestina. Om man nu ändå vill visa palestinierna att man tänker behandla Palestina som om det vore en stat, så att man ger deras beskickning exakt samma privilegier och immunitet, varför tar man då inte nästa steg och erkänner staten Palestina?

Vad är då skälet till att vi socialdemokrater vill understryka att det också är väsentligt utrikespolitiskt för att få fred i Mellanöstern att Sverige vågar ta det steget? Jo, vi vet att det är bosättningspolitiken i Israel som är det främsta hindret för en fred i Mellanöstern.

I regeringens utrikesdeklaration stod det också väldigt tydligt att bosättning efter bosättning hindrar en fred i Mellanöstern, och det är bra att det kritiserar i deklarationen. Men man tar inte nästa steg, att Sverige helt enkelt medger och erkänner att det palestinska området är palestinskt, att vi erkänner staten Palestina för att därmed markera för Israel att vi menar att de gör fel genom att göra bosättningar på ockuperat område.

Det vore en ganska tydlig signal från omvärlden om länderna skulle erkänna staten Palestina för att den vägen markera att Israel är inne på en annan stats territorium, punkt, och markera det tydligt. Många länder har gjort det. Palestinierna frågar efter det. Men Sverige tövar och tvekar.

Vi har haft den här debatten i kammaren många gånger om. Vi hade en diskussion för bara några månader sedan om uppgraderingen av Palestinas status i Förenta nationerna.

Kvällen innan beslutet i FN ska fattas sitter de borgerliga ledamöterna i den här kammaren och säger: Vi ska antingen rösta ja eller nej eller avstå. Kvällen innan hade man ingen politik för vad man skulle göra när FN väl skulle fatta beslutet.

Det blev ändå så väl att den svenska regeringen till slut bestämde sig för att rösta ja. Och det var väl en otrolig tur att man inte upprepade fiaskot när man röstade nej till att Palestina skulle få medlemskap i Unesco, som folktoppledaren Jan Björklund drev igenom, och ställde Sverige i skamvrån i den internationella politiken.

Nu är naturligtvis frågan till Kerstin Lundgren, som i utrikesdebatten talade om att hon gärna ville se att Palestina skulle erkännas som stat, och till Kristdemokraterna om de upplever att bosättningsarna är ett problem för freden. Vad är det då som är så svårt med att erkänna staten Palestina när ni ändå vill visa palestinierna att deras beskickning i Stockholm ska ha samma privilegier som alla andra länders beskickningar? Vad Moderaterna tycker vet vi ärligt talat inte. Men vad ni folktoppister tycker vet vi tyvärr, för ni är ju bromsklossen i regeringen som inte vill ge palestinierna något erkännande. Det gav Jan Björklund tydligt besked om i Unesco-omröstningen.

I grunden välkomnar vi regeringens förslag. Låt missionen från Palestina få samma diplomatiska rättigheter som alla andra! Men frågan kvarstår naturligtvis: Vad är det då som hindrar att Sverige tar steget fullt ut och erkänner staten Palestina? Det vore en bra signal till den israeliska ockupationspolitiken. Det vore en bra signal till palestinierna. Och det skulle visa att Sverige är berett att sätta handling bakom de vackra orden. Frågan till er är: Varför gör ni inte det?

Med detta vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen, som stöds av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 16 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Vi har samma uppfattning som Socialdemokraterna i den här frågan. Jag kommer därför inte att stå här och upprepa allt det som Urban Ahlin redan har sagt.

Jag tänker i stället tala om det besök som jag och några andra gjorde i Palestina och Israel under hösten. Vi var ett antal riksdagsledamöter från olika partier som var där tillsammans. Och vi talade med företrädare för båda sidorna i konflikten, med dem som drabbats i Sderot av raketbeskjutning, med beduiner som körts bort från sina boplatser, med släktingar till personer som dött i konflikten, med israeliska soldater som vill att världen ska se vad som pågår med flera. Vi träffade också företrädare för FN och för såväl den israeliska regeringen och försvarsmakten som den palestinska myndigheten.

För min del var detta en av de resor som har gjort allra störst intryck på mig, och jag ska försöka beskriva några av de bilder som jag tog i Hebron.

En av bilderna är en gata mitt i centrum av Hebron, en gata som har stängts. Den är nyasfalterad på en sida. Det går en liten barriär vid kanten. På andra sidan av barriären får palestinierna gå, men de får inte köra

bil. Den nyasfalterade delen är för israeler och för bosättarna. Längs denna gata, som var en av Hebrons viktigaste affärsgator, är alla hus stängda. De som bor i husen är palestinier, men de får inte gå ut från sina hus på gatan. De måste gå ut på baksidan, och det finns inte alltid dörrar på baksidan. I vissa fall måste man klättra över taken mellan olika hus för att över huvud taget kunna komma ut ur sina bostäder.

Jag har också en bild på en marknad där man tidigare gick och handlade matvaror och diverse annat. Den är i dag helt övergiven. När palestinierna inte längre fick lov att sälja sina varor på marknaden flyttade bosättare in. Det var naturligtvis helt illegalt. Efter mycket påtryckningar bestämde sig den israeliska militären för att avhysa bosättarna, och det fick man då göra med våld. Nu är marknaden helt övergiven. Nu är det varken palestinier eller israeler på marknaden längre.

I Hebron på Västbanken bor 850 militanta, väldigt militanta, bosättare. De skyddas av 650 soldater, och soldaternas enda uppgift är att skydda bosättarna. Men de är ju faktiskt där illegalt. På gatorna går unga bosättare beväpnade med automatvapen hängande över axeln. Det gör de för övrigt också mitt i Jerusalem.

Bosättarna har alltså förvandlat den palestinska stadens centrum till en spökstad genom att, som jag sade, förbjuda palestinierna att gå på sina egna gator. I de fall som de får gå på gatorna är det en barriär i mitten. Det är ändå nytt. Nu får de åtminstone gå där. Tidigare fick de inte gå där alls.

År 1970 bodde 35 000 palestinier i detta område som kallas för H2, och nu bor också 500 israeler där. År 2007 hade 42 procent av palestinierna flytt området, och arbetslösheten är 72 procent. Sammanlagt finns det i hela staden Hebron 175 000 palestinier, enligt mina anteckningar om de nu är helt korrekta. Ändå är det de 850 bosätternas önskemål som prioriteras i staden.

Vi guidades runt av en före detta israelisk soldat som nu tillsammans med andra före detta israeliska soldater vill få världen att uppmärksamma den orättfärdiga behandling som palestinierna utsätts för på Västbanken. Organisationen heter Breaking the Silence, och jag tycker att de förtjänar att omnämnas, för det är ett väldigt viktigt arbete de gör trots att de på hemmaplan betraktas som förrädare.

Hebron är det absolut värsta som jag någonsin har sett.

En annan bild som jag har med mig hem är vägsystemet inne på Västbanken. Olika bosättningar och vägarna för israeler omgärdas av murar, medan palestiniernas vägar, som nu ändå finns för att man ska kunna ta sig från en plats till en annan, omgärdas av andra murar, taggtråd och stängsel, så att man inte på något sätt ska kunna hamna på samma vägar.

På palestinsk mark på Västbanken generellt finns 500 000 bosättare, 150 bosättningar och 100 utposter. Av bosättarna är den absoluta majoriteten ekonomiska, inte ideologiska. De hävdar med andra ord inte någon religiös rätt att bo precis på ett visst ställe som bosättarna i just Hebron gör. Från det att fredsprocessen inleddes har antalet bosättare dubblats, helt i strid med folkrätten.

I samtal med företrädare för den israeliska regeringen görs stor skillnad på bosättningar och utposter. I synnerhet gäller det vissa av bosättningarna i östra Jerusalem. De var över huvud taget inte förhandlingsbara

i ett fredsavtal, enligt den dåvarande regeringen. De utposter som regeringen anser vara illegitima kan till och med vara polisstationer, alltså myndighetsutposter. Det verkar bara vara utposterna som regeringen kan tänka sig att förhandla bort.

För bosättarna gäller civila lagar, men för palestinierna gäller militära. Israel har planeringsmonopol i den så kallade Area C. I teorin har alla möjlighet att begära bygglov, men i praktiken råder 70 procent byggförbud på palestinsk mark för palestinier. På 29 procent råder begränsningar av byggrätten, vilket lämnar 1 procent kvar.

Bosättarna får allt vatten de behöver. För palestinier råder begränsningar, förutom att det är dyrt. För elförsörjning behövs tillstånd som inte går att få i praktiken, bara i teorin.

Förra året förstördes 8 000 olivträd. År 2011 förstördes 10 000. Genom att förstöra palestiniernas odlingar kan marken sedan anses som oanvänd och användas för bosättningar.

Det är inte värdigt en demokratisk stat att tillåta och möjliggöra detta.

Det är givetvis inte bara palestinierna som lider av konflikten. Den israeliska civilbefolkningen är också ett stort offer för den konflikt som pågått i så många år.

Ett annat starkt intryck på mig gjorde en kvinna i Sderot som trots att hon själv drabbats av raketbeskjutningarna var i färd med att bygga ett nätverk av israeliska och palestinska kvinnor för att de ska lära känna varandra bättre, förstå varandra och kunna gå vidare i en fredsprocess. Nätverket har som utgångspunkt att bara tillsammans och med en djupare förståelse för varandra kan man skapa fred.

Det behövs en starkare press på Israel att förhandla fram en lösning som ger båda folken en möjlighet att äntligen få ett någorlunda lugn. Det hat som har byggts upp kommer det att ta generationer att komma ifrån. Men ett erkännande av Palestina skulle sätta press på Israel att åtminstone ta ett första steg i denna freds- och försoningsprocess.

Jag yrkar därför bifall till den gemensamma reservation som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har lämnat.

Anf. 17 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 1.

Utskottet har i föreliggande betänkande valt att godta regeringens skrivningar i denna proposition gällande ett värdlandsavtal med Palestina. Ett värdlandsavtal är i sig inget nytt utan något som Sverige har slutit med flera internationella organisationer. Det här aktuella avtalet är dock mycket långtgående. Med de skrivningar som är aktuella i det liggande avtalet jämföras PLO:s representation på i princip samtliga sätt med en ambassad.

Det är svårt att se det här som något annat än ett sätt att smygvägen ta ytterligare ett steg mot ett fullständigt erkännande av Palestina, vilket Sverige ännu inte har godkänt. Vi menar dessutom att ett praktiskt erkännande av detta slag i dagsläget riskerar att förvärra konflikten i stället för att lägga grunden till ett hållbart fredsavtal.

I konflikten mellan Israel och Palestina förespråkar Sverigedemokraterna en tvåstatslösning. För att en sådan lösning alls ska vara realistiskt möjlig att uppnå krävs förhandlingar mellan båda parterna där både israe-

ler och palestinier tvingas till uppoffringar och avstår från provocerande handlingar.

Inför en sådan förhandling måste palestinerna vara beredda att erkänna Israel som en judisk stat, upphöra med alla våldshandlingar och ta avstånd från antisemitism. Israel behöver också avstå från provocerande handlingar och till exempel agera för att förhindra sammandrabbningar mellan bosättare och palestinier på Västbanken.

Vi anser det inte lämpligt att ge denna typ av erkännande till Palestina när det fortfarande råder missförhållanden där. Sverige borde i stället ställa tydliga krav på att dessa missförhållanden ska upphöra.

I palestinsk tv hyllas personer som begått terrordåd. En av dem som hyllas ledde en självmordsattack på en pizzeria i Jerusalem i augusti 2001 där femton personer, varav sju barn, dog. Antisemitiska budskap om en bättre värld utan Israel och judar får också spridas i palestinsk tv.

Vi tycker att det är fullständigt oacceptabelt att man i offentliga palestinska medier går ut och hyllar terrorister som dödat civila personer i Israel och sprider denna typ av antisemitiska budskap.

Om Sverige ska stödja den palestinska myndigheten på det här sättet ska vi ställa tydliga krav på att man måste ta avstånd från alla former av terrorism och antisemitism.

Herr talman! Vi har också ett mycket olustigt läge där Gaza kontrolleras av terrororganisationen Hamas, vars uttalade mål är att utplåna Israel. Samtidigt finns uppgifter om att den palestinska myndigheten betalar stora ekonomiska bidrag till fängslade terrorister. Hamas utsätter fortfarande Israel för våldshandlingar och vill inte erkänna landets rätt att existera.

För att ett hållbart fredsavtal ska kunna komma till stånd anser vi även att de krav som måste ställas på Hamas, det vill säga Israels rätt att existera, upphörande av våldsanvändning från Hamas sida och att Hamas på allvar upprätthåller ordningen i Gaza, verkligen måste vidhållas och följas upp.

Herr talman! Först när ett fredsavtal förhandlats fram bör det bli aktuellt med erkännande av en palestinsk stat, vilket vi också har framfört i andra sammanhang. Vi menar även att ett erkännande av Palestina som stat i dag inte är aktuellt med hänvisning till tidigare angivna missförhållanden.

Innan rätt förutsättningar för ett erkännande från svensk sida föreligger anser vi inte heller att regeringen ska föregå ett erkännande genom att i praktiken upphöja den palestinska missionen i Sverige till ambassad på alla sätt förutom till namnet. Därför ställer vi oss inte bakom att någon ambassadliknande verksamhet med alla dess förmåner förekommer från palestinskt håll i Sverige.

Att gå händelserna i förväg och ge den palestinska myndigheten olika förmåner – om det så handlar om ökad status i FN eller ökad status i Sverige – innan man uppfyllt nödvändiga krav och innan rätt förutsättningar föreligger anser vi inte vara rätt väg att gå för att gynna en långsiktigt hållbar fred i Mellanöstern mellan Israel och Palestina.

Herr talman! Regeringen har tidigare vad gäller erkännandefrågan varit tydlig med att man först vill se ett fredsavtal innan ytterligare steg ska tas. Men vad gäller de diplomatiska förbindelserna och upprättandet av detta avtal har regeringen uppenbarligen släppt den linjen, vilket jag

anser vara beklagligt. På vilket sätt menar regeringen att en palestinsk ambassad gynnar freden och förhandlingsviljan i denna konflikt?

Man kan dessutom ställa sig frågan: Om vi nu ska upprätta de facto-ambassader i Sverige för icke erkända områden, vilka andra områden ska också ges sådana rättigheter? Ska vi ge det till Kurdistan, Assyrien eller kanske till Västsahara, som en majoritet i riksdagen har erkänt? Var ska vi dra gränsen? Det blir svåra gränsdragningar.

Någonstans tycker jag att regeringen får bestämma sig. Regeringen anser inte att Palestina är redo för ett erkännande men vill samtidigt ge Palestina samma rättigheter som en stat har. Även om jag inte håller med de rödgröna i frågan är de i alla fall konsekventa, vilket regeringen inte är.

Vi vill att tvåstatslösningen ska innebära fred och stabilitet för båda parter och inte en situation där det finns representanter från den ena sidan som vill utplåna den andra. Fred måste vara målet, men det målet verkar övriga partier ha släppt.

Med detta yrkar jag åter bifall till reservation 1, som också innebär ett avslag på propositionen.

Anf. 18 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Jag håller med sverigedemokraten Julia Kronlid om att regeringen har en inkonsekvent politik. Vill man ge den palestinska beskickningen samma diplomatiska privilegier och immunitet som vilken annan ambassad som helst är det givetvis ett sätt att visa palestinerna att man vill behandla Palestina som vilken annan stat som helst. Då är det lustigt att regeringen inte vågar gå hela vägen och erkänna staten Palestina.

Varför vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att erkänna staten Palestina har jag i ett tidigare inlägg redan sagt.

Vad jag tycker är tråkigt är när jag hör Julia Kronlid säga att hon är emot att man ger ett värdlandsavtal till palestinerna och att det är palestinerna som försöker utplåna israelerna.

Var medveten om att det är en konflikt som har mycket lång historisk bakgrund! Man har försökt göra enorma insatser för att få till en fred i Mellanöstern. Vad hela det internationella samfundet säger nu är att den israeliska bosättningspolitiken är det största hindret för en fredlig lösning. Det är inte svårt att tänka sig, eftersom bosättningarna sker på ockuperat område, det vill säga på palestinsk mark. Det är det som utplånar möjligheterna för en fred i Mellanöstern.

Därför tycker jag att det är så förvånande att Sverigedemokraterna hela tiden lägger hela skulden på palestinerna och säger: Oj oj, det är Palestina som är hotet mot en fred i Mellanöstern.

Det är inte vad kvartetten säger. Det är inte vad president Obama säger. Det är inte vad FN:s generalsekreterare säger. Det är att den israeliska bosättningspolitiken måste få ett stopp. Om israelerna gör slag i saken, det vill säga genomför det hot som man har talat om, att man vill ha bosättningar i E1-området, då utplånar man möjligheterna för att det ska bli en palestinsk statsbildning i framtiden.

Det är därför viktigt att Sveriges riksdag och Sveriges regering är tydliga med att vi vill erkänna staten Palestina för att den vägen ge Israel ett klart besked. Varför förstår inte Sverigedemokraterna detta?

Anf. 19 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Vi ifrågasätter inte att bosättningspolitiken försvårar för att uppnå ett fredsavtal.

Urban Ahlin anklagar mig för att lägga hela skulden på Palestina. Men då måste jag nog säga: Hela tiden, gång på gång i talarstolen, lägger Urban Ahlin hela skulden på Israel och säger nästan aldrig något om våldshandlingarna från Hamas och från Gaza. Vi har inte hört Urban Ahlin någon gång kritisera antisemitiska budskap från palestinsk tv. Jag har inte hört Urban Ahlin kritisera att palestinska myndigheten betalar ut löner till terrorister i Israel.

Varför får vi aldrig höra även den sidan från Socialdemokraterna? Varför handlar det hela tiden om att all skuld läggs på Israel? Vi båda bör se att det finns två parter i konflikten och att vi ska se ett fredsavtal.

När en del av det palestinska territoriet i Gaza är kontrollerat av en terrororganisation anser jag inte att det är läge att erkänna Palestina. Vad är det då vi erkänner, enligt Urban Ahlin? Ska vi erkänna även Gaza och Hamas när vi ska erkänna en palestinsk stat, eller hur gör vi med den delen? Kan Urban Ahlin svara på det? Ska vi erkänna antisemitiska budskap och den typen av aktiviteter? Vad är det vi erkänner?

Jag menar att detta måste vara uppfyllt först innan vi erkänner.

Även vi vill se en tvåstatslösning med fred. Vi vill inte se en tvåstatslösning där två stater är i konflikt med varandra. Vi vill att ett fredsavtal först ska förhandlas fram, så att vi kan se en fredlig lösning.

Jag skulle gärna vilja att Urban Ahlin svarar på mina frågor om vad han anser om de missförhållanden som råder i Palestina, eftersom vi bara får höra om skuld mot Israel.

Anf. 20 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Jag ska gärna svara Julia Kronlid på det. Vi socialdemokrater tar alltid avstånd från våld och extremism, terrorattacker mot civila och så vidare. Vi menar att den politiska kampen inte ska föras med sådana medel. Det gäller oavsett om det handlar om Hamas eller någon annan terrororganisation i världen. Jag har varit mycket tydlig med det. Vi tar också avstånd från alla antisemitiska yttringar, oavsett om de sker i Sverige eller i Palestina. Det är vår grundläggande politik.

Problemet i den här frågeställningen är att vi som vill ha en tvåstatslösning måste inse att den ena parten just nu lägger under sig den andra parten. Genom att bosättningsarna ökar och palestinskt område tas till israeliska bosättare omöjliggörs ett tvåstatsavtal, av den enkla anledningen att Palestina inte kan existera i framtiden, eftersom ockupationsmakten tar all mark. Det är det som är det grundläggande problemet!

Om man säger att man vill ha en tvåstatslösning och ett fredsavtal, då måste man se till att det finns två parter i framtiden. Men det vi ser är att fakta på marken talar. Bosättning efter bosättning gör att en palestinsk statsbildning i framtiden totalt omöjliggörs. Det är vad kvartetten säger. Det är vad president Obama säger. Det är vad FN:s generalsekreterare säger. Det är problemet, Julia.

Under många decennier har vi sagt att vi ska ha ett tvåstatsavtal och försökt sätta press på både israeler och palestinier. Men den trista sanningen är att det inte har lyckats. Och just nu håller israelerna genom

bosättningspolitiken på att omöjliggöra ett framtida fredsavtal, eftersom Palestina i framtiden antagligen inte kan existera.

Det är det vi menar är problemet, och därför borde Sverige erkänna staten Palestina, för att markera för ockupationsmakten: Stopp och belägg – vi accepterar inte att ni fortsätter att ockupera områden och på det sättet omöjliggöra en framtida fredslösning! Så enkelt är det.

Anf. 21 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det hade varit en sak om rätt förutsättningar hade funnits för att erkänna Palestina, om de hade uppfyllt sina krav. Men jag anser inte att de har gjort det. Då kan vi inte heller lösa bosättningspolitiken genom ett erkännande, utan kraven måste vara uppfyllda även från palestinsk sida. Därför tycker jag inte att vi kan föregå en sådan utveckling. Jag tycker inte att det gynnar ett fredsavtal.

Vi vill se ett fredsavtal först, att man går den andra vägen, medan vi vill ta vägen genom erkännande. I det här fallet anser jag inte att det är rätt väg att gå. Jag vill se press på båda parter och ett fredsavtal först. Där ska det ställas krav på både Israel och Palestina. Jag anser det vara den enda vägen att gå för att uppnå en hållbar fred. Vi vill inte bara se att det blir en palestinsk stat där konflikt och hat fortfarande råder mellan parterna. Vi vill se en långsiktig, hållbar fred.

Vi tycker inte att ett erkännande innan rätt förutsättningar föreligger är den rätta vägen att gå.

Anf. 22 HANS LINDE (V):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag instämmer i mycket av det som både Urban Ahlin och Bodil Ceballos har sagt tidigare i debatten. Det är kanske inte är så konstigt, när vi tre rödgröna partier har en gemensam reservation, som jag också inledningsvis vill yrka bifall till. Det är reservation 2.

Vi kan också konstatera i debatten att den borgerliga regeringen i Sverige under de senaste åren på flera olika sätt har uppgraderat Palestinas representation i Sverige. Sedan 2010 betecknas Palestinas representant i Sverige som ambassadör. År 2011 uppgraderades den palestinska representationen här i Stockholm från att vara en generaldelegation till att bli den palestinska myndighetens representation. Genom riksdagsbeslutet senare i dag kommer riksdagen att godkänna det avtal som regeringen har ingått med den palestinska representationen, som i stora delar ger de palestinska diplomater som finns här i Stockholm samma immunitet och samma privilegier som diplomater från andra länder. I realiteten innebär det att Palestinas representation här i Stockholm jämställs med en ambassad.

Detta kan tyckas som en lek med ord. Men jag tycker att det är en tydlig signal, och det är en viktig signal att skicka. Det är en signal om att vi stödjer den palestinska myndighetens försök att bygga en stat. Det är också en oerhört viktig signal i en tid när alla former av fredsprocesser har avstannat.

Därför välkomnar jag som vänsterpartist regeringens förslag till världsavtal med Palestina, och Vänsterpartiet står bakom regeringens proposition.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Världsavtal
med Palestina*

Men, herr talman, i det akuta läge som råder i Mellanöstern räcker inte ett värdlandsavtal. Därför har vi i Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet också krävt att Sverige snarast erkänner Palestina som stat.

Vi ser i dag, varje dag, hur förutsättningarna för en tvåstatslösning steg för steg slås sönder av Israel, hur alla chanser att bygga fred i Mellanöstern håller på att utplånas. Det sker genom blockaden mot Gazaremsan, genom byggandet av bosättningar och genom byggandet av muren på de ockuperade områdena. Det sker genom det ökande antalet checkpoints på Västbanken och i östra Jerusalem, och det sker genom rivningarna av palestinska hem.

Varje dag – även i dag, samtidigt som vi står här i denna kammare – pågår det en kamp om kvadratcentimetrar på Västbanken och i östra Jerusalem, en kamp som palestinerna alltför ofta går förlorande ur. Successivt ser vi hur palestinier fördrivs från sina hem, från sina åkermarker, och ersätts med israeliska bosättningar.

Mellan januari och november förra året rev Israel 568 palestinska hem och fördrev därigenom 1 014 palestinier från sina hem. Mellan juni 2011 och juni förra året ökade antalet israeliska bosättare på de ockuperade områdena med 15 579 enligt de israeliska medierna. Under de nio första månaderna förra året genomförde israeliska bosättare 247 attacker mot palestinier. Man attackerade deras hem, deras olivlundar och deras moskéer men naturligtvis också palestinerna som människor.

Samtidigt ser vi hur Israels blockad mot Gazaremsan har gjort 70 procent av de 1,6 miljoner palestinier som bor där helt beroende av humanitär hjälp för sin överlevnad. Under beskjutningen från Israel mot Gazaremsan i november dödades 103 civila palestinier. Samtidigt dödade raketbeskjutningen mot Israel fyra civila israeler.

Herr talman! Den israeliska ockupationen kan inte bara beskrivas i militära termer och bara i termer av skadade, attacker och dödade. Genom mer än fyra decennier av ockupation har Israel byggt upp en hel samhällsordning på de palestinska områdena baserad på sin ockupation. Det samhällssystem som vi ser på de ockuperade områdena påverkar varje del i palestinernas liv, från morgon till kväll, från den dag du föds till den dag du dör. Israel har byggt upp ett samhällssystem på de ockuperade områdena där dina rättigheter, dina skyldigheter och dina möjligheter avgörs av din etnicitet. Om du kan få ett bygglov, vilka vägar du får åka på, om du har tillgång till grundvatten, om du kan odla din åkermark avgörs av om du är palestinier eller israel.

I söndags kunde vi i den israeliska tidningen Haaretz läsa om ett sådant exempel. Nu har Israel skapat skilda busslinjer för israeler och palestinier. Palestiner ska inte längre få åka med samma bussar som israeler mellan de ockuperade områdena och Israel. Att man gör denna åtskillnad av människor på grund av deras etnicitet är tyvärr ingenting nytt. Det har vi sett förut. Vi såg det i apartheidregimens Sydafrika, och vi såg det under segregeringen i den amerikanska södern. Det är en rasistisk politik, och den ska kallas vid sitt rätta namn. Den var förkastlig då, och den är förkastlig i dag.

Herr talman! I går fick jag ett brev från Petter Gustavsson som är ekumenisk följeslagare på Västbanken. I sitt brev till mig beskrev han mycket väl vardagen för palestinerna under israelisk ockupation. Han

beskrev hur Israel särskiljer människor utifrån deras etnicitet och hur det påverkar palestinier, även barnen, i deras vardag och i deras liv.

Jag skulle vilja använda ett par minuter av min talartid till att läsa upp det som Petter skrev till mig där han beskrev det som han själv mött på Västbanken. Petter skrev följande:

Två pojkar bor på samma gata. De kanske till och med bor i samma hus. De är lika gamla, håller kanske på samma fotbollslag, och båda tycker om samma dataspel. En är israelisk bosättare. Den andra är palestinier. Om de begår exakt samma brott på exakt samma plats kommer de att dömas av olika rättssystem, efter olika lagar, och till olika straff. Den israeliska pojken kommer att provas i en israelisk civil ungdomsdomstol, medan den palestinska pojken kommer att få möta en israelisk militärdomstol. Med sig under förhöret har det israeliska barnet oftast en förälder, eller i alla fall en advokat. Palestinska barn förhörs oftast ensamma, utan föräldrar eller advokat. Många gånger möter de sin advokat först i domstolen. Då har de kunnat förhöras i dagar av erfarna förhørsledare utan stöd från en vuxen person.

Palestinska barn som ställs inför domstol nekas att släppas fria mot borgen i 87 procent av fallen. För ett israeliskt bosättningsbarn som begår ett liknande brott är siffran 20 procent. Det handlar om samma brott, på samma plats, utförda av barn i samma ålder men med olika utfall.

För lite mer än en vecka sedan fördes Ahmed Abu Ghazy bort från sitt hem i flyktinglägret al-Arubb utanför Hebron. Ahmed är 16 år, han är ett barn. Kl. 2 på natten stormade soldater in i hemmet. Soldaterna satte handfängsel och ögonbindel på Ahmed innan han fördes ut. Utanför huset började soldaterna slå Ahmed. Vi kunde höra hans gråt, berättar Ahmeds mamma. Grannarna såg från fönstret hur de började slå honom.

Ahmed har sex bröder. Alla hans bröder utom en har någon gång blivit bortförda och arresterade av soldater. Ahmeds yngsta bror är 13 år. Ännu har hans tid inte kommit. Det är inget som tröstar hans mor. Han kan också bli bortförd vilken dag som helst. Vi bor i ett flyktingläger, och här kan vem som helst bli arresterad när som helst, säger hon.

Varje dag arresteras, förhörs och fängslas barn av Israel på Västbanken. De senaste elva åren har omkring 7 500 barn fängslats. Det innebär mer än 500 barn varje år – två barn om dagen, varje dag, år efter år. Ahmed Abu Ghazy är bara ett av alla dessa barn.

Så skriver Petter Gustavsson. Så beskrivs vardagen för palestinier under Israels ockupation.

Det är därför som det är så alarmerande. Det är därför som det är så viktigt och så bråttom att vi får till ett svenskt erkännande av Palestina.

Alla partier i denna kammare säger att de vill se en tvåstatslösning. Men man kan inte i retoriken tala om en tvåstatslösning och samtidigt passivt bevitna att Israel på de sätt som jag har beskrivit slår sönder förutsättningarna för en tvåstatslösning. Menar man allvar med retoriken med en tvåstatslösning då finns det bara ett alternativ, nämligen att ge sitt stöd till en tvåstatslösning och ett svenskt erkännande. Därför yrkar jag avslutningsvis bifall till reservation 2.

Anf. 23 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Det känns skönt att kunna konstatera att det finns en stor enighet här i kammaren om att den palestinska myndigheten förtjänar

och har nytta av det värdlandsavtal som nu ligger på bordet. Samtliga partier utom Sverigedemokraterna har också här mycket tydligt uttryckt att det är ett nödvändigt och bra steg att ta detta beslut i dag.

Herr talman! Jag vill därför inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna. Men jag vill också välkomna det faktum att vi tillsammans kan tala om att detta är ett riktigt steg att ta, alltså att teckna värdlandsavtalet.

Den debatt som vi har här handlar – möjligen av naturliga skäl, möjligen av andra skäl – om lite annat än enbart värdlandsavtalet. Låt mig därför också kommentera en del av de andra sakerna.

Detta är naturligtvis en fullständigt omöjlig konflikt. Flera har varit inne på att den har löpt under många år med många insatser för att man ska försöka lösa konflikten. Men egentligen har det inte blivit någon riktigt bra lösning på denna gordiska knut. Konflikten har en historia åtskilliga tusen år tillbaka i tiden, eller åtminstone 50 år, beroende på vilka utgångspunkter man har. Naturligtvis måste det göras klart från början att båda staterna, både palestinier och israeler, har en ovillkorlig rätt att existera och att existera inom säkra gränser.

Det är klart att man inte kan peka finger bara åt den ena sidan, även om mycket av det som vi har sett på senare tid när det gäller bosättningspolitiken och de övergrepp som har skett både i Gaza och på Västbanken förtjänar en mycket tydlig kritik. Jag ska gärna sälla mig till denna grupp, trots att jag betonar Israels rätt att existera, och ändå mycket tydligt uttrycka att mycket av det som har skett på senare tid förtjänar att mycket starkt kritiseras när det gäller Israels hantering av konflikten.

Herr talman! Vi ska också se på den andra parten. Vi måste också ställa krav på Palestina. Nu uppgraderar vi representationen och säger: Vi tycker att ni ska ha en god möjlighet att vara företrädare.

Men vi bör då också ställa krav på att Palestina på ett säkerställt sätt erkänner Israels rätt att existera. Det får inte bara bli så att det är en läpparnas bekännelse och att man inte har med sig befolkningen i detta ställningstagande.

Detta handlar nämligen om Israels säkerhet. Det handlar om den israeliska befolkningens möjlighet att utvecklas och komma vidare.

Därför är det viktigt att vi, samtidigt som vi kritiserar Israel för övergrepp, också ställer tydliga krav på den palestinska parten. En tvåstatslösning eller en fredsförhandling – en fred mellan två parter – kräver nämligen att båda parter kan närma sig varandra med respekt och utlova en situation där man gemensamt löser frågan.

Det är klart att det för oss moderater är väldigt tydligt att vi helst av allt skulle vilja ha en förhandlad fred – en fred som i varje fall initialt utgår från 1967 års gränser och en tvåstatslösning. Jag tror att det är där man måste komma fram. Hur det ska gå till är dock naturligtvis lättare att säga när man står utanför än när man är i konflikten. Vi måste förstå att det är människor och människors känslor som är påverkade här och ligger bakom många av de problem som finns.

Herr talman! Detta ärende handlar om en uppgradering av representationskontoret. Där är vi alltså överens. Sedan har vi av bland andra Urban Ahlin beskyllts för inkonsekvens. Samtidigt tycker jag att debatten väldigt tydligt visar på hur det är just en stegvis ansats man måste ha. Å ena sidan säger några att vi inte bör uppgradera eftersom de grundlägg-

gande förutsättningarna inte har uppfyllts, och å andra sidan säger några att vi bör gå ännu längre – till ett erkännande av en palestinsk stat.

Jag tycker att det är ett välbalanserat steg att nu tydligt markera att vi riktar kritik mot Israels insatser den sista tiden och uppgraderar den palestinska representationen med detta värdlandsavtal. Frågan om erkännande kommer naturligtvis alltid att behöva diskuteras. Man kan prata om de folkrättsliga kriterierna. Jag ska inte ta upp dem här, men jag ska konstatera att det för mig avgörande när det gäller erkännandefrågan faktiskt är bedömningen av när den har störst reellt inflytande på möjligheten till fred. Det överordnade är nämligen att vi hittar en långsiktig, stabil fred mellan Palestina och Israel. Det handlar om att hitta en möjlighet att komma fram i förhandlingar och enighet.

Återigen: Jag är mycket medveten om att större hjärnor än min har brytts av detta problem under åtskilliga år, och jag kan inte vara säker på att vi kommer att se ett resultat så där väldigt snabbt. Men vi måste göra vad vi kan, och ett sådant steg är att vi nu skriver på värdlandsavtalet med Palestina. Därför, herr talman, välkomnar jag som sagt den stora enighet som finns i kammaren i denna fråga, och jag välkomnar att vi ingår detta värdlandsavtal.

Anf. 24 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker som sagt att regeringen är inkonsekvent och tvetydig när det kommer till frågan om att ge Palestina fulla rättigheter som ambassad men inte vara redo att erkänna Palestina som stat. På vilket sätt tycker Alliansen och Moderaterna att den palestinska myndigheten har uppfyllt kraven för att tillerkännas samma rättigheter som en ambassad i Sverige när man samtidigt inte anser att de rätta förutsättningarna för ett erkännande föreligger? Varför gör man olika bedömningar?

Vad anser Moderaterna och Alliansen om de missförhållanden som råder i den palestinska myndigheten, till exempel att de betalar ut löner till terrorister som sitter fängslade i Israel och att antisemitiska budskap får spridas i palestinsk tv? Är detta över huvud taget någonting man tar upp i dialogen med Palestina och som besvarar regeringen, eller väljer man att helt bortse från det?

Anf. 25 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag ska försöka svara ganska enkelt på de tre frågor Julia Kronlid ställer.

För det första tycker vi att den palestinska myndigheten är en legitim företrädare för Palestina. Den är inte en stat, men den är en legitim företrädare. Därför har vi nytta av att ha kontakt och möjlighet att faktiskt ha ett utbyte med denna myndighet. Där är det alltså ganska klart att vi ska gå in på detta.

För det andra tycker jag att det finns skäl att rikta kritik också mot en del av det som sker i den palestinska myndigheten. Du har nämnt några saker, Julia Kronlid, men jag är också beredd att ta till mig den del av diskussionen som handlar om att det inte är alldeles lätt att bygga en fungerande myndighetsstruktur när man är under den typ av press som den palestinska myndigheten är.

Jag tror alltså att den stora utmaningen och det som vi i första hand bör göra är att till representationen här i Sverige säga: Ni måste bygga en

legitimitet så att det faktiskt går att lita på de utfästelser som görs – att palestinskt område inte kan användas för attacker mot Israel och att ni har ett fungerande rättssystem. Det är ett av de stora krav jag tycker att vi ska ställa på dem. Vi ska dock också ha stor respekt för den svårighet den palestinska myndigheten har i att göra detta i dag.

Svaret är alltså att jag tror att vi har god nytta av att kunna samtala och mötas och av att säga att de är en legitim företrädare.

Anf. 26 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Förbindelser med företrädare för den palestinska myndigheten går dock att ha utan att göra denna typ av långtgående värdlandsavtal, där man likställer den palestinska myndigheten med en ambassad och i praktiken, enligt min mening, i Sverige faktiskt erkänner dem som en stat. Det är det jag menar: Varför gå så långt innan man har varit beredd att erkänna den som en stat? Bör inte erkännandet komma först och att man sedan i nästa steg ger dem en fullvärdig ambassad i Sverige, vilket detta avtal i praktiken faktiskt innebär? Det är där jag tycker att det blir fel ordning.

När det var dags för ansökan om medlemskap i FN ansåg Alliansen att det inte var läge för denna typ av erkännande av den palestinska myndigheten, utan man ville först se ett fredsavtal. Hur kommer det sig att regeringen har släppt den linjen när det nu gäller ett erkännande av denna typ, med ett värdlandsavtal? Jag tycker att man har bytt linje, och jag skulle vilja veta varför.

Enligt min mening bör vi nämligen ställa krav på ett fredsavtal först, liksom de krav Urban Ahlin tog upp: att inte använda palestinskt territorium för våldsanvändning mot Israel. Bör inte dessa krav vara uppfyllda och ställas först, innan man tar ytterligare steg? Vi kan ha förbindelser med den palestinska myndigheten, ställa krav och verka för ett fredsavtal i alla fall.

Jag tycker att saker ska komma i rätt ordning, och jag skulle vilja veta hur man ser på detta med ett fredsavtal innan ytterligare steg ska tas. Har man släppt det eller inte?

Anf. 27 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Om vi börjar med den sista frågan är svaret ganska uppenbart: Vi tycker att tiden är mogen för att teckna värdlandsavtalet. Om det sedan innebär att du tycker att vi har släppt ett krav eller ej, Julia Kronlid, får det väl stå för dig. Jag konstaterar att jag tror att vi alltid gynnas av att respektera varandra och ha en öppen och ärlig diskussion. Det gäller oberoende av om det är en stat, som i detta fall med Israel, om det är den palestinska myndigheten eller om det är länder på andra ställen på jorden. Jag tror att vi gynnas av den öppna diplomatin, och därför är detta rimligt.

Sedan nämnde du omröstningen i FN:s generalförsamling om status som non-member state. Jag ska bara rätta dig där: Sverige var för förslaget. Det är alltså inte så att vi gick emot det. Där har du fel uppgifter.

Anf. 28 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att det naturligtvis är positivt att det finns en bred majoritet i Sveriges riksdag om att vi ska uppradera av-

talet med den palestinska missionen så att de får samma rättigheter och möjligheter som alla andra ambassader. Det är bra, och det är klart att det är ett sätt för utrikesministern att smygvägen säga: Vi skulle egentligen gärna vilja att ni var en erkänd stat, och det kan vi fixa på det här sättet. Jättebra, mysigt och fint!

Problemet är bara att Julia faktiskt har rätt när hon säger att regeringen är inkonsekvent. Gör man detta borde man gå hela vägen och säga att staten Palestina existerar. Har vi erkänt deras mission som en faktisk ambassad ska vi väl erkänna staten Palestina också. Det är inte ofta jag håller med Julia Kronlid, men just i detta måste jag säga att jag håller med henne fullständigt. Frågan till dig, Ulrik, är naturligtvis varför ni inte vågar ta steget ut, hela vägen. Varför kan ni inte säga: Visst, om vi anser att ambassaden har exakt samma rättigheter och möjligheter som alla andra diplomatiska missioner har vi den vägen erkänt staten Palestina.

Dessutom röstar ni i FN:s generalförsamling för att staten Palestina ska vara en member state – en *state*. Kom alltså ihåg att det är en *state* ni har röstat för i FN:s generalförsamling! Då måste jag säga att det är fullständigt logiskt att Sverige bara med detta i praktiken har erkänt staten Palestina. Vi har kallat det en stat i FN:s generalförsamling, och vi har här sett till att de har samma diplomatiska rättigheter och möjligheter som alla andra stater.

Då är frågan vad som håller er tillbaka. Är det bara Jan Björklund och Folkpartiet i regeringen som fortfarande trilskas och håller er tillbaka, eller vad är det egentligen det handlar om?

Ulrik Nilsson säger, naturligtvis helt riktigt, att det krävs två parter för att nå en fred. Problemet är att den ena parten är en ockupationsmakt som dag efter dag tar ockuperat område i besittning och därför omöjliggör en framtida palestinsk statsbildning. Vid någon tidpunkt måste man säga nej. När kommer den tidpunkten, Ulrik?

Anf. 29 ULRİK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tyckte att den kom alldeles nyss. Jag var väldigt tydlig med att det finns anledning att kritisera Israel för ett stort antal av de åtgärder som vidtagits på sistone. Om man säger nej eller talar om att man är kritisk är det ungefär samma sak.

Frågan här gäller hur man hanterar de olika instrument som finns. När faller det bäst in i tiden att göra det ena eller det andra eller det tredje i relationen till Palestina? Jag tycker, och jag har sagt det ett par gånger tidigare, att det är ett väl avvägt ställningstagande att skriva värdlandsavtalet. Det är inte ett erkännande, men det är precis som du själv var inne på väldigt nära ett erkännande. Det är en deklaration: Ni är den legitima företrädaren för det palestinska folket i den här frågan. Det var därför som vi ställde oss bakom det – och då vill jag lägga till ett ord till det Urban sade – när de i FN blev a non-member state. Du tog bara de två sista orden, Urban, för att göra ditt uttryck lite kraftfullare.

Anf. 30 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt. Förut var de an entity i FN:s generalförsamling, alltså vilken organisation som helst. Den stora förändringen i FN:s generalförsamling handlade just om att FN:s generalförsamling

betraktar dem som stat. Om de sedan blir en medlem i FN eller inte är en annan fråga. Det som Ulrik säger är helt riktigt. Tyvärr är säkerhetsrådet blockerat främst av ett amerikanskt veto. De vill inte att palestinierna ska bli en officiell medlem. Poängen handlar om att de faktiskt har fått erkännandet som stat i FN:s generalförsamling.

Det är positivt att Ulrik nu säger att det är ett steg i rätt riktning när vi ger dem samma diplomatiska status som andra stater. Då är det bara det tredje steget kvar, att vi formellt erkänner staten Palestina. Snälla moderater, centerpartister, kristdemokrater – kör över Folkpartiet så att vi kan klara av det tredje steget också!

Anf. 31 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Urban och jag kan säkert vara överens om att det är fint i västra Sverige. Vissa av oss åker hela vägen ändå fram, medan andra stiger av i Skövde för att ta sig till Mariestad. Lite grann så är det. Inriktningen är vi helt eniga om. Vi är helt eniga om vad vi vill uppnå, men det är fråga om att värdera i vilken takt det ska gå och när de olika instrument bäst kan användas för att gynna freden. Jag tror att det snarare är fråga om tempo än om riktning.

Anf. 32 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Ulrik Nilsson beskrev konflikten mellan Israel och Palestina som en konflikt som går tusen år tillbaka i tiden. Han beskrev det som en gordisk knut. Jag måste erkänna att jag vänder mig väldigt mycket mot den beskrivningen, för den skickar en signal om att vi betraktar detta som en konflikt som är grundad i etnicitet eller religion. Så är inte fallet.

Det vi ser i Mellanöstern i dag är inte en konflikt mellan muslimer, judar och kristna. Det är inte en konflikt mellan palestinier och israeler. Det är en konflikt som har sin grund i staten Israels ockupation av Palestina. Därför kan vi bara se en väg framåt för en fredlig lösning, och det är att få förutsättningar för ett fritt Palestina och att ockupationen hävs.

Efter att ha lyssnat på Ulrik Nilsson och Julia Kronlid måste jag konstatera att de båda i grunden har missförstått vad ett erkännande handlar om. Att erkänna en stat handlar om att erkänna en stat. Att erkänna en stat handlar inte om att godkänna ett lands politik. Sverige har godkänt Nordkorea till exempel. Jag tror att alla i den här kammaren har ganska många synpunkter på Nordkoreas politik. Jag tror att Julia Kronlid till exempel har en del synpunkter på nyhetssändningarna i Nordkorea. Jag har aldrig hört någon från något parti säga att vi inte borde erkänna Nordkorea som ett land.

Vi erkänner Iran, Saudiarabien, Syrien och en lång rad stater som inte erkänner staten Israels rätt att existera. De som har lyssnat på debatter i denna kammare vet att alla de här länderna har jag kritiserat hårt från talarstolen. Jag har varit oerhört kritisk mot hur de agerar i olika sammanhang. Men det är en helt annan fråga än erkännandefrågan. Därför blir det så märkligt när man plötsligt när det gäller Palestina hittar på helt nya kriterier för att erkänna – Ulrik Nilsson redogjorde för några av dem i talarstolen – som man inte använder i något annat fall av erkännandefrågor vid någon annan omständighet.

Frågan är: Varför ska Palestina särbehandlas? Varför ställer ni helt andra krav vid detta erkännande än ni gjort vid något annat erkännande av någon annan stat?

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Värdlandsavtal
med Palestina*

Anf. 33 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att Hans Linde och jag möjligen har en lite olika syn på historien eller, kanske ska vi snarare säga, den historiska komponent som finns i konflikten. Du må ha rätt, Hans, delvis. Man kan motivera en del argument som inte är reella men känslomässiga. Jag köper det, men jag tror att det är att förenkla det alltför mycket att säga att hela problemet i dagens relationer mellan Israel och Palestina är den israeliska ockupationen av Palestina. Jag tror att det är att göra problemet väsentligt mindre än vad det faktiskt är.

Sedan har du naturligtvis rätt att ett erkännande av ett land handlar om att konstatera att här finns en stat som har kontroll på sitt territorium, har ett rättssystem och kan garantera skydd för medborgare och så vidare. Det är ett noterande av att vissa kriterier är uppfyllda. Dock är det att konstatera att alla de kriterier som man brukar ha för ett erkännande inte är uppfyllda i fråga om Palestina. Då är frågan: Ska man av politiska skäl eller av andra skäl frånga de grundläggande kriterierna och säga att här är det ändå så viktigt att göra det? Man kan alltid föra det resonemanget.

Vad jag har sagt och vad jag åter säger är att erkännandefrågan måste komma att behandlas på det sätt som vi tror bäst gynnar freden. Just nu tycker jag att det här är ett mycket väl motiverat steg att ta, ett steg som vi är överens om, nämligen att uppgradera representationen.

Anf. 34 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det var väl bra att vi kunde reda ut det i debatten i dag så att vi slipper den typen av missförstånd framöver. Ett erkännande av en stat handlar om erkännande av en stat. Det handlar inte om att godkänna ett lands politik eller vilka tv-sändningar de har eller vilka som står på avlöningslistor. Det är en helt annan diskussion som är separerad från den här.

För att återgå till de tre kriterier som finns för ett erkännande: Det ska finnas ett territorium, det ska finnas en regering och det ska finnas en befolkning. Min bedömning är att de till stora delar är uppfyllda när det gäller Palestina, men inte till hundra procent. Detsamma gällde till exempel när den borgerliga regeringen erkände Kosovo. Där kunde vi se att man i vissa delar frångick de här kriterierna. Inte kunde man i det läget säga att regeringen i Pristina hade hundra procents kontroll över sitt eget territorium. Där valde man att frånga de här kriterierna. Man gjorde en politisk bedömning. Det har den borgerliga regeringen alltså gjort förut. Varför kan man inte göra det i dag?

Jag märker av Ulrik Nilsson att man konsekvent hela tiden vill särbehandla Palestina. Man vill ställa helt andra krav på det palestinska folket än på andra befolkningar. Vi hörde tidigare Ulrik Nilsson prata om att Palestina måste erkänna Israel. Ja. Det skulle vara oerhört viktigt och väldigt välkommet om de palestinska parterna var tydliga med att erkänna Israel. Men när får vi höra kravet från Ulrik Nilsson på de israeliska parterna att de ska erkänna Palestinas rätt att agera?

För mig som vänsterpartist är det självklart att vi ska ha lika måttstockar, att vi ska ha samma bedömningsgrunder, att vi ska ställa åtminstone samma krav på Israel som vi ställer på Palestina. Här gör man ett undantag från de borgerliga partierna och Moderaterna. Man ställer hela tiden hårdare krav på Palestina och har ribban högre för Palestina än vad man har för Israel.

Frågan är till Ulrik Nilsson: Varför är det så här? Varför ska vi villkora det så att palestinierna måste erkänna Israel när vi inte ställer några motsvarande krav på Israel? Sverige har erkänt Israels rätt att existera, vilket jag står bakom, trots att det i dag i Israels parlament finns politiker som inte ens en gång erkänner Palestinas rätt att existera.

Anf. 35 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Vi är som sagt överens om att det i grunden är en politisk bedömning om erkännande och att bedömningen handlar om när freden bäst gynnas. Vi är faktiskt överens om det även om du markerar att du drar en lite annan slutsats än jag i den frågan. Där kan vi ha olika uppfattningar.

När det gäller frågan om vi ställer andra krav på Palestina än på Israel tycker jag inte att vi gör det. Jag tycker att det är rimligt att ställa kravet att Israel måste erkänna Palestina. Det är egentligen grunden för en tvåstatslösning. Men jag tycker också att det är rimligt att Israel ställer krav på Palestina att de inte ska tillåta grupper att attackera händelser och skeenden inne i Israel från palestinskt territorium. På samma sätt tycker jag att det är rimligt att Palestina ställer krav på Israel att de inte heller ska angripa, och det gäller vare sig det är militären, polisen eller fristående grupper. Det finns väl något mindre av sådant i Israel än i Palestina.

Jag har varit mycket tydlig här i debatten med att det finns skäl att kritisera mycket av det som israelerna håller på med. Grunden är dock fortfarande att vi måste hitta ett sätt där parterna erkänner varandras rätt till säkerhet, trygghet och en god utveckling i Palestina och Israel.

Anf. 36 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att det är bra att vi är överens om värdlandsavtalet. Det är bara Sverigedemokraterna som inte är det, och det är viktigt att betona att den här stora samsynen finns i den delen.

Jag tror också att vi är överens om att man måste kritisera båda parter i konflikten. Det är självfallet inte okej att skicka raketer från Gaza in mot Israel, och det som Israel gör mot den palestinska befolkningen är inte heller okej. Jag tror att vi är överens om de delarna.

Det som gjorde att jag ville ha en replik var att Ulrik sade att det inte är läge nu att erkänna Palestina, men vi har inte fått något svar på när det i så fall skulle vara läge att göra det. Detta att ha kontroll över territoriet är det som fattas när det gäller erkännandekriterierna, om man utgår från dem som han tog upp här tidigare. Hans Linde tog upp Kosovo. Där hade de inte heller kontroll över territoriet. Vad ska vi göra i de fall ett land plötsligt ockuperas? Ska vi då sluta att erkänna det landet för att det är ockuperat av ett annat? Det landet har ju inte kontroll över sitt territorium. Så brukar vi inte göra.

Man måste se till många olika parametrar för att komma till det läge där man erkänner en stat. Jag tycker att man ska erkänna Palestina och menar att det är politiskt rätt att göra det för att trycka på och för att sätta den press på Israel som behövs för att Israel ska sätta sig och förhandla på riktigt och inte göra som de gör i dag.

När ska de instrument Ulrik talar om användas? När ska erkännande-instrumentet användas?

Anf. 37 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Hade jag kunnat spå och med säkerhet säga hur det kommer att bli i framtiden hade jag förmodligen ägnat mig åt något annat än att debattera här. Du ställer frågan: När? Jag kan inte säga att det blir i april just det året. Det spelar en mycket stor roll hur utvecklingen, freds-förhandlingarna och allt detta utvecklas. Jag tycker inte att vi har kommit till det läget att det är dags att göra det nu, men det är väldigt svårt att säga exakt vad som ska inträffa och när det kommer att inträffa.

Jag tycker att det är viktigt att vi nu tar ytterligare ett steg genom att underteckna värdlandsavtalet. Nu markerar vi mycket tydligt att vi har en kritisk inställning till mycket av det som Israel ägnar sig åt. Vi betonar också båda parter ansvar i konflikten. Därför är det ett välavvägt beslut vi står inför. Jag kan tyvärr inte spå.

Har vi en gång erkänt en stat och den blir utsatt för ett övergrepp har vi en annan situation. Jag tycker inte heller, precis som du var inne på, att vi ska ta tillbaka erkännandet om någon stat skulle bli ockuperad. Tack och lov händer det i allt mindre omfattning, men situationen kan naturligtvis uppstå.

Det viktiga just nu är att vi värderar när det är den bästa tiden att erkänna Palestina för att gynna freden. Bodil Ceballos tycker att det är nu. Jag säger att jag inte är helt säker på att vi har kommit till den fasen.

Anf. 38 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Med det resonemanget kan man förhålla den här frågan i all evinnerlighet, och det är det som har skett under så lång tid. Vi förhåller och förhåller och hoppas att vi någon gång ska komma till en situation där vi når den här tvåstatslösningen.

När Israel tar ett steg framåt tycker vi att nu är man på väg, nu händer det någonting och nu blir allting bra, men sedan tar de två steg tillbaka. Sedan håller de på så hela tiden: Ett steg framåt och två steg tillbaka och ett steg framåt och två steg tillbaka. Och nu är man långt bort från där man startade.

När vi var i Palestina och Israel under hösten diskuterades den här frågan väldigt mycket. Det handlade om detta att man aldrig kommer vidare, och efter det att fredsprocessen inleddes har det faktiskt blivit sämre i stället för bättre.

En fråga som vi också diskuterade var detta att erkänna som en stat, och palestinierna tog också upp den. Att erkänna som en stat inte är det samma som att erkänna som en judisk stat, menade palestinierna. I Israel bor många judar, araber och kristna. Att då erkänna Israel som en judisk stat var den stora stötestenen. Jag tänker inte lägga mig i hur det ska erkännas eller inte. Det stora problemet var inte att erkänna Israel, utan det handlade snarare om att erkänna Israel som en judisk stat. En del i det

hela för att kunna nå fred är att man också måste erkänna Israel, och jag tycker att det är en självklarhet att man måste erkänna Israel. Hur det erkännandet ska se ut är en annan sak, men vi kan börja med att erkänna Palestina.

Anf. 39 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att jag är helt enig med Bodil Ceballos om att detta, det vill säga frågan om fred mellan Israel och Palestina, helst inte bör förhalas. Men varken hon, jag eller det svenska erkännandet äger nyckeln till hur snabbt det kommer att kunna gå.

Då är vi tillbaka till bedömningen av när vi tror att vi kan använda det här diplomatiska verktyget. Just nu är bedömningen att vi inte är där än, men det är mycket viktigt att markera att vi tycker att den palestinska myndigheten är en legitim företrädare för Palestina. Vi ger dem samma diplomatiska immunitet och samma status som andra ambassader genom det här värdlandsavtalet. Det är en tydlig markering av att vi riktar kritik mot Israel. Bodil Ceballos beskrev det som att ta ett steg framåt och två tillbaka. Det finns oerhört mycket att vara kritisk mot där utan att jag för den skull behöver vara kritisk mot idén om Israels rätt att existera. Det är viktigt att vi kan hålla två tankar i huvudet på en gång och inte bara kritiserar den ena parten utan båda.

Jag tycker att det här är ett välavvägt förslag. Jag står bakom utskottets förslag. Jag är glad att vi är så många här i kammaren som faktiskt gör det.

Anf. 40 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! Det är viktigt att Sverige arbetar för en långsiktig fred i Mellanöstern utifrån en tvåstatslösning där Israel och Palestina lever sida vid sida i fred och säkerhet.

År 2011 uppgraderades den palestinska representationen i Stockholm från delegation till den palestinska myndighetens representation. För att stärka representationens ställning och öka dess möjlighet att verka i Sverige har ett värdlandsavtal mellan Sveriges regering och PLO, till förmån för den palestinska myndigheten, förhandlats fram. Den 28 juni 2012 beslutade regeringen att avtalet skulle undertecknas med förbehåll för riksdagens godkännande. Det är det vi gör i dag.

Herr talman! För att avtalets bestämmelser om immunitet och privilegier ska gälla inför svenska domstolar och myndigheter måste de införlivas med svensk rätt. Därför måste en ändring i lagen om immunitet i vissa fall göras, som enligt regeringens bedömning är av författningsteknisk karaktär. Därför diskuterar vi i dag värdlandsavtal.

Syftet är att skapa liknande villkor som gäller för diplomatiska beskickningar och företrädare. Avtalet ger den palestinska myndigheten förmåner som gäller för övriga diplomatiska representationer i Sverige i enlighet med Wienkonventionen. Det innebär att ambassadören och övrig personal ska ha immunitet, och representationens lokaler ska vara ocränkbara och befriade från skatter och avgifter.

Genom uppgraderingen av den palestinska myndighetens representation och genom det omfattande stödet, som de senaste åren uppgått till

700 miljoner, vill Sveriges regering förstärka dels det palestinska statsbyggandet, dels palestinska civila institutioner.

Herr talman! Jag yrkar bifall till att riksdagen godkänner avtalet mellan Sveriges regering och PLO samt ska godkänna ändringen i lagen. Jag yrkar avslag på samtliga reservationer. Folkpartiet utgör inte bromsklossen i regeringen, vilket några påstår.

Prot. 2012/13:73

6 mars

*Värdlandsavtal
med Palestina*

Anf. 41 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Ismail avslutade med att säga att Folkpartiet inte är bromsklossen i regeringen, vilket jag i mina tidigare inlägg pekade ut Folkpartiet till att vara. För den som följt debatten om hur vi ska se på Palestina är väl steget inte så långt till att misstänka att det är Folkpartiet som är problemet här. Jan Björklund var den som såg till att Sverige röstade nej till observatörsstatus i Unesco, vilket ställde Sverige bland ett litet fåtal länder i världen mot alla andra. Debatten inför FN:s beslut om att uppgradera Palestinas status hade vi i denna kammare, och då var det Folkpartiets ledamot Fredrik Malm som berättade att man dagen efter skulle rösta antingen ja, nej eller avstår. Det är inte direkt några tydliga besked vi får från Folkpartiets sida.

Det avtal som vi i dag diskuterar finns det också en historia kring. När utrikesministern i medierna berättade att regeringen avsåg att uppgradera statusen för Palestina gick Folkpartiet ut och sade att det inte var förankrat i regeringen.

Min fråga till Ismail är därför: Var det förankrat i regeringen, eller var Folkpartiet bromskloss även i fråga om detta värdlandsavtal?

Anf. 42 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Folkpartiet var bland de första partier som gick ut med att man skulle ha en tvåstatslösning när det gällde Palestina och Israel. Vi har ända från början sagt att bromsklossen är Hamas. Det är de som gör att det inte blir fred i Mellanöstern mellan Israel och Palestina. Du kommer ihåg, Urban, att det förekom gatustrider i Gaza. Det var Hamas som kastade ut PLO-representanter. Det var Hamas som mördade, eller dödade, PLO-representanter. Det var Hamas som satte representanter för PLO i fängelse. Det betyder att om man inte har kontroll över hela Palestina – då menar jag landkontrollen, för halva Palestina kontrolleras inte av PLO – går det inte att göra det.

När det gäller Urbans fråga vill jag säga att observatörsstatus måste komma först. Det var det som Folkpartiet stödde. Jan Björklund gick ut flera dagar före omröstningen och sade att vi var positiva, detta utifrån vilka texter det skulle bli att ta ställning till. Folkpartiet har alltså en lång tradition av att vara för en tvåstatslösning. Vi vill ha fredsförhandlingar först. Vi vill inte ha ett erkännande bara på papper. Om man ska erkänna staten Palestina i dag blir det, enligt vår mening, bara på papperet.

Anf. 43 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! I den här debatten kommer vi hela tiden tillbaka till samma problematik. Vi på den rödgröna sidan ser vad resten av världen ser, det vill säga att det är omöjligt att ha en tvåstatslösning i framtiden när den ena parten hela tiden lägger den andra partens territorium under sig. När bosättningarna ständigt expanderar omöjliggörs en framtida

palestinsk statsbildning. Därför måste omvärlden reagera. Ett sätt som Sverige kan göra det på är att erkänna den palestinska staten för att den vägen markera för Israel att det är ett annat lands territorium. Svårare än så är det inte. Det är det vi tycker medan ni fortsätter att traska patrullo med en tvåstatslösning, fredsförhandlingar, tvåstatslösning, tvåstatslösning samtidigt som resten av världen ser att den omöjliggörs. Till och med FN:s generalsekreterare har sagt att om Israel börjar bygga i E1, som de hotat att göra, ja då omöjliggörs en framtida palestinsk statsbildning. Till och med FN:s generalsekreterare säger det. Därför menar vi att det är viktigt att Sverige är väldigt tydligt.

Det var dock inte det som min fråga till Ismail egentligen gällde. Saken är den att Folkpartiet är bromsklossen i regeringen. När Carl Bildt gick ut och sade att vi ska höja statusen för den palestinska representationen i Stockholm gick Folkpartiet ut och sade att det inte var förankrat i regeringen. Det tror jag ärligt talat inte heller att det var, utan utrikesministern tog chansen att för en gångs skull sätta ned foten och strunta i vad Folkpartiet tycker. Och det gjorde han rätt i.

Anf. 44 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Herr talman! Vi har varit tydliga och kritiserat Israel när det gäller bosättningspolitiken och mycket annat. Vi har genom observatörsstatus gett en signal till Israel om att vi inte kan acceptera allt som görs mot det palestinska folket.

Vi har gjort en uppgradering som innebär att den person som representerar PLO och den palestinska myndigheten nu ska kallas ambassadör. Också det är en signal till Israel om att vi inte kan acceptera allt. Folkpartiet står bakom regeringens förslag, annars skulle det inte ha blivit av. Jag vill inte att vi på något sätt ska underkänna den betydelse som observatörsstatus, efter dagens beslut, innebär.

Det är en signal till Israel, men framför allt är det en signal till PLO om att man med fredliga medel kan åstadkomma mer, att man genom våldshandlingar gör det svårare för bägge parter att nå fram till en varaktig fred i Mellanöstern. På så sätt är det en stark signal till Hamas om att de ska sluta skicka raketer, som Bodil tog upp, över gränsen till Israel. Man vet inte vilka som träffas av dem, om det är barn, kvinnor, palestinier eller andra.

Jag tycker att vi för vår del har varit tydliga på den punkten. Vi har kritiserat Israel. Vi har kritiserat Hamas. Vi har kritiserat den bosättningspolitik som Israel fört under senare tid, när den varit mer intensiv. Folkpartiet har alltid varit för en tvåstatslösning, men frågan är om Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kanske är för en trestatslösning. PLO har de facto inte kontroll över Hamas område.

Anf. 45 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Utvecklingen i Mellanöstern är på många sätt mycket tragisk. Den är labil och skör, och våld drabbar dagligen människor på ett sätt som vi har svårt att över huvud taget kunna ta till oss. Vi kunde i dag höra att en miljon har flytt från Syrien. Det är viktigt att stödja de krafter som söker lösningar, inte lösningar, på dessa problem, att stödja de krafter som söker icke-väldsvägen framåt.

Den sköra och labila situationen gäller även de palestinska områden som under 45 år ockuperats av Israel. Vi är många som besökt området och mött, sett och talat med människor i hela området.

Vi är alla, tror jag, på det klara med att det inte finns någon enkel väg framåt. Det har tyvärr gått så lång tid att problemen har blivit oerhört stora och svåra att nå lösningar på. Ändå finns de som hoppas. Ändå finns de som arbetar för att det ska bli möjligt. De är värda allt vårt stöd.

Under årens lopp har misstag följt på misstag. De kan tillskrivas i stort sett alla parter, även oss. Självklart är det så att varken terroristattacker eller ockupation är okej. Men ockupationens effekter är synliga på olika sätt. För palestinierna är det tydligt och synligt varje dag vad som är följden – om man ska söka sig till sin jordbruksmark eller sitt jobb, om man ska åka från ett palestinskstyrkt område till ett annat eller om man ska kliva upp kl. 4 för att stå i kö för att ta sig ut ur eller in i Jerusalem. De flesta israeler som jag mött ser inte den verkligheten. Ockupationens effekter blir inte synliga på samma sätt beroende på var man bor. Det är klart att det är en verklighet.

Nu har nya bosättningar aviserats. Det skedde direkt efter beslutet i generalförsamlingen om uppgradering av Palestinas status. Det som händer i östra Jerusalem dagligen bara späder på den misstro och det hat som finns i regionen. Det skapar tvivel hos många om huruvida den israeliska politiska ledningen vill se två väl fungerande och välmående stater leva sida vid sida inom gränser som är erkända och säkra för båda staterna.

Jag och Centerpartiet hoppas att det ska gå att skapa nya förutsättningar för fredssamtal. Vi ser naturligtvis med stor nyfikenhet och stort intresse på vad som följer av Obamas aviserade besök, om det nu blir av. EU har en oerhört viktig roll att spela, också politiskt, inte bara som stödjare av det palestinska statsbygget. I EU ingår självklart även Sverige.

Herr talman! Det finns från vår horisont ett mönster som har synliggjorts tidigare i den här debatten. År 2010 blev chefen för generaldelegationen ambassadör. Vi uppgraderade generaldelegationen till den palestinska myndighetens representation 2011. Förra sommaren tecknades ett regeringsavtal om vilka förutsättningar man har när man verkar på representationen. Den likställs med andra diplomatiska representationer. Sedan fick vi en uppgradering i FN:s generalförsamling i slutet av november. I dag kommer den här riksdagen att bifalla ett värdlandsavtal som bekräftar regeringens beslut från förra sommaren och ger villkor till den palestinska myndigheten som ambassad.

Nästa steg hoppas jag och Centerpartiet blir en tydlig märkning i Sverige och EU av varor från ockuperade palestinska områden. Det är viktigt att vi visar att vi gör skillnad på Israel och de av Israel ockuperade områdena, där bosättningar växer och företagsetableringar byggs in. Det är viktigt att visa att vi inte godkänner annektering.

Centerpartiet vill fortsatt bidra till att flytta fram Sveriges och EU:s positioner. Vi fortsätter att jobba för att stärka den svaga parten efter den långvariga satsning som vi har gjort på statsbyggnad. Vi vill stärka den svagaste parten på olika sätt. Värdlandsavtalet som vi ska behandla och besluta om i dag är naturligtvis ett sådant steg. Ban Ki Moon nämnde i förra veckan i Rom att statsbygget just nu vilar på politisk kvicksand till

följd av utvecklingen. År 2013 blir ett väldigt viktigt år för att nå förändring.

Som sagt arbetar vi från Centerpartiets sida för att ta fortsatta steg. Jag har nämnt frågan om märkning av varor. Vi jobbar också för ett erkännande av Palestina som stat. Vi gör det arbetet inom regeringen och inom våra internationella nätverk, för vi vet att det är regeringen som fattar beslut om erkännande av stater, inte riksdagen.

Herr talman! Jag är glad att vi i dag kommer att kunna besluta i stor enighet. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet *Värdlandsavtal med Palestina*, som det så vackert heter, och avslag på reservationerna.

Anf. 46 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Det är alltid trevligt att höra på Kerstin Lundgren och Centerpartiet när det gäller konflikten i Mellanöstern. Oftast säger Kerstin Lundgren och Centerpartiet rätt saker. Man vill erkänna staten Palestina. Man vill gå vidare. Och i dag säger man att man vill märka produkter som kommer från israeliska bosättare, som har tillverkat produkter på ockuperad mark.

Problemet är bara att ni alltid röstar fel här i kammaren, trots att ni säger rätt saker. Kerstin Lundgren försöker säga att man jobbar med detta inom regeringen. Det är jättesmidigt: Man har en regering där alla partier sitter. Regeringen bestämmer sig för en politik som går åt ett håll. Sedan står man här i riksdagen och säger att man egentligen ville gå åt andra hållet.

Vi har ett kollektivt beslutsfattande i Sveriges regering. Regeringen är gemensamt ansvarig för besluten. De beslut som presenteras står också centerpartistiska statsråd för. Det går inte att ha olika politik. Det går inte att tala om vad som är ens politik och samtidigt tycka något helt annat.

Låt gå när det gäller erkännandet! Jag har en viss grad av respekt för det som Kerstin säger om det. Det är regeringar som erkänner stater. Jag menar dock att riksdagen tar beslut som en uppmaning till regeringen och att regeringen borde lyssna på vad en parlamentarisk majoritet säger. Men låt gå för att det enligt grundlagen är regeringen som ska ta initiativen till erkännande.

Men här gick Kerstin Lundgren ett steg längre. Hon sade att hon tyckte att Sverige skulle märka produkter från ockuperade områden. Varför röstade då inte Centerpartiet för den motion som socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister hade här i kammaren för bara några veckor sedan? Vi krävde där ursprungsmärkning av de här varorna.

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Urban Ahlin talar om vad jag ”försöker säga”. Jag tycker att jag är tydlig med var Centerpartiet står när det gäller Mellanöstern och vikten av att stärka den icke-våldsväg som den palestinska ledningen har valt.

Vi röstar för i regeringen. Där gör vi skillnad. Vi röstade för värdlandsavtalet i regeringen. Annars hade värdlandsavtalet inte funnits på bordet i dag att ta ställning till. Det är naturligtvis oerhört viktigt att inte spela bort korten genom att göra upp och sitta och rösta här i kammaren på ett tillkännagivande tillsammans med oppositionen. Detta vet Urban Ahlin. Vi diskuterade det tidigare. Skulle Urban Ahlin göra så om hans

parti satt i regeringen? Jag tvivlar på det lika mycket som jag noterar att Urban Ahlin ändå erkänner att grundlagen ger regeringen makten när det gäller erkännande av stater.

Han tycker ändå att vi borde agera i riksdagen och fatta beslut här. Det tycker han nu i opposition. Tidigare när han själv satt vid regeringsmakten röstade han inte för att regeringen skulle erkänna Palestina. Ockupationen har trots allt pågått i 45 år. Han röstade heller inte för någonting annat i det läget. Det som har hänt har hänt under vår regeringstid. Det visar var röster gör skillnad.

Anf. 48 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Det är rätt att den tidigare socialdemokratiska regeringen inte har erkänt staten Palestina. Då hade vi exakt samma resonemang som ni har i dag. Det gäller inte Centerpartiet, eftersom ni ju går längre. Men det gäller för Folkpartiet och andra. Det handlar om en tvåstatslösning, fredsförhandlade villkor, och så vidare.

Problemet är att världen förändras. Då måste man också ändra politiken utefter det. Vad vi har sett den senaste tiden är att vi har en ockupationsmakt som fullständigt struntar i det internationella samfundet och fortsätter med bosättningar på ockuperat område och den vägen omöjliggör att vi kan ha en tvåstatslösning i framtiden av den enkla anledningen att Palestina upphör att existera.

Jag medger att vi under den tiden det fanns en möjlighet att få en tvåstatslösning drev den linjen utan att säga att vi skulle erkänna Palestina för att vi först ville få en fredsförhandlad lösning. Så var det. Men nu ser världen annorlunda ut. Därför har vi socialdemokrater ändrat vår position. Det är därför jag säger att vi ska erkänna staten Palestina innan det är för sent. Det är så det de facto går till. Det är inte helt orimligt.

Jag återkommer till märkningen av bosättningsprodukterna. Om Centerpartiet menar allvar med det har man här möjlighet i Sveriges riksdag att fatta de besluten. Annars är det så att du har fått nej i omröstningen i regeringen. Det vore intressant att veta: Vilka av de andra partierna röstade emot Centerpartiet i regeringen om att få en märkning av bosättningsprodukter?

Det var jättespännande att höra att om inte Centerpartiet i regeringen hade röstat för värdlandsavtalet hade det inte blivit något värdlandsavtal. Det var exakt så som Kerstin Lundgren sade. Jag hade tidigare här ett utbyte med Folkpartiets Ismail Kamil. Efter det att utrikesministern sade att det skulle bli ett värdlandsavtal sade Folkpartiet: Detta är inte förankrat i regeringen. Utrikesministern körde över Folkpartiet, som jag sade. Han sade att det inte var så och att alla var överens.

Nu säger Kerstin Lundgren att omröstningen i regeringen avgjorde att det blev ett värdlandsavtal. Lätta lite på förlåten. Vilka partier säger nej till märkningen, och vilka partier sade nej till värdlandsavtalet?

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är väl bekant att regeringen fattar beslut kollektivt. Urban Ahlin har också tidigare klargjort att han har koll på det. Det är viktigt att man klarar att fullfölja alla de beslut som ska fattas.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Värdlandsavtal
med Palestina*

Vi har flyttat fram positionerna när det gäller Sveriges relation till den palestinska myndigheten och att åstadkomma resultat. Det gäller till exempel uppgraderingen av Palestinas status i FN.

Herr talman! Man kan konstatera att vi hela tiden har sagt att vi vill titta på och att regeringen jobbar med frågan om märkning av produkter som kommer från ockuperade områden. Det har varit förskjutningen under resans gång.

Vi säger nu att tiden är mogen att komma till skott med ett sådant beslut från regeringens sida som styr myndigheterna. Det är framför allt detta det handlar om. Man måste säkerställa att vi får en tydlig märkning som gör att vi alla som konsument kan göra informerade val när vi handlar.

Man ska inte få fördel av att man ockuperar. Det gäller till exempel fördel i form av att man får frihandelsavtal, att man kan smyga under falsk flagg i vissa stycken eller att vi som medborgare inte ska veta var produkten kommer ifrån.

Vi har haft mycket diskussioner om produkter och falsk varudeklaration. Det är viktigt att vi går vidare på det spåret och säkerställer att vi vet att produkter kommer antingen från Israel eller från av Israel ockuperade områden. Då kan vi göra ett informerat val. Det vill vi arbeta vidare för i regeringen.

Anf. 50 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Vi kristdemokrater står bakom betänkandet. Det vi behandlar är ett godkännande av ett avtal som har gjorts mellan Sveriges regering och PLO till förmån för den palestinska myndigheten. Avtalet förtydligar vad som gäller i form av både rättigheter och skyldigheter i Sverige för den myndigheten. Det liknar också det som andra länder har som ännu inte har erkänt en palestinsk stat.

Debatten här i dag har som väntat mer handlat om vilken ställning vi ska ge palestinerna och den palestinska staten i framtiden än bara om just avtalet. Det är naturligt att så sker. Den diskussionen fördes i november i fjol när vi beslutade om att Sverige som ett av 138 länder i FN:s generalförsamling skulle rösta för den resolution som gav den palestinska myndigheten observatörsstatus i FN. Det var ett viktigt steg för att ta steg vidare mot ett fredsavtal i Mellanöstern.

Det är därför också nu ett fullt naturligt steg att uttrycka ett gillande för värdlandsavtalet som regeringen och PLO nu har framförhandlat till förmån för den palestinska myndighetens representation.

För oss kristdemokrater råder det ingen tvekan om att den palestinska myndighetens representation och dess chef, som sedan år 2010 tituleras ambassadör, liksom dess personal ska verka utifrån samma förutsättningar och på samma villkor som utländska diplomatiska beskickningar och också utländska organisationer med värdlandsavtal har i Sverige. Vi vet att till exempel Idea har ett liknande värdlandsavtal. Det behöver inte vara en stat, utan det kan också vara en organisation.

Den palestinska myndighetens representation i Stockholm spelar en viktig roll för relationerna mellan Sverige och det palestinska folket och därmed också för Sveriges bidrag till den israelisk-palestinska fredsprocessen. Det svenska biståndet och utvecklingssamarbetet med palestini-

erna är omfattande. Det syftar till, som också betonas i propositionen, att främja ett demokratiskt och hållbart palestinskt statsbyggande.

För att erkänna den palestinska myndighetens stora framsteg just i stärkandet av sina civila institutioner valde därför regeringen 2011 att uppgradera den dåvarande generaldelegationen till representation. Byggandet av verkligt demokratiska palestinska institutioner spelar en oumbärlig roll i de israelisk-palestinska fredsträvandena.

Genom mindre korruption och nepotism, ökad transparens och ökad öppenhet ökar den palestinska myndighetens tillförlitlighet och legitimitet, inte endast bland den egna befolkningen utan också bland Knessets ledamöter.

Ökad tillit på båda sidor är det som behövs för att nu ta den till synes avstannade fredsprocessen framåt. Ju klenare tilliten är Abbas och Netanyahu emellan, desto magrare är chanserna att få dem till förhandlingsbordet. Utan förhandlingar blir en för båda parter godtagbar och för övriga regionen hållbar tvåstatslösning än mer fjärran än vad den kan synas just i dag.

Det föreslagna värdlandsavtalet stärker onekligen Sveriges förbindelser med den palestinska myndigheten. Värdlandsavtalet förutsätter inte ett fredsavtal mellan Israel och den palestinska myndigheten utan ökar Sveriges möjligheter att styra den numera kantrade fredsprocessen i rätt riktning.

Herr talman! Vissa representanter i kammaren låter påskina att det finns en sorts dubbelmoral i att å ena sidan föreslå en uppgradering av den palestinska myndighetens diplomatiska status i Sverige och inom FN och att å andra sidan ställa sig kritisk till ett erkännande av en palestinsk stat.

För oss kristdemokrater är det inte dubbelmoral. Det är under rådande omständigheter den enda rätta vägen att gå. Som jag nyss nämnde är det absolut nödvändigt att stärka och demokratisera den palestinska myndighetens institutioner för att kunna skapa den tillit som krävs för att återuppta fredsförhandlingarna.

Ett erkännande är alltså inte, tvärtmot vad S och V uttrycker i sina respektive partiers kommittémotioner, en förutsättning för återupptagna förhandlingar.

Snarare är det så att förhandlingarna måste återupptas för att en godtagbar och hållbar tvåstatslösning ska kunna uppnås. När en sådan lösning uppnås, vilket vi kristdemokrater hoppas på, står vi helhjärtat bakom ett erkännande av en palestinsk stat.

I dag är de folkrättsliga kriterierna för ett erkännande av en palestinsk stat enligt vårt förmenande inte uppfyllda. Att palestinerna företräds av två regeringar på de palestinska områdena omöjliggör i dagsläget ett sådant erkännande. Det faktum att den ena av dessa både regeringar är terrorstämplad och fortsätter att sanktionera raketbeskjutningar mot israeliskt territorium underlättar knappast fredsprocessen och ett möjligt framtida erkännande. Lika klart är det att Israels fortsatta utomrättsliga bosätarexpansion på Västbanken knappast ökar chanserna till en fredlig lösning.

Jag vill ta tillfället i akt att påminna om det vi tidigare har uttalat i den här kammaren, nämligen att det i linje med Sveriges grundlag åligger regeringen och inte riksdagen att fatta beslut om erkännande av stater.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Värdlandsavtal
med Palestina*

Herr talman! Det är min och mitt partis förhoppning att en hållbar tvåstatslösning inom kort blir verklighet. Vi liksom de flesta andra demokratiska krafter runt om i världen önskar inget hellre än ett Israel och en palestinsk stat som lever i fred och säkerhet sida vid sida. En hållbar tvåstatslösning är inte endast en förutsättning för att garantera israelerna säkerhet och palestinerna grundläggande fri- och rättigheter. Den är också vital för att säkra stabiliteten och främja freden i den krigshärjade regionen i stort. Med ett Syrien som brinner och ett Egypten vars demokratiska utveckling tycks ha gjort halt blir behovet av en skyndsam och fredlig lösning på konflikten mellan Israel och Palestina oändligt mycket större.

Genom att bifalla det av regeringen föreslagna värdlandsavtalet ökar vi Sveriges möjligheter att bli en positiv kraft i de fortsatta ansträngningarna mot en hållbar och önskvärd tvåstatslösning.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 51 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Désirée Pethrus säger att ett erkännande kan bli aktuellt först efter förhandlingar och fredsöverenskommelser mellan palestinier och israeler. Det innebär, Désirée Pethrus, att du lägger en vetorätt i Israels regerings händer. Ockupationsmakten ska få avgöra när ockupationen ska hävas. Du ger dem den ensidiga rätten att avgöra detta själva.

Problemet med en sådan ståndpunkt är delvis, såklart, att det öppnar för att Israel kan förhålla en förhandlingslösning och vägra gå in i förhandlingar under all framtid framöver. Då kommer vi aldrig att få se en tvåstatslösning och ett fritt Palestina. Det andra problemet, Désirée Pethrus, är att verkligheten på marken, på Västbanken, på Gazaremsan och i östra Jerusalem förändras varje dag. Den förändras också i dag. Vad vi ser är en konstant utbyggnad av bosättningarna och en konstant fördrivning av det palestinska folket genom att man river deras hem, genom att man förvägrar dem möjligheten att odla sin mark eller genom att man tvingar dem att fly sitt eget land. Vi befinner oss i ett läge där tiden och möjligheten att skapa en tvåstatslösning börjar rinna oss ur händerna. Det finns inom en snar framtid, om inte någonting radikalt händer, en risk för att vi inte kommer att kunna ha en tvåstatslösning eftersom det inte kommer att finnas kvar ett Palestina med en palestinsk befolkning som kan utgöra grunden för en sådan lösning.

Frågan är, Désirée Pethrus, varför vi ska lägga vetorätten över en framtida tvåstatslösning i händerna på det land som i dag förhindrar att vi uppnår en tvåstatslösning.

Jag har också samma fråga som Urban Ahlin ställde tidigare i debatten. Vi har nu hört Kerstin Lundgren säga att om det inte var för Centerpartiet skulle vi inte ha haft något värdlandsavtal. Då vill man väldigt gärna, Désirée Pethrus, höra vilka partier i den borgerliga alliansen som var emot ett värdlandsavtal och som blev nedröstade i den borgerliga regeringen.

Anf. 52 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Det är det internationella samfundet som kan göra mycket genom att ha olika resolutioner och fatta ett beslut i säkerhetsrådet, till exempel, vad gäller framtiden för regionen.

Jag tror att för att vi över huvud taget ska komma vidare måste palestinierna enas. De måste hitta en hållbar politisk situation, och de måste enas om vem som ska vara ledare och om hur de ska leda det som de vill kalla för sin framtida palestinska stat.

Jag tror att vi tyvärr inte kan komma fram med en tvåstatslösning när vi just nu har något som man kan säga skulle kunna bli en trestatslösning. Palestinierna är så splittrade i dag att det inte går att säga att vi förhandlar med en part. Jag hoppas och tror – och det är precis det vi menar och vill försöka göra med värdlandsavtalet – att den palestinska myndigheten ska stärkas. Det är det alla våra ansträngningar går ut på. Vi har gett, och ger fortfarande, stort stöd till att förbättra institutionerna på den palestinska sidan. Men vi har ännu inte ett enat Palestina.

Jag tror att Hans Linde är så insatt i situationen på Västbanken och i Gaza att han vet att situationen är svår mellan de olika grupperna. Vi måste hitta en enighet. Sedan ska vi ge allt det stöd vi kan till denna fredsprocess. Men som det ser ut i dag kan jag inte se att det skulle kunna gå att få ett fredsavtal.

När det gäller vilka som var emot är det precis som Kerstin Lundgren sade här tidigare: Alla beslut vi fattar fattar vi kollektivt. När vi har fattat ett beslut är vi överens. Det förs ingen diskussion om vem som sade så eller så, utan vi har fattat ett beslut som vi alla står bakom. Det är därför vi står här i dag.

Anf. 53 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! När det kommer till fredsavtal, Désirée Pethrus, tror jag att alla i den här kammaren skulle önska att se ett framgångsrikt sådant och ett samtal mellan Israel och Palestina där man skulle hitta en lösning på konflikten. Med andra ord vill vi se en tvåstatslösning och att Israels ockupation hävdades. Problemet är i dag att vi har en politisk ledning i Israel som inte på något sätt är intresserad av några verkliga förhandlingar. Den är inte intresserad av en tvåstatslösning. Den vill inte se två stater enligt 1967 års gränser.

Problemet med Désirée Pethrus retorik är att vi än så länge inte kan se ett maktskifte i Israel. Jag hoppas att det kommer snart, men jag är orolig och rädd att det kommer att vara den här typen av politiker som åtminstone under en tid framöver kommer att fortsätta att styra Israel och därigenom förhålla och stoppa möjligheterna till ett fredsavtal. Det Désirée Pethrus gör, och det som jag ställer frågorna om, är att man då lägger en vetorätt i Israels händer. Det blir Benjamin Netanyahu som får avgöra när vi ska få se ett framtida fritt Palestina. Jag tycker att det är orimligt. Det är inte ockupanterna som ska bestämma när de ockuperade ska få sin frihet.

När det gäller oenigheten, eller vad det nu är, inom den borgerliga alliansen gällande värdlandsavtalet måste jag säga att det blir mer och mer mystiskt. Vi hörde på Kerstin Lundgren att det var tack vare Centerpartiet som värdlandsavtalet hade kommit på plats. Då har hon redan sagt att det fanns en oenighet mellan de borgerliga partierna i frågan. Den ska man tydligen däremot hålla hemlig.

Frågan blir lite grann: Varför ska man rösta på Kristdemokraterna om man inte vet vad de sedan tycker och driver i regeringen? För mig personligen är det inte en speciellt brännande fråga eftersom jag inte är en

potentiell väljare för Kristdemokraterna, men det finns trots allt några stycken sådana kvar runt om i Sverige. De borde rimligen kunna få ett besked från Kristdemokraterna: Tyckte Kristdemokraterna att det var en bra idé att ingå ett värdlandsavtal med Palestina eller inte?

Anf. 54 DÉSIREE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Vi har ställt upp på värdlandsavtalet, och vi har ställt upp på att säga ja till uppgraderingen i FN. Jag tycker att det är ganska tydligt att vi är överens om att vi vill försöka stärka de moderata krafter bland palestinierna som jobbar för fred och som också erkänner Israels rätt till existens.

Men vi har trots allt Hamas i Gaza, som fortfarande inte erkänner Israels rätt att existera. Jag tycker att det är märkligt att vi inte skulle kunna diskutera det öppet. Det innebär att vi måste se till att stärka de moderata krafterna, och vi måste få dem som stöder Hamas att i stället gå över till de moderata krafterna som öppnar för fred med Israel och för att man lever i fred och säkerhet med varandra. Jag kan inte se det på något annat sätt än att palestinierna måste ena sig om ett erkännande av Israel innan vi kan se ett fredsavtal och innan också FN kan ta steg för att kunna gå in för ett erkännande.

Abbas har inte det stödet från alla palestinier på Gaza. Därför är det viktigt att vi nu ser till att försöka göra det vi kan också för att påverka att Egypten och andra länder inte börjar stödja Hamas på Gazaremsan så att vi får se en eskalerande ytterligare splittring i den palestinska myndigheten. Därför är detta viktigt.

Sedan vill jag bara säga att vi har uttalat oss i många debatter här om hur vi ser på Palestina och på Israel. Det har varit ganska många debatter det senaste året. Jag tror att väljarna vet var vi står.

Det vi fattar beslut om står vi bakom, och de regeringsbeslut som är fattade är vi fullt medvetna om. Vi hoppas som sagt på en fredlig lösning. Det är därför vi nu stärker värdlandsavtalet.

Anf. 55 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att förlänga den här debatten ytterligare. Jag vill bara göra ett litet klargörande eftersom Ulrik Nilsson kom med ett påstående om att jag hade fel vad gäller Palestinas ansökan om medlemskap i FN. Här har det skett en liten missuppfattning. Vi pratar om två helt olika saker, som jag förstår det. Därför vill jag göra ett klargörande.

Vad jag syftade på var Palestinas första ansökan om fullt medlemskap, där jag vet att regeringen var kritisk, och att Sverige röstade nej till Palestinas ansökan om medlemskap i Unesco. Jag menar att regeringen i det sammanhanget framhöll argumentet att man först vill se ett fredsavtal.

Jag är mycket väl medveten om att Sverige sedan röstade ja till observatörsstatus i FN:s generalförsamling, vilket jag har kritiserat i debatten eftersom jag ansåg att regeringen där borde vidhålla samma linje som man hade vid omröstningen i Unesco.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU12

Sveriges politik för global utveckling (skr. 2011/12:167).

*Sveriges politik för
global utveckling*

Anf. 56 KENNETH G FORSLUND (S):

Herr talman! PGU, politiken för global utveckling, har tioårsjubileum i år. Den arbetades fram genom ett omfattande arbete där många personer och organisationer var inblandade för att lägga grunden för något helt nytt inom biståndsverksamheten – ett arbete som var framgångsrikt och som också ledde till att Sverige bröt ny mark på biståndsområdet. Det blev också ett internationellt riktmärke för andra länder att titta på hur man kunde ta biståndsverksamheten vidare och inte bara jobba genom själva biståndet utan också se hur det vi gör på andra politikområden påverkar det vi försöker åstadkomma med biståndsverksamheten.

Det handlar om att identifiera när det finns konflikter och när saker vi gör på ett annat område motverkar det vi försöker göra med hjälp av biståndet. Att identifiera den typen av konflikter är det första viktiga man kan göra genom ett strategiskt och strukturerat PGU-arbete. Det andra är att man tar ställning till de konflikterna och gör avvägningar och bedömer hur vi kan förändra vår politik på andra områden så att den bättre samverkar med vår biståndspolitik.

Det arbetet var nytt och nytänkande. Tyvärr har det de senaste åren gått in i ett slags pausläge. Arbetet har fått falla tillbaka lite grann. Det har blivit vardag, vilket på ett sätt är bra men på ett annat sätt kanske är dåligt.

Det är alldeles uppenbart att det i arbetet behöver finnas en internationell samverkan. Det är viktigt att samverka med andra länder, exempelvis inom EU, som Sverige och regeringen gör mycket. I regeringens skrivelse om PGU-arbetet de senaste två åren framhåller man just vad Sverige gör inom EU. Det är säkert bra saker till allra största delen, men vad som har tappats bort är det som fanns i de grundläggande tankarna för tio år sedan om hur man skulle samverka med övriga delar av samhället – fackföreningar, organisationer, näringsliv och kommuner.

Jag tycker att PGU tyvärr har blivit alltför mycket en angelägenhet för biståndsministern och inte för hela regeringen. Det är detta som vi socialdemokrater efterlyser i vår motion på skrivelsen – ett mer strategiskt arbete med PGU-politiken som omfattar hela regeringen. Det finns kritik från OECD, som i sin utvärdering av Sveriges PGU-politik slår fast att genomförandet saknar en stark mekanism för samordning och att Utrikesdepartementet har begränsade verktyg och begränsad kapacitet att samordna och medla mellan olika delar av Regeringskansliet.

Kritiken från OECD återger regeringen i sin egen skrivelse. Det är en relevant kritik som skulle gå att åtgärda genom att man införde en samordningsfunktion för PGU-arbetet i Regeringskansliet som hade ett tydligt ansvar för att jobba med detta på ett strategiskt och strukturerat sätt. PGU-arbete kan inte enbart vara ett ansvar för biståndsminister Gunilla Carlsson. Det måste vara ett ansvar för hela den svenska regeringen.

Regeringen måste jobba med detta. Biståndsministern måste ta ledningen och bland annat säkerställa att det finns tillräcklig kapacitet för

uppföljning och analys av genomförandet av PGU. Det är därför som vi socialdemokrater vill ha en samordningsfunktion i Regeringskansliet.

Vi vill också ha en livlig debatt om PGU och ett ökat engagemang från olika aktörer, just det som var grunden för tio år sedan. Det var inte bara en regeringsangelägenhet eller en offentlig angelägenhet, utan det var hela samhället, olika delar av samhället och olika aktörer som skulle involveras.

Därför tror vi socialdemokrater att PGU-arbetet skulle behöva en nystart i Sverige, där vi tar ett nytt tag efter tio år och blir mer aktiva. Jag inser att också vi här i riksdagen har en läxa och ett arbete att göra för att i vår gärning bli bättre på att ta in helhetsperspektiven – hur påverkas PGU-arbetet av de beslut som vi tar på andra politikområden?

Herr talman! Jag ser fram emot en intressant debatt, och det ska bli väldigt intressant att höra vad biståndsministern har för reflexioner och tankar om arbetet med politiken för global utveckling.

Anf. 57 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Det är tioårsjubileum för den svenska politiken för global utveckling i år. Jag ägnade därför en stor del av mitt anförande i årets utrikespolitiska debatt till att tala om betydelsen av det beslut som fattades då, för tio år sedan, här i riksdagen och om olika målkonflikter, så jag kommer i dag att lägga tonvikten på andra konkreta delar av politiken.

Herr talman! Jag kom hem från Colombia i söndags, där jag varit på en uppföljningsresa för dels det partinära biståndsarbetet och dels det arbete som görs via den speciella Colombiafonden FOS. Ett av de projekt jag besökte riktade sig till kvinnor som blivit offer för konflikten på olika sätt. Jag tillbringade en hel förmiddag tillsammans med dem och fick bland annat höra flera berättelser om hur de förutom att få hjälp i det egna sorgearbetet lär sig att hjälpa andra i liknande situationer, vilket själva projektet går ut på. Som positiv sidoeffekt berättade de hur de själva stärkts i sina roller som både maka och mamma och hur de från att ha varit hemmafruar i ordets alla bemärkelser nu var aktiva utanför hemmet, att de fått en bättre relation till sina familjer – även om de fick slåss för den initialt – och att de nu hade män och barn som var stolta över det arbete de gör i samhället och i vissa fall också i politiken. Män och barn stöttar dem nu i det arbetet.

Jag kände mig i den stunden väldigt stolt över de märkbara resultat som svenskt bistånd åstadkommer runt om i världen. Resultaten är svåra att mäta på kort sikt men dock så verkliga för de inblandade.

Ett 30-tal kvinnor från olika kommuner som har fått hjälp att hantera sin egen sorg utbildas att hjälpa andra offer för konflikten med grund i den egna erfarenheten och hur den kan och bör hanteras. Det innebär att svenskt bistånd med mycket små ekonomiska medel når väldigt många människor och bidrar till att ge många hjälp att orka fortsätta leva och ge en framtid till sina barn.

Jag kände mig också stolt över svenskt bistånd när jag besökte Colombias ombudsman, som i dag får stöd från Sverige. Hur länge till vet nog bara Sida än så länge.

Herr talman! Samtidigt som jag var i Colombia fick vi nämligen besked om att Sida föreslår att de få länder i Latinamerika som Sverige fortfarande har bistånd till ska fasas ut. Det känns verkligen som dålig

tajmning. Colombia och Guatemala, som jag besökte i november i samma syfte, befinner sig båda i en skör freds- och försoningsprocess då internationell närvaro enligt många är avgörande för att utvecklingen ska gå åt rätt håll.

Inte minst är det dålig tajmning när alla plötsligt drar sig ur samtidigt med grund i att det är medelinkomstländer när Sveriges bistånd till länderna i fråga utgår från demokrati och mänskliga rättigheter, stöd till fredsprocessen och till offren i konflikten.

Kriget är inte över i Colombia, och statsapparaten fungerar inte tillfredsställande. Det är förvisso demokrati, men polisen gör som den vill oavsett vad politikerna tycker.

Kollektivtrafiken i Medellín måste betala avgifter till kriminella gäng för att kunna transportera resenärer till vissa delar av staden. Före detta paramilitärer, nuvarande paramilitärer, narkotikahandlare, Farcgerilla, ELN-gerilla och allehanda kriminella gäng styr direkt eller indirekt delar av landet och kommunerna. Att fredsförhandlingar med Farcgerillan pågår innebär inte att övriga grupper eller ens hela Farc kommer att lägga ned vapnen. Det är inte mycket som tyder på det.

Vägen till en hållbar fred i Colombia är fortfarande lång. Det är trist, men så är det faktiska läget. Många vittnar om att situationen faktiskt blivit värre sedan paramilitären lämnade in sina vapen för ett antal år sedan. De har nu i stället blivit delar av många olika kriminella gäng.

Om biståndet till staten Colombia minskar kommer det inte att ge stor effekt på landets ekonomi i sig eftersom biståndet inte är en stor post i statens budget. Om det minskar till människorättsförsvarare, urbefolkningen och generellt till civilsamhällets organisationer försvinner över 70 procent av deras finansiering. Då är det i princip slut på försoningsarbetet. Och borta är det psykosociala arbetet. Borta är det fackliga arbetet. Borta är granskningen av hur staten lever upp till de mänskliga rättigheterna. Men värre än de ekonomiska konsekvenserna är de politiska, eftersom staten bryr sig om vad omvärlden tycker och tänker. Utan en stark internationell närvaro kommer organisationerna att ha det mycket svårt att verka framöver, och staten kommer inte att ha samma iver att faktiskt åstadkomma resultat.

Herr talman! Politik för global utveckling är inte bara bistånd, som Kenneth tog upp, även om vi oftast hamnar i den fällan när vi debatterar PGU. Men det är viktigt att vi när vi tar ett beslut om utfasning av ett antal länder i biståndet också funderar över vad det beslutet får för konsekvenser för fattiga människor i berörda länder och ur ett rättighetsperspektiv.

För Colombias och Guatemalas del skulle det direkt påverka befolkningens möjligheter att både bevaka och utkräva sina rättigheter. Och i båda fallen skulle det i sin tur leda till ökad fattigdom då människor, företrädesvis urbefolkning och fattiga på landsbygden, måste lämna sina marker för att ge plats åt gruv-, olje- och gasexploateringar. Det är ju inte så vist ordnat i världen att naturens rikedomar kommer alla till del, snarare bara några få.

Under förra året fick Sverige besök av Guatemalas utrikesminister. Han klagade över svenskt bistånd, bland annat ett EU-finansierat sådant via en svensk organisation. Han menade att vi stöder terrorister.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Sveriges politik för
global utveckling*

Jag besökte det projektet i november för att ta reda på vad det är för terrorister vi stöder. De så kallade terroristerna är de mayagrupper som tvingas bort från sina marker för att ge plats åt utländska exploateringsföretag. Men deras motstånd mot bolagen handlar inte bara om jord. De ser det som ett angrepp på moder jord, sade en av mayaledarna till oss.

EU-stödet i sig utgår från hjälp att lösa konflikter mellan i det här fallet urfolk, stat och gruvbolag med fredliga medel, inte med våld. Flera kyrkor och utländska organisationer är delaktiga i arbetet. Nu fasas det ut när också EU-stödet upphör. Vem ska nu stötta mayafolkens kamp för ett värdigt liv och för moder jord om också Sverige ska lämna detta? Om alla lämnar det här får myndigheterna precis som de vill. Utan internationell närvaro får de fritt fram för att kränka urfolkens rättigheter och att fritt disponera deras mark.

Herr talman! Med det kommer vi naturligt in på frågan om företags ansvar för både miljön och mänskliga rättigheter i sin verksamhet. Det är en fråga jag ständigt återkommer till eftersom det uppenbart är så att företag, även svenska, inte alla gånger betar sig som vi hoppas och tror att de ska göra.

Vi har en gruvrusch även i Sverige men inga enorma protester. Det beror i huvudsak på att vi har en fungerande samrådsprocess och en hyfsat fungerande miljölagstiftning. Det ställs miljökrav och arbetsrättsliga krav. Och det görs miljökonsekvensbedömningar med mera. Så är det inte överallt i världen, även om lagstiftning i många fall faktiskt finns.

Från teori till praktik är steget väldigt långt. I diktaturer eller svaga demokratier är beslutsvägarna inte alltid – snarare sällan – de vi förväntar oss. Företag som vill investera gör vad som förväntas av dem i respektive land för att få de tillstånd som krävs och för att göra så stor vinst som möjligt till ägarna. Om kraven är låga eller pengar förväntas betalas via märkliga kanaler är det alltför många företag som tar den chansen. De lever då inte alls upp till de frivilliga regelverk som finns när det gäller företags ansvar. De gör helt enkelt inte mer än vad som krävs i det land som de befinner sig i för tillfället. Det är logiskt rent juridiskt men moraliskt förkastligt.

Nu senast har ännu ett av de svenska bioetanolprojektstöd som kanaliseras via Swedfund uppmärksammas. Handelsministerns ständiga utfästelser om att alla svenska företag betar sig exemplariskt stämmer alltså inte ens när det gäller sådana företag som får stöd via biståndet. Det är pengar som skattebetalarna enligt biståndsministern ska kunna följa krona för krona för att se att de kommer dit de ska, det vill säga att de utbetalas enligt regelverket.

Regelverket utgår från stöd till fattigdomsminskning, inte motsatsen. I det senaste fallet vittnar kvinnor om ökad fattigdom. Och det obligatoriska samrådet har inte skett enligt planerna. Samråd är för övrigt det som de så kallade terroristerna i Guatemala kräver, likaså urbefolkningen i Colombia. Samråd är någonting som ständigt återkommer.

När folkrörelserna hanterar bistånd krävs minutiös redovisning. När Swedfund och företagen gör det är kraven lägre. Det är en märklig ordning och en klar indikation på vad regeringen tycker är viktigast i utvecklingspolitiken. Men oavsett hur redovisningen görs menar Miljöpartiet att den grundläggande problematiken med företags ansvar är att regelverken är frivilliga. Vi menar att de ska vara bindande och gälla alla

bolag. Bara med ett gemensamt regelverk kan vi hindra de företag som i dag inte sköter sig från att inte heller göra det i framtiden.

Herr talman! Resonemanget om företagen leder in på en annan viktig fråga: skatte- och kapitalflykt. Regeringen lyfter för första gången fram problemen med kapital- och skatteflykt i sin skrivelse. Vi välkomnar att regeringen intresserar sig för en av de största målkonflikterna i svensk och europeisk politik.

Kapitalflykten uppgick 2008 till mellan 1,26 och 1,44 triljoner amerikanska dollar. Beräkningar visar att om avkastningen på den totala förmögenhet som är placerad i skatteparadis skulle beskattas i de länder där den hör hemma skulle de ha ytterligare 160 miljarder amerikanska dollar i skatteintäkter. Det motsvarar ca 1,5 gånger det totala årliga biståndet. Det är pengar som skulle kunna användas till att både bekämpa fattigdomen och hantera effekter av klimat- och finanskrisen. Nästan två tredjedelar av kapitalflykten sker genom internationella företag som har verksamhet i länderna.

Regeringen hänvisar i sin skrivelse till OECD:s och Global Forums arbete mot kapitalflykt, men båda organen saknar representation från utvecklingsländerna. Principiellt bör Sverige arbeta för att stärka forum med en bättre representativitet.

Vi menar också att den svenska regeringen bör driva på för att bredda EU:s lagstiftning vad gäller landspecifik rapportering. Krav på landspecifik rapportering måste gälla alla branscher, inte enbart råvaruutvinnings- och skogsindustrin.

För att kunna spåra och upptäcka företags skatteflykt krävs förutom uppgifter om betalningar till offentliga förvaltningar uppgifter om vinster, inköp, försäljningar, produktionsvolym, tillgångar och kostnader för arbetskraft.

Herr talman! Finansminister Anders Borg var nyligen ute och talade om att han tänker ta ännu mer av biståndet för att betala flyktingmottagning i Sverige, från i dag 11,6 procent av biståndet till 15 procent. Det är inte klarlagt att det är okej enligt Dacregelverket att ta pengar för att betala asylsökandes vistelse i Sverige under väntan på asyl.

Det är klarlagt att man enligt regelverket får använda medel för att bekosta flyktingarnas vistelse i Sverige de två första åren, det vill säga bostad och uppehälle. Integrationskostnader och tvångsdeportationer får inte bekostas av biståndet.

En flykting är enligt FN:s terminologi den som redan beviljats uppehållstillstånd av flyktingskäl, det vill säga inte anhöriga. Innan dess är man asylsökande. Dacregelverket talar om kostnader för flyktingar, inte för asylsökande. Om vi bara betalar kostnader för flyktingars uppehälle i Sverige skulle summan vara mycket mer modest.

Siffran för flyktingmottagande blir därför i en internationell jämförelse omotiverat hög i Sverige. OECD/Dac konstaterar i sina rapporter att Sverige var ett av de sex OECD-länder vars kostnader för flyktingmottagande översteg 5 procent. Snittet i OECD är 2,4 procent av det totala biståndsflödet. Detta var 2009. Nu är vi alltså uppe i 15 procent.

När man jämför den summa som vi tar från biståndet med den summa som avsätts för boendekostnader och uppehälle för asylsökande brukar vi hamna på ca 90 procent i Sverige. Det är inte rimligt att vi i Sverige inte ska ha råd att ta emot flyktingar utan att låta världens alla fattiga stå för

notan. Pengar som investeras för att minska fattigdom, för att lösa konflikter och för att förbättra hälsan innebär att färre tvingas lämna sina hem för att söka ett bättre liv eller skydd i något annat land. Bistånd kan användas för att minska den ofrivilliga migrationen.

Annars är migration något som är väldigt positivt och något som för det mesta är bra både för migranten och för det mottagande landet. Därför är det viktigt med bra regelverk som gör det möjligt att migrera lagligt mellan länder förutom att vi också ska ha en generös asylpolitik där människor ses som en tillgång i stället för börda, en politik som inte skapar en situation där människor är papperslösa utan en situation där människor får en plats i det samhälle vi gemensamt bygger och som vi alla är en del av.

Vi ska vara glada för varje individ som vill flytta hit och bo i det här ogästvänliga och kalla klimatet. Med förändrat väder och de senaste årens ruggiga vintrar är det inte utan att man själv funderar på att migrera till något varmare land – och det är det väldigt många svenskar som gör varje år.

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt tala mer om den demografiska utvecklingen i världen och dess påverkan på oss själva här hemma. Jag ser dock att jag har gått över min talartid rätt ordentligt redan nu, så jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 5 och 9.

Anf. 58 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Vi ställer oss bakom samtliga av våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall till reservationerna 13, 16 och 18.

Utskottet har som sagt fått ta del av en skrivelse från regeringen om vad som görs för att öka samstämmigheten mellan olika politikområden för att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer. Skrivelsen berör ett brett område, vilket gör att detta betänkande och denna debatt rör sig över ganska många olika ämnen, men alla syftar till hur vi kan göra förbättringar för en globalt hållbar utveckling.

Herr talman! I detta betänkande har Sverigedemokraterna bland annat lagt fram ett förslag om att öka biståndet till FN-organet UNHCR för att kunna hjälpa fler flyktingar på plats i närområden och uppnå en hållbar flyktingpolitik. I går kunde vi dock läsa i nyheterna att vår finansminister Anders Borg, vilket även Bodil Ceballos nämnde tidigare här i debatten, föreslår att Sverige ska minska sitt bistånd till olika FN-organ med upp till 10 procent, detta för att finansiera en ökad flyktingmottagning i Sverige. Att minska bidragen till FN under en tid när UNHCR står inför stora behov av resurser och situationen i Syrien och dess närområde är akut är enligt mig katastrofalt.

Låt mig läsa upp en uppmaning direkt från UNHCR: Nästan en miljon människor har tvingats lämna sina hem i Syrien för att söka skydd i grannländerna. Ännu fler är på flykt i landet. Tusentals utsatta syriska familjer är rädda och flyr för sina liv varje dag. Hälften av dem är barn. UNHCR är på plats och skyddar dem som flytt. Vi ger dem tak över huvudet, varma filtar och kläder och andra nödenheter som hjälper dem att klara den kalla vintern. Vi jobbar dygnet runt för att skydda de utsatta, och vi behöver din hjälp. Situationen är akut.

Hur välvillig Sveriges flyktingpolitik än är är det ett ofrånkomligt faktum att huvuddelen av världens flyktingar inte har möjlighet att förflytta sig över halva jordklotet för att nå en fristad i Sverige. De allra flesta flyr till ett närliggande område, där de kan bli kvar i flyktingläger under långa perioder och under svåra omständigheter.

Totalt ansvarar UNHCR för över 43 miljoner flyktingar världen över. Ändå gör regeringen avräkningar i biståndet på ca 4,4 miljarder för flyktingmottagande och asylmottagning i Sverige, samtidigt som FN:s flyktingorgan endast erhåller runt 600 miljoner kronor årligen i basbudgetstöd. Nu ska uppenbarligen siffran för avräkningar höjas ytterligare och andelen som går till verkligt bistånd minskas. Bidraget till FN-organ minskar, och då ställer man sig frågan om det också innefattar UNHCR.

Detta anser Sverigedemokraterna varken vara en klok, rättvis eller human flyktingpolitik. Vi har i vår biståndsbudget valt att inte räkna flyktingmottagning i Sverige som en del av biståndet, och vi har föreslagit en ökning till UNHCR för nästkommande år på 1 miljard kronor.

Herr talman! I den aktuella skrivelsen lyfter regeringen även fram vikten av jämställdhetsarbete och kvinnors deltagande på den formella arbetsmarknaden i utmaningen att motverka ekonomiskt utanförskap. I jämställdhetsarbetet i utvecklingsländer anser vi det viktigt att ge kvinnor de förutsättningar som behövs för att de över huvud taget ska ha en möjlighet att kunna delta i utbildning och bli tillgängliga på arbetsmarknaden. I dag ägnar många kvinnor i utvecklingsländer en stor del av sin tid åt överlevnad i form av att exempelvis hämta vatten och trygga livsmedelsförsörjningen för familjen, detta ofta under bristande sanitetsförhållanden som bidrar till ohälsa.

Allt detta hindrar utvecklingen för kvinnor. Flickor väljer exempelvis att hellre stanna hemma än att gå till skolan på grund av avsaknad av grundläggande sanitet. Flickor måste stanna hemma för att hjälpa till med hushållsarbete i stället för att gå till skolan. Många barn blir sjuka och dör på grund av förorenat vatten.

Vi anser att regeringen i det svenska jämställdhetsarbetet och i internationella sammanhang mycket tydligare bör lyfta fram detta samband i arbetet att skapa verkliga förutsättningar för fattiga människor, däribland kvinnor, att kunna förbättra sina levnadsvillkor.

Herr talman! I den aktuella skrivelsen och i betänkandet tas även EU:s fiskeavtal upp. Sverigedemokraterna motsätter sig större delen av EU:s externa fiskeripolitik. Vi ifrågasätter kostnadseffektiviteten i framför allt fiskeavtalen och ser helst att avtalen inte förlängs när det gäller utvecklingsländerna.

EU:s fiskepartnerskapsavtal cementerar ett förlegat synsätt på fiskeripolitiken och belastar fiskbestånden ytterligare. Detta är inte i linje med ett hållbart fiske och en hållbar utveckling. Regeringen framhåller i skrivelsen att det är viktigt att fiskeripolitiken utformas så att det gynnar utvecklingsländerna.

Vi anser dock att EU:s fiskeavtal över huvud taget inte går att förena med en hållbar utvecklingspolitik. EU:s fiskeflotta är dåligt kontrollerad och undergräver utvecklingsländernas möjligheter att utveckla lokalt fiske, möjligheter till arbetstillfällen och möjligheter att försörja sin egen befolkning med fisk.

Vi anser att EU i stället borde använda biståndsmedel till att stödja det lokala fisket och dess kapacitet, vilket skulle skapa verklig utveckling för de berörda länderna. Om vi ska ha en samstämmig politik för global utveckling måste därför dessa fiskeriatvål upphöra.

Herr talman! I skrivelsen framkommer även att regeringen har valt att i hög grad arbeta tillsammans med RFSU när det gäller framtagandet av dialogmaterial inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Jag ifrågasätter inte vikten av satsningar inom sexuell och reproduktiv hälsa i andra länder, till exempel vad gäller möjligheten för kvinnor att föda barn på ett säkert sätt, förebygga oönskade graviditeter och könsjukdomar och skydda kvinnor från omänsklig könsstympning.

Jag ifrågasätter dock att man ger en enskild lobbyorganisation som RFSU som har en väldigt ensidig bild på abortfrågan uppgiften att författa hur Sverige ska föra dialog i en så svår etisk fråga.

Jag anser att detta visar på brist på omdöme och respekt och att det knappast skapar någon trovärdighet i dessa frågor. Om vi ska föra dialog med andra länder i abortfrågan bör frågan problematiseras utifrån olika aspekter, och det bör finnas en större respekt och medvetenhet kring abortens etiska dilemma. Därför har vi föreslagit att regeringen fortsättningsvis bör tillsätta neutrala myndigheter eller i alla fall flera olika intresseorganisationer i framtagandet av material för dialog med andra länder i den här typen av frågor.

Herr talman! Jag vill slutligen säga något om den hantering som rätt vad gäller nedläggningen av Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete, Sadev, som också berörs i det här betänkandet. Vi kan till en början konstatera att det finns en bred politisk samsyn i utrikesutskottet om vikten av utvärdering av biståndets genomförande och långsiktiga effekter och vikten av att utvärderingsfunktionen har ett högt mått av oberoende.

Sverigedemokraterna har dock i det betänkande vi hade i höstas gällande biståndsbudgeten varit tydliga med att vi motsatt oss en nedläggning av Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete. Vi förespråkade i stället att möjlighet till omstart skulle ges och att de brister som funnits skulle åtgärdas.

En majoritet i utrikesutskottet var kritisk till en nedläggning av institutet, men i höstens betänkande gällande biståndsbudgeten nåddes en samsyn mellan samtliga partier utom Sverigedemokraterna där det betonades att det inte skulle uppstå ett glapp under övergången från den gamla till den nya utvärderingsfunktionen samt att det inte skulle uteslutas att en framtida utvärderingsfunktion kunde förläggas i Karlstad.

Sverigedemokraterna framförde dock i en reservation att det var för många faktorer som stod oklara i denna uppgörelse, och vi befarade att regeringen ändå skulle göra som planerat och lägga ned Sadev innan en ny utvärderingsfunktion stod klar. Tyvärr fick vi rätt i våra farhågor. Inte långt efter att riksdagen beslutade om denna uppgörelse beslutade regeringen ändå att den 31 december påbörja avvecklingen av Sadev, trots att den nya utvärderingsfunktionen då ännu inte startats och inte beräknades komma i gång till fullo med sitt arbete förrän i juni 2013.

Vi anser det i första hand vara beklagligt att regeringen börjat avveckla ett viktigt institut för utvärdering i Karlstad i stället för att ge möjligheten att åtgärda de brister som funnits. När nu beslutet redan är

fattat och en avveckling av Sadev ska ske till förmån för en ny verksamhet för utvärdering anser vi det även beklagligt att regeringen inte ens respekterat den uppgörelse som fanns i utskottet om att Sadev inte skulle läggas ned innan en ny funktion fanns på plats.

Vi anser inte att det framkommer tillräckligt tydligt i utskottets text hur hela ärendet har hanterats och kan därför inte instämma i utskottets beskrivning. Just nu kan vi inte göra mycket annat än att verkligen hoppas på att regeringen på allvar ser till att den nya utvärderingsfunktionen skyndsamt kommer i gång så att vi inte under en alltför lång tid behöver stå utan en instans som utvärderar en så viktig och stor del av vår budget som biståndet.

I detta anförande instämde Markus Wiechel (SD).

Anf. 59 HANS LINDE (V):

Herr talman! Vi riksdagsledamöter börjar oftast våra anföranden med att berätta vad det egentligen är vi debatterar vid behandlingen av våra betänkanden. Det kan ibland tyckas som en ganska meningslös utfyllnad av tid och att det tar ganska mycket talartid, men efter att ha lyssnat på de tidigare anförandena kan jag tycka att det känns relevant att faktiskt påminna om vad det är vi debatterar i den här kammaren. Det är till exempel inte RFSU:s dialogmaterial vi debatterar just nu, utan det är regeringens skrivelse *Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling*. Det är regeringens skrivelse om hur man arbetar med att genomföra politik för global utveckling, det som också kallas PGU.

Propositionen om Sveriges politik för global utveckling antogs för ett decennium sedan av riksdagen och är grunden för svensk biståndspolitik. Där slog man fast att svensk utvecklingspolitik ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Men man slog också fast här i riksdagen att svensk politik måste vara samstämmig, att alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling.

När vi i den här kammaren beslutade om Sveriges politik för global utveckling tog man sin utgångspunkt i vårt lands väldigt långa och omfattande erfarenhet av bistånd. Det är i dag 51 år sedan riksdagen antog proposition 100 som inledde Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete. Bilden av de 51 åren av svenskt bistånd är långt ifrån entydig, exemplen är många på både framgångar och bakslag.

Efter mer än fem decennier av svenskt bistånd har ändå många lärdomar dragits. Vi vet i dag vad som krävs för att biståndet ska nå de mål vi har satt. Vi vet i dag att biståndet måste vara långsiktigt om det ska vara framgångsrikt. Exemplen under de senaste fem decennierna är få, om det ens finns några där kortsiktigt bistånd har kunnat nå hållbara och långsiktiga resultat.

Vi har också i Sverige lärt oss av vårt arbete med bistånd i mer än 50 år att om vi vill att biståndet ska göra skillnad måste det vara människor i syd, de som känner fattigdomen, förtrycket och hungern i sin egen vardag som sätter dagordningen för biståndet. Att detaljstyra biståndet härför från Stockholm kan ibland misstänkas för enskilda biståndsministrar vara frestande, men det är ett effektivt sätt att skjuta möjligheten att nå resultat och uppnå kvalitet i sank.

Den kanske viktigaste lärdomen trots allt av svenskt bistånd efter fem decennier är att biståndet inte kan isoleras från andra politikområden. Exempelen är alltför många där biståndets möjligheter att nå verkliga resultat har slagits sönder av beslut inom andra politikområden.

För mig som vänsterpartist är det självklart att se att vi behöver en utvecklingspolitik som hänger ihop, som är samstämmig, för utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en rad områden. Det kräver en klimatpolitik där de rikaste länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar. Det kräver ett stärkt regelverk för vapenhandel och global nedrustning. Det kräver en reformering av Internationella valutafonden och Världsbanken. Det kräver tydligare globala regler för utländska investeringar. Det kräver skuldavskrivningar och det kräver rättvis handel.

Men det kräver också ett omfattande bistånd av hög kvalitet. Det är min övertygelse att biståndet kan göra skillnad, och jag ser i dag hur biståndet har gjort skillnad och gör skillnad runt om på jordklotet. Men det är också min övertygelse att biståndet ensamt inte kommer att kunna lösa de stora och många utmaningar vi har framför oss.

Herr talman! Den här debatten handlar om regeringens skrivelse. Det är den som jag också tänker ta som utgångspunkt för mitt anförande, för regeringen visar själv i sin skrivelse att det finns tydliga målkonflikter i svensk utvecklingspolitik, att det fortfarande finns stora brister när det kommer till samstämmigheten. Våra möjligheter att nå de mål vi har satt upp för svenskt bistånd försvåras av politiska beslut som fattas på andra områden.

Jag måste säga efter att ha läst regeringens skrivelse att jag tycker att regeringen på flera områden ger en ganska god bild av de problem och de målkonflikter som finns i svenskt bistånd. Men tyvärr saknar jag konkreta förslag som verkligen skulle lösa de tydliga målkonflikter, den bristande samstämmighet som vi i dag ser i svensk biståndspolitik. Det är viktigt att understryka.

Efter mer än ett decennium av politik för global utveckling har vi fortfarande inte lyckats skapa en samstämmig svensk utvecklingspolitik. Vi diskuterar ofta kvalitetsbrister i det svenska biståndet i den här kamraren, men jag skulle säga att just den bristande samstämmigheten kanske är det enskilt största hotet mot våra möjligheter att bygga ett bistånd som når målen och har en hög kvalitet.

Jag skulle i den här debatten vilja fokusera på tre områden, men tyvärr kan nog listan på bristande samstämmighet i den borgerliga regeringens politik göras alldeles för lång.

I skrivelsen från regeringen lyfter man fram kapital- och skatteflykt som ett hinder för utveckling. Det har jag som vänsterpartist väldigt svårt att inte instämma i. Regeringen skriver bland annat att ”därmed är kapital- och skatteflykt genom multinationella företag ett hinder för utveckling. Detta ställs i kontrast till multinationella företags, inklusive svenska företags, önskan att begränsa sina skatteutgifter”.

Detta är ju en helt korrekt beskrivning av de problem vi står inför globalt. Varje år förlorar världens utvecklingsländer mer än 1 000 miljarder kronor i skatteintäkter genom kapitalflykt. Det är minst tre gånger så mycket som vi enligt Världsbanken hade behövt för att minska barnadödligheten, stoppa spridningen av hiv och aids och se till alla barn får gå i

skolan. Tyvärr finns det också exempel på hur svenska företag har bidragit till denna plundring av de absolut fattigaste länderna.

Tyvärr ser vi att i stället för att ta krafttag mot denna ekonomiska plundring av världens fattigaste har den borgerliga regeringen igen öppnat för att biståndsmedel ska kunna kanaliseras genom skatteparadis som Jersey och Brittiska Jungfruöarna. Man har till och med genom det statliga riskkapitalbolaget Swedfund direkt investerat i företag som ägnat sig åt skattefusk och kapitalflykt.

Jag vet att jag har talat om detta förut i talarstolen, och jag misstänker att biståndsministern eventuellt kommer att döma ut mig som tjugig. Men jag tycker att detta är ett av våra största problem i biståndspolitik, nämligen att samtidigt som vi säger att kapital- och skatteflykten är ett hinder för utveckling investerar vi biståndsmedel just i företag som bedriver kapital- och skatteflykt. Jag ska ta upp ett exempel som jag har gett förut men som jag tycker är viktigt att få fört till protokollet. Det handlar om Swedfund.

Swedfund har investerat 90 miljoner kronor i företaget Panafrican Energy som utvinner fossilgas i Tanzania. Företaget har fört ut över 100 miljoner kronor i obeskattade vinster till skatteparadis. Företagets skattefusk skulle ha kunnat finansiera skolgången för 175 000 tanzaniska barn under ett helt år. Här ser vi konsekvenserna av den bristande samstämmigheten.

Ett ytterligare område regeringen lyfter fram där det finns en tydlig intresse- och målkonflikt är EU:s handelsavtal, de så kallade EPA-avtalen, med en rad utvecklingsländer i Afrika, Västindien och Stilla havet. Avtalen har förhandlats i över tio år. Avtalen har mött massivt motstånd från många regeringar i syd och en hel del folkrörelser i nord – och vi får tillägga från en hel del av oss riksdagsledamöter i denna kammare. Oron har varit stor för att EPA-avtalen ska slå ut lokalproduktion i syd och öppna fler möjligheter för multinationella företag att exploatera naturtillgångar i syd. Det finns en oro att handelsavtalen leder till att utvecklingsländer förlorar viktiga inkomster.

Nu har EU-kommissionen beslutat, med Sveriges tydliga stöd, att de länder som inte har påbörjat en ratificeringsprocess av EPA-avtalen kommer att förlora marknadstillträdet till EU den 1 januari 2014. Det innebär att 14 afrikanska länder om ett år riskerar kraftigt höjda tullar för sin export till EU. Ett konkret exempel är Namibia i södra Afrika, som med ultimatumet från kommissionen, och med den borgerliga regeringens stöd, riskerar ökade tullar på 19,5 procent och ökade kostnader för sin export med 58 miljoner euro.

I sin skrivelse säger regeringen att handel och investeringar är viktigt för att stimulera tillväxt som kan bidra till att fattiga människor och länder lyfts ur ekonomiskt utanförskap. Det säger Sveriges biståndsminister. Samtidigt säger Sveriges handelsminister att vi ska ställa ett ultimatum till de absolut fattigaste länderna, det vill säga att vi ska höja tullarna mot afrikanska länder om de inte skriver på de handelsavtal vi har dikterat. Här ser vi återigen en målkonflikt mellan den biståndspolitik som biståndsministern bedriver och den handelspolitik som handelsminister Ewa Björling bedriver.

Men den tydligaste målkonflikten i svenskt bistånd är trots allt den svenska vapenexporten. Vapenexporten kan, enligt regeringens skrivelse,

riskera att undergräva målet inom Sveriges politik för global utveckling om att bidra till en hållbar och rättvis global utveckling. Det är inte svårt att se exempel på när svensk vapenexport de senaste åren har försvårat våra möjligheter att nå målen med svensk biståndspolitik. Vi kan själva fråga oss om den svenska vapenexporten till Saudiarabien har bidragit till att stärka kvinnors rättigheter. Har försäljningen av det militära radar-systemet Erieye till Pakistan resulterat i att fler människor lyfts upp ur fattigdom? Har den svenska vapenexporten till USA det senaste decenniet lett till ökad säkerhet och fred?

Ingen kan med hedern i behåll svara ja på någon av de frågorna. Trots det ser vi att reformeringen av svensk krigsmateriellagstiftning dras i långbänk. Trots det vet vi fortfarande inte i dag om eller när vi kommer att få en reformering av svensk krigsmaterielexport som innebär ett förbud för Sverige mot att exportera vapen till diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! När vi diskuterar politik för global utveckling förs ofta fram olika förslag om hur vi kan stärka PGU:s, politik för global utvecklings, ställning i Regeringskansliet, i biståndsarbetet eller i arbetet på de olika departementen. Det har kommit en lång rad olika kloka förslag om hur vi kan utveckla policyer, skärpa oberoende utvärderingar och skärpa nya styrningsfunktioner. Många av tankarna och förslagen är bra. Vad som också är tydligt utifrån de tre konkreta exempel jag har tagit upp i dag, kapitalflykten, handelspolitiken, vapenexporten, är att i slutet av dagen är det inte brister i policyer eller brister i utvärderingar som är det grundläggande problemet. Det grundläggande problemet är att det saknas en politisk vilja att skapa en svensk utvecklingspolitik som är samstämmig. Den politiska viljan hos den borgerliga regeringen saknas för att ta tag i de verkliga målkonflikter vi ser och presentera hållbara lösningar i svensk politik i alla sina delar och som i verkligheten kan bli en tydlig kraft för fattigdomsbekämpning, jämställdhet och minskat förtryck.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna 3 och 9.

Anf. 60 CHRISTIAN HOLM (M):

Herr talman! Jag ska göra som min företrädare Hans Linde gjorde, nämligen berätta om vad vi debatterar i dag. Vi står återigen här och debatterar Sveriges politik för global utveckling. Det är alltid lika intressant, kul och viktigt. I år firar PGU tio år. Första beslutet i riksdagen fattades i slutet av år 2003. Sverige har genom åren fått mycket beröm för initiativet och intentionerna. Det var en bred bas i riksdagen som sade ja. Men det har också framkommit kritik över brister i genomförandet. Därför är det viktigt att vi fortsätter att arbeta med och diskutera frågorna samt förbättra genomförandet. Varje gång vi har debatterat frågorna har steg tagits i den riktningen, men nu kommer en extern utvärdering av PGU att genomföras som ska fokusera på arbetsformerna, styrningen och hur samstämmig politiken ser ut med tanke på utvecklingen inom Regeringskansliet.

Herr talman! Det är viktigt att politiken inte bara blir fina ord i kamraren utan att den blir verklighet och omsätts i praktiken. Hela poängen

med utvecklingspolitiken är ju att förbättra och stärka vardagen för människor runt om i världen som lever under mycket knappa förhållanden.

I det förra PGU-betänkandet konkretiserades sex globala utmaningar för att nå målen med PGU:n, områden där Sveriges möjligheter att bidra bedömdes som extra goda. De kan förtjäna att repeteras ytterligare här i kammaren.

Dessa sex globala utmaningarna var förtryck, ekonomiskt utanförskap, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt konflikter och sviktande situationer.

Politiken för global utveckling omfattar ju inte bara utrikespolitiken och det arbete som görs i utrikesutskottet i kammaren och på Utrikesdepartementet. Idén är ju att alla politikområden ska vara med och bidra på de sätt som de kan till en förbättrad utveckling. Alla ska vara med och bidra så gott det går. Det är det som PGU handlar om. Hur kan var och en av oss i våra olika roller på olika sätt bidra till att förbättra? Hur kan vi påverka fattigdomen? Hur kan vi se till att kvinnans rätt till sin egen kropp stärks och blir verklighet i alla länder? Hur kan vi påverka miljön i en positiv riktning? Hur kan vi agera för att fler ska ges rätten att fritt uttrycka sina åsikter?

Förtryck och bristande frihet är tyvärr vardagen i alldeles för många länder. Respekten för mänskliga rättigheter och demokrati är hörnstenar i vår politik. Alltför många lever i dag ett liv där de saknar rätten att uttrycka sig utan risk att straffas för detta. Vi ser med förskräckelse på vad som händer i Syrien där världen emellanåt står till synes maktlös. Någon timmes flygresa härifrån i Vitryssland ser vi också förtrycket. I dag är ju Venezuela lite extra aktuellt, och där har förtrycket ökat och friheten minskat dag för dag. Förhoppningsvis kan vi nu se en vändning och en demokratiseringsprocess också där, men det kanske är lite för tidigt att sia om det än så länge.

Förtryck innebär inte bara ofrihet utan påverkar även den ekonomiska utvecklingen, bidrar till fattigdom och har generellt sett en negativ påverkan på utvecklingen. Vi kan se i de flesta länder som lever under politiskt förtryck att även den ekonomiska utvecklingen avstannar. Några undantag finns säkert, men vi kan se på länder som Kongo, Vitryssland och Kuba – listan kan tyvärr göras ganska lång. Oftast är det kvinnor och barn som allra först får mest illa i sådana situationer.

Därtill kan vi lägga att i många länder saknar en stor grupp rättigheter över huvud taget. Det gäller de länder där kvinnor helt eller delvis saknar rättigheter. Här kan vi konstatera att det är ett problem vad gäller de mänskliga rättigheterna och avsaknaden av det som vi med rätta tycker är helt grundläggande. Utöver de konsekvenserna får det också konsekvenser inte bara för det mänskliga lidandet utan även för den ekonomiska utvecklingen.

Vi återkommer till detta hela tiden och upprepar det ständigt, men det är för att det är så viktigt. Vi har inte råd vare sig humanitärt, moraliskt eller ekonomiskt att undanta halva befolkningen från utvecklingsarbetet och deras rättigheter. Att stärka kvinnors roll, delaktighet och rättigheter i utvecklingsländerna är därför en nödvändighet för att nå framgång. Det handlar om delaktighet i arbetslivet och politiken. Det handlar om att

stärka kvinnors rätt till sin kropp, vilket är oerhört viktigt ur ett mänskorsrättsperspektiv och demokratiperspektiv.

Det är också grundläggande för att vända utvecklingen när det gäller exempelvis hiv/aids. Allt detta har också en ekonomisk inverkan, som sagt. Det är fråga om de så kallade SRHR-frågorna, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och det är därför det är så viktigt att vi med all kraft fortsätter att driva dessa frågor.

Herr talman! Migration är en annan viktig del. Mycket migration sker frivilligt och är önskvärd, och det är väldigt bra. Däremot vill vi försöka undvika den ofrivilliga migrationen, där människor tvingas på flykt på grund av konflikter, ekonomisk misär eller politiskt förtryck. Vi har en skyldighet att skydda, men vi vill givetvis samtidigt se till att göra allting för att så få personer som möjligt ska tvingas ta dessa steg.

Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot är ett annat viktigt område att arbeta med. Liksom regeringen betonar i skrivelsen vill utskottet betona att hållbara hälsosystem, ökad tillgång till läkemedel och hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder är av stor vikt för att bekämpa smittsamma sjukdomar och andra hälsohot. Vi vill ha fungerande hälsosystem och tillgång till effektiva och säkra läkemedel, vilket är en förutsättning för långsiktiga hälsoinsatser.

Vi välkomnar från utskottets sida att Sverige under 2011 antog en övergripande strategi för Sveriges samarbete med WHO, Världshälsorganisationen, där stärkande av fattiga länders hälsosystem är en prioriterad fråga. Det är centralt med ett aktivt svenskt arbete gällande hälsosystem, genusrelaterad ohälsa samt mödradödlighet, och vi välkomnar att regeringen ofta lyfter upp dessa frågor i internationella sammanhang.

När det gäller konflikter och sviktande situationer är Sverige aktivt och måste fortsätta att vara aktivt i områden med konflikter eller sköra demokratier. Vi har tidigare i dag här i kammaren diskuterat Sveriges fortsatta engagemang i Operation Atalanta, det vill säga piratjakt i Adenviken för att säkra mattransporter, minska hunger och skydda handelstrafik. Vi har ett långsiktigt engagemang i Afghanistan. Vi har varit där i många år och kommer att vara där i många år, även om det är i lite olika tappning. Våra insatser är militära vid de tillfällen då det behövs men också civila. Det grundläggande syftet är det som är huvudpoängen i dagens betänkande, att nå global utveckling.

Herr talman! Införande av marknadsekonomi och frihandel blir därmed också något av det viktigaste för att lyfta världens fattiga länder, att öppna länders gränser för frihandel så att utvecklingsländerna ges möjlighet att komma in på våra marknader, men också det omvända, att ge möjligheter att bryta det ekonomiska utanförskapet. Här är Sverige i många lägen marknadsledande när det gäller att promota frihandel. Det behövs, inte minst i vårt eget närområde med våra kamrater i EU-länderna men även globalt.

En stark äganderätt är lika viktig i Moçambique och Afghanistan som för oss här i Sverige. Att kunna få äga den mark där man bor och där fattiga bönder odlar sin jord spelar en enorm roll. Då kan möjligheter öppnas för att få i gång ett bankväsen, belåna och utveckla men också sälja den mark man har för att göra något annat. Ja, man kan helt enkelt få i gång en handel.

Handel och ett fungerande entreprenörskap är viktigt för den ekonomiska utvecklingen i ett land och för invånarna och därmed möjligheten att lyfta sig och förbättra sina levnadsförhållanden. Det är en nyckelfråga för att kunna nå teknisk och industriell utveckling, som i sin tur kan innebära minskade påfrestningar på miljön per producerad enhet i länderna. Dessutom tenderar parter som handlar med varandra att kriga mindre, och om man har ett ekonomiskt beroende av varandra minskar risken för att hamna i väpnade konflikter och strider.

När det gäller miljö och klimat konstaterar vi i utrikesutskottet, vilket vi har gjort löpande i tidigare betänkanden, att miljö- och klimatförändringar har störst påverkan på människor som lever i fattigdom. Fattiga människor som bor i slumområden, på landsbygden eller i avlägsna områden kanske är de allra mest utsatta. Återigen är det ofta kvinnor och barn som drabbas först och hårdast. Vad gäller ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder konstaterar utskottet att miljö och klimat utgör en av de tre tematiska prioriteringarna i Sveriges långsiktiga utvecklings-samarbete. Det övergripande målet för Sveriges stöd till miljö och klimat är förbättrad miljö, hållbart nyttjande av naturresurser, stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar i utvecklingsländer samt begränsad klimatpåverkan.

Att värna vår miljö och hitta hållbara system är grundläggande, och klimatsäkringen av biståndet är en del i detta arbete. Teknisk och ekonomisk utveckling är också fundamentalt för att nå framgång på miljöområdet. Miljöhot och miljökatastrofer är också källor till konflikt. Som vi alla vet bidrar konflikter oftast förutom till direkt lidande för befolkningen också till brusten respekt för mänskliga rättigheter, ekonomisk tillbakagång och större påfrestningar på miljön. Därför hänger alla dessa delar ihop.

Herr talman! Jag vill sluta där jag började och poängtera hur kul, intressant och inspirerande det är att debattera dessa frågor, att stå här i dag tillsammans med kollegerna och driva en politik för den fortsatta utvecklingen av vårt arbete med de medel som vi kan bidra med till en global utveckling och därmed en bättre livssituation för människor runt om i världen.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 61 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Christian Holm sade inledningsvis att det inte räcker med vacker retorik i talarstolen. Men i Christian Holms fall räcker det med vacker retorik för att synliggöra den bristande samstämmighet som finns i regeringens breda utvecklingspolitik.

Många av de saker som Christian Holm här lyfte fram i talarstolen som han vill uppnå med svensk biståndspolitik motverkar den borgerliga regeringen genom insatser på andra områden. Jag kan ge Christian Holm två konkreta exempel.

Christian Holm lyfte fram rätten att äga sin egen mark som någonting oerhört viktigt: Vi måste se till att fler människor får äga och kontrollera sin egen mark. Jag skulle vilja säga till Christian Holm att ett av de största hoten för många småbönder i Afrika, många av dem kvinnor, just när det gäller rätten till deras mark är det som kallas land grabbing, när multinationella företag och utländska stater på olika sätt genom att lura

dem försöker ta kontrollen över deras mark. Det är ett av de största hoten mot fattiga människors tillgång till sin egen mark.

Tyvärr ser vi att också Sverige bidragit till det. Vi ser hur pensionspengar har kritiserats. AP-fonder har kritiserats för att de använder våra pensionspengar för att investera i så kallad land grabbing. Vi har sett i länder som i Liberia och Moçambique hur svenska biståndsmedel också har bidragit till land grabbing, till att fattiga människor har förlorat rätten till och kontrollen över sin egen mark.

Christian Holm talar också om hur viktigt det är med frihandel, att vi ska montera ned handelshinder. Problemet är att EU nu har sagt, med Sveriges uttalade stöd, att man vid årsskiftet höjer tullarna för en lång rad afrikanska länder men också länder i Stilla havet, om de inte undertecknar de handelsavtal som EU vill att de ska underteckna.

Det här går inte riktigt ihop. Det går inte att ena dagen stå här i talarstolen och tala om vikten av frihandel och nästa dag höja tullarna för fattiga länder i Afrika. Det går inte att tala om rätten till sin egen mark och sedan ge biståndspengar till projekt som bidrar till land grabbing. Det håller inte ihop, Christian Holm.

Anf. 62 CHRISTIAN HOLM (M) replik:

Herr talman! Att jag och Hans Linde har olika syn på handel och frihandel är nog väl känt.

Självklart vill vi ha fungerande regelverk och system. När vi genomför landreformer och liknande förespråkar vi givetvis inte land grabbing, utan vi vill vara med och bygga institutioner och kapacitet i länderna så att de kan genomföra jordägarreformer på ett bra sätt. Sedan innebär det inte på något sätt att vi är emot sjysta affärer där även internationella företag går in och investerar. Svenska Lantmäteriet är en del av dem som är med och stöttar och bidrar till att man ska kunna genomföra sådana reformer på ett bra sätt.

Hans nämnde Moçambique, och det är ett av de länder där det är en enorm svårighet för bönder som inte har rätt att äga marken att kunna utveckla den. Det kan säkert finnas saker som inte går alldeles rätt till i alla lägen där, men då måste vår ambition vara att ställa krav på biståndet för att få utveckling på ett bra sätt, att det går rätt till och kommer befolkningen till del.

När det gäller frihandel och frihandelsavtal är vi pådrivande, men i en förhandling är man två parter. Även där kan man använda handelsavtal för att ställa krav på utveckling. Det finns ett land i närheten till EU, Ukraina, där man stoppar vissa delar av frihandel på grund av att den demokratiska utvecklingen går i fel riktning. Självklart är det då viktigt att kunna använda det som ett påtryckningsmedel. Men det råder nog inga tvivel om att Sverige inom EU och även i övriga världen är den pådrivande kraften vad gäller införande av nya frihandelsavtal, öppnande av gränser och rivande av handelshinder.

Anf. 63 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Om vi då börjar med frågan om land grabbing välkomnar jag den plötsliga omläggningen av den borgerliga regeringens breda utvecklingspolitik, att man inte längre ska stödja land grabbing i någon form. Då ser jag verkligen fram emot att till denna kammare och till

utrikesutskottet få konkreta förslag på reformer av svensk utvecklingspolitik från den borgerliga regeringen när det gäller till exempel att skärpa direktiven för Swedfund så att de inte går in och investerar i fler företag som bidrag till land grabbing, vilket de gjort tidigare. Då ser jag fram emot att man skärper ägardirektiven för AP-fonderna så att de inte fortsätter att investera i företag som bedriver land grabbing. Jag ser också fram emot att se skärpta riktlinjer till Sida så att Sida nu aktivt verkar i de länder där de bedriver arbete, till exempel med att stötta jordbrukssektorn så att man motverkar land grabbing i många fattiga länder.

När det sedan kommer till handelspolitiken är det helt sant att Christian Holms Moderaterna och Hans Lindes vänsterparti är oeniga när det kommer till en hel del handelsfrågor. Men jag måste nog ändå erkänna att jag trodde att våra två partier var eniga om att vi är motståndare till handelshinder mot de fattigaste länderna, att vi var eniga i kampen för att EU ska montera ned de handelshinder som finns mot världens fattigare länder och mot Afrika. Men i det här läget är det faktiskt så, Christian Holm, att det är jag som från Vänsterpartiets sida förespråkar frihandel, att alla afrikanska länder fritt ska kunna exportera till EU:s inre marknad. Och det är Christian Holms parti som har varit med och stött att kommissionen nu hotar en lång rad afrikanska länder och länder i Västindien och i Stilla havet att höja tullarna mot dessa länder.

Retoriken och verkligheten går inte riktigt ihop, Christian Holm, och det är väl det som är dilemmat. Ni bedriver inte en samstämmig utvecklingspolitik. Det ni gör med den ena handen slår ni sönder gång på gång med politiska beslut som ni fattar på andra politikområden.

Anf. 64 CHRISTIAN HOLM (M) replik:

Herr talman! Det finns mycket av det som Hans Linde säger som även det är retorik och som det går att ha många synpunkter på.

När det gäller exempelvis ägardirektiven för Swedfund är det så, och det är Hans Linde väl medveten om, att det redan har gjorts ganska stora förändringar där just för att komma till rätta med de delar som har blivit kritiserade. Samtidigt har vi prioriterat Swedfund för att de har en effektiv och i många fall väldigt bra verksamhet. Där har åter jag och Hans olika åsikter.

När det gäller frihandelsavtalen vill jag återigen säga att när ett avtal skrivs under görs det av två parter, och då är det en förhandling. Från Moderaternas sida är vi tydliga med att vi vill nå en situation där vi har fler frihandelsavtal och river handelsbarriärer. Men det är självklart viktigt att vi har en dialog så att det inte bara är ett frihandelsavtal från en part utan ett ömsesidigt avtal som innebär att handeln kan gå i båda riktningar.

Anf. 65 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! En svensk politik för global utveckling beslutades i riksdagen 2003 i politisk enighet och lade grunden för en samstämmighet för global utveckling där alla departement inom Regeringskansliet har ett ansvar att bidra till målet om en rättvis och hållbar global utveckling.

Det är regeringens ansvar att konkretisera hur samstämmighet och samverkan ska stärka arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling genom bland annat verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål.

Regeringen har i den femte skrivelsen, *Att möta globala utmaningar*, presenterat resultatredovisningen för 2008–2010 och konstaterar i skrivelsen, som lämnades till riksdagen i maj 2010, att framsteg har gjorts men att arbete återstår för att fullt ut genomföra en samstämmighetspolitik för global utveckling.

Herr talman! I årets skrivelse ligger fokus på den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Det övergripande målet för PGU är att bidra till en rättvis och hållbar utveckling. Därför är det viktigt att målens mätbarhet ska vara prioriterad och fortgå.

Genom ökad samstämmighet mellan olika politikområden i linje med Sveriges politik för global utveckling stärks det svenska bidraget för att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Vid FN:s millennietoppmöte år 2000 kom världens ledare överens om åtta millennieutvecklingsmål som skulle uppnås 2015. Det är nu bara två år kvar till denna tidsgräns. Vi kommer inte att uppnå alla delmål. Därför är det viktigt att Sverige inom EU även i fortsättningen ska ha en hög profil i arbetet med frågor om samstämmighet för utveckling.

Sverige ska också arbeta för ett starkare engagemang för demokratisering, yttrandefrihet och jämställdhet men också arbeta för minskad barnadödlighet samt ökad tillgång till rent vatten och sanitet. Tillgång till fullgod sanitet påverkar hälsa, livsmiljö och möjlighet till utbildning och arbete.

Herr talman! Vi har stora utmaningar som ligger i de demografiska förändringar som vi ser i många utvecklingsländer i dag. Dels kan man se en åldrande befolkning, dels en hög ungdomsarbetslöshet.

I en alltmer globaliserad ekonomi påverkas alla länder av ekonomiska kriser. För att motverka ekonomiskt utanförskap måste utvecklingsländerna stärka egna inhemska resurser som kan bidra till utveckling och fattigdomsbekämpning. En viktig källa för inhemsk resursmobilisering är skatteintäkter från ekonomisk verksamhet.

Kapitalflykt från utvecklingsländerna genom kriminella aktiviteter såsom drog- och vapenhandel och korruption minskar dessa länders möjlighet till stabilare förhållanden.

Herr talman! Vad gäller fokusområdet handel med jordbruksprodukter konstaterar regeringen i skrivelsen att målet är att bidra till en ökad export av jordbruksprodukter från utvecklingsländer som i sin tur kan vara en bidragande orsak till ett minskat ekonomiskt utanförskap.

I dag finns betydande handelshinder inom OECD och EU för fattiga länders export av jordbruksvaror. Handelspotential för fattigdomsbekämpning, tillväxt och hållbar utveckling är mycket stor. Därför är det viktigt att EU spelar en central roll i utvecklingen av ett internationellt handelssystem.

Herr talman! Sverige har varit pådrivande internationellt för det handelsrelaterande biståndet. Det är viktigt att regeringen prioriterar att analysera fattigdomsperspektivet i det handelsrelaterande biståndet för att se hur ökad handel gynnar de fattigaste människorna i utvecklingsländerna.

Under senare år har den globala livsmedelsförsörjningen fått en framträdande plats och roll i den internationella debatten och av många olika aktörer. En effektiviserad och mer hållbar produktion och export av jord-

bruksprodukter är grundläggande för ökad livsmedelstrygghet. Detta är viktigt för att försörja brukarna själva.

Här är det viktigt att lyfta fram kvinnornas roll och situation vad gäller global livsmedelsförsörjning. Om villkoren för till exempel kvinnorna på landsbygden förbättrades skulle antalet hungriga människor minskas med kanske 100–150 miljoner.

Herr talman! Svensk handel och svenska investeringar kan bidra till att bryta fattigdom och fattiga människors och länders ekonomiska utanförskap. Det är av stor vikt att bidra till ett socialt och miljömässigt hållbarhetstänkande hos företag och andra aktörer på marknaden.

Det är viktigt att den parlamentariska kommittén gällande översyn av exportkontrollen av krigsmateriel har påbörjat sitt arbete att utreda möjlighet att öka öppenheten inom den svenska exportkontrollen. Det är viktigt att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

Miljö- och klimatförändringar har störst påverkan på människor som lever i fattigdom. Kvinnor och barn blir ofta hårdast drabbade. En verkningsfull klimatpolitik förutsätter att Sverige och andra industriländer tar ledningen och ansvaret för åtgärder inom sina egna landsgränser men också i utvecklingsländerna.

Gemensamma strategiska insatser och breda lösningar kan bidra till att minska bördan för de länder som hyser stora flyktinggrupper. Hjälp till flyktingar och internflyktingar kräver insatser på flera områden. Sverige har omfattande stöd till humanitära organisationer och har bidragit till arbetet med att finna varaktiga lösningar för flyktingar och skyddsbehövande.

Ett hållbart hälsosystem, ökad tillgång till läkemedel samt hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder är viktiga för att bekämpa smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag att vi fokuserar på att förbättra levnadsvillkoren för de flickor och kvinnor som drabbats av hiv och på att minska antalet nya hivsmittade. Arbetet för homo-, bi- och transsexuella personers rättigheter är också en viktig utmaning för Sverige och andra industriländer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Politik för global utveckling handlar om politik för frihet – frihet från förtryck, hunger, okunskap, sjukdomar, krig, klimathot och diskriminerande strukturer.

Herr talman! Som tidigare framgått i debatten firar vi i år tio år med en politik för global utveckling. Vi var överens i kammaren och lade grunden för det arbetet. Under Alliansens regeringstid har vi alla försökt ta detta arbete vidare, och det hedrar inte minst den ansvariga ministern.

Det handlar om att kunna fokusera på några tydliga områden. Vi pekade ut sex fokusområden som skulle gälla 2010–2012. Det var förtryck, ekonomiskt utanförskap, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och hälsohot samt konflikter och sviktande stater. Det handlar om en hållbar utveckling, om långsiktig politik.

I dag har vi en skrivelse som rör främst ett av dessa sex fokusområden, nämligen ekonomiskt utanförskap. Vi talar om socialt och ekono-

miskt utanförskap. Fattiga länders och människors möjligheter att delta, bidra till eller dra nytta av globaliseringen är förstås helt avgörande för att alla ska känna sig innanför och delaktiga och ha möjlighet att påverka.

Det handlar om behovet av en inkluderande tillväxt. Det är också ett tydligt medskick från Rio + 20. Det är betydelsefullt för att kunna klara att förena millenniemålsarbetet med arbetet för att lösa klimatutmaningarna, klimathoten.

Vi har sett och ser den ekonomiska krisen följas av livsmedelskris, klimatkris, krig och konflikter. Det kräver av oss alla en förmåga att anpassa sig och att hantera kriser men också att solidariskt arbeta för en hållbar global utveckling. Det handlar om arbete för samstämmighet, här hemma, i EU och i de internationella strukturerna.

Vi kan i dag se att vi har nått en bit på vägen. När jag började titta på politik för global utveckling var det rätt skakigt. Hur kunde vi följa upp? Jag minns den första uppföljningsskrivelse jag såg. Den var inte helt enkel att jobba med. Vi har haft diskussioner kring detta.

Jag är dock glad när jag läser den skrivelse vi har haft att behandla i utskottet. 22 OECD-länder provas på handels-, investerings-, migrations-, säkerhets- och miljöpolitikens område. Det gäller även teknologiöverföring och bistånd. Detta index visar att Sverige, åtminstone 2011, intog tätplatsen. Jag gratulerar ministern till detta arbete.

Sverige har dock en del minusposter. Även dessa lyfts fram, vilket också hedrar. Man pekar på säkerhetsfrågorna där främst krigsmateriel-exporten, som har varit upp i debatten tidigare, lyfts fram som en svaghet. Vi har lyft in dessa frågor i en särskild utredning, så även här möter vi de målkonflikter som finns med handling.

Det innebär inte att det är lätt och enkelt. Själva grunden för målkonflikter är ju att de är svåra att hitta rätt avvägning på, över tid dessutom.

Ett annat område där vi har en svaghet är teknologiöverföring och investeringar i fattiga länder. Även här tycker jag att man, med den miljöteknikstrategi som har tagits fram och som gäller till 2014, kan se att det finns en vilja till handling och en vilja att försöka lösa en del av de brister som finns.

Jag minns också den signal som kom genom förra peer review från OECD, när vi hade dem här. Den pekade på att vi inte klarade den interna sammanhållningen. När man läser betänkandet och en del av reservationerna framkommer synpunkter på detta.

Jag tycker samtidigt att skrivelsen ger en vägledning för oss alla, när man säger att vi ändå har gjort skillnad. Även här har OECD:s utvärdering givit oss ett erkännande när det gäller handel och utveckling. Det handlar om att resurser har avsatts för arbetet internt och att myndigheterna har använts väl. Det är också viktigt. Det gäller inte bara att se regeringens inre liv, utan det handlar också om att säkerställa hur hela den offentliga verksamheten fungerar, där myndigheterna måste med på tåget.

Själv kan jag som centerpartist glädja mig särskilt åt den tydlighet som finns om samarbetet med landsbygdsdepartementet, Näringsdepartementet och Miljödepartementet, med de regelbundna möten på olika nivåer som pekas ut för att nå vidare i samstämmighetspolitiken.

Jag tycker också, herr talman, att det – med tanke på vad jag läser i en del reservationer – finns skäl att lyfta fram att regeringen nu inte väjer för

att tydliggöra målkonflikter. Jag tycker att det är en bra modell för att jobba framåt, att inte bara måla i rosenkimrande färger utan peka ut var det finns tydliga målkonflikter. Sedan är det upp till debatten och upp till oss att försöka hitta lösningar i det sammanhanget. Jag är glad att det lyfts fram på ett så bra sätt. Jag tycker att det är ett sätt att redovisa till riksdagen som fler kanske skulle kunna följa.

Herr talman! Ett av de områden som har lyfts fram och som är viktigt när vi pratar om ekonomiskt utanförskap och pratar om att åstadkomma en politik för utveckling som är hållbar är naturligtvis att också lyfta jordbruket och jordbrukets centrala roll för att nå en inkluderande tillväxt. Det handlar om livsmedelsproduktion för den nära marknaden. Det handlar om förutsättningar för att få ekonomisk utveckling.

Jag med flera var i Zambia nyligen och kunde med glädje möta en ung jordbrukare som helt plötsligt hade upptäckt att han hade ett framtidshopp. Han såg framför sig möjligheten att inte bara köpa en ny lastbil, som han hade lyckats med förra året, utan också bygga sitt jordbruk för att så småningom kunna köpa den mark som han nu producerade på. Där fanns det hopp. Där fanns det möjligheter i den unga familjen i en annars ganska svår situation, med markförhållanden som inte är av vårt snitt, kan man lugnt säga. Markägandet ser ju helt annorlunda ut. Det har inte varit några skiftesreformer i många av de länder som vi pratar om.

Jordbruket och livsmedelsproduktionen är naturligtvis avgörande för att kunna bekämpa fattigdom och för att kunna ge människor möjligheter att förändra sin situation. Då handlar det också om att skapa ekonomiska förutsättningar, möjligheter till mindre lån som kan ge början till en utveckling. Det gäller marknadsfrågor, transportmöjligheter, utbildning, och ägandefrågor, som vi har berört, samt inte minst kvinnornas möjligheter att vara delaktiga och också vara aktiva brukare.

En del i detta är att vi klarar klimatfrågorna. Utan att vi möter med anpassning och kraftfulla åtgärder för att minska klimathot och klimatbelastning kommer förutsättningarna för ett hållbart jordbruk inte minst i många av de sköra områden som vi pratar om att vara väldigt svåra. Det är därför oerhört viktigt att vi inte missar den delen av ekvationen när vi pratar samstämmighet.

Herr talman! När vi tittar på den skrivelse som finns, finns det skäl att lyfta företagande och investeringar. Vi fick ju kritik för att vi var dåliga på det. Jag tycker att det finns skäl att ge beröm för de steg som har tagits. Det handlar om att utveckla CSR i företagandet och försöka lyfta det som en viktig del av samstämmighetspolitiken samt, skulle jag vilja säga, till det koppla också frågan om sustainability, alltså inte bara CSR utan CSRS, så att även hållbarhet finns med. Jag noterar med glädje att till exempel exportkreditsidan har fått ett tydligt uppdrag att inkludera hänsyn till mänskliga rättigheter när man prövar frågan om ansvarsfullt företagande. Det är bra och viktigt.

Bra och viktigt är också det arbete som görs för att få fungerande regelverk i staterna. Det bygger på fungerande regelverk om man ska klara att möta de diskussioner som till exempel Hans Linde lyfter om skatteflykt. OECD:s arbete på det området är naturligtvis värdefullt.

Herr talman! Eftersom tiden har runnit i väg vill jag nu bara sammantagat konstatera: Det är en tydlig uppföljning med målkonflikter redovisade. Vi ser vad gäller ekonomiskt utanförskap att det sker handling

framåt. Man kan alltid diskutera takten, men det sker handling framåt. Den interna processen, som vi tidigare efterlyste, har blivit bättre fungerande. När vi tittar på de övriga fem fokusområdena hoppas jag att vi också ska se den samstämmighet som vi nu ser när det gäller ekonomiskt utanförskap.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 67 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! De globala utvecklingssträvanden som vi aktivt arbetar för gör faktiskt skillnad. FN:s millenniemål om halverad världsfattigdom, förbättrad tillgång till rent vatten och bättre levnadsvillkor i slumområden har redan uppnåtts. Samtidigt får allt fler pojkar och flickor möjlighet att gå i skolan.

Men i en värld där många fortfarande lider svårt av ofrihet och fattigdom kan vi inte luta oss tillbaka. Vi varken kan eller får vara nöjda med att nästan en miljard människor går kroniskt hungriga eller att de universella, okränkbara och odelbara mänskliga fri- och rättigheterna på många håll alltfjämt bara är en lyx som är vigd åt ett utvalt fåtal.

För varje mun som mättas, för varje kvinna som kommer in på arbetsmarknaden och för varje individ som tillåts tänka, skriva, tala, rösta och tillbe fritt, desto större blir chanserna till utveckling.

Sveriges politik för global utveckling, PGU, som vi nu diskuterar, sätter ramarna och ambitionsnivån för vårt bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling. Det svenska utvecklingssamarbetet är ett viktigt redskap i dessa strävanden.

Samtidigt som Dacländernas och EU:s samlade bistånd minskar lever Alliansregeringen för sjunde året i rad upp till enprocentsmålet.

Med en stor och diversifierad uppsättning verktyg i utvecklingssamarbetets verktygslåda står vi väl rustade att skapa en global utveckling som kommer än fler människor till godo.

Oavsett vilket verktyg vi talar om, måste vi kunna säkerställa att biståndsinsatserna får önskad verkan, det vill säga att de verkligen bidrar till att minska världsfattigdomen och främjar en hållbar utveckling.

Organisationen OECD:s avdelning Dac, som gör olika beräkningar av hur biståndet ska användas och hur man kan beräkna biståndet, har riktat kritik om bristande mätbarhet i det svenska biståndet. Det ska vi ta på allvar.

I arbetet med att göra utvecklingssamarbetet mer resultatorienterat får vi dock inte glömma att mätbarhet är ett relativt begrepp. Insatser som syftar till att tillgodose grundläggande behov har ett kortsiktigt tidsperspektiv vars resultat tämligen enkelt låter sig mätas. Andra insatser syftar till att få till stånd långsiktiga, strukturella förändringar. Exempelvis barns rättigheter är svårare att kvantitativt mäta än massvaccineringars hälsofrämjande effekter. När allt kommer omkring är det inte de kortsiktiga resultaten utan biståndets förändrande kraft som vi vill kunna redovisa. Det är i stor utsträckning detta som PGU:n handlar om, nämligen att politiken ska verka för långsiktighet och hållbarhet.

För att säkerställa ett högkvalitativt svenskt bistånd är också en kontinuerlig, oberoende och professionell uppföljning och utvärdering A och O. Sadev levde inte upp till dessa krav och har därför nu ersatts av en

kommitté i form av en expertgrupp som ska kvalitetssäkra det svenska biståndet. Det är ett uppdrag som ska tas på fullaste allvar. Vi hoppas att denna uppföljning ska säkra kvalitet, kontinuitet och professionalism.

Herr talman! Utan att förringa utvecklingssamarbetets viktiga roll i Sveriges globala utvecklingssträvanden får vi inte lura oss att tro att det utgör en helhetslösning på världens utvecklingspolitiska utmaningar.

Men vi vet att nationella beslut får globala återverkningar och därför bidrar till att styra den globala utvecklingen i den ena eller i den andra riktningen. Liksom biståndspolitiken har också handels-, närings- och jordbrukspolitiken förmågan att skapa en positiv förändring globalt.

Detta förutsätter dock att den drivna politiken verkar till förmån för just en global utveckling. Ett utvecklingsperspektiv ska, i linje med samstämmighetspelaren – PGU – genomsyra alla politikområden, så att de drar åt samma håll och inte blir utvecklingshämmande. Det ska bidra till fattigdomsbekämpning.

Herr talman! I detta sammanhang är krigsmaterielexporten till icke-demokratiska stater en praxis som, enligt vårt förmenande, inte gynnar en hållbar global utveckling. Det är humanitära och säkerhetspolitiska hänsyn, inte näringspolitiska särintressen, som ska utgöra grunden för svensk krigsmaterielexport.

Vi kristdemokrater vill se ett demokratikriterium för svensk krigsmaterielexport, så att svenska vapen inte hamnar i händerna på regimer som använder vapenkraften för att kväsa politisk opposition, föda och göda väpnade konflikter och på så vis göra ofria och fattiga människor än mer ofria och än mer fattiga.

Jag är därför glad för att vi nu har fått till stånd denna parlamentariska kommitté som av regeringen har fått i uppdrag att till december 2014 undersöka en skärpning av exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

Herr talman! Vi kristdemokrater är övertygade om att en effektiv fattigdomsbekämpning och en verklig utveckling förutsätter att människors grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses. Med ökad tillgång till mänskliga fri- och rättigheter minskar människors ekonomiska fattigdom.

Ojämlighet mellan könen är en grov kränkning av människovärdet som i allt väsentligt hindrar en rättvis och hållbar utveckling. Ju fler kvinnor som erbjuds skolgång, ju fler kvinnor som ges möjlighet att arbeta, desto mer gynnas samhällsekonomin. När kvinnor exkluderas från eller är underrepresenterade inom skolsystemet, på arbetsmarknaden eller i politiken minskar förutsättningarna för att skapa det ekonomiska välstånd som krävs för att skapa utveckling i olika länder. Enligt uppskattningar från Usaid skulle världens samlade bnp öka med i genomsnitt tre procent om tio procent fler flickor gick i skolan.

Tvärt emot vad många hoppades på har rättigheterna för Nordafrikas och Mellanösterns kvinnor kraftigt inskränkts sedan den arabiska våren. Regionens kvinnor är alltför kraftigt underrepresenterade i politiken och i näringslivet liksom i samhället i stort. Andelen kvinnor i Tuniens och Marockos regeringar har minskat, och förkärleken för sharialagstiftning tycks vinna mark i både Libyen och Egypten. Vad får detta för konsekvenser för kvinnor?

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Sveriges politik för
global utveckling*

Det förs också ett krig om kvinnors kroppar. Det handlar om barn-äktenskap, tvångsäktenskap, könsstympning och totalförbud av abort, exempelvis för dem som har varit utsatta för våldtäkter. Rätten till sin egen kropp är hotad för alltför många flickor och kvinnor.

Sveriges arbete för att bekämpa mödradödlighet och se till kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter är ett viktigt arbete för att stärka kvinnors ställning världen över. Även människor med en annan sexuell läggning hotas världen runt. Det är viktigt att vi fortsätter att hävda alla människors lika värde.

Herr talman! Det förefaller också som om förtrycket av Egyptens kopter fortsätter att öka. Kinas muslimska minoritetsbefolkning och Turkiets syrisk-ortodoxa befolkning fortsätter att förtryckas med oförminskad styrka. Uppskattningsvis är det i dag 70 procent av världens befolkning som lever i länder där religions- och övertygelsefriheten är kraftigt eller mycket kraftigt begränsad. Att utsättas för förföljelse eller drivas på flykt på grund av sin religiösa tillhörighet är en mycket grov kränkning av fundamentala mänskliga fri- och rättigheter och hör därför inte en demokratisk rättsstat till.

Genom vårt PGU-arbete och våra satsningar måste vi fortsätta att motarbeta de krafter som begränsar jämställdheten och religionsfriheten. Vi ska i stället motverka både ojämställdhet och religionskonflikter för att skapa stabilitet och inkludering i våra samhällen.

Herr talman! Utveckling handlar inte endast om att skapa en hållbar värld här och nu för oss. Lika mycket handlar det om skapa hållbarhet över generationsgränserna. Klimat- och miljöfrågorna för våra barns överlevnad måste tas på allvar. Det är det som vi kristdemokrater kallar för förvaltarstanken, alltså att vi måste förvalta vår jord för att ha någonting att lämna över till våra barn och kommande generation. Barns överlevnad och barns rättigheter får aldrig nedprioriteras utan måste vara ett centralt element i all politik och i alla utvecklingsfrämjande insatser. Regeringens särskilda satsning på millenniemålen om minskad barnadödlighet och om grundskoleutbildning för alla världens pojkar och flickor är en investering lika mycket för i dag som för framtiden.

Herr talman! Det är också viktigt med en friare världshandel med rättvisare spelregler för att minska klyftorna i världen och för att vi ska se en verklig utveckling.

Vi vill att EU:s frihandels-, partnerskaps- och fiskerιαvtal ska vara en garant för en mer välmående och mer rättvis värld. Genom ett ökat handelsutbyte kan vi minska fattigdomen och lyfta medborgare ur deras ekonomiska utsatthet. Men det är också viktigt att vi ställer krav på mänskliga fri- och rättigheter, god samhällsstyrning och klimatsmarta lösningar när vi gör dessa handelsavtal.

För att ytterligare utvidga marknadstillträdet för de mest eftersatta länderna är det av stor vikt att diskussionen om Doharundans utvecklingsagenda fortskrider.

Svenska främjarinsatsers sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhet måste säkerställas samtidigt som den privata sektorns utvecklingsfrämjande kraft inte får hämmas. Vi vill se privata investeringar, och vi vill se att privata företag investerar i utvecklingsländer. Men det måste ske på ett sätt som skapar jobb och skatteintäkter och bidrar till utveckling. Vi vet att både många företag och länder i dag tyvärr utnyttjar män-

niskor i utvecklingsländer och utnyttjar de olika naturresurserna. Med kapitalflykt och skatteflykt, korruption och ett oansvarigt företagande lyfter man inte människor ur fattigdom. Detta är kanske särskilt kännetecknande för Demokratiska republiken Kongo. De har enorma naturtillgångar och enorma möjligheter, men det är stor fattigdom i landet. Det är något vi måste ställa ledare till svars för.

Avslutningsvis skulle jag bara vilja säga, herr talman, att vi som kristdemokrater naturligtvis fortsätter att hålla det civila samhällets aktörer högt när det gäller global utveckling. Genom sin existens är civilsamhället såväl försvarare som bärare och förvaltare av mänskliga fri- och rättigheter. Genom sin lokala förankring och, ofta, sin roll som granskare av biståndet står civilsamhället särdeles väl rustat att bekämpa ett av de största hoten mot hållbar utveckling, nämligen korruption.

Civilsamhällets roll i genomförandet av PGU till förmån för en mer rättvis och hållbar värld är därför given för oss kristdemokrater. Vår övertygelse om att verklig utveckling skapas underifrån och inte i första hand uppifrån mellan människor är orubblig. Det är någonting vi vill fortsätta att sträva efter.

Med detta sagt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 68 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Herr talman! Vi träffas nu i en tid då globala utmaningar och kriser känns allt närmare oss. Samtidigt tror jag att vi när vi behandlar detta betänkande i riksdagen också ser möjligheter som vi bättre kan ta till vara genom att just samverka.

Jag vill tacka för denna debatt och också lite grann för tio år av samarbete kring att hitta en politik för global utveckling, som hela tiden utvecklas, samt att vi diskuterar den på detta sätt. Jag tror nämligen att det behövs en ny generation som förstår vilket värde vi har i Sverige av att kunna diskutera denna typ av svåra frågeställningar gemensamt, tio år efter Globkom och annat som på så många sätt faktiskt påverkade både tonen och engagemanget i frågan om globala utmaningar i Sverige. Jag hoppas att vi kan fortsätta för att se och stärka den insikt PGU bygger på, nämligen att våra möjligheter att bidra till global utveckling stärks när vi agerar politiskt samstämmigt.

Den grundläggande byggstenen inom PGU är att ett utvecklingsperspektiv ska integreras inom varje politikområde. Det är en god och nyttig tanke som ständigt ska vara vägledande för oss, men i realiteten är den ibland utmanande att till fullo realisera i praktiken. Det är också därför den behöver debatteras.

I min roll som biståndsmminister har jag emellertid en tilltro till att ett effektivt och resultatnriktat bistånd kan verka som en katalysator för och ett komplement till insatser inom andra politikområden. Det är kanske just därför jag är ansvarig minister för PGU: för att jag sitter på ett av de skarpaste verktyg regeringen har för att visa att Sverige har ett globalt ansvarstagande och engagemang. Jag vill dock hålla med om att detta är både bra och dåligt, just givet att komplexiteten mellan politikområden ökar. Biståndets katalytiska förmåga kanske inte räcker, utan vi behöver se hur vi kan göra mer. Jag har i dag flera UD-medarbetare med mig som ska följa riksdagsarbetet och vara med på denna debatt för att få inspiration och kunna driva på.

Regeringens utgångspunkt är att utveckling ytterst drivs av människors egen vilja och förmåga. Den enskilda individens frihet och rättigheter måste vara i centrum. Ansträngningarna för att bidra till just en rättvis och hållbar global utveckling måste därför inriktas på förutsättningar för den enskilda individen att ta sig ur fattigdom. Vi måste därför också konsekvent fråga oss om åtgärder och beslut svarar mot de problem, behov, prioriteringar och möjligheter till förändring som en fattig individ har. Det ingår i formuleringarna kring PGU.

Vad har då hänt på dessa tio år? Jag vill hävda att både medvetenheten och kunskapen har ökat såväl i samhället i stort som, inte minst, inom Regeringskansliet. På Europainivå har vi inom ramen för policy coherence just antagit ett stort ramverk som heter Agenda för Change. Jag tror att det inte minst inom EU-politiken och dess samstämmighetsfrågor finns stora vinster att göra.

När det däremot gäller *genomförandet* av PGU är jag som ansvarig minister den första att erkänna att det finns brister, precis som Kenneth G Forslund påpekade. Det kan handla om svagt ägarskap inom delar av politiken och bristande förståelse för vad PGU betyder i praktiken. Ibland kanske det handlar om både och. Ibland är det emellertid oklart vilken inverkan nationella och internationella beslut ytterst har på fattiga människor och fattiga länder. Detta försvårar ibland möjligheterna att välja rätt väg i alla lägen.

Samtidigt vet vi att det svenska regeringskansliets unika former för ärendeberedning, det vill säga att alla statsråd och politikområden inkluderas i relevant beslutsfattande, lämpar sig väl för samstämmighetsarbete och att det finns goda förutsättningar. Det räcker dock förmodligen inte – vi når inte ända fram alla gånger.

Slutsatserna av både våra egna överläggningar och diskussioner och andras bedömningar visar att förbättringar kan ske när det gäller samordning och samverkan inom politik för global utveckling. Detta har också framförts i kammaren i dag. Det är därför regeringen efter att ha lyssnat in denna kritik har beslutat att genomföra en extern utvärdering med fokus på arbetsformer och styrningen av politik för global utveckling inom Regeringskansliet.

Den svenska nationella politiken, som primärt riktar sig till Sveriges medborgare, kan ha effekter även på fattiga människor och länder. Detta är väl kanske mer sant i dag än någonsin tidigare. Världen är alltmer globaliserad och sammanflätad. PGU ställer krav på att politiska vägval och beslut tillfredsställer svenska nationella intressen men samtidigt bidrar till en rättvis och hållbar global utveckling. Det är ingen lätt uppgift. Det handlar, som det alltid gör inom politiken, om att prioritera och göra rimliga avvägningar utifrån den information som finns tillgänglig för stunden. Eftersom målbilden dessutom varierar för olika politikområden händer det att konflikter uppstår häremellan.

Jag tror därför att det är viktigt att vi har ett system för transparens, granskning och ansvarsutkrävande. Det var därför regeringen i den senaste PGU-skrivelsen, det vill säga den som debatteras i kammaren i dag, valde att fokusera på en av de sex utvalda globala utmaningar regeringen har identifierat. I dag diskuterar vi alltså ekonomiskt utanförskap. Vi har nämligen trots att det underlättar att i dag fokusera på och lyfta fram en utmaning som ett exempel på att mål- och intressekonflikter kan belysas

mer ingående, och kanske också att debatten kan föras på ett mer nyanserat vis.

Jag tror att det är nödvändigt att vi fokuserar på en sak i taget, givet den komplexitet som finns inom ramen för politik för global utveckling. Samstämmighetsproblematik är för mig alldeles för viktigt för att snabbt förenklas, och jag hoppas att vi nu kan få en ytterligare fördjupning. Jag kommer därför, herr talman, att fokusera lite av mitt inlägg på just vad ekonomisk tillväxt har för betydelse för det ekonomiska utanförskapet.

Jag tror att ekonomisk tillväxt är en grundläggande förutsättning för utveckling. Det är min utgångspunkt. Fattiga människor och fattiga länder kan dock inte alltid ta till vara den globala ekonomins möjligheter. Den utveckling vi de facto ser i världen är att många länder som tidigare var fattiga har blivit medelinkomstländer. Samtidigt ser vi hur inkomstskillnaderna inom väldigt många länder nu ökar dramatiskt och att de fattigaste grupperna inte alltid hänger med.

Som jag ser det är det inte tillväxten som är problemet, utan det är att fattigdomen biter sig fast i vissa grupper. Ekonomiskt utanförskap kan därför, tror jag, bara brytas genom strategiska, målmedvetna och innovativa insatser för att inkludera fattiga i den ursnabba utveckling som just nu sker. Det handlar primärt om att ställa krav på att fattiga länders egna regeringar agerar korrekt och konsekvent – samtidigt som vi med PGU ställer krav på oss själva.

Egentligen handlar det om att politiken har ett självklart ansvar för att ställa det här till rätta men också, med vår analys av komplexiteten i världen, att det finns andra aktörer.

Vi kommer inte fullt ut att lyckas med politik för global utveckling om vi inte tar till vara det engagemang och den problemmedvetenhet som finns hos alla samhällets aktörer och parter både här hos oss och i utvecklingsländerna.

Näringslivet har en betydande roll härvidlag, inte enbart så att företagen förmedlar kunskap och tillväxt utan de har en stor potential att bidra till ansvarsfull produktion där såväl respekt för mänskliga rättigheter som hållbarhetsfrågor kan integreras och tillvaratas. Svenska företag och arbetsmarknadens parter har en tydlig plats inom arbetet för global utveckling, inte minst då de har ett brett kunnande och en värdefull erfarenhet.

Regeringen värdesätter de internationella normer och de principer som finns formulerade för företag inom OECD och FN, och vi anstränger oss för att det svenska handelsfrämjandet och den statliga ägarpolitiken ska ligga i linje med dessa i syfte att skapa goda trender, inte bara i Sverige utan framför allt ute i världen. De statliga bolagen ska agera föredömligt när det kommer till hållbart företagande. Här har regeringen höjt sina ambitioner och till exempel uppdragit åt de statligt ägda bolagen att senast 2013 fastställa hållbarhetsmål och strategier för hållbart företagande. Sverige var först i världen med att införa krav på de statligt ägda bolagen att årligen upprätta en hållbarhetsrapport i enlighet med Global Reporting Initiative, så kallad global rapporteringsstandard. I sådana rapporter ingår bland annat att beskriva de hållbarhetsutmaningar som bolagen möter i olika länder. Jag hoppas att det här kan bilda skola för det privata näringslivet. Det är ett aktuellt och praktiskt exempel på PGU. Naturligtvis handlar näringsliv och företagande även om handel och

investeringar i inte minst låginkomstländer men också i en formidabel innovationskraft som vi behöver för att möta dagens utmaningar.

Regeringens senaste PGU-skrivelse tar upp frågan om kapital- och skatteflykt. I dag finns något av en boom i företagande och investeringar i låg- och medelinkomstländer. Men i länder med svag statsförvaltning och bristande lagstiftning leder investeringarna och handeln inte alltid till att ekonomin som helhet tar fart på det sätt man hade önskat. I vissa fall strömmar kapital ut ur landet i stället för att återinvesteras. Skälen kan i dessa fall vara många och i vissa fall legitima, men långt ifrån alltid. Vad som är viktigt är att Sverige bilateralt och multilateralt stöder reformer och utveckling av statsförvaltningar, stärkt lagstiftning och stabilare samt mer transparenta finansiella system.

Regeringen arbetar dessutom fortlöpande för att det svenska skattesystemet och internationella standarder på skatteområdet inte bara ska främja rättvis konkurrens utan också se till att det inte ska kunna utnyttjas för skatteflykt från vare sig Sverige eller andra länder, inklusive låginkomstländer. Genom tydliga svenska och europeiska lagar och direktiv samt internationella normer vad gäller skatter och redovisning skapas förutsättningar för konkurrens på rättvisa villkor, och möjligheterna till kapital- och skatteflykt minskar. Regeringen stöder till exempel det förslag som nu diskuteras inom EU om land-för-land-rapportering som innebär större insyn i enskilda företags betalningar i andra länder.

Herr talman! Även tryggad livsmedelsförsörjning, som tidigare talare har tagit upp, är en komplex utmaning som är kopplad till många frågor som handlar om risk för ekonomiskt utanförskap. Där ingår frågor om markrättigheter, ägandeförhållanden, vatten, klimat, tillgång till marknader, finansiering etcetera. Brister i ägande- eller nyttjanderätter är en mycket viktig aspekt ur både ett fattigdoms- och ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen vill se en gedigen tillämpning av de frivilliga riktlinjerna för ansvarsfull förvaltning av mark, fiske och skog som förhandlades fram inom FN. Vi deltar i det arbete som inletts för att ta fram principer för ansvarsfulla investeringar i jordbruk. Vi vet att vi behöver öka livsmedelsförsörjningen drastiskt i världen. Tydliga principer och riktlinjer är därför nödvändiga för att dessa ökade investeringar görs med hänsyn till fattiga människors intressen samtidigt som vi ska möta globala utmaningar.

Herr talman! Jag är mycket tacksam för denna mycket bra debatt. Det är ett bra betänkande. Riksdagen hade i höstas en hearing om politik för global utveckling. De frågor som jag nu nämnt kommer vi att diskutera ännu mer fördjupat i en svarskonferens som regeringen anordnar den 20 mars i syfte att fördjupa arbetet med den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Vi är väldigt glada över detta samarbete. På det seminariet vill vi på ett öppet och transparent sätt stimulera till vidare uppdaterad och kunskapsbaserad dialog inom dessa komplicerade frågor som knyter an till politiken för global utveckling, frågor som är värda att problematisera, nyansera och diskutera även framgent.

Anf. 69 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka biståndsministern för att hon deltar i debatten, i synnerhet som jag läste i nyheterna i går att bistånds-

ministern befunnit sig i Afrika. Jag är väldigt imponerad av att du befinner dig här.

I går kunde vi läsa i nyheterna – det var där jag läste om Afrika – att vår finansminister Anders Borg föreslår att Sverige ska minska sitt bistånd till olika FN-organ med upp till 10 procent, detta för att göra avräkningar i biståndet i förhållande till dagens 4,4 miljarder för att täcka flyktingkostnader i Sverige. Samtidigt står UNHCR inför stora behov av resurser, och situationen är synnerligen akut. Tycker biståndsministern verkligen att det är läge att minska bidragen till FN-organ och de mest utsatta? Innebär den här minskningen även minskade resurser för UNHCR?

I Sverige räknar man med att omkostnaden för flyktingmottagning per person är ca 2 000 kronor per dygn, men det kan vara mer. Enligt UNHCR är kostnaden för att hjälpa en flykting på plats ungefär 7 kronor per dygn. Situationen för många flyktingar är akut. Det handlar om att rädda liv. För 130 kronor kan man hjälpa till exempel två familjer att få madrasser att sova på. För 320 kronor kan en familj få varma filtar som skyddar mot kyla och vinter.

Anser biståndsministern det verkligen vara en human flyktingpolitik att ta så stora pengar från biståndsbudgeten till att hjälpa några få, när alla inte ens är flyktingar utan pengarna går till asylmottagning generellt, i stället för att försöka rädda så många liv som möjligt och hjälpa så många som möjligt på plats i närområdena?

Anf. 70 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för noteringen! Jag var i Botswana i går och diskuterade globala hälsofrågor och hade möjligheter att vara också i Zimbabwe. Det var viktigt att jag skulle komma tillbaka i tid, så jag hade särskilda faciliteter för att ta mig till den här debatten.

I dag registrerade UNHCR den miljonte flyktingen från Syrien. Vi har i dag ett tryck igen på flyktingmottagandet i Sverige som når nästan historiska höjder. Migrationsverket har alldeles nyligen uppdaterat sina tidigare prognoser och räknar med, bortsett från de siffror som vi baserade budgeten på i höstas, att det kanske kan komma upp emot ytterligare 13 000 flyktingar till Sverige. Totalt sett beräknar Migrationsverket att det kommer att vara ungefär 54 000 som söker sig hit från bland annat Somalia, Afghanistan och Syrien. Det innebär stora ansträngningar, ställer krav på vårt land, vårt flyktingmottagande och på att vi lever upp till våra internationella åtaganden. Vi värnar asylrätten och har en ambition på det här området som sträcker sig långt utöver vad många andra länder mäktar med, och jag är oerhört stolt över detta.

Vi ska ställa dessa 54 000 och de kostnader det faktiskt medför – för vi vill ha hög standard på hur vi vill ta emot dessa människor som flyr undan förtryck – mot den miljonte flykting som i dag registrerades av UNHCR. Vi ska veta att till exempel grannlandet Libanon, som jag besökte i höstas, i dagsläget tagit emot 317 000 syrier. Jag tycker inte att det är så mycket begärt att vi, när vi har en möjlighet och ett ökat tryck mot oss, tar vår del av ansvaret och avsätter pengar för det. Vi räknar med, och det vet riksdagen, att göra precis på samma sätt som vi har gjort i årtal. Det som är det dramatiska är att antalet ökar så markant. Det tycker jag att vi ska möta på samma sätt som vi alltid har gjort.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Sveriges politik för
global utveckling*

Anf. 71 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det mest anmärkningsvärda som jag tycker i det här är att man ska minska bistånd till FN-organ för att finansiera detta och ta från biståndsbudgeten. Jag tycker att det är ett helt fel sätt att avhjälpa situationen. Det drabbar de mest utsatta.

Gunilla Carlsson säger att Libanon tar emot 317 000 flyktingar. Ja, då behöver vi ge dem stöd och hjälp för att hantera det. 13 000 är då ganska lite och tyder på att de flesta flyktingar inte har möjlighet att ta sig så långt som till Sverige. De allra flesta flyktingar befinner sig kvar i närområdet, och det är där de största resurserna behöverläggas.

Jag undrar varför regeringen inte kan öka biståndet till UNHCR när de skriker efter pengar. Varför prioriterar man att göra avräkningar i biståndet för ökade kostnader i Sverige i stället för att lägga pengarna där de kan göra som mest nytta? Det är detta vi ifrågasätter.

Jag vill också ställa en kort fråga som gäller en helt annan sak. Det handlar om regeringens politik när det gäller frågor om sexuell och reproduktiv hälsa i andra länder. Varför har man uppdragit åt en lobbyorganisation som RFSU att föreslå hur vi ska föra dialog med andra länder i dessa frågor? Jag tänker främst på abortfrågan där RFSU inte på något sätt är neutralt utan i stället driver kampanj mot i princip allt och alla som på något sätt försöker lyfta upp andra aspekter av abortfrågan än den liberala syn som RFSU står för. Tycker biståndsministern verkligen att detta skapar trovärdighet i dialogen med andra länder där denna fråga kan vara mycket etiskt laddad och där man bör visa respekt för att de kan ha olika utgångspunkter?

Anf. 72 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Vi gör både och via den svenska biståndsbudgeten. I dag diskuterar vi politiken för global utveckling. Nu har vi en flyktingavräkningsdiskussion. Jag tar den gärna eftersom jag tycker att det är viktigt.

Precis som jag sade har vi nu en tid av stora globala utmaningar och kriser. De kommer allt närmare oss. Ingen skulle vara lyckligare än jag om vi inte behövde använda så mycket pengar inom ramen för biståndet för humanitärt stöd för att lindra omedelbar nöd och hindra död. Men nu har vi en sådan situation.

Vi har investeringar på biståndet. Vi är en av UNHCR:s största givare. När det gäller krisen i Syrien tror jag att vi rent av är det största bilaterala landet – det kanske finns något annat land också – som ställer resurser till förfogande i närområdet eftersom vi tror att det är det mest humana sättet. När vi pratar om en miljon flyktingar utanför registrerade av UNHCR ska vi inte glömma att det inte är någonting jämfört med de människor som också lider inne i landet där vi har tillträdesbrist och säkerhetsproblem.

Det här är en gigantisk utmaning för FN-organen. Vi tänker naturligtvis stå solidariska med dem. Vi är FN-organens största tillskyndare för att vi ska ha ett samlat, bra och effektivt system. Vi är en av de största finansiärerna. Att vi nu avräknar kostnader för mottagandet av flyktingar i Sverige, som i ökad grad söker sig hit på grund av oron i världen, innebär inte att vi därmed tar bort pengar när det gäller att möta människor där det behövs. Vi har anslagit 5 miljarder kronor i budgeten till bland

annat humanitärt bistånd. Dessa pengar går inte minst till att rätta till situationer på grund av flyktingproblematik och annat.

Jag vill också säga något kort om RFSU och vårt samarbete. Det arbete som gjordes ligger inom ramen för Regeringskansliets arbete. Vi har den erfarenheten att det är bra att jobba med organisationer i civilsamhället som har kompetens och kunskap. Den typen av aktiviteter som vi har genomfört för att lyfta SRHR-frågorna och få våra ambassader och ambassadörer att jobba konsekvent med detta har skett inom den breda uppslutning som finns i Sveriges riksdag. Det handlar inte minst om att ha en bra syn på hur vi ska stärka kvinnors och flickors rättigheter.

Anf. 73 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka bistandsministern som kommer hit och debatterar det här med oss. Jag tycker att det är bra att bistandsministern oftast är med i våra debatter. Jag vill också erbjuda mig själv som vapendragare till bistandsministern i kampen för att övriga ministrar också ska anpassa sig och arbeta efter PGU:s principer och inte minst i kampen mot Anders Borg som hela tiden vill plocka ur biståndets kassa till olika ändamål.

I mitt tidigare inlägg tog jag också upp att vi är kritiska till de avräkningar som görs för flyktingmottagande i Sverige. Grunden är en annan än den som Julia Kronlid tog upp alldeles nyss. Vi tycker att det är oerhört viktigt att UNHCR får medel för att hjälpa flyktingar i närområdet. Det råder det inget tvivel om. Men det här handlar om väldigt mycket pengar, vi menar att det viktiga är att man faktiskt försöker förebygga fattigdom och konflikter. Biståndet ska användas där det gör mest nytta.

Vi ska se till att den ofrivilliga migrationen blir så liten som möjligt. De flesta människor vill faktiskt bo kvar hemma. Så är det. Det vill de flesta av oss också göra. Vi vill i alla fall inte tvingas i väg.

Nu när jag precis har kommit hem från Latinamerika vill jag fråga ministern om den utfasning som vi fick läsa om och som beror på att de är medelinkomstländer. Men precis som ministern säger är det inte rättvist fördelat i landet. De länder vi fick höra om var Guatemala, Irak, Bolivia och Colombia. Som jag också sade handlar det inte bara om att pengarna försvinner, utan den internationella närvaron försvinner också. Jag skulle vilja höra om regeringen har diskuterat Sidas förslag vidare. Och vad har man i så fall landat i?

Anf. 74 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Bodil Ceballos! Jag tycker att utrikesutskottet hanterar den här typen av frågor seriöst. Det är mycket roligt att vi har kunnat ha det här bra samarbetet under åren om just politik för global utveckling.

Låt mig klargöra att det inte är någon som nallar ur biståndets kassa. Den här regeringen har en ordning för hur vi fördelar skattebetalarnas pengar. Det är Anders Borg som finansminister som ansvarar för att det sker på ett korrekt sätt. Vi följer de modeller och de avräkningssystem som vi alltid har haft. Vi rapporterar till Dac. Vi är transparenta med vad vi gör och varför. Det här handlar inte om att på något sätt försöka sno pengar från biståndet utan snarare om att se till att vi har trygga och pålitliga system som gör att vi kan ha långsiktighet och vara ansvarstagande.

Det kanske är tack vare Anders Borg som biståndsbudgeten har höjts år för år eftersom vi har haft tillväxt i det här landet. Det handlar inte om något enskilt statsråd, utan det är regeringen som har ett samlat ansvar för detta. Alliansregeringen har hela tiden levt upp till enprocentsmålet och använt de OECD- och Dacriktlinjer som finns på det här området.

Däremot har vi nu dramatiska höjningar av beräkningarna från Migrationsverket som ställer till problem för oss. Så är det. Vi kan alla här tillsammans, som ett fredsälskande Sverige, konstatera att krig och konflikter fortfarande är några av de allra största fattigdomsorsakerna i världen. Ingen hade, som jag sade tidigare, varit gladare än jag om vi hade sluppit att lägga så mycket pengar på just humanitärt bistånd och i stället hade kunnat jobba mer förebyggande och ännu mer för att människor själva kan ta sig ur fattigdom och kunna leva i fred och säkerhet.

Jag ber att få återkomma till Sidas budgetunderlag vid tillfälle. Det är Sidas styrelse som själva, utifrån befintliga resurser och tydlig styrning, drar slutsatser. Vi har fått ett gediget budgetunderlag nu som regeringen behöver ta ställning till. Men utifrån myndighetens perspektiv gör man denna betraktelse att om vi ska ha bäst träffsäkerhet – det finns argumentation – har man en återkoppling till regeringen givet att Sida inte heller har hur mycket resurser som helst att spela med. Jag förmodar att de vill fördjupa sig i vissa länder och i vissa fattigdomssituationer. Därför har de lämnat ett budgetunderlag till regeringen som vi nu har att ta ställning till.

Anf. 75 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Herr talman! När det gäller Dacregelverket tog jag upp i mitt anförande att det råder delade meningar om vad man egentligen får använda pengar för flyktmottagning till. Det vore bra om vi en gång för alla kunde reda ut vad man får göra, vad det är tänkt att man ska kunna göra och vad de olika länderna faktiskt gör.

Det är ju sagt att den klimatskuld som vi ska betala tillbaka till fattigare länder ska vara additionell utöver biståndet. Vår biståndsräm är 1 procent, men det lilla vi tar för att betala detta ligger ändå inom biståndet.

Låt mig återkomma till Sidas förslag. Jag ser det i två delar. Jag var också på ambassaden, och vi diskuterade detta lite grann med biståndshandläggarna där. Om jag uppfattar artikeln rätt – och det var ungefär samma sak som de hade uppfattat – handlar det om att det kostar för mycket att förmedla biståndet etcetera. Det står till exempel ingenting i artikeln om att frivilligorganisationerna, näringslivet eller andra aktörer skulle kunna fortsätta att ge bistånd till landet. Jag tycker inte att det viktiga är vem som förmedlar biståndet i landet. Det viktiga är att det finns kvar och att någon gör detta. Som jag också sade handlar det inte bara om ekonomin, utan det handlar också om att vi faktiskt finns där, att vi är där och att det finns en internationell närvaro. Det handlar om att det finns människor från andra länder som ser vad som händer och som rapporterar ut det från Colombia, Guatemala och de övriga länderna så att frågorna uppmärksammas utanför. Annars har man förlorat en stor del av det arbete som vi har byggt upp.

När det till exempel gäller Irak, med de enorma problem de har, tror jag att det vore förödande om det svenska biståndet försvann.

Anf. 76 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för det påpekandet, Bodil Ceballos! Det handlar om att det för den fattiga människan, i vilket land som helst, inte spelar någon roll varifrån pengarna kommer. Det viktiga är att få hjälp och bli sedd. Många gånger har det svenska biståndet försökt inrikta sig på det gömda och det glömda, att ibland vara där andra inte är eller räcker till.

När vi fasat ut det bilaterala biståndet i vissa länder har vi varit mycket måna om att de bra programmen som behöver finnas kvar ska bedrivas på ett ansvarsfullt och bra sätt. Då kan man på samma sätt säga att det inte spelar någon roll varifrån det svenska biståndet kanaliseras. För de fattiga människorna spelar det ingen roll vilket land eller vilka multilaterala parter som gör det. Det viktiga är att saker och ting får fortleva.

Vi har möjlighet att engagera oss bilateralt, multilateralt och genom globala program för att arbeta med olika typer av insatser i världen och kunna möta glömda människor som inte har en röst men också gömda företeelser, sådana som ingen har sett men som är fattigdomsfickor.

Därför är det intressant med Latinamerika, inte minst en sådan här dag. Där har vi sett mer av demokratisk transition och stark tillväxt. Många länder blir medelinkomstländer. Det händer någonting på den kontinenten. Därför är det viktigt att vi frågar oss var ansvaret nu ligger. Det ligger framför allt i dessa länders intresse att kunna hantera sin egen fattigdom och se till att inte få de enorma inkomstskillnader som vi kan se i en del länder och som är oroväckande. Vem har ansvaret för detta? Är det de svenska skattebetalarna, eller är det dessa länders regeringar? Fattigdomskartan ritas om i snabb takt, och det måste vi förhålla oss till.

Jag tror att Bodil Ceballos har alldeles rätt i sin analys av vad som nu sker i till exempel Irak. Regeringen har inte fattat några som helst beslut, men frågan är var det svenska biståndet ska verka och vad just vi ska vara bra på. Det är en debatt som vi får fortsätta att föra.

Anf. 77 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag instämma med dem som tidigare uttryckt uppskattning över att bistandsministern prioriterar att ta sig till den här debatten. Det tycker jag är särskilt roligt.

Sedan vill jag för ordningens skull yrka bifall till de två socialdemokratiska reservationerna nr 1 och nr 7.

Jag vill börja med att göra några reflexioner över det som bistandsministern sade i sitt anförande. När man läser OECD:s analys av det svenska PGU-arbetet kan man konstatera att vi får högt betyg för den svenska politiken generellt sett, även om det finns plumpar i protokollet. Jag tror att det beror på att vi har en i allmänhet ganska bra politik i det här landet som hänger ihop. Det finns en bred värdegemenskap i Sverige oavsett om vi har en moderatledd eller en socialdemokratiskt ledd regering. För utomstående, ju längre bort i världen vi kommer, är det ofta svårt att se skillnad på socialdemokratisk och borgerlig politik. Den framstår som ganska socialdemokratisk, och det har kanske varit en bärande idé i Moderaternas framtoning de senaste åren, vad vet jag.

Det som saknas är det strategiska PGU-arbetet, och det är det som jag, upprepat, efterlyser i olika diskussioner. Gunilla Carlsson pekar själv på att hon sitter på ett av de skarpaste verktygen. Använd det verktyget.

Du har, Gunilla Carlsson, riksdagens medgivande att göra det. Du pekar också på hur fattigdomen biter sig fast trots att fler länder är medelinkomstländer. Ja, det behövs fördelningspolitik, och det kan vi faktiskt stimulera med hjälp av vårt bistånd.

Jag har avslutningsvis en fråga till Gunilla Carlsson. Kommer du att inrätta en mekanism för samordning och intern medling i Regeringskansliet, alltså den samordningsfunktion som vi socialdemokrater föreslagit i våra motioner och i vår reservation?

Anf. 78 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack för erkännandet och påminnelsen om det som vi brukar kalla för svensk värdegemenskap – i ett Sverige som också förändras i snabb takt givet hur världen ser ut. Där har vi, inte minst i Norden skulle man rent av kunna säga, vissa gemensamma erfarenheter och därmed värderingar som vi sätter högt. Det är värderingar kring öppenhet, solidaritet, entreprenörskap och frihet. Dessutom har vi lärt oss att internationellt engagemang måste ta sin utgångspunkt i att vi vårdar det och ser att samverkan ger styrka. Det är ingenting som Socialdemokraterna har monopol på, utan jag skulle vilja hävda att de är genuint svenska kärnkänslor som väcker respekt i omvärlden och också gör det rätt så lätt att samarbeta i många frågor, inte minst i långsiktiga frågor som biståndspolitiken i Sverige. Där finns en betydande samsyn, precis som anfördes här. Vi har också det faktum att oppositionen har en skyldighet att granska och erkänna att här finns goda betyg från OECD men även synpunkter på vad som kan göras bättre.

Svaret på frågan om vi vill inrätta en mekanism är att vi för närvarande bereder ett uppdrag om att be utomstående titta på hur den skulle kunna se ut och ta frågan ett steg längre eftersom det har funnits upprepad kritik. Vi tror att man kan göra mer av politik för global utveckling, och nu bereder vi gemensamt i alliansregeringen hur en sådan utvärdering ska se ut.

Sedan var frågan hur biståndet ska kunna fungera katalytiskt. En av de idéer vi har är att kräva mer resultat och ha mer närvaro ute i länderna. Kan vi förändra synen på hur man kan motverka den typen av inkomstskillnader som finns i många av de länder som nu växer fastän vi fortfarande ger bistånd? Där har vår idé varit att kunna mäta resultat av bistånd och kanske kunna göra det mer individnära.

Vi har jobbat mycket med att stärka människor som röstbärare så att de genom ett starkt civilsamhällesengagemang ska kunna utkräva ansvar av sina egna regeringar. Möjligtvis skulle man behöva göra mer på det området för att kunna jobba ytterligare med socialförsäkringssystem och annat. Även där håller vi på att utveckla. Det svenska biståndet förändras och moderniseras hela tiden.

Anf. 79 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka bistandsministern för svaret så här långt.

Jag tror att en av de viktiga grunderna för samsynen är att det som präglar Sverige är rationalitet. Vi har en tradition i det här landet, alldeles oavsett politisk ideologi, att försöka hantera problem, utmaningar och behov på ett rationellt sätt. Det tror jag gör att vi så här långt har lyckats väldigt väl med vårt PGU-arbete. Men jag tror att vi kan lyckas ännu

bättre, och därför är det som biståndsministern säger om den utomstående utvärderingen bra, att den får ligga till grund för att bättre organisera och strukturera regeringens PGU-arbete. Jag välkomnar det.

Jag vill fråga biståndsministern hur vi ska aktivera PGU-arbetet och engagera hela samhället. Där tycker jag att vi har misslyckats under dessa tio år. Vi hade stolta planer för tio år sedan om hur många vi skulle dra in i det. Det har inte blivit riktigt så. Regeringen har gjort åtaganden vid olika biståndspolitiska toppmöten om att inkludera och samarbeta med det civila samhället. Hur tänker biståndsministern involvera och engagera svenska civilsamhällesorganisationer i det fortsatta PGU-arbetet?

Jag vill återigen reflektera över en av de saker som biståndsministern sade i sitt anförande, nämligen att arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll i PGU-arbetet. Ja, men var finns dialogen med arbetsmarknadens parter om hur de ska kunna spela den rollen? Hur ska svenska staten, regeringen och riksdagen, och arbetsmarknadens parter kunna samarbeta för att åstadkomma resultat ute i världen? Parterna uttrycker själva att de saknar den dialogen. Har de något att se fram emot, Gunilla Carlsson?

Anf. 80 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik:

Herr talman! Att vi är rationella tror jag handlar om att Sverige, och riksdagen och regeringen, vill ha kunskap. Vi litar mycket på vetenskap, på kunskap. Vi vill veta vad som fungerar och inte. Vi medger när vi ibland känner att vi famlar, och då vill vi veta mer om hur något fungerar. Därav kommer kravet på att nu hitta en mekanism för att bättre kunna arbeta strukturerat med PGU, vilket vi alltså ska titta på.

Glöm inte heller att alliansregeringen sedan den tillträdde har valt att fokusera på sex utmaningar för att fördjupa sig i dem och kunna bli duktigare på att hantera information så att vi vet vad vi vill angripa. Om vi arbetar så brett som vi gjorde tidigare blir det kanske inte lika operativt.

Det handlar om metodik men också om hur vi ska få in mer kunskap. Med kunskap tror jag också följer engagemang och fler aktörer. Här blir det väldigt lite om man bara säger: Vi ska ha en konferens.

Det var därför jag var glad för den hearing som riksdagen själv hade, och nu har vi en konferens. Jag tror att det är dags att göra lite av den nystarten och omtändningen, helst gemensamt. Det gäller att se: Vad är det som saknas, och vad är det mer som skulle kunna göras?

Vi vill göra den övningen nu på vårkanten. I takt med att fler får komma till tals kan vi hitta ytterligare fickor kring vad som skulle kunna bli bättre. Glöm heller inte att riksdagens granskning och detta betänkande också har sin betydelse i Regeringskansliet. Det är vad jag antydde när jag hade flera medarbetare med mig i dag.

Vad gäller näringslivet nämner jag arbetsmarknadens parter. När jag talar om näringslivet inkluderar det dem. Många tror att man då menar bara företagen.

Här finns det en väldig förmåga att inte bara hjälpa till med det klassiska med röstbärandet och ansvarsutkrävandet. Om vi har mer av transparens kan det hjälpa oss med fakta i olika utvecklingsländer. Det gäller både i det klassiska biståndet och hur vi jobbar i utvecklingspolitiken.

Jag ser gärna fler möten. Varför inte en konferens? Men jag tror också att vi måste ytterligare skärpa verktygen för att leva upp till de förväntningar som finns på en PGU som fungerar ännu bättre.

Anf. 81 DÉSIRÉE LILJEVALL (S):

Herr talman! ”Vi har hittat de fem bästa klippen från meteoritnedslaget i Ryssland”, skriver svenska National Geographic stolt på sin hemsida och länkar till flera filmer av meteoriten.

De häpnadsväckande bilderna är tagna med privata bilkameror, så kallade dash cams, som många ryssar har installerat i sina bilar för att skydda sig mot korrupta trafikpoliser och försäkringsbedragare.

Ryssarnas dash cam-filmer spred sig som en löpeld via sociala medier. Vetenskapsintresserade människor över hela jordklotet kunde själva via sina smartphones och läsplattor bevittna meteoritregnet över himla-valvet.

På tal om himlen: Påven deklarerade häromveckan att han skulle avgå. Det var en unik och oväntad händelse, en sådan som bara sker vart 600:e år. Lika oväntat och unikt var det att han i torsdags tackade för kärlek och stöd genom en sista tweet på Twitter.

Tro det eller ej, men påven hann faktiskt twittra i nästan två månader innan han avgick. På påvens Twitterkonto står det i dag Sede Vacante, platsen är ledig. Den kommande påven ärver inte bara ämbetet utan också över 1,6 miljoner följare.

Om den nya påven kommer att twittra lika flitigt som sin företrädare står fortfarande skrivet i stjärnorna, eller kanske bland molnen. Men man behöver inte titta särskilt djupt i den globala kristallkulan för att förstå att kommunikationsteknikens framfart kommer att fortsätta i högt tempo.

De färskaste siffrorna som kom i förra veckan från International Telecommunications Union, ITU, förutspår att det snart kommer att vara lika många mobila abonnemang som människor på jorden, och mer än hälften av dessa mobilabonnemang tecknas i Asien. Vid årets slut kommer 2,7 miljarder människor – eller var fjärde person – att vara uppkopplade till internet. Endast 31 procent av dessa lever dock i u-länderna. Men det man kan se är att utvecklingen går snabbt, framför allt i Afrika. Frågan är hur det ser ut om tio eller tjugo år.

Herr talman! Jag ville inleda med denna betraktelse eftersom jag tycker att det i allt väsentligt är en mycket positiv utveckling. Det är en utveckling som kommer att göra det svårare att gömma undan de enorma problem som uppstår när vi överförbrukar våra resurser och missbrukar vår miljö. Den digitala kommunikationstekniken är en del av lösningen på vår tids största utmaning, en lyckosam global utveckling.

Den del av den globala utvecklingen som kanske får mest uppmärksamhet är klimatförändringarna. Den globala medeltemperaturen har under de senaste hundra åren ökat med drygt 0,7 grader. I klimatsammanhang är det en stor förändring, men det väntas gå ännu fortare.

Världsbanken kom för några månader sedan med en rapport som varnade för att jordens klimat håller på att bli fyra grader varmare. Det är dubbelt så mycket som de två grader många länder tidigare enats om var en möjlig höjning av temperaturen, och det redan om 50 år.

Världsbankens chef, Jim Yong Kim, höjde ett varningens finger, och sade: Det är mycket, mycket ont om tid. Han menade att det enda sättet

att tvinga fram en förändring är genom att chockera, och chockera är just vad rapporten gjorde.

En temperaturhöjning med fyra grader är den största som jorden upplevt på 20 miljoner år, och det får förödande konsekvenser för livet och människorna på jorden. Fattiga som bor längs världens kuststäder kan stå inför en dubbel katastrof. Dels blir skördarna sämre så att de inte kan odla eller få fram sin egen mat, dels blir många kuster översvämmade så att de tvingas därifrån som klimatflyktingar.

Dessutom innebär ett fyra grader varmare klimat att värmeböljor med höga dödstal blir vanligare. Internationella erfarenheter visar att dödligheten ökar redan vid en dygnsmedeltemperatur på mer än 22 grader under två dygn. Forskare vid SMHI har beräknat att extremt varma tillfällen kommer att bli vanligare i framtiden även i Sverige. Värmeböljor som tidigare har inträffat vart tjugonde år kommer att inträffa vart tredje till femte år.

Herr talman! I dag lever 7,1 miljarder människor på jorden. År 2030 beräknas jordens befolkning bestå av 8,3 miljarder individer. Efterfrågan på mat kommer att bli stor. Enligt forskarna vid National Intelligence Council kommer den att öka med 35 procent till år 2030. Redan i dag lägger sig 1 miljard människor hungriga varje kväll.

Det hjälps inte upp av ett försämrat klimat. Snarare blir produktionen förstörd av omfattande väderstörningar. Odugliga skördar på grund av dåligt väder och torka driver upp matpriserna. Många länder kommer förmodligen inte att ha tillräckliga resurser för att försörja sig själva med mat i framtiden utan kommer att behöva hjälp utifrån, bland annat från Sverige.

Det kommer också att råda brist på rent vatten. Enligt OECD:s beräkningar kommer nästan hälften av världens befolkning – 4 miljarder människor – att leva i områden där vatten är en bristvara om 20 år. Tillgången till rent vatten är som vi vet en vanlig bakomliggande anledning till konflikter mellan länder, som till exempel mellan Indien och Pakistan.

Där har vi en svår nöt att knäcka. Men vi vet att användningen av ny teknik kommer att vara en avgörande faktor för att det ska lyckas. Sverige, som ligger i den högteknologiska klungan, skulle kunna hjälpa till.

Ett sätt är att bidra till ett mer effektivt jordbruk i Afrika. Många afrikanska länder brottas med ogynnsamma miljöer i kombination med en haltande infrastruktur. Det gör det svårt att frakta utsäde och gödningsmedel mellan inlandshamnar och jordbruken. Med tekniska innovationer, och borttagande av handelshinder mellan de afrikanska länderna, skulle mycket vara vunnet.

Även Kina och Indien har stora utmaningar framför sig. Jorden är dålig och utarmad. Klimatförändringar, och i övrigt ogynnsamma miljöer, tvingar folk till städerna, som växer lavinartat. Megastäderna tar i sin tur jordbruksmark i anspråk när de breder ut sig.

Om dessa två framtida jätteekonomier inte kommer på fötter och arbetar för en större självförsörjning de närmaste tio åren kommer det sannolikt att innebära att de måste importera mycket vatten och mat i framtiden.

Här skulle svenska tekniska innovationer kunna komma till nytta om vi kan enas om att prioritera denna fråga högt. För det är det som det

handlar om – att prioritera och fokusera på den verkliga utmaning vi står inför. En hållbar global utveckling är inte bara avgörande för våra levnadsbetingelser; om vi inte klarar att hushålla bättre och att med teknikkens hjälp effektivisera vår resursanvändning kommer vi i en nära framtid att se mer och mer av kamp och konflikter om allt knappare tillgångar. Men då, herr talman, är det för sent.

Jag vill avsluta med att understryka bifallet till reservationerna 1 och 7.

Anf. 82 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Vi har varit några gånger i Afrika i den här debatten. Jag var också med på den resa till Zambia för ungefär en månad sedan som Kerstin Lundgren relaterade till tidigare.

Där stod vi på ett fält där man hade fått bistånd och hjälp att använda utsäde. Majsen var därför väsentligt högre på denna bondes tre hektar än på grannens. Men det som gjorde intryck var egentligen inte hjälpen att få bättre skörd. Det som gjorde intryck var när bonden tog fram sin mobiltelefon och sade: På denna får jag ett sms varje morgon från Zambia Farmers Growers Association som säger att nu är världsmarknadspriset på majs så här högt. Därmed kan inte längre uppköparen från Lusaka lura bonden på priserna. Därmed får han en ingång till att börja värdera vad han ska odla nästa gång baserat på hur världsmarknaden ser ut.

Tydligare än denna bondes utsaga där på fältet kan det knappast uttryckas – detta att vi nu har kommit i en situation där bistånd möter globalisering och där utveckling i länderna, handel och gemensam utveckling länkar till varandra. Detta är en av de utmaningar vi står inför.

Om vi ser det från ländernas sida kan vi ha ekonomisk kris i Europa för tillfället, men vi har en tillväxt på 7 procent i Zambia. Det är ungefär samma siffror i Uganda och i andra delar av Afrika. Världen går alltså inte riktigt i fas. Den rör sig i olika faser på olika ställen. Med denna bild är det såklart mer en tidsfråga när vi kommer att se att en stor del av den ekonomiska tyngdpunkten på vår glob flyttas till andra ställen än vad vi är vana vid – detta utan att för den sakens skull säga att man överallt är rik. Men vi måste förhålla oss på ett annat sätt till detta. Med det ekonomiska inflytandet måste också på något sätt politiskt inflytande följa.

Om vi ser på globaliseringen, som i hög grad är drivkraften för detta, handlar det om fri rörlighet för information, fri rörlighet för ekonomi och fri rörlighet för människor. Allt detta har stora positiva värden; det tror jag att vi alla har upplevt på olika sätt. Det är positivt att vi kan röra oss.

Men det är klart att det också finns problem. Problemen är ofta förknippade med att politiken är nationell. Om man talar om kapitalflykt kan vi göra en moralisk utsaga om att det är fruktansvärt att det sker. Men det primära ansvaret för att beskatta verksamheterna i de länder där de bedrivs måste ligga på den stat där verksamheterna bedrivs. Vårt stöd kanske då snarare ska handla om att bygga upp system, hjälpa till med skattmasar och vad det kan vara än att vi nu börjar föra diskussioner om den moraliska skulden.

Herr talman! Jag tror att vi bör fundera på hur vi tar nästa steg när vi ser på politiken för global utveckling. Hur ska vi nu ta nästa steg mot att stödja utvecklingen mot handel?

Vi har haft de så kallade millenniemålen. De har varit framgångsrika i så måtto att de har satt fokus inte bara på resultat utan också på att det krävs institutioner och system för att stödja utvecklingen av länderna. Man har beskrivit för staterna att de måste ta tag i denna fråga.

Därför tycker jag att när vi så småningom ska förnya millenniemålen bör vi ställa oss frågor om vilka nyckelområden det ska handla om nästa gång. Vilka nyckelfaktorer ska vi lägga till så att vi får en utveckling av stabila finanser, rättssäkerhet och juridiskt hållbara system? Det ska vara system som gynnar den utveckling i riktning mot handelspartner som vi måste se för att vi inte ska tappa i samarbete.

Herr talman! Jag ska inte bli mer långrandig än så. Jag vill bara utmana till att hitta vägar för att hantera den tillvaro där utveckling och handel måste stå i samklang med varandra.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på de reservationer som finns.

Anf. 83 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! I början av 1900-talet var dödligheten hos mödrar och barn i Sverige stor. Ungefär 300 gravida per 100 000 dog av komplikationer kopplade till graviditet, och även en stor andel av de nyfödda barnen fick sätta livet till. Under andra hälften av 1900-talet har utvecklingen gått med raketfart, och i dag dör väldigt få kvinnor och barn i samband med graviditet och förlossning i vårt land.

Sverige har gynnats av en god utveckling, och vi fick tidigt tillgång till utbildade barnsköterskor. Men tyvärr ser inte verkligheten ut så överallt i världen. I många länder i Afrika söder om Sahara dör dubbelt så många kvinnor av komplikationer i samband med graviditet som i Sverige för 100 år sedan. I delar av Asien och Latinamerika är siffran lägre, men fortfarande är det många kvinnor och barn som dör i onödan av komplikationer som vi skulle kunna göra någonting åt.

För varje kvinna som dör räknar man dessutom med att det är många som får komplikationer som leder till kortvariga eller långvariga sjukdomar på grund av graviditeten. En viktig orsak till mödradödlighet är att kvinnor inte har tillgång till mödravård under graviditet. Den största faktorn är att de inte heller har tillgång till säkra förlossningar.

Herr talman! Jag kom hem i morse efter en intensiv och spännande resa tillsammans med vår biståndsminister Gunilla Carlsson. Vi har besökt Zimbabwe och Botswana. Jag var i exakt 22 timmar i Zimbabwe. Vårt huvudsyfte var att vara med på ett högnivåmöte för att diskutera hälsa inför millenniemålen post-2015. Men det som slog mig, och det som var starkast, var att det är så otroligt stor skillnad mellan de två grannländerna Zimbabwe och Botswana. Den största skillnaden är att Botswana har demokratiska institutioner, vilket helt saknas i Zimbabwe. Zimbabwe går mot trenden bland Afrikas länder som ligger söder om Sahara. Mödradödligheten är hög. Den är betydligt lägre i Botswana. Om Botswana måste man tyvärr säga att det är många kvinnor som är hiv-positiva när de blir gravida. FN-organet UNDP har satsat stora medel på utbildning av barnmorskor, och de erbjuder gravida kvinnor förlossningsstöd strax före förlossning för att undvika mödradödlighet.

I Zimbabwe har EU gått in med stort stöd för att stärka utbildningen av barnmorskor. Man har även ett utbytesprogram för barnmorskor för

att öka kompetensen. Detta är någonting som man har gjort i stora delar av Afrika och Indien – man satsar på att utbilda barnmorskor. Det är någonting som jag tycker är positivt.

Ökad jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är nyckelfaktorer för att vi ska minska mödradödligheten i världen. Mäns ansvar är en annan nödvändig beståndsdel för att minska antalet kvinnor som dör i samband med graviditet, förlossning och osäkra aborter.

Därför är jag glad över att stå här i dag som en del av en riksdag som anslår över 38 miljarder kronor i bistånd i år.

Jag är glad över att vi har en regering som ger särskilt stöd till bland annat millenniemål 4 och 5 om minskad barnadödlighet och förbättrad mödr hälsa. Jag är även glad och stolt över att jag var i Indien för några veckor sedan och då kunde konstatera att Sida är väldigt duktigt på att stötta utbildning för barnmorskor i det landet.

Som med så många andra frågor som rör kvinnor och deras rätt till sin egen kropp handlar detta om makt. Det finns berättelser om kvinnor i Afrika som dör genom förblödning på grund av att de inte hinner till sjukhus i tid för att deras män inte är hemma, och de får inte gå utanför sitt hus. Och även om de skulle få gå utanför sitt hus har de ändå inga pengar för att ta sig till närmaste sjukvårdsinrättning.

Jag skulle vilja avsluta med det som både Désirée Liljevall och Ulrik Nilsson har sagt i talarstolen om vår tekniska utveckling och det som är så positivt. I Tanzania är mödravården gratis, men man har inga pengar för att resa. Däremot kan man om det uppstår komplikationer skicka meddelande via sms om att en kvinna är på väg till närmaste vårdinrättning. Då får hon ersättning för den resa hon ska göra för att ta sig dit.

I Rwanda används mobiltelefoner för att tillkalla akutsjukvård och på så sätt undvika många kvinnors och barns onödiga lidande. I Mali används mobiltelefoner för att skicka viktig information till nationella databaser om reproduktiv hälsa.

Detta är bara några exempel på hur Sverige framgångsrikt tillsammans med andra länder och organisationer bedriver kampen mot mödradödlighet runt om i världen. Med gemensamma krafter tycker jag att vi kan förpassa mödradödlighet till historiens sophög tillsammans med smittkoppor och andra gissel för mänskligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

8 § Nordisk konvention om social trygghet

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU5
Nordisk konvention om social trygghet (prop. 2012/13:31).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU11
Upphovsrätt och handlingsoffentlighet (skr. 2012/13:54).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU28
Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen (prop. 2012/13:39).

Anf. 84 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 4.

Den 13 november 1994 hölls folkomröstningen om ett svenskt medlemskap i EU. Av de röstberättigade deltog över 83 procent i folkomröstningen, och 52,3 procent röstade då ja till ett svenskt EU-medlemskap. Det väljarna då sade ja till var det avtal som då hade förhandlats fram mellan EU:s medlemsstater och Sverige – ett avtal som man då sade var ett mellanstatligt samarbete mellan fria nationalstater. Efter det svenska EU-inträdet har detta avtal genom nya fördrag omförhandlats till oigenkännlighet. Denna förändring har relativt obemärkt gått folkopinionen förbi.

Nya fördrag har i stort sett aldrig gjorts till heta valfrågor. Det har aldrig skapats någon större samhällsdebatt kring alla de fördrag som sakta men säkert förändrat det som sades vara ett mellanstatligt samarbete till alltmer överstatlig federalism – ja, förutom vid ett enda tillfälle efter EU-inträdet då folket tillfrågades om ytterligare maktöverföring. Det var vid folkomröstningen om införandet av euron som valuta, där nejsidans övertag var hela 13,9 procentenheter. Sverigedemokraterna tog klar ställning mot euron som valuta, likaså Vänsterpartiet och Miljöpartiet. På nejsidan återfanns också stora delar av det socialdemokratiska partiet samt Centerpartiet – ett ställningstagande som dessa två partier i och med det beslut som kanske senare i dag kommer att tas i denna kammare på sätt och vis vänder ryggen.

Herr talman! Man kan naturligtvis argumentera för att nuvarande medlemmar i eurozonen själva ska få bestämma över sina regelverk och över sitt samarbete. Problemet är bara att Sverige inte likt Storbritannien och Danmark har förhandlat fram något undantag när det gäller euron som valuta. Det finns också krafter, inte minst i den här kammaren, som arbetar för att överföra än mer makt från Sverige och det svenska folket till byråkraterna och juristerna inom EU-systemet.

Det regelverk som nu troligtvis kommer att godkännas av majoriteten kan, om olyckan är framme, också i framtiden gälla Sverige. Därför har

vi reserverat oss inte bara mot ett godkännande av fördraget utan också för att regeringen ska förhandla fram ett juridiskt bindande undantag från att införa euron som Sveriges valuta – ett undantag som både Danmark och Storbritannien har i dag.

För oss sverigedemokrater är en självständig finanspolitik och en självständig penningpolitik en självklarhet för en självständig och fri nationalstat. Jag kan också lova att vi sverigedemokrater kommer att ta med oss denna fråga och andra frågor om maktöverföring till ett mer federalt EU in i EU-valrörelsen 2014. Vi kommer inte att begränsa oss till att i den valrörelsen prata om lågenergilampor och fiskekvoter. Vi kommer i såväl EU-valet som riksdagsvalet senare det året att göra den alltmer utbredda federalismen inom EU till en huvudfråga.

Herr talman! Jag tänkte inte göra mitt anförande alltför långdraget. Vi har ytterligare en talare från partiet som kommer att dra huvuddelen av våra ställningstaganden senare. Jag skulle dock vilja göra några reflexioner.

Innan jag gav mig in i rikspolitiken hade jag nog en lite naiv uppfattning om att samtliga riksdagsledamöter utifrån sina förutsättningar, sina politiska ideologier och sina visioner om det goda samhället ändå på sitt sätt alltid arbetade för Sveriges och det svenska folkets bästa. Jag kan ärligt säga att som sverigedemokratisk riksdagsledamot går jag till jobbet varje morgon med just dessa föresatser: att arbeta för ett starkt, självständigt och fritt Sverige, att varje dag på jobbet komma ihåg varför jag är här, för vems skull jag är här och att så gott jag förmår påverka politiken i en riktning som jag tror bäst gagnar svenskarna och den självständiga, fria nationalstaten Sverige.

Bedrövad har jag nu tvingats konstatera att inte alla i den här kammaren går till jobbet med samma ambitioner.

Anf. 85 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 4.

När man följer nyhetsrapporteringen från eurokrisens EU kan man få intrycket att det värsta är avklarat. De panikartade uttryckningarna med sena nattliga möten för EU:s finansministrar i Bryssel och räddningspaketens tid verkar vara förbi. Rubrikerna skriker inte längre om skenande låneräntor för krisländer och risker för bankkollapser, även om ett och annat nödrop fortfarande hörs.

Kan vi då dra en lättnadens suck? Tyvärr är det inte så. I stället har krisen dels ändrat karaktär, dels skjutits på framtiden. Det som har skett är att bankerna och finanssektorn har vunnit den första rondan. De får nu som de vill, och då är marknaden nöjd, åtminstone ett litet tag till. Det ska inte förväxlas med att krisen eller dess orsaker är borta. Framför allt är krisen numera en social och demokratisk krutdurk.

Priset för att mätta den hungriga marknaden är astronomiskt. Skattebetalarnas pengar i stödpaketet till eurozonens krisländer gick ofta direkt vidare till de krisande bankerna. En stor del av de pengarna kommer sannolikt aldrig att återbetalas.

På tre år, mellan 2008 och 2011, godkände Europeiska kommissionen 4 ½ biljon euro, motsvarande 37 procent av EU:s bnp, i statligt stöd till finansiella institut. Nu ska skattebetalarnas pengar i euroområdet dessu-

tom kunna gå direkt till att bygga upp kapital i krisande banker via den nya lånemekanismen ESM.

Europeiska centralbanken har öst ut obegränsade lån till bankerna till 1 procents ränta, pengar som bankerna i sin tur kan låna ut dyrare till krisländerna. ECB, Europeiska centralbanken, har också köpt upp statspapper av tvivelaktigt värde från privata innehavare till enorma summor. Det offentliga har tagit över riskerna och förlusterna från det privata.

Detta har inget att göra med en fri marknad. Tvärtom har en skenande finansmarknad som var med och skapade krisen nu belönats mycket rikligt. Vad blir lärdomen av det? Den blir sannolikt att någon annan står för notan om finanssektorn fortsätter att ta stora risker.

De skattebetalare, ungdomar och pensionärer som inte orsakade krisen får nu betala priset. EU:s krispolitik har inneburit en direkt och enorm överföring av förmögenhet och därmed makt från det allmänna till finanssektorn.

Men detta är ingen lösning på krisen. Priset för denna så kallade krishantering är i stället att krisen blir allt djupare som social, demokratisk och politisk kris. Det som nu sker i krisländer som Grekland, Spanien och Portugal är inget mindre än en social härdsmläta och katastrof. 27 miljoner är nu arbetslösa i EU. Det är en ökning med 40 procent sedan finanskrisen.

I Spanien har 400 000 hushåll vräcks. Det är lika många som bor i hela Storstockholm. Brandmän och låssmeder har gått ihop och vägrar nu att bidra till att fler människor vräcks från sina hem. Barn till arbetslösa lämnas på kyrktrappan i Aten. Soppköken är enda chansen att få mat för många som tidigare tillhörde en välmående medelklass i Spanien, Irland, Grekland och Portugal.

Självmoden ökar, bytesekonomin likaså. Och fascister och nazister vädrar morgonluft. Tramp av bruna stövlar hörs åter på gatorna.

Även från länder som av EU-makten framhålls som lyckade exempel och duktiga elever i klassen, som Lettland och Irland, emigrerar nu stora delar av den arbetsföra befolkningen i krisens spår.

Denna sociala kris och katastrof är den direkta baksidan och konsekvensen av den politik som tillfälligt har lugnat bankerna och finansmarknaden. Men sociala kriser kan leda till sociala explosioner. Under krisens tryck faller nu regeringar och politiska system. Ja, hela stater svajar under krisens tryck. Krisen blir alltmer en politisk kris med växande brutal högerextremism i länder som Grekland och Ungern. Men det är också ett växande folkligt motstånd mot finanskapitalets härjningar som leder till en starkare vänster i länder som Grekland, Spanien och Irland.

Eurokrisen är en strukturell kris som har sin grund i att valutaunionen låser fast medlemsländerna i en gemensam penning- och valutapolitik. Detta har resulterat i stora privata sparandeobalanser och stora skillnader i konkurrenskraft inom valutaunionen, vilket också manifesteras i de stora och växande skillnaderna i bytesbalanserna sedan den gemensamma valutan infördes. Därtill har frånvaron av nationella centralbanker som kan garantera ländernas statsskulder kraftigt förvärrat krisen.

Fördraget är ett uttryck för att EU besynnerligt nog endast beaktar den ena sidan av obalanserna i valutaunionen, det vill säga underskotten i bytesbalanserna och de till dessa kopplade statsfinansiella problemen.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Underskotten i flera av Sydeuropas länder är till stor del ett direkt resultat av överskotten i andra delar av valutaunionen, det vill säga att Tyskland och Sverige måste öka sin inhemska konsumtion för att Grekland och andra länder ska kunna ta sig ur den här krisen.

Den nuvarande politiken lägger hela bördan på underskottsländerna när det gäller att åstadkomma den nödvändiga anpassningen. En balanserad politik för att komma till rätta med obalanserna i valutaunionen borde innebära att man också lägger kraft på att minska överskotten i de nordeuropeiska länderna.

Den ekonomiska krisen är som sagt var inte över. Staternas skuldberg växer. Många banker har stora hål i sina balansräkningar. Åtstramningen, som anbefalls från EU, leder till recession i flera länder. EU har bara skjutit krisen framför sig på finansmarknadens villkor.

De grundläggande ekonomiska obalanser som euron har bidragit med kvarstår. En gemensam räntenivå och växelkurs för ekonomier i helt olika skick är fortfarande en urusel idé. Den akuta ekonomiska krisen lär därför komma tillbaka om inte kursen läggs om, skulder skrivs ned, banker får ta ansvar för sina egna handlingar och euron överges.

Därför, herr talman, är inte den finanspakt som borgerligheten och Socialdemokraterna nu ställer sig bakom någon lösning på problemen. De som utformat finanspakten är desamma som de som ansvarar för krisens orsaker och effekt men också för att krisen tillåts att fördjupas med social och demokratisk kris i land efter land.

LO skriver i en debattartikel: Den överordnade strategin tycks vara att isolera viktiga finans- och penningpolitiska intressen från demokratins krav på öppenhet och ansvarsutkrävande.

Det tycker jag också gestaltar den här finanspaktens stora problem.

Socialdemokraterna och regeringen ställde upp tre krav för att man skulle godkänna det här fördraget. Av de tre kraven är två och ett halvt inte uppfyllda.

Det skulle finnas tydliga garantier i avtalet om respekten för arbetsmarknadens parter. Det var ett absolut krav, fick vi höra bland annat från Marie Granlund, Socialdemokraterna. Så blev det inte, utan det blev ett icke juridiskt bindande stycke, det vill säga den formuleringen gäller inte formellt.

Det andra kravet var att det skulle finnas garantier för att våra undantag skulle gälla om finanspakten blir en del av EU:s fördrag. Det har vi inte fått några garantier för.

Det enda som man har fått igenom – det är hälften av en fråga – är att Sverige får närvara vid ett toppmöte varje år men utan rösträtt. Det är en halv seger i en fråga.

Förhandlingsresultatet kan inte tyckas vara strålande. När det gäller två och ett halvt av tre krav har man inte gått i mål. Men ändå ställer man sig bakom fördraget.

Den politik som ordinerats i finanspakten tar ytterligare steg mot minskat folkligt inflytande. Pakten beskär kraftigt den nationella beslutsrätten i fråga om finanspolitiken. Och det finns inga bindande garantier för att arbetsrätten inte berörs. Det är också oklart vad en ratificering innebär på sikt för Sverige eftersom vi inte har ett bindande juridiskt undantag från EMU.

EU har uppenbara problem, och det framlagda förslaget om en finanspakt riskerar att institutionalisera den åtstramningspolitik som fördjupat krisen och kraftigt ökat arbetslösheten. Det är en åtstramningspolitik som försvårar återhämtningen i euroländerna och som påverkar Sveriges ekonomi eftersom mycket av vår handel sker med EU- och euroländer.

Sverige är ett exportberoende litet land. Därför har det självklart stor betydelse för svensk ekonomi. Men fördraget visar också på en bristande insikt om att även de länder som har överskott i bytesbalansen är en del av problemet.

Målet för strukturellt sparande i paktens är problematiskt i sig, eftersom det är tekniskt svårt men framför allt för att det är viktigt att de automatiska stabilisatorerna får verka vid en kris så att arbetslösa inte slutar konsumera och så att inte fler förlorar jobbet. Det är stor risk för ytterligare åtstramningar i ekonomin om målet kopplas just till det strukturella sparandet.

Men framför allt visar den här krisen och den här paktens en brist på demokratisk legitimitet när det gäller EU- och EMU-länderna. Krisen hanteras över huvudet på folk fast de beslut som fattas påtagligt påverkar deras liv. I de flesta av de berörda länderna fick folket inte fatta beslut om huruvida de skulle vara med i EMU. Men de får betala priset för experimentet.

Därför är inte heller en ökad överstatlighet lösningen, och det är tragiskt att en majoritet i riksdagen bestående av borgerligheten och Socialdemokraterna anser det.

Anf. 86 BO BERNHARDSSON (S):

Herr talman! Det europeiska samarbetet – vi har hört det redan – förändras i snabb takt. Bakgrunden till denna förändringsprocess är den djupa ekonomiska krisen som utlöstes av finanskrisen och som har blottlagt stora brister i eurons konstruktion – brister som man nu inom eurozonen försöker att rätta till och laga.

En rad radikala förslag har lagts fram, till exempel förslag om en bankunion som egentligen inte är ett förslag utan flera olika förslag, och förslag om det som kallas verklig monetär union, det vill säga en politisk union där makt över finanspolitik, skatter och nationella budgetprocesser lämnas över till den europeiska nivån. Det handlar även om förslag om ett gemensamt och solidariskt ansvar för offentlig upplåning och skuldsättning.

Det är en hel räckta av förslag som lanseras. En del har redan genomförts, andra diskuteras och åter andra har lagts åt sidan så länge.

Jag skulle vilja påstå att det är ganska lätt att se skälen för att de här förslagen läggs fram. Eurozonen befinner sig i en farlig obalans. Man kan tycka vad man vill om att valutaunionen har inrättats, men en valutaunion utan långtgående ekonomisk-politisk samordning är enligt vår uppfattning ett svårt, kanske omöjligt projekt.

Det är naturligtvis också lätt att vara skeptisk, för att inte säga kritisk. Inte minst krävs det ett demokratiskt stöd, en legitimitet och uppbackning för att man ska kunna genomföra den typen av reformer, alldeles oavsett om de nu skulle vara möjliga av andra skäl.

Finanspakten, som det fördrag vi nu ska behandla populärt kallas – om det nu är så populärt vet jag inte – är, kan man säga, också ett steg i riktning mot att försöka samordna och styra upp ekonomin bättre inom eurozonen. Det går att förstå motiven för den processen.

För Sveriges del är det så att vi inte har euron som valuta. Flera av de förslag som har lagts fram och som redan har beslutats i det som kallas sexpacken och tvåpacken berör inte oss eftersom vi inte har euron som valuta. Det kommer heller inte finanspaktens kärna, själva regelverket, att göra som resultatet nu ser ut, även om jag tycker att Ulla Andersson ger en väldigt märklig bild, men det tillhör väl debatten. Hon påstår att vi egentligen inte har lyckats uppnå någonting, medan min bild är att vi har uppnått i princip allt det vi förutsatte innan vi skulle kunna gå med på att säga ja till fördraget. Jag återkommer till detta.

Vi kan konstatera att EU utvecklas i olika takt. Jag tycker egentligen inte att den metaforen är särskilt lyckad, inte minst därför att man inte vet vem som rör sig snabbast, och ibland vet man inte heller åt vilket håll.

Bilden av att vi kan få ett EU i olika takt har dock satt sig. Det är inte längre en beskrivning av en risk, utan det är en beskrivning av ett faktum. Det pågår en process som innebär att vi har lite olika takt eller utveckling i olika delar av unionen. Det måste man förhålla sig till. Man kan inte bara säga nej och säga att det de gör i eurozonen är alldeles åt skogen. I så fall får man faktiskt presentera vad som borde göras som är hållbart. Det är rätt rimligt.

Detta som nu är ett faktum innebär naturligtvis ett dilemma för Sverige och för alla länder i unionen, det vill säga att det nu rör sig åt lite olika håll eller i olika takt. Det finns som sagt skäl som talar för att eurozonen måste gå vidare mot ökad styrning och samordning, kanske till och med mot en politisk union. Det går intellektuellt att se de skälen, eftersom man har en gemensam valuta. Men det finns naturligtvis också, och det är det som är det problematiska, välgrundade invändningar inte minst av demokratisk karaktär.

Sverige som ett land som inte har euron som valuta har naturligtvis andra förutsättningar att hantera ekonomiska och sociala problem. Det är självklart. Samtidigt finns det bara ett EU och bara en inre marknad. Och därför är det så att det som händer i eurozonen när de fattar beslut där också påverkar oss, vår vardag och våra ekonomiska villkor. Vi är en liten exporterande ekonomi, säger Ulla Andersson. Visst är vi det, och det är just därför vi inte kan vända det ryggen och säga att vi ställer oss vid sidan om och kritiserar. I stället måste vi vara en konstruktiv part i diskussionen om vart Europa rör sig.

Vår socialdemokratiska grundinställning är därför att vi så långt det är möjligt ska försöka hålla ihop beslutsfattandet inom den europeiska unionen. Vi vill så långt det är möjligt ha inflytande och kunna delta konstruktivt när EU förändras också när det främst rör eurozonen, även om jag är medveten om att det naturligtvis är en ganska svår historia att lyckas fullt ut med. De vill väl bestämma själva eftersom vi inte är med, men ambitionen måste vara att försöka hålla ihop beslutsfattandet.

Jag hörde Per Bolund säga i tv i går: Vad blir det nu? Vi får vara med på ett toppmöte. Det är liksom ett fotografitillfälle. Men jag är inte ens säker på att man ska förakta fotografitillfällen. Det är viktigt att Sverige deklarerar väldigt tydligt: Vi har inte euron som valuta, men vi är en del

av den inre marknaden, vi är en del av det här projektet och vi vill faktiskt ändå, så långt det är möjligt, vara med där det är möjligt och ge uttryck för vår uppfattning, föra diskussioner och ha synpunkter på vart Europa rör sig.

Jag skulle vilja uttrycka det så här: Vi vill inte stå i vägen för det euroländerna måste göra, även om det inte alls är självklart vad de måste göra och vad de kommer att lyckas med, men vi vill heller inte stå tysta. Vi vill där så är möjligt vara en röst, delta i diskussionen och påverka den här utvecklingen. Det som händer i eurozonen kommer ju att påverka oss, gynna oss eller drabba oss som medlemmar av unionen och som en del av den inre marknaden.

Detta är ett faktum. Det är knepigt, och det är ett dilemma. Men det är ett faktum som vi måste förhålla oss till.

Den socialdemokratiska hållningen till finanspakten tar sin utgångspunkt i precis det dilemma som jag har försökt beskriva. Vi har i varje läge ett intresse av, ja, en skyldighet, att se till att Sverige finns med i olika sammanhang och kan göra sin röst hörd och påverka.

Därför ställde också Socialdemokraterna upp fyra bestämda krav för att vi över huvud taget skulle kunna ansluta oss till fördraget.

Det första kravet var att avtalet tydligt måste innebära att Sverige undantas från de bestämmelser där länder lämnar över finansmakt till den europeiska nivån.

Jag menar att detta är tillgodosett. Jag kommer sedan att få hjälp av dem som är mer konstitutionellt insatta för att reda ut den biten, men jag menar att detta har vi nagelfarit fram och tillbaka, och det är tillgodosett. Vi har inte euron som valuta och ska därför inte bindas av paktens finanspolitiska ramverk förrän vi eventuellt någon dag i framtiden skulle bestämma oss för att gå med i euron.

För det andra sade vi att Sverige måste få inflytande genom tillträde till euroländernas toppmöten. Jag medger att det inte är en massa sammanträden, jag behöver inte upprepa det jag sade, men det är ändå en viktig markering att vi inte gör som Storbritannien, blockerar eller ställer oss vid sidan om och säger: Gör ni bäst ni vill! Vi säger faktiskt okej, vi vill kunna påverka det ni gör så långt möjligt.

Vi ställde för det tredje kravet på att fördraget skulle respektera den roll som de fackliga organisationerna och arbetsmarknadens parter i olika länder i Europa har. Vi fick in en skrivning om detta. Men där ska jag naturligtvis medge att det inte levs upp till detta. Det gjorde det inte för finanspakten och det görs inte nu heller, men det har väldigt lite med finanspakten eller regelverken att göra egentligen.

Jag skulle vilja ställa frågan till Ulla Andersson, för ni har ofta det upplägget att här drabbas löntagare av lönesänkningar och försämringar. Det ska man ju försöka förhindra, men framför allt ska man se till att traditionerna på olika arbetsmarknader respekteras. Hur vill Ulla Andersson lyckas med att ingen ska drabbas av lönesänkningar i den situation som eurozonen har hamnat i? Det skulle jag vara hemskt road av att få höra utvecklas. Där har man fått sådana väldiga obalanser, och det man nu gör är att försöka ta sig vidare med någon sorts intern devalvering. Man kan tycka vad man vill om det, men hur gör man, Ulla Andersson, för att inte vanliga människor, pensionärer och andra, ska drabbas av den

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

här situationen? Det ska jag erkänna att jag inte har ett fullgott svar på, men jag är väldigt intresserad av om det finns några.

För det fjärde ställde vi kravet att de svenska undantagen ska gälla vid varje förändring. Planen är nämligen att det här ska bli ett fördrag. Det är inte ett fördrag ännu utan det är ett avtal mellan länder, så det är lite vid sidan av EU-systemet på det sättet. Men om det blir färdigt, vilket är avsikten, ska de svenska undantagen också gälla, och då ska beslutet tas i den här kammaren efter ny diskussion, om det över huvud taget skulle bli aktuellt att överväga att vi skulle ansluta oss till regelverk som vi i dag inte är anslutna till.

Jag menar nog att det också är tillgodosett. Där har jag hjälp av Billy Gustafsson senare, för det är konstitutionella frågor.

Nu finns det de som har sagt – de är inte på samma sida som Ulla Andersson – att det här inte är så viktigt därför att Sveriges eget finanspolitiska ramverk inte är så långt ifrån det som finns i finanspakten. Men då säger vi: Jo, det är jätteviktigt. Det är inte poängen om det skulle vara likt. Poängen är att så länge vi inte är medlemmar i euroområdet fattas de besluten här, i Sveriges riksdag, ingen annanstans. Det är liksom poängen. Om det skulle vara exakt lika hade det inte heller spelat någon roll.

Jag ser att tiden rinner i väg. Jag tyckte att jag anmälde lång tid, men jag får försöka runda av. Jag får se om jag kan återkomma senare.

En reflexion som jag ändå måste få göra – även om det här regelverket inte omfattar oss har jag ju sagt att vi ska tycka något om det – är att finanspakten faktiskt har en flexibilitet inbyggd i sig som det inte pratas så mycket om och som inte används så mycket i diskussionen. Men det är ett ganska flexibelt ramverk. I olika lägen, till exempel om medlemsländerna drabbas av kriser som de inte själva kan rå för, om det inträffar en väldigt stor kris i Europa, vilket jag tycker redan har inträffat – någon däremot? – eller om man genomför stora strukturreformer som senare kan ge ökade inkomster, finns det en flexibilitet i det här ramverket. Det glöms ofta bort. Det är inte skrivet i sten på det sättet.

Det är naturligtvis så att politiken måste finnas där. Man kan inte sätta in en budgetmaskin i politikens ställe. Jag påstår att det, precis som i stabilitetspakten, för där finns också sådana skrivningar, finns en flexibilitet.

Nåja, nu måste jag runda av. För oss socialdemokrater finns det alltså ingen lösning på den europeiska krisen som innebär att länderna inte återtar kontrollen över sina budgetar. Det finns ingen sådan lösning. Dit måste man. Europas problem i dag är faktiskt inte finanspakter eller annat utan det är snarast den högerpolitik som bedrivs i Europa. Åtstramningspolitiken är ett jätteproblem.

Man kan aldrig ge upp ambitionen. Man måste återta kontrollen över sina finanser. Men jag menar att det finns ett väsentligt utrymme för att genomföra en betydligt bättre balanserad, socialt anständig och jobbskapande politik för att återföra de här länderna till någonting som kan likna att de har kontroll över sin ekonomi och sin sociala utveckling. Det är klart, där kan jag instämma med Ulla Andersson, att det som händer nu i Europa är väldigt oroväckande, absolut.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 87 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tänkte att Bo Bernhardsson skulle bli lite glad om han fick fortsätta, eftersom tiden blev väldigt knapp. Då kan man ju försöka bidra på bästa sätt, eller hur?

Jag kan väl säga att jag också tycker att det är viktigt och bra att man försöker vara en konstruktiv part. Det är bara det att hela sjukdomsinsikten och den diagnos man har ställt inte stämmer överens med verkligheten. Först och främst ställer man en felaktig diagnos. Därför får man en felaktig medicin. Därmed är också det här fördraget, menar jag, felaktigt utställt, eftersom det är ytterligare steg i riktningen att fatta beslut över människors huvuden.

Jag menar att det som vi ser framför oss och de effekter den här krisen har fått i människors tilltro till demokratin kommer att kosta oerhört mycket, dels i förlorade förhoppningar och drömmar, dels också i de demokratiska möjligheterna framöver.

Jag tycker också att det är mycket oroväckande – det tror jag i och för sig att alla i den här kammaren gör – med fascister och nazister på gatorna igen. Jag menar att den tilltro till dem som har skrivit ut det här fördraget för min del därmed är noll.

Jag tycker också att fördraget i sig, de rekommendationer man gör, är problematiskt, både när det gäller det strukturella sparandet, som fortsätter att innebära en åtstramningspolitik på olika sätt, och framför allt när det gäller att de här besluten kommer att fattas över människors huvuden.

Jag delar Bo Bernhardssons åsikt att det inte går att ta sig ur den här krisen utan att det påverkar vanliga människor. De har ju drabbats av politiska beslut som de själva inte har varit med och fattat. Däremot menar jag att man kan göra effekterna mycket mindre än vad man har gjort. Det är ett stort problem. Det här tror inte jag hjälper till på det sätt jag skulle vilja.

Anf. 88 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är precis lika orolig som Ulla Andersson för den sociala utvecklingen. Arbetslösheten är på väg att bli förskräcklig. Den politik som hittills har levererats har faktiskt också levererat tillbakagång och recession, massarbetslöshet. Länder som skulle hjälpas har blivit ännu fattigare och har ännu svårare att ta sig ur problemen. Jag delar den uppfattningen.

Men jag vidhåller att problemet inte är olika regelverk. De är tillräckligt flexibla. Om det är tillräckligt kan man i och för sig fortsätta att diskutera. Problemet är ju den högerpolitik som levereras. Jag sitter i EU-nämnden. Jag har sett dessa dokument som kommer från ministerrådsmötena där det står att vi ska också satsa på jobb och vara socialt inkluderande, eller hur det uttrycks. Men det kommer aldrig några förslag på det området, utan det som levereras är åtstramningspolitik och ensidig åtstramningspolitik.

Vänstern i Europa står inte upp och säger unisont att de inte vill ha finanspakten. Det finns kritiska röster, och framför allt är de kritiska mot åtstramningspolitiken. Det är skillnad.

Det finns ingen lösning som inte innebär att man återvinner kontrollen över statsfinanserna. Den finns inte. Frågan är på vilket sätt och i vilket tidsperspektiv det måste ske. Men det måste finnas en trovärdig

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

plan för hur man ska ta sig dit. Lösningen kokar ned till tre ord – även om de skulle behöva utvecklas – nämligen tid, bättre balans i programmen mellan sparande, investeringar och framtidsytande insatser, och tillit. Det måste skapas tillit. Jag menar inte marknadens tillit utan människornas tillit.

Anf. 89 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Vi kan vara helt överens om att de inte kan fortsätta låna ut, framför allt inte till bankägarna, vilket har skett hela vägen. Det ska vi ärligt säga. De pengar som har lagts ut från skattebetalarna i euroländerna har gått till bankerna, inte till folket som betalar.

Jag menar på att reglerna i sig problematiserar eftersom det blir ytterligare överstatlighet och därmed också mindre demokrati. Jag tror också att man därmed får mindre respekt för de beslut som fattas. Det påverkar människors liv på ett sätt som det annars inte skulle ha gjort.

Det finns inte ens insikt om att underskotten i flera av Sydeuropas länder beror på överskott i flera av de andra länderna. Det problemet berörs inte i något av de dokument vi hittills har sett, inte heller i finanspakten. Om man inte har den insikten tar man sig inte heller ur problemen på det sätt som behövs.

Även om Bo Bernhardsson säger att det finns en resår i regelverket är ett mål för det strukturella sparandet ett problem i sig eftersom det strukturella sparandet är indikatorn på att de automatiska stabilisatorerna faller ut. Eller hur? Det är därför vi tycker att det är så viktigt – bland annat – att det finns en bra a-kassa. Om vi då helt plötsligt börjar titta på det strukturella sparandet får vi problem med åtstramningar i ekonomin. Därför är regelverket inte heller anpassat utifrån de problem som finns i samhällsekonomin.

Fördraget i sig är inte en lösning, och jag tycker, till skillnad från Bo Bernhardsson, att regelverket på olika sätt bidrar till att öka problemen. Sverige har inget juridiskt undantag från euron. De skrivningar som finns om respekten för arbetsmarknadens parter är inte heller juridiskt bindande i det dokument som ni nu vill ställa er bakom.

Anf. 90 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Ulla Andersson inledde med frågan om att ytterligare överstatlighet är ett demokratiskt problem. Jag tror också det. Men man har skapat en eurozon, och det finns naturligtvis en drivkraft som går i den riktningen att man borde samordna sin ekonomiska politik. Är det demokratiskt möjligt att göra? Det är jag tveksam till med tanke på vad som nu inträffar. Stödet för ett sådant projekt minskar dag för dag därför att arbetslösheten växer. Det är mycket problematiskt.

Det är rätt svårt för oss som inte är med i eurosamarbetet att säga till dem exakt vad de ska göra. Det är euroländerna själva som har bestämt att de vill fortsätta och att de vill samordna sin ekonomiska politik. Då säger vi att vi inte ska stå i vägen för det, men vi vill gärna vara med och föra en diskussion om hur samarbetet kan se ut och göras bättre därför att vi kommer att påverkas. Det är den hållningen vi har.

Inte någon i Europa, inte heller de som har lagt fram de radikala förslagen, skulle säga att detta är lösningen, utan det är fråga om ett sökande efter en väg ut ur en mycket svår situation.

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i FiU:s betänkande och avslag på de fyra reservationerna.

EU är världens mest framgångsrika samarbete mellan självständiga stater. Samtidigt är det viktigt att samarbetet sker på rätt sätt, att det finns tydliga gränser för vad unionen ska göra. Det är viktigt att det nationella självbestämmandet ska värnas. EU ska koncentrera sig på gemensamma frågor som länder inte kan lösa på ett bra sätt.

Politik ska utövas så nära människor som möjligt – Ulla Andersson! Alla beslut inom EU bör prövas så att de verkligen gynnar den enskilda människan. Beslut som kan fattas på nationell eller lokal nivå ska gynnas. EU-medel ska ge ett mervärde, inte ökad byråkrati. Vi måste värna subsidiaritetsprincipen. Många gränsöverskridande frågor kan endast lösas på ett bra sätt med ett europeiskt samarbete, till exempel ansvarsfull ekonomisk politik, en tuffare klimatpolitik, krafttag mot den internationella brottsligheten, ett gemensamt asylsystem och värnande om demokrati i vårt närområde.

Sedan en tid tillbaka befinner sig euron och Europa i en allvarlig kris. Det är mycket på grund av att en del medlemsländer inte har följt de finansiella krav som EU har ställt på dem. Europasamarbetet måste bygga på att de finansiella ramverken, den så kallade stabilitetspakten, regleras och efterföljs och att enskilda länder inte kan missköta sin ekonomi, som har skett. Ekonomin har missköts till den grad att den har fått allvarliga konsekvenser för hela EU-samarbetet.

Även om Sverige inte ingår i samarbetet om den gemensamma valutans påverkas vår ekonomi i allra högsta grad av det ekonomiska läget i euroländerna. Vår svenska export drabbas hårt av den finansiella krisen. Vi välkomnar därför att euroländerna vidtar ytterligare åtgärder med en striktare ekonomisk styrning. Vi sympatiserar inte med alla former i den skrivningen, men vi tycker ändå att den är en bit på väg. Vi kan se en positiv utveckling i en del euroländer som har skött sin budget och där disciplinen har respekterats.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag utan att det är bindande för Sverige. Det är ett ja men ändå ett nej. Det är ett beslut som kan te sig lite konstigt för den som inte är insatt i frågorna. Utskottet anser att det krävs ytterligare ställningstaganden och godkännande av riksdagen om Sverige ska känna sig bundet till nya regelförslag. Därför har det blivit ett tillkännagivande till regeringen för att ytterligare förstärka att frågorna ska återkomma till riksdagen, vilket vi tycker är klokt.

Till Sverigedemokraterna och Vänstern kan jag inte låta bli att ge en personlig historisk reflexion. Jag var i Prag, Tjeckoslovakien, 1968 när ryska tanks stod längs vägarna och ryska soldater patrullerade på Prags gator. Jag var i Ungern 1970. Jag åkte igenom gamla Östtyskland i april 1990, strax efter murens fall. Ulla Andersson talade om soppkök. Har man sett Europa på andra sidan järnridån, som under de resor jag gjorde, tycker jag att vi har kommit långt med Europasamarbetet. Jag satt i Europaparlamentet 2003, och jag var med och voterade den 9 april. Vad hände den 9 april? Jo, vi voterade in tio nya länder efter Köpenhamns-mötet. Flera av de tio länderna hade befunnit sig bakom järnridån.

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Till Sverigedemokraterna måste jag säga att om man har den bild av Europasamarbetet som ni har borde man gå tillbaka historiskt och titta på hur Europa såg ut innan länderna bakom järnridån kom in.

Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Sverige har till skillnad mot alla andra länder i EMU haft en folkomröstning, och det svenska folket var väldigt klokt. Om Peder Wachtmeister och hans kamrater i Moderaterna hade fått bestämma hade även vi varit i den soppan i dag. Ett av problemen är att folket i sig inte har fått ta ställning till valutaunionen.

Jag begärde ordet när du sade så här i din inledning: Beslut ska tas som gynnar den enskilda människan. Jag kände det nästan som ett hån, som ett skämt, mot alla dem som har drabbats av den här krisen, som inte har varit med och röstat om det och som verkligen har drabbats av de enskilda konsekvenserna av de beslut som fattats bakom lyckta dörrar. Jag tycker att det var ett väldigt märkligt påstående.

Vi är ett exportberoende land och påverkas såklart mycket av vad som sker i Europa. Men det som är det stora problemet i dag, varför vi påverkas så mycket, är att ingen längre kan efterfråga produkterna eftersom det är ekonomisk och social kris.

Jag tänkte passa på och fråga Peder Wachtmeister varför det är så bra att länder som inte sköter sig enligt detta regelverk ska få böter, att EU-domstolen ska kunna döma ut böter till enskilda länder. Tycker du att det gynnar den enskilda människan? Man har gått till val och valt en regering som fattar ett beslut, och sedan ska jurister överpröva det någon annanstans bakom lyckta dörrar och därefter kunna döma ut böter, som drabbar det enskilda folket troligtvis rätt hårt.

Anf. 93 PEDER WACHTMEISTER (M) replik:

Herr talman! Det är väl egentligen det som är problemet med den gemensamma valutan. Jag är villig att säga att det är så. Det fanns inget straff, om man nu ska kalla det för det, för de länder som inte skötte sin ekonomi. Nu har man stramat åt det, och förhoppningsvis blir det bättre.

Historiskt sett var det så att när Frankrike och Tyskland inte skötte sina budgetar och passerade treprocentsspärren kunde man inte kräva att Portugal, som var det första landet som gick under treprocentsgränsen, skulle straffas. Nu gör man det lite tuffare. Det är inte ett perfekt system – det har vi upptäckt – kan jag säga även om jag stod på ja-sidan under den tiden när vi hade kampanjerna.

Sedan måste jag kommentera Ullas tal om hån mot demokratin. Jag försökte återspegla den bild av Östeuropa som fanns före murens fall, och det kan man verkligen kalla hån mot demokratin. Ulla Andersson tillhör ju ett parti som ibland har tyckt att det var ett system som fungerade väl, men av demokratiska skäl gjorde det inte det. Framför allt var det väldigt synd om människorna som inte kunde styra över sitt eget liv.

Jag anser att det europeiska samarbetet har gett förutsättningar för de 500 miljoner invånarna att få ett bättre liv och kunna påverka på ett annat sätt även om 750 personer, 772 eller vad det är, i Bryssel inte kan få ned information till den enskilde. Det kan inte vi i det här rummet heller.

Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Det var inte det jag sade. Jag sade att du inledde ditt anförande med att säga att beslut som ska gynna den enskilda människan är utgångspunkten för de beslut som ska fattas på EU-nivå. Jag anser att det inte är det, för då hade vi inte sett det som vi ser i dag. Det var det jag sade och ingenting annat.

Du menar alltså på fullaste allvar att du finner att bötesbelopp för enskilda länder är ett bra sätt att komma till rätta med de problem som finns i euroländerna? Du anser tydligen också att det då stärker demokratin.

Men hur anser du att det gynnar den enskilda människan? Om du går till val och lägger din röst i en valurn vill du ju påverka politiken i en viss riktning. Om du driver opinion i vissa frågor vill du kunna påverka de politiska beslut som fattas. Finner du då att det är rimligt att någon överprövar den regeringens beslut och utdömer böter för det fattade beslutet? Jag gör inte det.

Jag tror att det är mycket allvarligt, särskilt i den situation som är i dag. Jag fattar inte på vilket sätt portugiser, spanjorer, irländare eller greker skulle få det bättre av ett sådant beslut. Det ingår ju faktiskt i den pakt som ni och Socialdemokraterna nu ställer er bakom. Jag tycker att det är djupt bekymmersamt.

Anf. 95 PEDER WACHTMEISTER (M) replik:

Herr talman! Det här är ju ingen nyhet. Innan pakten kom fanns det ett bestraffningssystem som aldrig har använts. Det fanns med från början.

Du talar om den enskilda människan och demokrati. Jag tycker att man efter valet i Italien nu kan se svårigheterna när ett splittrat land ska få ut den demokratiska tanken så att den enskilda människan får det bättre när man med en minoritet på 30 procent kan få en majoritet i deras riksdag.

Jag ser att det demokratiska problemet finns, och det måste man förbättra. Vi arbetar på ett ganska brett sätt i vår riksdag, med EU-nämnd och så vidare, och försöker förankra våra frågor ute i partierna. Samtidigt finns det vissa svårigheter att även få alla riksdagsledamöter intresserade av Europafrågorna.

Anf. 96 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Herr talman! Peder Wachtmeister anför återigen, som många brukar göra, EU och EU-samarbetet som ett fredsprojekt. Och det kan man väl säga – det tror jag också att det var en gång i tiden. Kol- och stålunionen var nog bra för sammanhållning i Europa direkt efter kriget, precis som Marshallhjälpen till ett sönderbombat Tyskland var, för att ta bort mycket av den bitterhet och de spänningar som fanns i Europa på den tiden. Det kan jag hålla med om.

De gånger vi de senaste 20–25 åren har sett krigshandlingar i Europa har de berott just på stora stormaktsbildningar tvärs över nationsgränser, tvärs över folkgränser och ibland över religionsgränser utan demokratiskt starka mandat, det vill säga de diktaturer som fanns i Östeuropa. Det var därför de föll. Det var mindre spänningar som gjorde att de föll.

Det så kallade fredsprojektet EU är tyvärr, Peder Wachtmeister, på väg i samma riktning. Lyssna på folket i Grekland! Lyssna på spanjorer-

na! Lyssna på portugiserna! Lyssna på vad irländarna säger! Titta på plakaten i Aten! Vad står det på dem? Vad tycker de om Tyskland? Vad tycker de om Angela Merkel? Vad säger irländarna om den vidlyftiga utlåningen från tyska banker när de hade en överhettad fastighetsmarknad?

Det är det som är grundproblemet i dag, att vi inte tar hänsyn till varandra inom EU-systemet och inom den monetära union som har skapats. Man går i otakt. Man går åt olika håll i olika hastigheter. Det finns inte utrymme för samlösningar.

Utan att lösa de inre spänningarna kommer vi att hamna där igen, och då kommer inte EU att vara ett fredsprojekt, Peder Wachtmeister. Tyvärr ser det mycket oroligare och mörkare ut än så.

Anf. 97 PEDER WACHTMEISTER (M) replik:

Herr talman! Sven-Olof Sällströms Europabild är historielös. Sedan detta projekt, som han kallar det, startade har det blivit lugnt och stilla i Europa. Vi tittar gärna på en väldigt kort historisk period, men vi kan titta lite längre tillbaka också. Oroshärdarna har man slagit undan genom att bilda det gemensamma EU.

Jag brukar citera Marit Paulsen, som när hon kom ned till Europaparlamentet inte var så förtjust i tanken. Det får hon stå för själv, men så har hon sagt till mig. Men hon besökte de gamla levande museerna i Belgien, där man kan gå i skyttegravarna och följa ungdomar genom att lyssna på röster och så vidare. Då förstår man djupet i behovet av samarbete.

Sverige lever med en vattenbarriär mot det övriga Europa, men tänk om du bor i Tyskland, jobbar i Holland, har barn i skola i Belgien, har en gemensam valuta och reser över gränser utan begränsning. Man har slagits historiskt men kommer inte att göra det igen.

Jag tycker att er bild av hela EU-samarbetet är förvrängd.

Anf. 98 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker precis tvärtom, Peder Wachtmeister. Efter andra världskriget har inte två demokratier fört krig mot varandra. Det var förresten inte heller, tror jag, några demokratier som förde krig mot varandra under andra världskriget. Oavsett om länderna har varit medlemmar i Kol- och stålunionen, Europeiska unionen eller någonting annat har krig under större delen av 1900-talet och alltsedan dess alltid förts mellan diktaturer sinsemellan eller mellan demokratier och diktaturer. Det är inte där problemet ligger. Demokratier i allmänhet är inte krigförande länder, och är de det är det oftast på goda grunder.

Problemet som ni har skapat nu är en monsterunion, en federation med stormaktsambitioner som har ett väldigt svagt demokratiskt mandat. Precis som Ulla Andersson och andra har sagt här tidigare har man i de flesta länder inte ens fått rösta om den monetära unionen.

Många av dem som går arbetslösa i dag, som har drabbats av den här krisen som till stora delar har skapats av för strikta regelverk och bristande möjlighet för länderna att själva föra en finans- och penningpolitik, till exempel i Greklands fall, klandrar de politiker som har gått in i det här samarbetet utan att ha gett befolkningen rätten att säga sin mening.

Om man har de här federalistiska drömmarna och vill skapa det stormaktsvälde som EU är på väg att bli utan att ha en demokratisk legiti-

tet, utan att i varje enskilt fall där man ska anta ett nytt fördrag eller stärka samarbetet fråga folket vad de tycker och få godkänt av folket, skapar man de inre spänningar som vi ser i Grekland, Spanien, Portugal, Irland och andra länder.

Tyvär tror jag inte att framtiden är ljus.

Anf. 99 PEDER WACHTMEISTER (M) replik:

Herr talman! Framtiden är säkert inte ljus för många av länderna i Europa. Vi kan inte skylla på det gemensamma EU för det. De enskilda länderna har själva försatt sig i den situationen.

Jag var i Spanien under den tiden då byggboomen där var som värst, och man frågade sig hur det skulle sluta. Ja, nu vet man svaret. Med Irland är det samma sak. Priserna på hus i Irland var fem gånger så höga som i Sverige. Då undrade man om det kunde stämma, och så vidare.

Jag tillhör inte dem som önskar en federalistisk stat. Vad jag önskar är ett fredsprojekt som kan utvecklas där man har öppen handel, öppenhet mellan människor, öppet för utbildningar, att man kan arbeta på olika ställen och på olika sätt.

Att det inte finns några demokratiska stater som har haft krig kan jag hålla med om. Men man får inte glömma bort Ungern 1956 och, som jag nämnde förut, Tjeckoslovakien 1968. Det var ju faktiskt militär makt som gick in i de länder som i dag är medlemmar i den gemensamma unionen och som säkert är ganska tacksamma för att de är med i den gemensamma unionen. Somliga av dem är till och med medlemmar i Nato.

Att det här är ett projekt som bara kommer att tyna bort tror jag inte på. Det finns för mycket historia för att det ska gå om intet.

Anf. 100 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Vem älskar EU, den europeiska unionen? Vem älskar finanspakten? Eller, för att travestera en berömd rubrik i Dagens Nyheter av Olof Palme, vem älskar Sveriges Radio?

Nej, EU, Europeiska unionen och tidigare EEC och EG, präglas av kriser och kriser. Det är budgetkriser, konstitutionella kriser, smörkriser och fiskekriser; det är kris på kris. Ändå, herr talman, rör hon på sig, EU.

Vem vill över huvud taget vara med i en sådan förening som präglas av så otroligt många kriser? Det finns verkligen ingen brist på motiv för att vilja utträda ur denna förening. Det är som i ett politiskt parti: Tycker alla lika? Nej, alla vi som är politiskt aktiva vet att det finns väldigt många olika åsikter, både ideologiskt och i enskilda sakfrågor, och ändå vill vi vara kvar i våra partier.

Det konstigaste av allt, herr talman, är att vi får nya medlemmar till dessa motsägelsefulla föreningar, och så är det med EU också. Vi kan just nu välkomna den 28:e medlemmen i denna förening, nämligen Kroatien som blir medlem den 1 juli i år.

Nu handlar detta om någonting helt annat än EU:s existens eller inte. Det handlar om ett avtal som ligger inom ramen för EU men som är ett avtal mellan länderna som inte är federalt i egentlig mening inom ramen för Lissabonfördraget. Då måste vi ta ställning till – jag tycker att Bo Bernhardsson väldigt väl har uttryckt detta – och förhålla oss till detta. Det är en viktig sak.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Det allra viktigaste för oss som riksdagsledamöter är att se till att Sverige och svenskarna gagnas av vad vi beslutar i denna riksdag. Då måste man förhålla sig till detta, för Sverige har ett stort intresse av att euroområdet fungerar väl. Det är den väsentligaste frågan att förhålla sig till.

Detta avtal mellan ett antal länder i Europa – det är inte alla som är med i euron men i stort sett – syftar till fyra olika saker, och det har nästan inte nämnts i den här debatten.

För det första syftar det till att stärka de offentliga finanserna och samordningen av den ekonomiska politiken inom euroområdet – väldigt viktigt. Euroländerna i denna förening ska införa regler i sina nationella lagstiftningar om en budget i balans eller i överskott.

För det andra ska euroländerna söka minska sin statsskuld om den överstiger EU:s referensvärde på 60 procent av bruttonationalprodukten. Det är en mycket tuff uppgift för många av de länder som har ingått detta avtal.

För det tredje innehåller avtalet också regler som ska stärka styrningen inom euroområdet genom regelbundna eurotoppmöten.

För det fjärde är avtalets regler bara bindande för de euroländer som har godkänt fördraget. Sverige och andra fördragsländer som inte har infört euron som valuta kan emellertid meddela om de vill vara bundna av alla eller delar av avtalets regler.

Detta är vad vi ska ta ställning till i dag. Då är frågan: Vad är bra för Sverige? Vi måste alltså förhålla oss till detta. Då kan man se det på två olika sätt.

Det ena sättet är det enkla, att man utträder ur alltihop, sätter sig på åskådarbänken och säger: Vi blir visserligen berörda i väldigt hög grad av det som ni beslutar, men av principiella skäl vill vi inte delta i detta. Vi tar de konsekvenser som blir av detta beslut. Det är det ena betraktelsesättet.

Det andra betraktelsesättet, som är det som föreligger här, är att vi inte, som Bo Bernhardsson sade, motsätter oss att andra länder söker ordna upp det på det sätt som de tror är det bästa för deras del. Det tror jag är en klok politik, när vi nu i Sverige genom folkomröstningen 2003 har en annan position, inte minst gentemot våra väljare.

Finanspakten, som den kallas, har under hela den process som den har tillkommit präglats av otydligheter och oklarheter. Det ska man vara på det klara med. Det har alla vi som har suttit i EU-nämnden, finansutskottet eller skatteutskottet sett. Det har varit oklart i många avseenden vad den innehåller – också för dem som skulle diskutera detta. Herr talmannen vet inte minst från EU-nämnden att det har varit oklart även för svenska förhandlare vad den skulle innehålla.

Otydligheten har minskat något, men det finns fortfarande oklarheter kvar vart detta kommer att bära hän.

I motsats till vad vissa säger är det också en form av solidaritetspakt. Man lämnar ingen utanför. De som säger att vi ska strunta i alla länder i Europa som inte tycker som Sverige, till exempel Grekland och de grekiska medborgarna, har anledning att fundera över att finanspakten, trots de brister den säkert har, inte lämnar någon utanför. Det är intressant.

Samtidigt kan den nya styrningen komma att innebära att de ekonomiska skillnaderna, säkert på viss sikt, utjämnas mellan de olika länderna. Det är en nödvändighet om detta ska fungera.

Herr talman! Innan den inre marknaden fanns och innan euron fanns hade vi ständigt problemet i Europas mitt med att den ekonomiska stormakten Tyskland hade låg inflation och stark produktivitet medan Frankrike hade problem med sin valuta och sin konkurrenskraft. Det ledde till en stor mängd devalveringar.

Den dörren har stängts med denna finanspakt. Hela eurotanken är att man inte ska ha devalveringar. Vi har själva provat, och många tycker att det är bra att vi har ständig devalvering eller ständig revalvering.

Vi tycker att vi genom medlemskapet och dörren in kan påverka situationen och inte bara sitta och bli beroende, och det är väldigt viktigt.

Herr talman! Hur stort är ett valutaområde? Är Gävle stad optimalt? Är det Gävleborgs län, Norrland eller Sverige? Är det Euro 17 eller hela Europa? Är det Amerika eller Kina? Nej, det finns inget vetenskapligt svar på det. Oavsett de fel och brister som finns med olika valutaområden är det viktigaste med detta förslag för oss som liten exportberoende nation att euroländerna klarar av att ha en bra ekonomisk politik. Vi är beroende av det för vår välfärd här i landet.

Anf. 101 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Det är intressant att Folkpartiet fortfarande menar att det bästa för Sverige är att gå med i valutaunionen. Det borde leda till en och annan eftertanke hos Gunnar Andrén när han står i talarstolen. Så verkar det dock inte vara, utan han menar på fullaste allvar att Sverige ska göra allt för att få vara med i EMU.

Gunnar Andrén menar också att om vi inte godkänner avtalet, fördraget eller pakten förhindrar det berörda länder att göra det. Så är det inte. De kan införa detta på egen hand. Sverige behöver inte alls godkänna det för att de ska kunna genomföra det. Sverige har frivilligt anslutit sig till fördraget. Det måste Gunnar Andrén kunna vara ärlig med.

När Sverige ställer sig bakom fördraget ger man dem som har utarbetat detta ett förtroende som de inte har förtjänat. De som har utarbetat förslaget till fördraget är nämligen en bidragande orsak till krisen.

Gunnar Andrén säger också att de ekonomiska skillnaderna i unionen har minskat. Så är det inte. De ekonomiska skillnaderna i unionen är grymt stora och inbyggda i systemet. Med så vitt skilda ekonomier går det inte att ha gemensam valuta och penningpolitik, vilket Gunnar Andrén är mycket medveten om. Därför faller hela hans upplägg på den egna retoriken.

Jag ska fråga Gunnar Andrén det jag frågade Peder Wachtmeister tidigare om böter för enskilda länder. Tycker även Folkpartiet att Sverige ska drabbas av böter om ni får bestämma och Sverige går med i valutaunionen?

Anf. 102 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Det viktigaste är inte hur långa steg man tar. Det viktiga är åt vilket håll man går. Tar man långa steg kan det gå alldeles åt pepparn om man tar dem åt fel håll. Det är bättre med små steg i rätt rikt-

ning. Och detta är ett steg i rätt riktning för att vi ska klara det som är det yttersta syftet, nämligen välfärd och sysselsättning i Sverige.

Med Ulla Anderssons politik och Sverigedemokraternas – jag gratulerar till sällskapet – sätter vi oss på läktaren och bryr oss inte alls om hur det går med jobben och välfärden i Sverige. Det kan man skaka på huvudet åt, men så är det. Vill man ha inflytande i en union som består av snart 500 miljoner människor kan man inte sitta på läktaren och bli beroende av deras beslut utan att ha några synpunkter. Det är ingen bra politik; det är inget bra förhållningssätt. Det är oklok politik.

Ulla Andersson talar om att vi ansluter oss till fördraget, avtalet eller pakten. Jag ser det inte så. Jag ser det som att vi inte blockerar det. Anledningen är den centralaste frågan av alla: Vi har i Sverige ett stort intresse av att euroområdet fungerar väl.

Jag säger inte att det här är den optimala lösningen, men att göra ingenting skulle vara dåligt för Sverige. Vi har som sagt ett stort intresse, herr talman, av att euroområdet fungerar väl.

Anf. 103 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Långa eller korta steg i rätt riktning – om Folkpartiet hade fått bestämma hade vi nu suttit i denna soppa. Jag har därför inte särskilt stort förtroende för er i denna fråga. Det var Vänsterpartiet, Miljöpartiet och delar av andra partier som tillsammans med svenska folket sade nej. Gunnar Andrén borde kunna skänka ett tack till alla kloka människor som bidrog till detta nej.

Gunnar Andrén talar om att sitta på läktaren. Det här avtalet kan de underteckna själva. Vi behöver inte stå bakom och säga att det är rätt regelverk att införa, för det är inte rätt regelverk att införa. Det kommer att fördjupa den kris vi ser.

Dessutom kommer det definitivt att påverka demokratin i de berörda länderna. Dessa länder är numera en krutdurk, och jag är orolig för den sociala kris och brist på demokrati som finns där. Att införa detta regelverk ovanpå det, med ytterligare överstatlighet, i en sådan krutdurk kommer inte att bidra till en bättre utveckling.

Ska det dessutom börja dömas ut bötesstraff till dessa länder som har enorma problem? På vilket sätt skulle det förbättra situationen för arbetslösa spanjorer, portugiser, greker och cyprioter? På vilket sätt blir det bättre för dem att de ovanpå alla bördor de redan bär ska behöva betala bötesbelopp?

Anf. 104 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag ber Ulla Andersson om ursäkt. Jag hann inte med den sista frågan om bötesbeloppet.

Inte heller jag tror att bötesbelopp skulle vara bra för de enskilda länderna. Det är självklart. Hot om sanktioner är något som man har, men man vill inte sätta dem i verket. Det är ungefär som trafikförseelser. Man har böter, men om det inte är några brott mot reglerna blir ju några böter aldrig utdömda. Det är en form av prevention.

Om man frågar ”Är det bra att jag får betala 10 000 kronor?” är det klart att det inte är så bra för individen, så den frågan är helt absurd, enligt mitt sätt att se.

Finns det några som ska tacka Vänsterpartiet för 2003 års omröstning är det valutahandlarna i vårt land. De har gjort enorma vinster på detta nej. Jag skulle gärna, herr talman, se kraftigt ökad arbetslöshet bland valutahandlarna. Ulla Andersson får gärna höja arbetslösheten hos valutahandlarna, bara vi kan bli av med alla dessa valutahandlare som gör jättevinst på att vi har olika valutor här i landet. Tänk så mycket de svenska människorna lägger ned på att få valuta!

Detta är inte ett huvudargument, men är det några som ska tacka Ulla Andersson med flera är det valutahandlarna här i landet: SEB, Nordbanken och vad alla banker heter. Det är enorma vinster på miljardtals kronor som går till detta.

Allra sist, herr talman: Sverige har ett väldigt intresse för välfärden, att euroområdet fungerar väl. Om detta är den optimala lösningen vågar jag inte säga. Men jag vågar säga: Vi kan inte fortsätta som det är nu.

På den sista punkten håller jag gärna med Ulla Andersson: Det finns en väldig oro för social oro nere i Europas länder, om det inte blir bättre i den här delen av världen. Vi behöver mer samarbete – inte mindre!
(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Anf. 105 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill först att ni riktar uppmärksamheten mot läktaren.

I would like to welcome the delegation from the Seimas of the Republic of Lithuania, under the leadership of the Speaker Mr Vydas Gedvilas. A warm welcome to the Swedish Parliament!
(Applåder)

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 februari

SoU10 Riksrevisionens rapport om det statliga tandvårdsstödet

Punkt 5 (Utredningar om tandhälsa)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

178 för utskottet

140 för res. 4

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 100 M, 1 MP, 20 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 4: 96 S, 1 M, 24 MP, 1 FP, 18 V

Frånvarande: 15 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Johan Andersson (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Veronica Palm (S) och Valter Mutt (MP) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU4 Förskolan

Punkt 1 (Kvalitet i förskolan m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

99 för res. 1

18 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 24 MP, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 1: 98 S, 1 MP

Avstod: 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 2 (Villkor för kommunala och fristående förskolor)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

301 för utskottet

18 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 25 MP, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 2: 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 4 (Barnomsorgspeng och vårdnadsbidrag)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V)

Votering:

185 för utskottet

131 för res. 3

1 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 8 MP, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 3: 97 S, 16 MP, 18 V

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 15 S, 7 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Maria Ferm (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2012/13:73

6 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UFöU2 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Operation Atalanta)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

301 för utskottet

18 för res.

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 25 MP, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res.: 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

UU9 Vårdlandsavtal med Palestina

Punkt 1 (Avtal mellan Sveriges regering och PLO, till förmån för den palestinska myndigheten)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

299 för utskottet

20 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 25 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 18 KD

För res. 1: 20 SD

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 2 (Erkännande av Palestina som stat)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

179 för utskottet

140 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 101 M, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 2: 97 S, 25 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

UU12 Sveriges politik för global utveckling

Punkt 2 (Politikens huvuddrag och genomförande)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

97 för res. 1

18 för res. 3

204 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

177 för utskottet

98 för res. 1

44 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 21 FP, 18 C, 20 SD, 17 KD

För res. 1: 98 S

Avstod: 25 MP, 18 V, 1 KD

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 4 (Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

275 för utskottet

26 för res. 5

18 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 101 M, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 5: 1 S, 25 MP

Avstod: 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Peter Persson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Prot. 2012/13:73

6 mars

Punkt 5 (Övriga bistandsfrågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (S, MP, V)

Votering:

158 för utskottet

141 för res. 7

20 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 M, 21 FP, 18 C, 18 KD

För res. 7: 98 S, 25 MP, 18 V

Avstod: 20 SD

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 6 (Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt)

1. utskottet

2. res. 9 (MP, V)

Votering:

276 för utskottet

43 för res. 9

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 21 FP, 18 C, 20 SD, 18 KD

För res. 9: 25 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 8 (Fiskeripolitik och utveckling)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

256 för utskottet

20 för res. 13

43 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 21 FP, 18 C, 18 KD

För res. 13: 20 SD

Avstod: 25 MP, 18 V

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 11 (Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter)

1. utskottet

2. res. 16 (SD)

Votering:

299 för utskottet

20 för res. 16

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 101 M, 25 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 18 KD

För res. 16: 20 SD

Frånvarande: 14 S, 6 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Punkt 13 (Migrationsströmmar)

1. utskottet

2. res. 18 (SD)

Votering:

297 för utskottet

20 för res. 18

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 100 M, 25 MP, 21 FP, 18 C, 18 V, 18 KD

För res. 18: 20 SD

Frånvarande: 15 S, 7 M, 3 FP, 5 C, 1 V, 1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU5 Nordisk konvention om social trygghet

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU11 Upphovsrätt och handlingsoffentlighet

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

13 § (forts. från 10 §) Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen (forts. FiU28)

Anf. 106 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande. Där slår vi fast att utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att riksdagen ska godkänna fördraget utan att dess regler blir bindande för Sverige.

Herr talman! Europa är i dag den del av världen som utvecklas sämst ekonomiskt. År 2013 ser ut att för euro- och EU-området bli ett förlorat år, med fortsatt hög arbetslöshet och en nolltillväxt för området i stort. Ett hållbart samhälle kräver social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, och dessa tre former av hållbarhet är förutsättningar för varandra. Europa är den del av världen som mer än någon annan Sveriges öde är sammanknutet med, i med- och motgång. Det tecknar en bild av att det som är

viktigt för och skapar utveckling i Europa är det som gör detsamma när det gäller Sverige.

Därför är Sveriges deltagande i den process vi nu diskuterar, fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen, så pass viktigt även för Sverige som icke-euroland. Det går inte att likt några av mina meddebattörer i dag stoppa huvudet i sanden och ställa sig vid sidan av ett för Sverige livsviktigt arbete. Kommer inte Europa på fötter innebär det nämligen stora prövningar för svensk ekonomi, svensk företagsamhet och svenska jobb.

När den finansiella krisen briserade efter kraschen av Lehman Brothers visade det och efterföljande kriser på behovet av förändringar i regelsystemen. Finanskrisen följdes av andra kriser, och det vi numera kallar skuldkrisen i Europa är anledningen till att vi i dag behandlar detta betänkande. Många av de förslag som förts fram i olika sammanhang som lösning på skuldkrisen är i egentlig mening inte ett svar på dagens akuta jobb- och strukturkris runt om i Europas länder. Till stor del handlar det om åtgärder som kommer att ta tid att få genomslag. Däremot sänder de en tydlig signal om att förändringar krävs för ett långsiktigt hållbart Europa. Där ska Sverige vara med och spela en roll.

Herr talman! Länder kan traditionellt styra sina ekonomier på två sätt, för att generalisera det lite. Det är genom penningpolitiken eller genom finanspolitiken. För länderna i eurozonen sköts som bekant penningpolitiken av Europeiska centralbanken, och därmed är möjligheten borta för enskilda länder att påverka den egna konjunkturen genom räntan och valutatan. Devalveringsvapnet är borta. Kvar för de egna länderna finns finanspolitiken, där ju ekonomin påverkas genom förändrade skatter och utgifter. Men finanspolitiken verkar normalt sett lite långsammare.

Många av de länder som gick med i eurosamarbetet fick initialt en snabb och stark ekonomisk tillväxt. Den bromsades varken av ECB eller av länderna själva. De fortsatte i stället att spendera, med stigande statskulder som följd. Samtidigt skuldsatte sig många personer och företag med billiga banklån, och fastighetspriserna sköt i höjden, som några av mina debattörer tidigare nämnt.

När tillväxten vek började omvärlden att misstro ländernas förmåga att betala skulderna. Räntorna sköt i höjden, tillväxten bromsades ytterligare och många fick problem med lånen, oavsett om det var bolån eller statliga lån, samtidigt som huspriserna föll. Krisen var ett faktum.

Herr talman! Centerpartiet har varit pådrivande för att skapa det finanspolitiska ramverk som vi har i dag och som skapades av Centerpartiet och Socialdemokraterna tillsammans under 1990-talet. Vi har alltid försvarat det. Därför välkomnar vi en finanspakt som innebär att regler införs om en budget i balans eller gärna i överskott för euroländerna. Länderna ska också ha nationella regler om åtgärder för att rätta till avvikelser från budgetmålet eller från planen för att nå målet.

Enligt Centerpartiet är argumenten *för* detta fördrag om stabilitet, samordning och styrning inom den ekonomiska och monetära unionen, populärt kallat finanspakten, betydligt fler än argumenten mot. Bland annat bör Sverige inta en ledande roll för att reformer för finansiell stabilitet och långsiktig hållbarhet ska införas i alla medlemsländer. Det är svårt att spela den rollen om vi ställer oss utanför samarbetet.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Redan i ett tidigt skede ställde dock Centerpartiet upp två bestämda kriterier för att säga ja till ett svenskt medlemskap. Det första är att ett svenskt medlemskap inte med någon som helst nödvändighet är ett steg på väg mot en svensk euroanslutning. Detta är en annan fråga. Sverige ska som icke-euroland inte vara bundet av fördragets regler. Genom att ansluta sig till finanspakten signalerar Sverige att vi vill tillhöra Europas kärna, att vi vill vara med och ta ansvar och att de ansträngningar som euroländerna gör för att skapa stabila statsfinanser har vårt fulla stöd. Som Europavänner tycker vi, och jag, att det är en viktig signal.

När förslaget om en finanspakt kom upp på bordet blev det för oss i Centerpartiet viktigt att betona vår syn på Europapolitiken. Vi tycker att vi ska jobba för att se till att det finns ett strikt regelverk för budgetdisciplin i alla medlemsländer. Detta är viktigt inte minst för Sverige som ett litet exportberoende land. Vi måste också arbeta för att länder som inte är med i eurosamarbetet och som ansluter sig till finanspakten ska få möjlighet att delta i de eurotoppmöten som aviseras. Vi ska vidare arbeta för att de frågor som är av gemensamt intresse för alla 27 medlemsstater även i fortsättningen ska diskuteras och beslutas av denna krets och inte av den snävare eurokretsen.

Herr talman! Centerpartiet drömmer om en värld där människor får möjlighet att växa och förverkliga sina livsprojekt. Samhällen med demokrati och öppenhet ger de bästa möjligheterna för detta. Det är det vi kämpar för. Europeiska unionen gör det möjligt för oss att förverkliga dessa drömmar och möta de utmaningar hela Europa och världen står inför. Det handlar om att främja demokrati, öppenhet och tolerans, om att stärka individuella fri- och rättigheter, om att EU ska bli en global ledare att räkna med, om att vi ska ha ett grönare och mer hållbart Europa och om att vår del av världen ska bli mer företagsam och välmående. På alla dessa punkter spelar det europeiska samarbetet en mycket viktig roll.

Centerpartiet anser att det behövs ett smalare men vassare EU, för att parafrasera en gammal valkampanjslogan. Med det menas att unionen ska prioritera och kraftsamla för att kunna möta de stora gränsöverskridande frågor som miljön, utrikespolitiken, handeln och brottsbekämpningen är.

EU-samarbetet har åstadkommit fantastiska resultat, som tidigare talare har varit inne på. Under sin drygt 50-åriga existens har EU, och dessförinnan EG, spelat en stor roll för utvecklingen inom unionen, men framför allt kanske utanför dess gränser. De ursprungliga 6 medlemsstaterna är nu 27 till antalet, och fler länder knackar på dörren. EU:s så kallade soft power är fortfarande stark i länder i vår närhet. Den inre marknaden har nämnts och förtjänar att nämnas igen, med fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital, till gagn för både konsumenter och företag. Denna fria rörlighet, med fri in- och utvandring, må skrämra riksdagens ytterkantspartier men har visat sig vara en exempelös succé när det gäller att skapa rörlighet över gränser som tidigare korsades av soldater.

Förslaget till beslut i dag handlar om att bygga ett starkare och mer robust Europa. Sverige ska spela sin roll; därför ska vi vara med. Centerpartiets ställning har hela tiden varit ja till finanspakten och nej till euron. Det är glädjande att detta också i korthet kommer att bli riksdagens beslut.

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet från finansutskottet.

Det kan vara bra att ibland påminnas om vad vi pratar om. Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom den ekonomiska och monetära unionen är vad vi nu diskuterar. Jag ska citera ett par meningar på s. 1 i betänkandet:

”Syftet med fördraget är att stärka de offentliga finanserna och samordningen av den ekonomiska politiken i euroområdet. Fördragets regler blir bindande för Sverige endast om Sverige i framtiden inför euron som valuta eller förklarar sig bundet av reglerna.”

Jag tycker att det är viktigt att vi är tydliga med vad det är för beslut vi fattar här i riksdagen. Debatten hittills har visat att det finns en ganska stor och stark majoritet för en linje som är att vi ska tillhöra EU, att vi ska vara med och bygga ett stabilt Europa och att vi vill se en stabilitet inom eurozonen. Självklart ska vi från Sverige bidra så gott vi kan till att få till stånd detta.

Bo Bernhardsson pratade om EU i olika takt. Jag håller med om det. Det är lätt att det blir något negativt över det hela, men det kan faktiskt vara något positivt med ett EU i olika takt. I och med detta vaknar muskern i en till liv. Jag fick en flashback om hur det var med skolkörer när man växte upp. Alla skulle trängas in i skolkören, alla skulle vara med, från den värsta busen i skolan till den som kanske var blygast i skolan. Vi vet hur det går till. Vissa är duktiga på att sjunga, vissa tar i så att de blir alldeles högröda i ansiktet. En del andra står stumma. Till och med händer det att en del svimmar.

Det är en bra bild av hur Europa fungerar. Alla är där med sina förutsättningar och försöker bygga en kör ihop. Ibland låter det riktigt bra, men det kan bli problem mellan varven. Så fungerar EU, och det är det som är poängen. Det finns en massa olika länder. Vi är olika, men vi är med tillsammans i syfte att diskutera med varandra och försöka bygga ett Europa som aldrig mer ska hamna i en situation där vi får ett krig eller något annat av det slaget i den här sfären. Det är klart att det inte är alldeles enkelt, men folk från olika länder sitter tillsammans och talar med varandra. Och nu befinner vi oss i en situation där vi måste lösa de ekonomiska problemen ordentligt.

Ända sedan krisen i början av 90-talet har Sverige haft strikta regler för statsbudgeten med överskottsmål och utgiftstak som bärande inslag. Det har tjänat Sverige väl. Liknande regelverk för euroländer är en förutsättning för att man ska kunna stabilisera ekonomin på kort och medellång sikt och få den att börja växa igen på längre sikt.

Att Sverige redan har budgetregler som är striktare än dem i fördraget och det faktum att vi står utanför EMU:s tredje steg innebär förstås att det inte finns anledning för Sverige att binda sig till fördraget i dagsläget. Om vi någon gång skulle binda oss till fördraget måste ytterligare ställningstaganden från riksdagen till.

Vid eurons introduktion fanns det regler, även om de kanske inte var alldeles tydliga, men de föll direkt beroende på att Tyskland och Frankrike bröt mot dem och blockerade alla typer av sanktioner. Nya regler måste alltså följas, inte minst av de här rika länderna. Och därför finns även detta med sanktioner med som en tydlig del i detta. Därför är det

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

också bra att sanktionerna nu endast kan stoppas om en kvalificerad majoritet i rådet röstar för det.

Sverige har ett starkt intresse av att euroområdet fungerar bra. Det har vi hört många säga. Det är avgörande för vår exportmarknad och därmed för vår tillväxt. Fördraget kan bidra till att förebygga kriser och leder till mer hållbara offentliga finanser. Det är bra inte bara för euroländerna utan självfallet också för Sverige.

Låt mig också vara tydlig med vad Kristdemokraterna anser om att en euroanslutning för Sverige. För vår del ligger det inte inom synhåll för närvarande. Det har vi också sagt tidigare.

Jag tycker att det finns oroande ageranden från tre riksdagspartier. För det första vill de föra in ett svenskt permanent undantag från EMU. De vill få det juridiskt inskrivet i dokumentet trots att ingen skulle komma på tanken att tvinga in Sverige i en euroanslutning utan att vi själva skulle vilja det. De vill ändå bända in detta, och det skapar direkt signaler där man undrar vad Sverige vill och vad Sverige tycker om detta. Vi skapar en onödig oro.

För det andra vill Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet också avslå den här propositionen. Jag undrar vad de här partierna vill. Vill de fjärma sig från våra bröder och systrar i Europa? Är det detta man är ute efter? Jag kan förstå Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, men jag förstår inte hur Miljöpartiet resonerar. Snart får vi väl höra Per Bolund förklara detta.

Risken är stor att man skapar en onödig oro med den här typen av agerande. Vi behöver hålla ihop även i Sverige för att få ett stabilare och bättre Europa. Nu provas egentligen samarbetet på allvar, nu provas tilliten på allvar och nu provas också solidariteten mellan Europas länder på allvar. Jag är lite bekymrad. Jag är glad att vi har en stark majoritet i riksdagen för detta, men jag är framför allt bekymrad över var vi har Miljöpartiet i detta. Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet går det inte att göra så mycket åt. Det har jag förstått. Men varför agerar Miljöpartiet på det här sättet? Varför ser man inte vikten av att vi skapar en stabilitet inom eurozonen och får ordning och reda på finanserna ute i Europa?

Anf. 108 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr talman! Det är med stor bedrövelse jag tvingas konstatera att riksdagen i dag återigen har att fatta ett riktigt stort och kvävande beslut med det enda syftet att flytta central och avgörande makt från Sverige till EU. Jag vet inte hur många gånger jag kommer att behöva upprepa detta, men jag lovar att varje gång den här riksdagen tvingar mig kommer jag att utan undantag ställa mig eller någon annan i mitt ställe precis här för att i bokstavlig mening stå upp för demokratin. Och tvingar mig gör riksdagen varje gång den avser att fatta beslut som flyttar makten från det svenska folket till EU. För mig finns inget ädlare, finare eller mer högaaktningsfullt än en demokrati där all makt utgår från folket.

För min del innebär det att det är folket, och inte dess så kallade företrädare i riksdagen, som avgör var makten ska utövas och av vilka. Jag förkastar därför riksdagens tidigare beslut att ratificera det så kallade Lissabonfördraget.

Det enda mandat riksdagen fick i den svenska folkomröstningen om EU 1994 var att Sverige skulle ansluta sig till Maastrichtfördraget med

tillhörande svenska undantagsregler. Ändå valde alltså riksdagen, på eget bevåg, att ansluta Sverige till det efterföljande så kallade Lissabonfördraget som på nästan alla politiska områden flyttade makt från Sverige. Jag anser att det är en av svensk, politisk historias absolut värsta politiska bedrägerier. Det hade därför varit lätt att tro att det skulle sluta där. Men i stället kan man endast konstatera att maktöverföringen bara har fått fortsätta.

Förvisso låtsas man från vänster till höger i denna kammare vara kritiska mot EU, åtminstone utåt sett. Här i kammaren erkänner till exempel Kristdemokraterna att de inte alls är kritiska mot EU, men det var ju inte riktigt så det lät när Göran Hägglund förklarade KD:s syn på EU för det svenska folket.

I Vänsterpartiet försöker de också vara lite EU-kritiska ibland, men när det verkligen gäller ratificerar de gärna fler för demokratin dräpande förslag mot att de i fördragen får in en liten ynka skrivning om vad de kallar ett socialt protokoll.

Socialdemokraterna försöker även de ibland kritisera EU. De har ju i det här fallet, ironiskt nog, ställt sig temporärt skeptiska till EMU, inte för att de är emot ett svenskt eurointräde utan på grund av att de är rädda att förlora partisympatier. Men varje gång det bränner till röstar naturligtvis även Socialdemokraterna med regeringen i så gott som alla avgörande frågor.

Per Bolunds Miljöpartiet vill även de ibland framstå som lite kritiska till maktöverföringen, men när ärendena kommer upp i EU-nämnden bifaller likafullt även hans partikolleger gärna alla förberedelser till stora maktöverföringar på centrala politiska områden.

Och det är just där skon i allmänhet klämmer. De svenska politiska företrädarna, från Vänsterpartiet till Moderaterna, saknar alla helhetssynen på EU:s maktöverföringsambition. Därför låter man sig förblindas av varje enskilt förslag. Horisontblicken är totalt frånvarande. Den svenska riksdagen har därför bland annat fattat centrala beslut som låter EU diktera avgörande ekonomisk-politiska frågor såsom man gjorde när det gäller det så kallade sexpaketet.

Man har även valt att ge bort viktiga delar av den politiska makten över banksystemet för att i stället låta utländska makter diktera styrmedlen för kapitaltäckningsreglerna.

Och det är inte bara centrala delar av den ekonomiska politiken riksdagen frivilligt ger bort självbestämmandet över. Det så kallade Europa 2020-avtalet lägger sig dessutom, som grädden på moset, som en frätande, våt filt över stora delar av hela den svenska politiska agendan. Faktum är att Europa 2020 för närvarande styr i stort sett hela EU:s arbete med att ta kontroll över de få kvarvarande områden där EU ännu inte har makten att köra över Sverige. Svensk utbildningspolitik, svenska pensioner, svensk sjukvård, svensk arbetsmarknadspolitik eller svenskt försörjningsstöd är bara några av de områden som EU kommer att diktera över.

Lägger man samman det här med den finanspolitiska pakt som riksdagen i dag avser att rösta för är Sverige i full färd med att bereda för ett nytt politiskt fördrag på EU-nivå där de djupaste och mest centrala delarna av politiken är tänkta att överföras till EU.

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Jag är förstås väl medveten om att majoriteten i riksdagens finansutskott hävdar att det här mellanstatliga avtalet inte leder till några rättsliga förpliktelser för Sverige, men jag är också väl medveten om att Sverige de facto redan är medlem av EMU men med undantag.

Det enda som egentligen krävs för att EU ska kunna tvångsansluta Sverige till den finanspolitiska pakten, vilket utskottet insiktsfullt självt faktiskt konstaterar, är att riksdagen med ett enkelt majoritetsbeslut låter knyta den svenska kronan till euron och sedan väntar i två år. Att just det också är ett högst prioriterat politiskt mål råder det inga som helst tvivel om. Både Socialdemokraterna och regeringen är ju i grunden positiva till en svensk anslutning till EMU, trots att de alla, tack och lov på distans, bevitnat vad EMU-medlemskapet inneburit såväl för statsfinanserna som för demokratin i de nuvarande EMU-medlemsstaterna.

Finansmarknadsminister Peter Norman uttryckte i EU-nämnden den 18 januari i år att regeringen inte avser att gå med i en grupp som de verkligen tycker är fel. Regeringen valde alltså att avstå från att ansluta sig till pakten om en finansiell transaktionsskatt med samma anslutningsvillkor som i den här finanspakten.

När det däremot handlar om att ansluta sig till just finanspakten går man alltså med. Det man därmed ställer sig bakom är att frånga EU:s nuvarande verktyg för att skapa politisk samordning, den så kallade öppna samordningsmetoden. Den bygger på frivillighet till en ekonomisk styrning som tillsammans med europluspakten, sexpacken, tvåpacken och den europeiska planeringsterminen tvingar medlemsländerna i EMU att direkt lyda EU:s vilja på så gott som samtliga politiska områden.

Det nya EMU, som blir följden av det här beslutet, medför alltså inget annat än en finanspolitik på federal nivå, som heller inte ger oss något tillbaka. Om man tar bort alla de regler som vi tills vidare kommer att undantas ifrån finns ju ingen pakt längre kvar. Kvar finns då endast en meningslös diskussionsklubb, där Sverige inte ens har rösträtt, för något det svenska folket redan röstat nej till att tillhöra. I stället för att rösta för ett meningslöst beslut om att delta i en pakt full med regler som vi tillfälligt ska undantas ifrån borde vi lyfta blicken och se vad det är för något vi diskuterar. Här kan vi se att det ekonomiska haveri EMU skapat nu i hög takt omvandlar EU från ett samarbetsprojekt till en överstatlig och allt mäktigare federation.

Den absurda devisen ”Du vill aldrig att en seriös kris ska gå förlorad”, som Rahm Emanuel, när han 2009 var Vita husets mest inflytelserika medarbetare, troligen uppfann, ges i den här kontexten verklig mening. Man måste konstatera att medlemsländerna i EU före bildandet av EMU antingen var riktigt naiva eller så var de väldigt medvetna om vad EMU-projektet skulle innebära för många av de deltagande ländernas ekonomier. Som av en ren tillfällighet konstaterar nämligen även EU i rapporten KOM(2012) 777 på s. 9 att den kris som EMU förorsakat öppnat upp för beslut som tidigare var helt otänkbara.

Sett till teorin om optimala valutaområden kunde vem som helst redan innan EMU bildades konstatera att risken för ett ekonomiskt haveri, som vi nu sett i Europa, var högst påtaglig. Den slutsatsen drog för övrigt även den oerhört välrenommerade ekonomen Hans Tietmeyer, som fram till 1999 var den tyska centralbankens chef, alltså innan EMU bildades.

Följaktligen kan vi endast förstå dagens beslut som ett i raden av stora maktöverförande räddningspaket för EMU där demokratin betalar priset.

Som sann vän av demokrati, samarbete och Europa kan jag inte annat än bedrövas över att riksdagen ämnar delta i en sådan aktion. Därför, herr talman, yrkar jag i likhet med min partikollega Sven-Olof Sällström bifall till Sverigedemokraternas reservationer 2 och 4.

Anf. 109 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Det är en mycket märklig känsla att lyssna på Johnny Skalin. Man undrar om han tagit del av diskussionen i kammaren, om han tagit del av Europa, det som finns därute som han talar om, om han sett problemen på riktigt. Allt är meningslöst, säger Johnny Skalin. Det vi gör är meningslöst. Han beskriver det som ett haveri. Det finns problem, så mycket är säkert, men han beskriver det som ett haveri och säger att allt är meningslöst.

Därför måste jag fråga: Vad är din lösning, Johnny Skalin, på de problem som finns – massarbetslösheten, de sociala spänningarna, ojämlikheten, de skriande orättvisorna som faktiskt finns i Europa? Är det att vi backar in i nationalstaten, stänger dörrarna och sitter där och beundrar oss själva? Är det din lösning, eller vad har du för lösning?

Johnny Skalin säger att vi andra låtsas vara kritiska. Vet Johnny Skalin vad ordet kritisk betyder? Jag ska berätta det. Det betyder att man prövar, inte att man är negativ utan att man prövar, att man väger för och emot och vill vara konstruktiv. Det är att vara kritisk. Men Johnny Skalin och Sverigedemokraterna är genuint negativa. Det är något helt annat. De vill inte. De tittar på haveriet och säger: Fy, så hemskt det som händer där ute. Vi backar in och stänger dörrarna.

Vad vill ni göra åt problemen mer än att gnälla? Vad är det för makt vi flyttar över genom det här beslutet? Vilken makt flyttar vi över till den europeiska nivån i och med detta beslut?

Anf. 110 JOHNNY SKALIN (SD) replik:

Herr talman! Det var ganska många frågor och jag ber därför om ursäkt ifall jag inte hinner besvara dem alla.

Visst har jag deltagit i diskussionen. Jag har suttit här och lyssnat ända från början. Jag kanske bara råkar ha ett helt annat perspektiv på det här ärendet än de flesta andra i denna kammare. Det står jag för.

Jag menar inte att allting är meningslöst. Jag menar att det finns stor mening med allting. Den meningen bygger på demokrati. Den bygger på människor. Makten ska utgå från folket. Det är det som är min största invändning mot förslaget. Sedan har jag ingenting emot att vi löser de ekonomiska problemen ute i Europa, men inte på demokratins bekostnad. Det var huvudpoängen i mitt anförande.

Jag är inte beredd att lösa Europas problem på bekostnad av den svenska demokratin. Det är däremot övriga partier i denna kammare, flertalet av dem i alla fall. Socialdemokraterna är det definitivt. De vill ingå i en diskussionsklubb. Varför vill man ingå i den diskussionsklubben? Jo, för att man vill vara med och påverka. Vad vill man då påverka? Jo, man vill påverka en union som bygger på någonting helt annat än demokrati.

Prot. 2012/13:73

6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

Min lösning är att helt enkelt inte gå med i den här pakten. Varför ska vi gå med i en pakt som gäller något som svenska folket redan sagt nej till? Jo, för att diskutera! Om vi utlyste en ny folkomröstning skulle vi, först då, få möjlighet att verkligen påverka – ifall vi inte gått med i pakten redan från början. Nu går vi med och ska delta i en diskussionsklubb där vi inte ens har rösträtt. Om vi någonsin ska kunna påverka pakten är det i så fall den dag svenska folket avgör om vi ska gå med i EMU eller inte.

Jag får återkomma till övriga frågor i nästa replik.

Anf. 111 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Vad är det för makt vi flyttar över genom det beslut vi ska fatta? Jag försäkrar Johnny Skalin att vi inte vill göra någonting på bekostnad av svensk demokrati. Däremot finns det områden där vi som enskilt land inte har möjlighet att själva gå fram. Det gäller finansmarknaden, klimatfrågor, miljöfrågor, internationell brottslighet och så vidare – gränsöverskridande problematik över huvud taget. Jag är beredd att påstå att om vi inte hade haft det europeiska samarbetet skulle vi ha varit tvingade att uppfinna det. Det finns områden där det behövs.

Det handlar inte om att avskaffa demokratin. Det handlar om att bygga en demokrati som gör att vi också kan ta itu med gränsöverskridande problem. Sedan gäller det att göra avvägningar så att vi inte lämnar ifrån oss makt som vi inte behöver lämna ifrån oss. Det är det som kallas närhetsprincipen eller subsidiaritetsprövningen.

Jag försäkrar att vi inte vill göra någonting på bekostnad av demokratin. I stället vill vi stärka demokratin. Det är inte lätt, och det är framför allt inte lätt i den situation som Europa nu befinner sig, där missnöje och elände breder ut sig. Men det är avsikten.

Vad är det för beslut vi i dag flyttar till den europeiska nivån?

Anf. 112 JOHNNY SKALIN (SD) replik:

Herr talman! I dag fattar vi beslutet att i morgon flytta avgörande makt på centrala politiska områden inom den ekonomiska politiken.

Som jag nämnde i mitt anförande säger Socialdemokraterna att de är för att gå med i EMU. Det är någonting som Bo Bernhardsson säger här indirekt. Det är någonting som man har sagt från det socialdemokratiska partiet i en rad debatter under de här åren under mandatperioden.

Man är i grunden positiv till EMU, men man vill inte gå med just nu. Just nu finns det en opinion som säger att människor inte vill gå med för tillfället. Det finns en väldigt stark opinion för den saken.

Bo Bernhardsson säger att han inte vill göra någonting på bekostnad av svensk demokrati. Men det är precis vad Socialdemokraterna gör nästan varje vecka i EU-nämnden.

Hela tiden fattar man beslut i EU-nämnden om att flytta makt över från Sverige till Europa. Det är exakt det man gör hela tiden. Det är också vad man gör när man säger att man är för EMU.

EMU handlar just om maktöverföring. Det handlar inte i första hand om ett ekonomiskt samarbete. Det handlar numera om en politisk organisation.

Jag nämnde också i mitt anförande att EMU från grunden var tänkt att misslyckas. I varje fall antydde jag att det kunde vara så.

Det säger inte Bo Bernhardsson någonting om. I stället står han här och försöker hävda att han är för demokrati när han egentligen är emot demokrati. Om man är för demokratin låter man svenska folket avgöra var makten ska hålla hus.

Vilken makt vi flyttar är avgörande av vilken dag vi beslutar att gå med i EMU fullt ut. Det är ett beslut som Socialdemokraterna kan fatta här i riksdagen, eller så kan man fatta det via en folkomröstning.

Jag hoppas för Guds skull att det blir en folkomröstning den dagen som Socialdemokraterna känner för att de återigen vill väcka frågan om ett svenskt EMU-medlemskap.

Anf. 113 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! En och annan kanske ställer sig frågande till varför en ledamot från konstitutionsutskottet begär ordet i den här debatten. Det är inte alldeles vanligt att vi gör det.

Anledningen till att jag har gjort det i dag är att jag skulle vilja ge några kommentarer utifrån de bedömningar som jag själv var med och diskuterade när konstitutionsutskottet behandlade det yttrande som sedan gick till finansutskottet.

Jag tycker det finns konstitutionella aspekter som är värda att uppmärksamma. Det är därför jag har begärt ordet. Det kan finnas en poäng i att föra in ytterligare dimensioner och vinklingar i diskussionen.

Jag vill först säga, så att det är klart, att det är ett bra betänkande som finansutskottets majoritet har ställt sig bakom.

Jag vill också klara ut att utgångspunkten och förutsättningen för mitt resonemang och ställningstagande har hela tiden varit just det som slås fast i betänkandet, nämligen att ett godkännande av fördraget inte innebär att Sverige har några rättsliga skyldigheter och därmed skulle vara bundet av fördragets regler. Det har varit helt avgörande för mitt ställningstagande i sak.

Det finns ett särskilt avsnitt i det betänkande som vi nu diskuterar som jag utifrån mina utgångspunkter tycker har varit och är ett nyckelavsnitt. Det är det avsnitt som är benämnt Framtida bindningar till fördragets regler. Det är för mig det avgörande.

Jag vill särskilt uppmärksamma riksdagens ledamöter på den rapport som kom från Europeiska rådets ordförande. Där pekar man på att det finns i varje fall en teoretisk möjlighet att genom ett rådsbeslut införa det nu aktuella fördragets tre artiklar 3, 6 och 8.

När jag tittar på de tre artiklarna är enligt min uppfattning – och jag betonar att det är enligt min uppfattning – i varje fall artikel 3 och 8 snubblande nära att handla om befogenhetsöverföring av delar av finansmakten.

Med det sagt kommer jag över på det som jag menar är lite grann av ett problem om vi inte skulle fatta det beslut som nu föreslås från utskottet. Det skulle kunna innebära att med stöd av det så kallade EUF-fördragets artikel 126.14 skulle man kunna föra in dem genom ett protokoll som heter Förfarande vid alltför stora underskott. Man skulle alltså via ett rådsbeslut kunna föra in de artiklarna i det protokollet, och då skulle Sverige vara bundet av det.

Det krävs visserligen enhälligt beslut i rådet vid ett sådant tillfälle. Men problemet är att riksdagen som helhet inte behöver bli inblandad.

Ett sådant ärende bereds på samma sätt som alla andra rådsbeslut, det vill säga med behandling i fackutskott och EU-nämnden enligt riksdagsordningens regler.

Uttalanden av utskott och EU-nämnden är inte bindande för hela riksdagen. Regeringen kan under ett parlamentariskt ansvar företräda en annan uppfattning vid exempelvis ett rådsmöte.

För mig, kolleger, har det viktiga varit att tillse att det är den av det svenska folket valda riksdagen som fattar de framtida besluten med stöd av det beslut som riksdagen kommer att fatta om den så kallade finanspakten.

Problemet har varit att vi skulle kunna hamna i en situation med någon form av självspelande piano där beslut fattas där den parlamentariska församlingen inte är inblandad. Jag menar att det förslag till beslut som finns i dag sätter stopp för det.

Det är tillgodosett om en bred majoritet i riksdagen antar det tillkännagivande som föreslås av FiU. Då har vi tillsett att det är framtida riksdagar som kommer att fatta besluten.

Herr talman! Jag drar framför allt två slutsatser av detta. Med detta resonemang i botten är det för det första bra och nödvändigt att riksdagen fattar detta beslut. Jag hade skrivit att riksdagen skulle fatta beslutet i dag, men det får jag ändra. Vi kommer inte att fatta beslutet i dag.

När riksdagen fattar beslutet vill jag skicka med till er som är emot: Det skulle vara en otrolig styrka om vi skulle kunna fatta beslutet enhälligt och kunna ställa oss bakom tillkännagivandet. Det är då vi garanterar just det vi är ute efter. Nu kommer det ändå att vara en bred majoritet. Men det skulle vara önskvärt med ett enhälligt beslut.

Vad som fastslås är att Sverige, om det blir aktuellt, inte ställer sig bakom ett förslag i EU:s ministerråd om införande av artiklarna jag nämnde tidigare – 3, 6 och 8 – utan ett uttryckligt medgivande från riksdagen.

Vad blir det för slutsats av det? Enligt min mening blir slutsatsen att alla beslut helt eller delvis – det skulle kunna vara så att man ska anta samtliga artiklar eller delar av dem – kommer att fattas och måste fattas av riksdagen.

Vi har här förut talat om demokrati. För mig är det demokrati om en majoritet i den svenska riksdagen fattar ett beslut. Om det sedan råkar vara ett beslut som jag inte gillar är det inte odemokratiskt bara för att jag ogillar det. Blanda inte ihop att man är emot med att det därför skulle vara odemokratiskt! Det blir i så fall lite problematiskt när vi ska diskutera demokrati.

För det andra vill jag ha ett medskick inför framtiden. Vi skriver lite om det i vårt yttrande till finansutskottet. Vi behöver titta på om nuvarande regler i riksdagsordningen för information, samråd och överläggningar inför beslut i EU är tillräckliga.

Dagens beslut innebär att framtida beslut i anledning av det beslut vi fattar i dag ska fattas av kommande riksdagar – kanske av denna men mycket sannolikt av andra riksdagar som kommer efter oss. Detta har vi liksom sytt in och klarat ut.

Men det vi har upptäckt här tycker jag skulle leda till frågan: Kan det bli andra situationer som vi i dag inte riktigt har överblick över? Därför tycker jag att vi borde ställa oss en fråga: Säkerställer nuvarande regler

att det är riksdagen som är den slutliga beslutsfattaren i andra situationer som liknar den som jag nu har tagit upp och pekar på?

Jag är tveksam till det, mina kolleger. Därför tycker jag att vi borde titta på det. Om vi tänker efter ser vi att grunderna i de regler vi har i riksdagsordningen i dag i princip har funnits sedan vi gick med i EU. Det har hänt en del under de åren. Det nu aktuella fördraget pekar bland annat på det. Därför tycker jag att det vore angeläget att vi tittade på riksdagsordningens regler utifrån dessa aspekter och såg på behovet av en modernisering av riksdagsordningens regler.

Med detta, herr talman, ber jag om överseende med överskridandet av talartiden med 2 minuter och 57 sekunder och yrkar bifall till finansutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 114 LENA SOMMESTAD (S):

Herr talman! Också jag kommer från konstitutionsutskottet. Jag vill säga att beslutet om Sveriges anslutning till fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom den ekonomiska och monetära unionen reser viktiga frågor, inte bara när det gäller finanspolitiken utan också när det gäller fördragets konstitutionella aspekter.

Min kollega i konstitutionsutskottet Billy Gustafsson har nu redan lyft fram några centrala frågor som bör uppmärksammas med anledning av dagens beslut. Han har också erinrat om att det kan finnas skäl att se över vår egen beslutsordning här i riksdagen.

Jag vill i detta inlägg kort återknyta till Billy Gustafssons inlägg och till de konstitutionella förutsättningarna för fördraget. Jag vill också ta tillfället i akt att kort kommentera något om Sveriges anslutning till fördraget i ett historiskt perspektiv.

Sverige kommer med dagens beslut inte att bindas av fördragets bestämmelser. Det är alldeles utmärkt att enighet råder om detta i Sveriges riksdag. Men lika viktigt är det att Sverige i framtiden inte ska kunna bindas av fördragets bestämmelser utan att frågan återkommer till riksdagen. Riksdagsprövningen är av stor vikt eftersom den ytterst handlar om fördragets förenlighet med grundlagarna.

En aspekt som konstitutionsutskottet har noterat i sitt yttrande gäller i vad mån en framtida anslutning till fördraget skulle begränsa riksdagens finansmakt. Det handlar alltså om viktiga frågor.

Billy Gustafsson lyfte i sitt inlägg fram det faktum att det finns en möjlighet att införa vissa av reglerna i fördraget genom ett särskilt lagstiftningsförfarande – ett enhälligt beslut i ministerrådet. Det är utmärkt att finansutskottet mot bakgrund av denna möjlighet har tillkännagett för regeringen att en framtida bindning till fördragets regler ska underställas en ny prövning av riksdagen. Men som Billy Gustafsson har påpekat finns det skäl att se över beslutsordningen i dessa fall så att detta kan bli ännu tydligare.

Jag vill understryka betydelsen av detta inlägg. Det är viktigt att beslutsordningen för denna typ av ärenden klargörs, dels mot bakgrund av det beslut som vi kommer att fatta i morgon om detta fördrag om samordning, styrning och stabilitet, dels i ljuset av de ytterligare förslag om fördjupad integration inom EU som är att vänta och som vi ser framför oss redan nu. Till exempel är ett meddelande från kommissionen på väg som handlar om en plan för en djupgående verklig ekonomisk och mone-

tär union, som det heter. Det är en visionär plan från kommissionens sida. Som den svenska regeringen har noterat handlar den om en långtgående plan för att omvandla eurozonen till mer av en federativ statsbildning. Det finns alltså stora skäl för riksdagen att vara uppmärksam – detta om de konstitutionella aspekterna.

Låt mig till sist säga att euroländerna har fattat beslut om och varit aktiva för att forma en finanspakt för att, som man själv ser det, gynna sina egna länders utveckling och hela Europas ekonomiska utveckling. Likväl finns det skäl att en dag som denna påminna om att många bedömare ser skäl att ifrågasätta om den inriktning på den monetära och ekonomiska politik som euroländerna väljer verkligen är den som bäst gagnar Europas ekonomiska välbefinnande. Grunden för en sådan här mer kritisk bedömning bottnar helt enkelt i historisk erfarenhet. I ett längre historiskt perspektiv vet vi att monetära system av den typ som euron representerar rymmer stora risker, inte minst i tider av minskande efterfrågan.

Som Bo Bernhardsson konstaterade i sitt inlägg tidigare finns det problematiska konstruktionsfel i eurosystelet. Därmed finns det också problem i de förslag till lösningar som man föreslår.

Om vi ser tillbaka i historien kan vi se att det finns paralleller till det som händer i Europa i dag. Den mest kända parallellen är mellankrigstidens försök att vidmakthålla den tidens monetära system, som hette guldmyntfoten. På den tiden var det så att utan en möjlighet till anpassning via växelkursen var det intern devalvering och ekonomisk åtstramning som var den enda väg som stod öppen för många länder som hade övervärderade valutor. Den gången såg vi ekonomisk stagnation och växande sociala spänningar och dessutom hotades till slut, i dag, inte bara sysselsättning och välfärd utan också stödet för demokratin.

Vi kan också se att olika monetära system avlöser varandra från 1930-talet och framåt. Vi kan se hur förändringar i den reala ekonomin och i politiken gång på gång driver fram ett nytänkande i den monetära politiken om hur man bör organisera de monetära systemen.

Jag vill sluta med att säga att respekt för euroländernas försök att med stärkt styrning lösa valutaunionens problem också måste innebära att vi ser att vi inte kan utesluta – och att vi bör ha – en öppen och konstruktiv diskussion om alternativa vägval. Det är inte säkert att Europa är på rätt väg, och jag tror personligen inte att det är rätt väg. Jag menar att Sverige har alla förutsättningar, också nu som deltagare vid eurotoppmöten i framtiden, att på ett konstruktivt sätt bidra till en sådan här diskussion.

Med utgångspunkt från detta yrkar jag bifall till finansutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 115 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag hade planerat att komma in först i debatten. Nu fick jag i stället chansen att lyssna in alla anföranden som har hållits. Då gör man en del reflexioner och kan också ge kommentarer, så på sätt och vis kanske det var en positiv utgång.

Miljöpartiet anser inte att Sverige ska ställa sig bakom finanspakten. Vi anser också att Sverige ska begära och försöka få ett permanent undantag från den europeiska monetära unionen, vilket vi inte har i dag. Därför börjar jag med att yrka bifall till våra reservationer nr 1 och nr 4.

Det har visat sig med all önskvärd tydlighet att införandet av den europeiska monetära unionen och euron inte var något lyckat projekt. Det var ganska tydligt redan från början att samarbetet medförde stora risker. Att införliva så olika länder med så olika ekonomier och ekonomiska förutsättningar som Grekland och Tyskland, till exempel, i samma valuta och med liknande räntenivåer skulle skapa precis de bubblor och de ekonomiska krascher som vi nu har sett i den Europakris som vi är mitt inne i.

Detta är en fråga som i allra högsta grad var uppe i samband med euroomröstningen för tio år sedan här i Sverige. Det var också någonting som påpekades bland flera namnkunniga ekonomer, bland dem flera Nobelpristagare, att Europa inte är något lämpligt valutaområde och att riskerna med projektet var mycket stora. Det är värt att komma ihåg när samma partier som då var för att Sverige skulle ansluta sig till euron nu också vill att vi ska ansluta oss till finanspakten.

Finanspakten är ett försök att laga ett redan från början trasigt system. Det starkaste skälet som har förts fram här i debatten för att Sverige skulle ställa sig bakom den är att vi inte berörs av villkoren. Det är ganska märkligt som argument, det vill säga att det viktigaste skälet till att vi ska vara med är att vi inte berörs. Det är inte på särskilt många områden som man skulle argumentera på det sättet. Anser man att det inte är ett särskilt bra ramverk, regelverk, och att det är viktigt att Sverige inte berörs finns det inte heller särskilt starka anledningar för oss att ansluta oss till finanspakten.

Ett annat skäl som har förts fram är att det skulle öka marknadens förtroende för de europeiska ekonomierna och därmed hjälpa Europas länder att komma ur krisen. Det vore ju fint om det skulle fungera. Men mycket pekar på att Frankrike redan i år inte kommer att uppfylla kraven i pakten och att man inte heller kommer att få de böter som i princip följer av finanspakten. Det vi ser nu är att vi får en repris på stabilitetspakten, det vill säga att de stora länderna ändå inte följer regelverken. Därmed faller idén om att det här skulle ge en ökad trovärdighet till de europeiska ekonomierna.

Ett annat argument som har förts fram här är att vi får åka på ett toppmöte per år och diskutera med euroländerna. Det tycker jag är ett väldigt svagt argument för att Sverige ska ansluta sig. Det är inte någonting som kommer att göra att Sverige får särskilt mycket större möjligheter att påverka. De stora besluten fattas ju ändå av euroländerna som är med i eurosamarbetet, och priset för att vara med i den klubben är väldigt högt, vilket har visat sig.

Mot finanspakten har det kommit ganska starka skäl. Ett skäl som Konjunkturinstitutet lyfte fram i sitt remissvar är att regelverket, som är ganska fyrkantigt och inte särskilt flexibelt, gör att man inte kan motverka konjunktursvängningar i ekonomierna, det vill säga att man inte kan göra investeringar och satsningar när ekonomin vänder nedåt. Därför tycker jag att det svenska regelverket är väldigt mycket bättre utformat och har mycket bättre principer.

Då inställer sig frågan: Varför ska vi ställa oss bakom ett system som i princip alla partier här inne tycker är sämre, det vill säga det som regleras i finanspakten? Varför står vi inte upp för det svenska systemet och säger att det egentligen är ett bättre system?

Det finns också ett demokratiproblem med att vi nu medverkar till en ökad överstatlighet inom Europa, vilket alla de opinionsmätningar och de folkomröstningar som har genomförts i Europa visar att det inte finns någon folklig förankring för. Det tycker jag också väcker mycket tveksamhet för förslagen.

Anf. 116 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Per Bolund säger att vi har märkliga argument för att vi vill ansluta oss till pakten samtidigt som vi inte ansluter oss till det riktiga regelverket, pakten. Jag försökte förklara tidigare hur vi har resonerat.

För oss är det uteslutet att vi ska ansluta oss till den hårda kärnan i det här, det vill säga själva regelverket, så länge som vi har en egen valuta och inte ansluter oss till euron.

Per Bolund sade att det är märkligt att vi inte vill påverkas av villkoren. Nej, det vill vi inte, för vi har en egen valuta, och då fattar vi beslutet här i riksdagen om vårt finanspolitiska ramverk. Men att vi inte påverkas av villkoren i finanspakten innebär ju inte att vi inte påverkas av det man gör i eurozonen eller inom ramen för finanspakten.

Vi har försökt hantera detta dilemma, för det är klart att det är ett dilemma, genom att säga: Okej, vi vill ändå, om det är möjligt, vara med och få inflytande, till och med om det är ett rätt litet inflytande. Det vet vi inte än, men jag inser att det kanske inte blir så många sammanträden som vi får vara med på. Vi vill vara med och påverka här så långt möjligt och naturligtvis också i andra sammanhang. Jag tror att det är en klok hållning.

Detta är inte det enda dilemma av den här sorten som vi kommer att ha att hantera framöver när Europa nu fortsätter i lite olika takt, utan det kommer att bli fler. Då tycker jag att det är en bra hållning att vi inte ska ta på oss några uppgifter eller lämna ifrån oss makt om vi inte behöver det, absolut inte, för vi har en egen valuta. Men vi ska ha den hållningen att vi så långt möjligt vill vara med och diskutera, ge våra synpunkter och försöka påverka hur Europa utvecklas, för vi påverkas av det man gör.

Anf. 117 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Ja, att vi påverkas av vad som händer i Europa kan både jag och Bo Bernhardsson ställa oss bakom. Självklart är det så.

Sedan är den stora frågeställningen om Sverige kommer att beröras av regelverken. Där lägger Bo Bernhardsson väldigt stor vikt vid att Sverige inte kommer att påverkas av och tvingas följa regelverken. Jag återkommer i mitt nästa anförande till att det finns skäl att vara orolig för om det stämmer eller inte. Det finns åtminstone en tydlig risk för att Sverige i framtiden kan beröras av regelverken. Därför är det märkligt att ha som det starkaste skälet för att ställa sig bakom att Sverige i dagsläget inte skulle påverkas.

Jag pekade också i mitt anförande på att det här är en tveksam lösning på eurokrisen, på hur man ska ta sig ur den ekonomiska krisen i Europa. Det här leder, enligt till exempel Konjunkturinstitutet, till en risk för en ännu mer åtstramande ekonomisk politik i en tid då det lyfts fler och fler farhågor för att mer åtstramning i den ekonomiska politiken i Europa antagligen inte är en bra väg ut ur eurokrisen. Det finns faktiskt risk för

att den i stället förvärrar den ekonomiska krisen i Europa när det skulle behövas möjligheter att göra stimulanser av ekonomin när man är på väg i negativ riktning ur ekonomisk synvinkel.

Detta ramverk ställer sig nu Socialdemokraterna bakom i och med att de tycker att Sverige ska ställa sig bakom den här pakten. Det är olyckligt att Socialdemokraterna gör analysen att bara för att vi ska kunna vara med på ett toppmöte per år och, som Bo Bernhardsson sade i sitt anförande, vara med vid det fototillfälle som det innebär och att det är väldigt viktigt, ska vi införa ett system som alla partier här inne verkar vara överens om inte är särskilt väl utformat och inte så bra. Framför allt är det så dåligt att det är väldigt viktigt för alla partier att Sverige inte omfattas av villkoren i det.

För mig är det ett väldigt märkligt resonemang. Det vore mer rimligt att försöka utforma ett ramverk och ett regelverk som är väldigt mycket bättre och som gör att man får flexibilitet, till exempel av samma modell som det finanspolitiska ramverk som vi har i Sverige.

Anf. 118 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Nu kommer jag att upprepa mig igen. Vad jag sade i mitt anförande var att Europas stora problem i dag, det som skapar arbetslösheten och de sociala motsättningarna och riskerar att skapa politiska ställningstaganden som är väldigt obehagliga, är åtstramningspolitiken, högerpolitiken som bedrivs. Men den är inte given med anledning av de finanspolitiska regelverken. Det är fullt möjligt att driva en aktiv politik för att ta in skatter som i dag inte kommer in. De är dubbelt så stora som de samlade budgetunderskotten i Europa.

Det är fullt möjligt att ha helt andra tidsperspektiv när det gäller när man ska ha ordning på sina statsfinanser. Det är fullt möjligt att bedriva mycket mer investeringspolitik och utbildningspolitik och att göra insatser för att skapa jobb, i stället för att bara göra ensidiga åtstramningar. Det är fullt möjligt inom ramen för ett finanspolitiskt ramverk som det här. Sedan är det inte perfekt i alla delar.

Problemet är den politik som bedrivs, vill jag bestämt hävda, och inte att man måste ha ordning på sina statsfinanser.

Jag vill fråga Per Bolund: Finns det någon väg för Grekland, Spanien, Portugal, Italien eller för Frankrike, som nu dras in, som inte innebär att man har en plan för hur man ska ta sig tillbaka till en kontroll över sin budget, sina utgifter och sina inkomster? Finns det en sådan lösning? Det gör det inte, men det finns en annan politik att bedriva för att nå dit i stället för den högerpolitik som i dag bedrivs och som faktiskt är farlig för Europa.

Anf. 119 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Finns det en väg ut ur krisen utan en budgetdisciplin och ett budgetansvar? Nej, jag håller med om att man självklart måste ha det. Men är den här finanspakten vägen ut ur krisen? Nej, det hävdar jag att den inte är. Det är där jag tycker att Socialdemokraterna hamnar fel i den här debatten.

Bo Bernhardsson lägger nu stor vikt i sin replik på att det här ramverket inte skulle förhindra en aktiv finanspolitik och en stimulans av eko-

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Fördraget om
stabilitet, samordning
och styrning inom
Ekonomiska och
monetära unionen*

nomin. Jag vill hävda att Bo Bernhardsson och Socialdemokraterna har fel i den frågan.

Regelverket säger att man inte under något tillfälle får gå med underskott med mer än 0,5 procent av bnp. Det innebär att om man skulle behöva göra stimulanser i en djup lågkonjunktur kan man inte med det här ramverket göra det utan att få bötesstraff av EU och EMU. Det kan inte vara en rimlig princip.

Det svenska ramverket är betydligt bättre, det vill säga att man ska gå med överskott under en hel konjunkturcykel, vilket gör att man har en flexibilitet och kan gå med underskott under en djup lågkonjunktur medan man i stället går med överskott under andra delar av konjunkturcykeln. Det är ett mycket bättre utformat ramverk som skulle kunna passa även för de europeiska länderna.

Jag beklagar att Socialdemokraterna har landat fel. Man kritiserar åtstramningspolitiken men ställer sig nu bakom ett ramverk som slår fast just den åtstramningspolitik som man säger sig kritisera. Det är bekymmersamt att man inte ser det.

Det finns många ekonomer i Sverige och på andra håll som konstaterar att detta finanspolitiska ramverk kommer att göra det svårare att bedriva en aktiv konjunkturpolitik och försöka möta konjunkturcykler. Det borde Socialdemokraterna, om några, vara bekymrade över.

Sverige tog sig ur den svåra ekonomiska krisen på 90-talet genom att vi kunde föra en aktiv konjunkturpolitik och driva ekonomin med underskott under en viss tid för att få i gång ekonomin och få hjulen att snurra igen.

Det regelverk som Socialdemokraterna nu ställer sig bakom förhindrar en sådan politik, och det är bekymmersamt att man inte har lärt sig läxan från 90-talskrisens Sverige.

Anf. 120 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag är angelägen om att ge Per Bolund lite mer tid att utveckla sina synpunkter eftersom hans tid är långt ifrån ute.

Vad i stället? När jag läser Miljöpartiets reservation frågar jag mig: Vad i stället?

För det första vill Miljöpartiet ha ett permanent undantag från euron. Det kan man alltid diskutera.

För det andra skriver Per Bolund: Däremot anser jag att euroländerna själva har huvudansvaret för att skapa ekonomisk stabilitet inom euroområdet.

Det är ju just det som det handlar om. Vi tolererar att de 17 länderna gör som de vill för att lösa problemet. Vi kan tycka att den lösning de föreslår är bra eller dålig, men det handlar om att vi tolererar avtalet. Det är ju det Per Bolund själv skriver.

För det tredje skriver Per Bolund att fördragets regel om budget i balans i princip är positiv. Som Bo Bernhardsson påpekade kan man inte lösa problemen om man inte har en god ekonomisk utveckling i de enskilda länderna. Det handlar dock om tillämpning.

När det gäller den andra punkten och det som är bra för Sverige: Varför säger ni att ni vill avslå detta, och vad föreslår ni i stället? Om ni menar att det är de 17 euroländernas sak att lösa sina problem, vad föreslår ni i stället? Det får man inget besked om i reservationen.

Anf. 121 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Gunnar Andrén försöker medvetet eller omedvetet förvirra debatten och åhörarna. Sverige kan inte genom det beslut vi fattar i riksdagen avgöra om euroländerna ska införa ramverket eller inte. Även om Sverige skulle rösta nej, som Miljöpartiet vill, avgör det inte om ramverket kan införas i Frankrike, Tyskland eller Grekland. Det ligger helt i euroländernas egna händer om de vill göra det eller inte.

Storbritannien har inte ställt sig bakom finanspakten. Det förhindrar inte att euroländerna går vidare och genomför ramverket om de anser att det är lösningen på deras problem.

Jag är dessutom tveksam till att utformningen kan lösa euroländernas problem. Ramverket är för fyrkantigt och ger inte den flexibilitet som behövs för att kunna reglera ekonomin, så gott man nu kan, när ekonomin går uppåt eller nedåt. Det är jag glad för att det svenska ramverket gör.

Det är inte så som Gunnar Andrén försöker göra gällande, nämligen att om Sverige inte ställer sig bakom finanspakten spolierar det euroländernas möjlighet att införa ett ramverk som de tror kan hjälpa dem att komma ur den ekonomiska krisen. Det Sverige nu avgör är om vi ska ställa oss bakom finanspakten.

Även om Gunnar Andrén och andra försöker hävda att vi inte på några villkor skulle kunna omfattas av dessa regelverk ser jag en risk att också Sverige i framtiden skulle kunna komma att omfattas av dessa regelverk. Därför är det en onödig risk att Sverige ska ställa sig bakom finanspakten, trots att vi inte omfattas av regelverken och trots att vårt ställningstagande inte på något sätt avgör om euroländerna kommer att kunna använda sig av detta regelverk eller inte.

Anf. 122 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Vem som förvirrar debatten låter jag nog andra än Per Bolund avgöra.

I sin reservation har Miljöpartiet två motsägande åsikter. Dels vill Miljöpartiet att de 17 euroländerna själva ska bestämma detta, dels vill man att vi ska avslå propositionen, som ju inte innebär något annat än att vi tolererar detta. Jag menar att reservationen innebär i stort sett samma sak, nämligen att man tolererar detta. Hur politiken utformas i sak är en annan sak som vi kan diskutera. Jag tar fasta på just fördragsdelen.

I den andra delen fruktar man olika saker. Men Billy Gustafsson har väl utvecklat detta. Det framgår tydligt att utskottets förslag är att riksdagen beslutar att tillkännage för regeringen att en framtida bindning till avtalets eller fördragets regler ska underställas en ny prövning av riksdagen. Det kan inte missförstås. Det är ett tillkännagivande från denna riksdag att vi inte kan bindas till detta avtal. Hur kan man ifrågasätta den formuleringen? Då är ett tillkännagivande till regeringen från en stor majoritet intet värt. Men det är väldigt tydligt på denna punkt.

Anf. 123 PER BOLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag blir förvånad. Innebär Gunnar Andréns tolkning att Storbritannien, som ställer sig utanför, inte tolererar att euroländerna inför detta finanspolitiska regelverk, finanspakten? Så har det absolut inte tolkats i den allmänna debatten. Det innebär bara att Storbritannien

anser att detta inte är särskilt lämpliga och väl avvägda regler och att Storbritannien vill försäkra sig om att Storbritannien inte under några omständigheter kommer att omfattas av dessa regelverk.

Det är samma ställningstagande som jag anser att Sverige ska göra. Jag anser att Sverige inte ska ställa sig bakom detta för att vi inte under några omständigheter i framtiden ska komma att omfattas av dessa regelverk – just för att jag tycker att de är sämre utformade än vad det svenska finanspolitiska ramverket är och att det inte tillåter den flexibilitet som är nödvändig.

Jag är förvånad över att Gunnar Andrén tolkar det som att Sverige på något sätt skulle blockera möjligheten för euroländerna att införa detta, för det innebär inte det beslut som Sveriges riksdag kommer att fatta i denna fråga.

Anf. 124 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Åter till frågan om Sverige kommer att beröras: Som jag var inne på har det viktigaste argumentet från dem som säger ja till detta varit att Sverige inte kommer att beröras. Vi ser nu att det finns en del risker och att det kanske inte är så kassaskåpssäkert som majoriteten i riksdagen försöker göra gällande.

Till exempel har EU:s ekonomikommissionär Olli Rehn anført att en fördragsändring kommer att krävas inom ett och ett halvt till fem år för att ytterligare fördjupa det ekonomiska samarbetet. Då är risken att det i stället för att vara en finanspakt går över till att bli ett fördrag som Sverige kommer att omfattas av.

Vi är i dag bundna av den tredje portalparagrafen i Lissabonfördraget, som säger att unionen ska upprätta en ekonomisk och monetär union som har euron som valuta. Sverige är medlem i denna union och alltså bundet av att vi ska gå med i euron. Därför anser vi att det är nödvändigt att vi får ett permanent undantag från EMU, precis som Danmark och Storbritannien.

Som vi ser det är det ett sätt att respektera den folkomröstning som var i Sverige då en majoritet av svenska folket sade nej till att vi ska vara med i EMU, vilket vi nu enligt fördraget är bundna till.

Låt mig också lyfta upp det som våra kolleger i konstitutionsutskottet har pekat på, nämligen att Sverige kan bli bundet av finanspaktens regler utan ett riksdagsbeslut. Det är bekymmersamt att man konstaterar att det är på detta sätt och att ett beslut som skulle binda Sverige skulle kunna fattas i rådet.

Jag tycker att det är upprörande att regeringen i propositionen inte nämner detta förhållande och denna risk och diskuterar igenom det, utan att det måste lyftas fram i en riksdagsbehandling.

Vårt ställningstagande står kvar. Vi anser att Sverige inte ska gå med på pakt. Vi ser det som en smygande anslutning till det monetära samarbetet. Även om det är ett litet steg är det ett steg åt det hållet, och vi anser att det inte är att respektera svenska folkets ställningstagande när det gäller EMU.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2012/13:NU7
Statliga företag (skr. 2011/12:140).

Statliga företag

Anf. 125 JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera näringsutskottets betänkande om statliga företag. I betänkandet behandlas regeringens skrivelse med 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande, två motioner som är väckta med anledning av skrivelsen samt 23 motioner om statliga företag från allmänna motionstiden. Det är med andra ord riksdagens möjlighet att granska och utvärdera regeringens ägarpolitik.

Det är en viktig uppgift, om man betänker att staten är Sveriges största företagsägare och är arbetsgivare för 202 000 personer, vilket medför ett stort ansvar. Dessa företag representerar dessutom stora värden, som svenska folket ytterst är ägare till, något som ställer stora krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att säkerställa tillväxt och välfärd i vårt land.

Regeringen har alltså en viktig uppgift i att värna, förvalta och utveckla de gemensamma tillgångar som statliga företag representerar och se till att det sker på ett ansvarsfullt sätt. Mot den bakgrunden är det bekymmersamt att bilden av en aktiv, professionell och ansvarsfull ägarstyrning nu alltmer spricker. Det senaste årets ständiga medieuppgifter om hur vissa av de statliga bolagen brister i att leva upp till de riktlinjer och policybeslut som fattats av både riksdag och regering föranleder frågor om regeringen förmår hantera och styra de statliga företagen.

SBAB, Svensk Exportkredit och Telia Sonera är alla exempel på att styrningskedjan på olika sätt brister och att regeringen underskattar det ansvar som krävs för att sköta det statliga ägandet. Bilden som växer fram är att regeringen ägnar mer tid åt att krishantera än åt att styra våra gemensamt ägda bolag på ett professionellt sätt. Det är en bild som riskerar att allvarligt skada förtroendet för viktiga och samhällsnyttiga verksamheter.

Vi anser att statliga företag alltid bör föregå med gott exempel och agera som föredömen på de marknader där de verkar och att regeringen är ansvarig för att företagen lever upp till de regler och riktlinjer som är fastslagna av både regering och riksdag. Vi anser inte att regeringens skrivelse för 2012 års redogörelse för företag med statligt ägande på ett tillfredställande sätt besvarar frågan om hur man tänker rätta till de brister som finns.

Vi anser därför att riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att värna och utveckla det långsiktiga ägandet av företag med statligt ägande och att värna de gemensamma tillgångar som företag med statligt ägande utgör. Vi vill också att regeringen återkommer till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policybeslut.

Herr talman! Allra tydligast blir regeringens brist på ägarpolitik när man tittar på Vattenfall. Här brister det på längden och på tvären. Det har varit uppseendeväckande att den senaste tiden följa turerna kring den

kritiserade Nuonaffären. Regeringen hukar, duckar och skyller ifrån sig. Historien har gått från att man inte visste någonting till att man gjorde det, i alla fall kanske. Men man beslutade ingenting, i alla fall inte formellt. Allt fokus tycks ligga på att inte ta ansvar. Det är varken klädsamt eller förtroendeingivande.

Regeringen, med statsminister Reinfeldt och finansminister Borg i spetsen, måste lägga korten på bordet och redovisa hur affären gick till, vem som fattade beslut och på vilket underlag. Jag inser att det inte är en angenäm uppgift när det handlar om att tvingas synliggöra att man inte hade koll eller att man faktiskt hade det men ändå godkände en dålig affär. Alternativet är att den frågan fortsätter att överskugga det som borde vara debatten om Vattenfall, nämligen vad vi vill med bolaget, dess utveckling och inriktning.

Vi anser att Vattenfall ska vara en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem. Enligt vår uppfattning bör Vattenfall öka investeringarna i förnybar energi. Bolaget bör vara ledande i omställningen av energisystemet och pådrivande i energiomställningen på alla marknader där företaget är verksamt.

Regeringen har sänkt ambitionerna för Vattenfall. Riksdagsbeslutet våren 2010 om ett förtydligande av uppdraget för Vattenfall innebär att Vattenfall inte längre ska vara ledande i energiomställningen utan endast "ett av de bolag" som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.

Vi står fast vid bedömningen att det var ett steg i fel riktning och vill förtydliga Vattenfalls uppdrag som det ledande företaget i energiomställningen. Den svenska industrin är beroende av en långsiktig och pålitlig energiförsörjning för att kunna behålla sin konkurrenskraft. Vattenfall – i statlig ägo – utgör en viktig pusselbit för den svenska energi- och industripolitiken.

Ambitionsnivån för Vattenfall borde alltså höjas. Bolaget bör ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring.

En annan viktig fråga som berörs i betänkandet är att se till att andelen kvinnor i ledande befattningar inom företag med statligt ägande ökar. Dessa företag ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet och aktivt sträva efter att ta till vara de kompetenser som både kvinnor och män besitter.

Fördelningen av styrelseposter mellan män och kvinnor i företag med statligt ägande har utvecklats positivt i ett längre perspektiv. I maj 2012 var 46 procent av de stämموvalda styrelseledamöterna i statliga bolag kvinnor. Sedan dess har dock utvecklingen gått åt fel håll. Antalet bolag som har uppnått målsättningen om balans i könsfördelning i styrelsen har minskat från 37 till 34. Vi anser att regeringen bör ta ett tydligare ansvar för en jämnare fördelning av ledamöter i styrelser och med uppdrag i ledande befattningar.

Herr talman! Det kan också finnas skäl att se över det statliga ägandet av bolag. Det ekonomiska läget är dock osäkert, och det är nu en illa vald tidpunkt att sälja bolag. Vi säger av den anledningen nej till att sälja de bolag som i regeringens budgetproposition föreslås säljas.

Hittills gjorda försäljningar har inte heller varit särskilt lyckade utan har gjorts av ideologiska skäl. Tydliga exempel på mindre lyckade för-

säljningar är Apoteket och Bilprovningen. Verksamheten i offentlig regi fungerade bra i båda företagen och hade högt förtroende hos allmänheten.

Facit när det gäller apoteken har blivit att tillgången till läkemedel har blivit avsevärt sämre efter försäljningen, även på ställen där nya apotek har etablerats. Bilägarnas intresse att besöka konkurrenter har varit minimalt, varpå regeringen nu måste tvinga bilägarna till det genom att sälja stationer med lån från just Bilprovningen.

Hela hanteringen är märklig. Vi förordar en utvärdering av utförsäljningens effekter och av huruvida de mål som angetts för försäljningen har infriats innan man tar ytterligare steg för försäljning eller avknoppning.

Till sist kort om Sveaskog: Vi anser att riksdagen bör uppmana regeringen att säkerställa att riksdagens syfte med beslutet att ge Sveaskog i uppdrag att dela ut högst 100 000 hektar produktiv skogsmark som ersättningsmark uppfylls.

I stället för att köpa mark som ska skyddas som reservat skulle staten betala med denna ersättningsmark, som ursprungligen hade ägts av Sveaskog. Tanken var att systemet med ersättningsmark skulle skynda på processen att uppnå miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Ingen mark har dock hittills bytts, varför man nu måste öka takten i arbetet.

Ett statligt bolag som Sveaskog ska heller inte enligt vår mening driva upp priserna på jaktarrenden så att boende i området inte har råd att fortsätta jaga. Sveaskog bör i stället värna dem som tar ansvar för långsiktighet och god viltvård och ge förutsättningar för de människor som bor och verkar i glesbygden.

Vi socialdemokrater står givetvis bakom samtliga reservationer som vi har fogat till betänkandet, men för att vinna tid vill jag avsluta med att yrka bifall endast till reservationerna 1 och 3.

Anf. 126 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! Vi lever i en värld där mänsklighetens utmaningar ständigt förändras. Människors nyfikenhet, engagemang och uppfinningsrikedom har genom historien löst många problem och hjälpt människor att bemästra sjukdomar, förbättra vår levnadsstandard och till och med ta oss till månen.

Samma nyfikenhet och engagemang behövs än i dag för att lösa andra, nya utmaningar. Trots mänsklighetens samlade kunnande och den materiella utvecklingen går närmare en miljard människor hungriga varje dag. Många lever i länder där mänskliga rättigheter kränks. Människor tvingas fly från krig och förtryck.

Även i vårt eget land har vi utmaningar. Från att ha varit ett land där människor fått alltmer jämlika förutsättningar att leva ökar de ekonomiska klyftorna, arbetslösheten är rekordhög och tillgängligheten till utbildning, samhällelig infrastruktur och service fördelas ojämnt.

Den materiella utvecklingen har gett oss mycket gott men har också skapat problem. De klimatförändringar som vår generation möter och som vi skyndsamt måste begränsa är en effekt av mänsklig aktivitet. Den genomsnittliga svensken bidrar fortfarande till mer utsläpp av växthusgas per person än vad som är långsiktigt hållbart.

Prot. 2012/13:73
6 mars

Statliga företag

Den biologiska mångfalden utarmas, och arter som aldrig kommer att kunna komma tillbaka utrotas varje dag. Även i Sverige hotas flera hundra arter av utrotning.

Även om vi Sverige har kommit långt och längre än en del andra länder i att möta dessa utmaningar behöver mer göras, och det brådskar. Många av jordens planetära gränser tänjs och riskerar att brista.

Herr talman! Nu kan man undra vad detta har med näringsutskottets betänkande om statliga företag att göra. Jag kommer in på det nu.

Staten är med sina drygt 50 hel- och delägda bolag Sveriges största bolagsägare. Hur dessa förvaltas har förstas stor påverkan på samhällsutvecklingen, människors vardag och den omgivande miljön. Sveriges agerande och ansvarstagande påverkar givetvis även andra länders engagemang och ansvarstagande.

Regeringen har fått riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens ägande i dessa bolag så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga. Jag hoppas att det i dag blir tydligt hur vi olika partier som representerar de yttersta ägarna av de statliga bolagen – det svenska folket – ser på det statliga ägandets roll och vad vi menar med långsiktig värdeutveckling.

I kölvattnet av det statligt delägda Telia Soneras kritiserade affärer i forna Sovjetstater fick jag en fråga av en journalist om man kan ställa högre krav på statligt ägda bolag än på privat ägda.

För mig är det självklart så. Bolagen representerar stora värden, och de ägs ytterst av svenska folket. Det blir därför självklart att vi aktivt ska använda det statliga ägandet för en positiv samhällsutveckling – att uppnå samhälleliga mål och bidra till att lösa de nationella och, där vi kan, de globala utmaningarna.

Ett meningsfullt statligt ägande kräver engagemang och mål utöver ekonomisk avkastning. Företagen ska vara föredömen i ansvarstagande och ges i uppdrag att vara ledande när det gäller hållbar utveckling. Det innebär att man tar samhällspolitiska hänsyn, tänker långsiktigt och inte agerar bara utifrån bolagets eget bästa.

De samhällspolitiska målen ska agera kompass för bolagens verksamhet. Affärer är inte bra för samhället bara för att man tjänar pengar på dem.

Jag ska ge några exempel på hur statligt ägande kan användas för att möta de utmaningar som jag inledningsvis berörde.

Låt mig börja med det statliga SJ. SJ:s verksamhet har stor betydelse för människors möjlighet att få jobb och tillgänglighet till utbildning, kultur och samhällelig service. Man behöver kunna förflytta sig. Likaså behöver näringslivet en väl fungerande infrastruktur för att få tillgång till den kompetens som de behöver, för att få tillgång till sina kunder och för att kunna utvecklas.

Många har genom åren blivit frustrerade över inställda och försenade tåg. Orsakerna står delvis att finna i bristfälligt underhåll av järnvägen men också i bristande underhåll och investeringar i tåg. Många reagerar också på att tågstopp försvinner, att stationer stängs och att det blir allt svårare att välja tåget som resealternativ. Det är inte heller alltid det billigaste alternativet.

För mig är det självklart att SJ måste ges bättre förutsättningar och ett uppdrag att verka för att öka tågresandet och köra tåg till konkurrenskraf-

tiga priser och komfort med hög punktlighet mellan alla delar av landet och till huvudorterna i Sveriges grannländer.

Förutom att SJ är viktigt för dem behöver resa är SJ också viktigt i arbetet med att minska transportsektorns klimatpåverkan.

Ett annat bolag av stor betydelse just för att begränsa vår klimatpåverkan är det statliga Vattenfall. Vattenfall äger kol- och gaskraftverk utomlands som står för mer utsläpp av koldioxid än hela Sverige sammantaget. Trots detta är Vattenfall på gång med fortsatta investeringar i smutsiga energikällor och ny brytning av brunkol.

Medan alliansregeringen har sänkt kraven på Vattenfall att vara ledande i energiomställningen menar jag att Vattenfall ska ha ett tydligt ägardirektiv att satsa på 100 procent förnybar energi.

Herr talman! Lika viktigt som att titta på bolagens specifika möjligheter att bidra till en hållbar samhällsutveckling är det att ge dem ett generellt ansvar för jämställdhet och för sina anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Flera företag med statligt ägande är också aktörer i länder utanför Sverige. Självklart ska vi ha samma höga förväntningar på bolagens verksamheter i dessa länder som på verksamheter i Sverige.

Staten måste i sin ägarroll se till att bolagens styrelser har kompetens att agera utifrån de riktlinjer riksdag och regering har fastställt. Det statliga ägandet ska inte medverka till att mänskliga rättigheter kränks eller delta i ekonomiska transaktioner där det finns misstanke om korruption eller penningtvätt.

Målen för det statliga ägandet måste självklart följas upp och utvärderas. Det räcker inte att fastställa välskrivna ägarpolicyer och riktlinjer. Den redovisning som har förelagts oss i riksdagen om det statliga ägandet tycker inte heller vi i Miljöpartiet är tillräckligt.

Herr talman! Min talartid närmar sig sitt slut. Mer om Miljöpartiets politik för statligt ägande återfinner man i våra motioner och reservationer. Jag står förstas bakom samtliga våra reservationer i betänkandet men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 1.

Anf. 127 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Det är roligt att vara här och debattera ett betänkande från näringsutskottet för ovanlighetens skull. Jag brukar normalt ägna mig åt migration och socialförsäkringsfrågor, men omväxling förnöjer som bekant.

Gällande detta betänkande – näringsutskottets betänkande 7, *Statliga företag* – vill jag börja med att redogöra för Sverigedemokraternas principiella syn i förhållande till de traditionella höger- och vänsterblocken i svensk politik.

Sverigedemokraterna menar att företagande och handel i grunden är någonting positivt. Företag som skapar stora värden och bidrar till tillväxt i stor utsträckning och har många anställda får gärna vara privatägda. Vi är även positiva till framväxten av nya små och medelstora företag som kan komplettera de större. Enstaka av dem kan förhoppningsvis växa till sig och bli nya stora företag.

Vi menar också att samhället ska ägna sig åt att fastställa lagar och regler, tillhandahålla marknadsplatser, infrastruktur, utbildning med

mera, sådant som är nödvändigt för att nya företag ska kunna bildas och växa.

Däremot menar vi att det finns viktiga samhällsfunktioner som är så pass viktiga och av så stort nationellt intresse att de bör kontrolleras och i vissa fall även ägas och styras av samhället. I vissa fall kan det röra sig om att säkerställa en samhällsservice. I andra fall kan det röra sig om att säkerställa kontrollen över naturtillgångar, produktion av energi, försvarsmateriel och annat som är av nationellt intresse eller som är viktigt ur säkerhetssynpunkt. Ibland kan det röra sig om funktioner som är viktiga ur politisk synvinkel.

Detta menar vi är viktigt eftersom vi inte lever i den bästa av världar. I den bästa av världar behöver man som privatperson inte ha någon hemförsäkring. I den bästa av världar behöver Sverige ingen försvarsmakt. Och i den bästa av världar kan säkert i princip all verksamhet i samhället både ägas och drivas privat.

Men tyvärr lever vi inte i den bästa av världar, utan vi lever i en värld där olika länder med olika samhällssystem och olika inställningar till saker och ting tävlar med varandra i att kontrollera olika tillgångar, ibland i syfte att säkerställa den ekonomiska tillväxten i det egna landet, men ibland i syfte att utöva politiska påtryckningar på sin omvärld. Vi ska inte vara så naiva att vi inbillar oss att Sverige för alltid kommer vara förskonat från sådant.

Om man jämför de gamla traditionella blocken i svensk politik kan man enkelt uttryckt säga att borgerligheten är bättre på att förvalta de statliga bolagen men uppenbart ovilliga att göra det. Man verkar vara mest fokuserad på att sälja ut verksamheterna.

Allianspartierna är förvånansvärt kreativa när det gäller att detaljstyra inför utförsäljningar. Då ser man till att effektivisera verksamheten, att slimma organisationen, att optimera kapitalstrukturen och dela ut lite extra till aktieägarna – i detta fall staten. När det i stället gäller att instruera företagsledningarna om vilken inriktning de ska ha på sin verksamhet kan man dock vara väldigt tafatt och mena att man inte kan lägga sig i någonting.

Jag tror att det är just denna inställning som är anledningen till bland annat de mycket märkliga expansionsförsök Vattenfall har ägnat sig åt den senaste tiden.

Ett annat konkret exempel är SBAB och den verksamhetens utveckling. SBAB var för inte så länge sedan ett positivt tillskott på en tidigare oligopolmarknad men spårade sedan ur och blev det bolåneinstitut som beviljade störst lån i förhållande till bostadens värde. När Finansinspektionen sedan införde ett bolånetak på 85 procent var SBAB först ut med att bevilja så kallade blancolån, det vill säga lån utan säkerhet. Jag menar att SBAB finns till för att förbättra konkurrensen på bolånemarknaden, inte i syfte att driva fram nästa bolånebubbla. Detta borde inte vara så svårt för regeringen att påpeka för SBAB:s styrelse.

Ibland börjar man nästan tro att borgarna *vill* misslyckas med det statliga ägandet, bara för att bevisa för väljarna att staten inte kan ta något ägaransvar och att man därför måste sälja ut så mycket som möjligt så fort som möjligt. Denna inställning från borgerligt håll har också forplantat sig till lokal nivå, där man har sålt ut skolor, förskolor och vårdcentraler till alldeles för låga belopp. På kommunal nivå saknas ofta

kompetens för att värdera en verksamhet korrekt, och det har lett till ett fruktansvärt slöseri på vissa håll – helt enkelt på grund av att utförsäljningarna hastades fram av ideologiska skäl.

Dessa lokala exempel har förvisso inte så mycket med just detta betänkande att göra, men de illustrerar ändå hur fel det kan bli när man drivs av den ideologiska övertygelsen att samhället ska blanda sig i så lite som möjligt – den så kallade Chicagoskolan, tror jag bestämt att det är. I dessa dagar torde det stå klart att Chicagoskolans syn på statlig inblandning i ekonomin säkert fungerar jättebra i teorin men inte så bra i praktiken. Det är lite grann som kommunismen, kan man säga, fast naturligtvis av helt andra skäl.

Apropå kommunism: På den andra sidan, hos de rödgröna, verkar man betrakta det statliga ägandet av företag som ett självändamål. Där ser man statligt ägda företag som ett sätt att hålla en så stor del av arbetskraften som möjligt anställd av staten och ha en så stor del av produktionsmedlen som möjligt lagd i hela folkets händer, som det heter på socialistiska. Man vill använda de statliga företagen för att driva samhället i den riktning man önskar. Befattningar ska helst tillsättas baserat på hur underrepresenterade olika grupper i samhället är på olika positioner i näringslivet, och mindre lönsamma affärsidéer kan fortsätta att drivas för att upprätthålla sysselsättning.

Herr talman! För att åter gå in lite mer på Sverigedemokraternas syn: Jag nämnde naturtillgångar tidigare. Jag menar att vi svenskar ska utvinna och nyttja Sveriges naturtillgångar själva i så stor utsträckning som möjligt. Vi ska inte acceptera att en betydande andel utvinns av utländska företag, att vinsten beskattas i utlandet, att naturtillgångarna huvudsakligen förädlas i utlandet eller att utländska intressen har en orimligt stor kontroll över svenska naturtillgångar.

Vi ska inte nöja oss med de arbetstillfällen utländska företag kan generera inom till exempel gruvindustrin. Om vi gör det – om vi bara nöjer oss med arbetstillfällena – låter vi oss nämligen utnyttjas, och då har Sverige blivit en koloni. Det vore förvisso en koloni med kollektivavtal, men fortfarande en koloni. I stället ska värdet av de naturtillgångar som utvinns i Sverige fördelas över världen enligt principen: Sverige – 100 procent, resten av världen – 0 procent.

Vad vi i Sverige behöver, herr talman, är en nationell plan för det statliga företagandet, där syftet är ett säkerställande av viktiga samhällsfunktioner – inte bara i den bästa av världar. Denna plan bör innehålla en målsättning om garanterad energiförsörjning, ett svenskt nyttjande av svenska naturtillgångar, svensk produktion av ett brett utbud av försvarsmateriel och ett svenskt ägande av infrastruktur, samt även annat som kan bedömas vara av nationellt intresse. Innan en sådan plan finns menar jag att fortsatta utförsäljningar bör stoppas.

Med anledning av detta ber jag att få yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation.

Anf. 128 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 3, som jag också kommer att behandla i mitt anförande. Jag står givetvis bakom övriga reservationer.

Vänsterpartiet har inte motionerat på denna skrivelse om statliga företag – det har vi gjort tidigare om åren – men det finns ändå anledning att rent principiellt tala om Vänsterpartiets syn.

Vår utgångspunkt när det gäller det statliga ägandet är att viktig infrastruktur och naturtillgångar ska vara ett ansvar för hela samhället. Det innebär att vi har sagt nej till regeringens privatiseringsplaner för de gemensamt ägda bolagen. Vi menar att staten har en viktig uppgift i att på ett ansvarsfullt sätt förvalta och utveckla de gemensamma tillgångar statliga företag representerar, och det ska ske genom långsiktig och hållbar tillväxt som tar hänsyn till affärsmässighet, social hänsyn och ekologiska aspekter.

Herr talman! Vi talar om de statliga företagen och våra gemensamma tillgångar, och de utgör ett värde av knappt 600 miljarder kronor. Det är det värde våra gemensamma tillgångar har. Det är runt hundra tusen anställda över hela Sverige, och de spelar en viktig regionalpolitisk roll där de finns och verkar – LKAB i Norrbotten, Sveaskog runt om i Sverige.

De senaste tio åren har utdelningen från de statliga bolagen varit ungefär 250 miljarder. Då talar vi om den direkta utdelningen till statskassan. Om vi tittar på den borgerliga regeringsperioden ser vi att det har pendlat från 20 miljarder och upp till 38 miljarder något enstaka år. Det är alltså väldigt stora pengar de statliga bolagen genererar till statskassan och vår gemensamma välfärd – äldreomsorg, skola och sjukvård.

Därför är det viktigt hur regeringen förvaltar och styr våra gemensamma tillgångar. Här finns anledning att vara kritisk mot det sätt regeringen har styrt våra bolag på. I stället för att förvalta och utveckla våra gemensamma tillgångar har regeringen haft som princip att staten inte ska äga och driva företag som finns på en konkurrensutsatt marknad. Det har varit en grundläggande princip som har upprepats här i kammaren år efter år. Dessutom har man sagt att det ska vara värdeskapande. Det är huvudsyftet: långsiktigt värdeskapande.

Till det har man lagt några sociala aspekter och några miljöaspekter. År 2007 beslutade regeringen att samtliga statliga bolag skulle rapportera in hållbarhetskriterier enligt en princip som heter Global Reporting Initiative. Det bygger på ekonomiska aspekter, miljömässiga aspekter och arbetsförhållanden. Det är grunden, och tanken är att man ska jobba utifrån detta.

För att förtydliga detta ytterligare har regeringen sagt att samtliga statliga bolag ska jobba utifrån Global Compact, alltså FN:s tio kriterier som just bekräftar och befäster hållbarhetsaspekten när det gäller arbetsmiljö, arbetsförhållanden, miljömässighet och affärsmässighet. Man ska alltså kombinera affärsmässighet med hållbar ekologisk och social utveckling.

Hur har då regeringen skött detta uppdrag? År 2008 sade Maud Olofsson i en kommentar till årets verksamhetsberättelse: De statliga företagen är ett föredöme när det gäller hållbarhetsarbete.

Hösten 2008 köper Vattenfall Enea, det polska kraftföretaget, för 4,6 miljarder. Syftet var, förutom att tjäna pengar givetvis, att man skulle ta hand om koldioxiden, lagra den och på det sättet uppnå det miljömässiga. Inte ett gram har man lyckats lagra. Dessutom har man lyckats med konststycket att halvera värdet av det köpta bolaget. Man har inte ens

kunnat kombinera affärsmässigheten med hållbarhetskriteriet. Det är ett fullständigt misslyckande.

För att riktigt bekräfta det hela köper Vattenfall Nuon 2009, påhejad av den dåvarande näringsministern, en lysande affär. I ett huj är Vattenfall den största miljöboven bland energibolagen i Europa. Affärsmässighet – ja, vi vet att det inte fanns ett uns av affärsmässighet i det.

Är det bevis på att vi, staten, inte ska äga bolag? Nej, tvärtom, det här visar bara på en inkompetens hos regeringen att på allvar se till att styra de statliga bolagen. Därför behövs det ett betydligt mer aktivt ställningstagande från regeringens sida.

Jag vill ta upp en annan aspekt. När man väl har fått ett bemyndigande från riksdagen att sälja ut har man inte ens lyckats göra det på ett affärsmässigt bra sätt. Då tänker jag på försäljningen av Svensk Bilprovning förra året. Vad gör man? Den i princip enda intressenten – det fanns någon mer, men det var ytterst få – lyckades man sälja till, ett bolag som är stationerat på Cypern, ett skatteparadis med 10 procents bolagsskatt och ingen reavinstbeskattning vad jag vet.

Det känns inte riktigt bra, om jag ska vara ärlig. Dessutom, för att bekräfta affärsmässigheten i det hela, lånar Svensk Bilprovning ut pengar till köparen för att de ska klara av förvärvet. Jag känner väldigt stor misstro till regeringens sätt att hantera våra gemensamma tillgångar. Det behövs en rejäl skärpning.

Jag har debatterat den här frågan tidigare med Peter Norman. Det har varit en bra debatt. Jag uppskattar hans uppriktighet, det ska jag villigt erkänna. Jag vet att det jobbas för fullt i Regeringskansliet för att försöka rätta till det hela, men det räcker inte med att säga saker och ting i högtidliga tal eller i policyer. Man måste leva upp till det. Det är handling i verkligheten som avgör om man har gjort rätt eller fel, ingenting annat.

Anf. 129 MATS ODELL (KD):

Herr talman! Vi debatterar nu näringsutskottets betänkande nr 7 som handlar om statliga bolag, eller rättare sagt bolag med ett statligt ägande, för alla är inte helägda av staten. Man kan knappast debattera detta utan att konstatera att synen på statligt företagsägande är starkt förknippad med politiska ideologier, för att inte säga doktriner. Det är ett ganska väl etablerat faktum. Det vi ser runt om i världen är att demokrati och marknadshushållning som bygger på privat företagande är det som skapar välbästand och tränger undan fattigdom och svält runt om i världen.

Det finns andra ideologier. Jag ska inte nämna några speciella, men de har prövats och i praktiken förpassats till historiens skräpkammare. Det intressanta är dock, herr talman, att många av slutsatserna i de här ideologierna lever kvar med en nästan magisk överlevnadsförmåga. Man får gå tillbaka till den fornnordiska gudasagan för att hitta något motsvarande. Jag tänker på Särimer, som varje kväll slaktades men uppstod lika frisk och kry nästa morgon. Väldigt mycket av debatten om statligt företagande har starka paralleller till det.

Sanningen är att statligt företagsägande inte är någon framgångssaga som förtjänar att vara någon som helst ledstjärna för att skapa jobb och välfärd i Sverige. Jag tycker att inläggen från oppositionen på det temat talar för att det är så. Oberoende av vilka politiska färger det är blir det något helt annat när man förvaltar skattebetalarnas anonyma pengar än

om man förvaltar egna surt förvärvade pengar. Jag tror att det är en grundförutsättning för att få en god förvaltning av näringslivet.

För oss i Allians för Sverige gäller att statens uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa bästa möjliga förutsättningar för en långsiktig tillväxt. När staten däremot samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som ska gälla uppstår problem som man i princip undviker när det är privat ägande i näringslivet.

Vår linje är att staten i princip inte bör äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens. Samtidigt finns det inte skäl att sälja bolag där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en bra utveckling av sysselsättningen. Så dogmatisk får man inte vara, och så dogmatisk är inte alliansregeringen.

Vi anser att ett fortsatt statligt ägande kan vara motiverat om det finns särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som knappast kan hanteras utan ett statligt inflytande. Vi kan, herr talman, inte se något skäl för att de bemyndiganden att sälja eller ändra ägandet som regeringen har ska dras tillbaka, något som föreslås i ett antal motioner från oppositionen.

Regeringen har sedan 2006 arbetat med att gå igenom de statliga bolagen och pröva skälen för ett fortsatt statligt ägande. Jag tycker ärligt talat att det är väldigt svårt se något rationellt skäl för riksdagen att agera i den här frågan annat än av rent ideologiska eller dogmatiska skäl. Att avbryta den verksamheten är svårt att motivera.

För staten som ägare är det viktigt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att man uppnår ett långsiktigt värdeskapande. En förutsättning för detta är självklart att företagandet bedrivs hållbart, definierat, som sker i de ägardirektiv som finns, som ett ansvarsfullt utnyttjande av resurser och hantering av mänskliga rättigheter, av arbetsvillkor, antikorruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Det är vad som ingår i de direktiv som bolagen arbetar under. Samtidigt ska förvaltningen vara effektiv, professionell och transparent. I statens ägarpolicy slås fast att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom området hållbart företagande.

Regeringen ställer sedan 2012 krav på att samtliga styrelser i de statligt ägda bolagen ska fastställa långsiktiga övergripande hållbarhetsmål som är knutna till verksamheten och strategier för att nå målen. Målen ska vara relevanta för affärsverksamheten, de ska vara utmanande, de ska vara få mål, de ska vara övergripande, de ska gå att följa upp dem och de ska vara tydliga och enkla att kommunicera. Mål och måloppfyllelse inom hållbart företagande ska redovisas i årsredovisningarna, som från med 2014 kommer att följas upp kontinuerligt i den löpande bolagsstyrningen.

När det gäller ägarstyrning av statliga bolag har regeringen riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens tillgångar så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs, där det finns sådana, som i fallet Systembolaget.

Styrningen av de statligt ägda bolagen sker i första hand med stöd av statens ägarpolicy. Det krävs en kontinuerlig dialog mellan å ena sidan

Regeringskansliets förvaltningsorganisation och den politiska ledningen och å andra sidan styrelseordföranden och bolaget. Målet för bolagets ekonomi och verksamhet ska följas upp regelbundet och utvärderas. Det sägs i regeringens skrivelse i avsnittet om hållbart företagande i ägarpoliticyn bland annat att regeringen anser att det är mycket viktigt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning.

Det framgår också av skrivelsen att 49 procent av styrelseledamöterna i de statligt ägda bolagen nu utgörs av kvinnor. Det kan jämföras med motsvarande andel i börsbolagen som ligger på 24 procent. Ca 43 procent av de statligt ägda bolagen har vidare en styrelseordförande som är kvinna. Det kan jämföras med börsbolagens 5 procent. Av de verkställande direktörerna i de statliga del- eller helägda bolagen var 29 procent kvinnor vid utgången av 2011 jämfört med 21 procent året innan. Andelen kvinnor i ledningsgrupper i statliga bolag uppgick den 31 december 2011 till 38 procent.

Mot den bakgrunden är det knappast självklart att riksdagen ska komma med ett tillkännagivande till regeringen i den frågan. Här bedrivs ett mycket aktivt jämställdhetsarbete som mycket väl tål att jämföras med tidigare mandatperioders.

Herr talman! Våren 2010 fattade riksdagen beslut om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall. Innebörden av det är att Vattenfall ska generera marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.

Näringsutskottet skrev i sitt betänkande att förtydligandet av uppdraget hade fått en sådan utformning att de oklarheter som tidigare hade kritiserats nu hade undanröjts. Utskottet såg det också som naturligt att den tidigare geografiska avgränsningen som fanns till svensk energiförsörjning helt togs bort.

När det gäller motionerna om Vattenfalls roll inom energipolitiken vill jag betona att för att kunna spela en roll inom energiomställningen måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser. Produktion och distribution av el är, som vi vet, en mycket kapitalintensiv verksamhet, och det kräver stora investeringar. Marknadsmässighet är ett helt centralt begrepp om Vattenfall ska kunna spela en sådan roll i energiomställningen som vi vill se.

Utskottet tyckte också att det var mycket bra att använda EU:s så kallade 2020-mål som referenspunkt för Vattenfall. Därmed kommer det också att bli möjligt att utvärdera om Vattenfall verkligen är ett av de bolag som leder utvecklingen mot minskade utsläpp av klimatgaser och en ökad andel förnybar energi och aktivt verkar för en effektivare energianvändning.

Vi noterar att Vattenfall vid den extra bolagsstämman i november förra året presenterade nya hållbarhetsmål. Enligt dem ska Vattenfall minska sina koldioxidutsläpp med 65 miljoner ton i absoluta utsläpp till 2020, och bolagets tillväxttakt inom förnybar energi ska vara högre än den genomsnittliga tillväxttakten för de marknader som bolaget verkar på i norra Europa. Dessutom ska det sättas kvantitativa mål för energieffektivisering.

Därmed tycker jag att det känns logiskt att avstyrka de två aktuella motionerna i berörda delar. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.

Anf. 130 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Mats Odell som började sitt anförande med att säga att statligt ägande inte är någon framgångssaga. Sedan var han snabbt inne på att tala om hur bra den statliga ägarpolitiken är när det gäller jämställdheten i styrelserna, där man ligger långt före de privata bolagen. Det har man kunnat genomföra genom att det har funnits en aktiv ägarpolitik i den frågan. Nu är det kanske dags att fundera på kvotering till de privata styrelserna för att sätta lite fart på det hela så att också de uppnår de här siffrorna.

Det är klart att det är en ideologisk fråga om man ska äga eller inte äga. För ett par år sedan diskuterade ni ett förslag på att privatisera delar av Vattenfall. Det fanns en majoritet här i riksdagen som sade nej till det, vilket de borgerliga ledamöterna i utskottet reserverade sig mot.

De kriterier som Mats Odell läste upp kommer från FN:s tio kriterier om antikorruption, affärsmässighet, miljömässighet och så vidare. Det är just de kriterierna som regeringen slog fast 2007 som har verkat nu. Det är det jag är kritisk mot. Det är först nu som ni kommer på att ni inte hade tänkt på detta. Det är därför de olika styrelserna inte har brytt sig ett dugg om vad regeringen har gjort, utan de har kört sitt race. Vattenfall har investerat i kolkraft, och Telia har gjort väldigt tveksamma affärer i Uzbekistan.

Anf. 131 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Jag talade om statligt ägande av näringslivet inte är någon framgångssaga, och man kan nog titta på det ur ett globalt perspektiv. Jag tror också att man kan säga att vi har många framgångsrika statliga företag i Sverige.

Men att satsa på statligt företagande är inte en väg framåt för att få fler människor sysselsatta, utan det handlar om att skapa så goda förutsättningar som möjligt för privat företagande. Nio av tio jobb som tillkommer i Sverige tillkommer i små privata företag. Det är mycket viktigt att komma ihåg.

Det finns en annan sida av saken. Som exempel kan vi ta ett mycket vinstgivande företag, Vin & Sprit, som staten sålde 2008. I 2007 års bokslut gav det den högsta utdelningen till staten någonsin i bolagets historia, nämligen 800 miljoner kronor. Priset blev 55 miljarder, men i och med att köpeskillingen betalades i dollar och euro och genom att vi också sålde de så kallade Beamaktierna blev den totala försäljningsintäkten nästan 63 miljarder. När vi minskade statsskulden med de pengarna minskade också räntebetalningarna med 2,4 miljarder. Det kan jämföras med de 800 miljonerna i vinst. Är det säkert att de 600 miljarder som svenska skattebetalare nu har i statliga företag är bäst placerade? Det är där det skär sig ideologiskt mellan oss, Kent Persson.

Anf. 132 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Vi kan titta på en del av de utförsäljningar som ni har gjort. Jag kunde till exempel läsa om apoteken för någon vecka sedan.

Ett av de nya bolagen i Dalarna ansåg inte att det var tillräckligt lönsamt utan lade ned apoteket i Lima. När lönsamheten kommer i första rummet kommer samhällsintressena i andra rummet. Det kan vi se på en rad områden.

Jag tog upp Svensk Bilprovning som ett exempel på utförsäljningen. Anser Mats Odell att det var ett affärsmässigt klokt och riktigt sätt att hantera utförsäljningen av Svensk Bilprovning genom att placera det på Cypern och, för att säkerställa affären, låna ut pengar till bolaget så att de kunde köpa det? Är det på det sättet vi ska öka det privata ägandet? Det finns andra grunder som är betydligt viktigare, till exempel en konkret och bra innovationspolitik som gör att det privata ägandet kan garanteras. Jag tog upp att det har genererat 250 miljarder kronor i utdelning till statskassan under en tioårsperiod.

250 miljarder är en rikedom. Jag har svårt att begripa hur den svenska nationen blir rikare genom att man säljer ut och privatiserar våra gemensamma tillgångar. På vilket sätt blir vi som nation rikare då?

Anf. 133 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Om jag börjar med apoteken vill jag säga att det är utom varje tvivel att tillgängligheten när det gäller att få tag på både receptbelagda och receptfria läkemedel har ökat dramatiskt efter omregleringen av apoteksmarknaden. Det finns fler aktörer. Många nya företag har startat. Sysselsättningen har ökat inom sektorn. Det tar tid när en sådan omreglering skett.

Samma sak gäller bilprovningensmarknaden. Kent Persson kan inte jämföra med den tid när vi hade monopol på bilprovning. Det har upphört. Vi har inte längre det monopolet. Jag tror att den rätta vägen att gå är att hitta en struktur där fler kan engagera sig i bilprovningens verksamheten och där det finns en kvalitetskontroll. Den ackreditering som sker av dem som ska jobba med detta är viktig liksom att vi inte har köer till bilprovningen och att det finns en god geografisk spridning.

När det sedan gäller hur finansieringen vid en av dessa affärer gick till vill jag säga att man alltid kan diskutera finansieringar. Vi kan titta på andra statliga bolag och hur mycket de lånar. Det kan vara spännande att titta på hur exempelvis Vattenfalls förvärv har finansierats. Det är klart att ett bolag måste kunna låna. Vid en försäljning, en transaktion, kan ett ägarlån vara en mycket rationell lösning. Det är svårt att döma ut den finansieringen utan att titta på vad alternativen hade varit.

Beträffande var företagen har sitt domicil hoppas jag att vi ska vara konkurrenskraftiga så att företag som är verksamma i Sverige, även om de har utländska ägare, kan lägga sina verksamheter här. Man lägger ju verksamheter där man slipper dubbelbeskattning, eftersom man bara vill betala skatt en gång – inte först i Sverige och sedan en gång till när man tar hem till exempel en utländsk pensionsfond. Jag hoppas att vi gemensamt kan arbeta för att Sverige ska vara en attraktiv plats för företags huvudkontor.

Anf. 134 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Tack, Mats Odell, för ditt anförande! Jag skulle vilja följa upp två spår.

Det första spåret är att jag uppfattade dig så att Alliansens eller åtminstone Kristdemokraternas hållning är att staten inte ska äga bolag när det finns konkurrens. Du har tidigare i offentliga sammanhang uttalat att du vill minska det statliga ägandet, och då konkret i SBAB, Posten och delar av Vattenfall.

När jag lyssnade på Mats Odell tänkte jag att vi nu har konkurrens inom transportsektorn, på spåret. Det är inte längre enbart SJ som kör på landets järnvägar. Konkurrens har vi även inom telekommunikation. Det är inte längre enbart Telia som hjälper människor att kommunicera med varandra. När det gäller skogsbolagen är Sveaskog inte ensam aktör i att hantera den svenska skogen, och på energibolagssidan är Vattenfall inte ensam aktör. Inte heller Posten är längre ensam om att leverera postförsändelser. På gruvnäringssidan är LKAB inte det enda gruvbolaget i Sverige. Det finns även privata aktörer.

Ska man då utifrån ditt anförande, Mats Odell, dra slutsatsen att rent principiellt är åtminstone Kristdemokraterna, kanske hela Alliansen, inne på att avyttra det statliga ägandet i LKAB, SJ, Telia, Sveaskog, Vattenfall och Posten? Det var det ena spåret.

På 16 sekunder, som jag har kvar av min repliktid, får jag vara väldigt kort och fråga: Menar Mats Odell att en energiomställning går via en ökning av brunkolsbrytning och innehav av kraftvärmeverk där man eldar fossilgas och kol? Är det vägen för Vattenfall att ställa om energisystemet till hundra procent förnybart?

Anf. 135 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Svaret på den första frågan är nej. Man ska inte tolka mitt anförande så som Jonas Eriksson gör. Vi är inte ute för att sälja något annat än det som regeringen begärt bemyndigande för.

När det gäller omställningen och brunkol och gas vill jag säga att ja, Vattenfall har köpt verksamheter som baseras på kol och gas i Tyskland och i en del andra länder; det är alldeles riktigt. Jag var med halva näringsutskottet i Tyskland och studerade hur det fungerar. Man kan säga att det framför allt är två delstater som har den största delen av Vattenfalls verksamhet. De bönfäller oss att inte tvinga Vattenfall att sälja. De säger att Vattenfall är den mest kompetenta operatören, den som är mest angelägen om miljön och som också arbetar på att minimera utsläppen från dessa verksamheter. Vattenfall är även det företag som är mest angeläget om den sociala situationen för de ca 20 000 anställda som man har i Tyskland.

En intressant fråga att ställa till Jonas Eriksson är: Blir det mindre utsläpp om Vattenfall säljer dessa företag? På vilket sätt gagnar det miljön om det kommer någon mindre ansvarsfull ägare som tar över och som kanske inte alls har de ambitioner, vare sig miljömässigt eller socialt, som Vattenfall har?

Jag hoppas att Vattenfall ska kunna göra goda affärer och bidra till de mål som regeringen har ställt upp för Vattenfalls miljöarbete. Mycket talar för att de kommer att klara av det.

Anf. 136 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Svaret är nej, säger Mats Odell, beträffande om man går vidare med utförsäljning av de statliga bolag som jag nämnde. Ändå sade

Mats Odell i inledningen av sitt anförande att synen på det statliga ägandet är ideologiskt förankrad och att bolag inte ska ägas av staten om det finns fungerande konkurrens. Jag får inte den logik som Mats Odell anförde i sin inledning att hänga ihop med slutsatsen i hans svar till mig.

Jag och mina kolleger i Miljöpartiet ser inget värde i att sälja dessa bolag. Vi vill använda dem aktivt för att skapa ett bättre samhälle, och vi tror att vi genom ett statligt ägande kan göra det. Det är grunden till att vi anser att vi ska äga dessa bolag. Mats Odell anför en annan ideologi, att man inte ska äga bolag där det finns konkurrens. Samtidigt säger han emot sig själv när han säger att man inte vill sälja dem.

Jag tolkar Mats Odell så att lösningen på klimatkrisen och energiomställningen är att svenska Vattenfall ska köpa ytterligare kraftverk som eldar med brunkol och fossilgas och ska dessutom starta nya brytningar av brunkol för att minska utsläppen av koldioxid. Man har fem gruvor på gång i Tyskland, som man tidigare inte har brutit.

Det positiva i Mats Odells svar är att han berömmar det statligt ägda svenska Vattenfalls agerande i fråga om socialt ansvarstagande och att Vattenfall i motsats till en del andra energibolag har en högre ambition när det gäller energiomställningen. Det kanske beror på att det är ett statligt ägt företag, herr talman.

Anf. 137 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Det besynnerliga med Jonas Erikssons inlägg blir att han, innan han sagt detta, sade att de ska sälja verksamheterna i Polen. Det går inte riktigt ihop.

Jag uppskattar Jonas Eriksson mycket i många avseenden, men att uttolka andras tal är han inte världsmästare på. Jag är glad att han inte ska vara min tolk i samband med något tal i något annat land. Det var nämligen en mycket tydlig omtolkning av det jag sade. Det jag sade var att det samtidigt inte finns skäl att sälja bolag där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en god utveckling av sysselsättningen och att vi anser att det är motiverat att det finns särskilda samhällsuppdrag.

Jag har svårt att se att vi skulle ha någon ambition att göra något annat än det som vi öppet har redovisat inför väljarna i samband med valen 2006 och 2010. Vi har begärt riksdagens mandat för ett antal bolag. Några andra är inte aktuella.

Det är bara att konstatera, herr talman, att vi har olika syn på detta. En del av spänningen i politiken ligger just i att få debattera frågor. Sedan är det väljarna som avgör på valdagen.

Anf. 138 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Min första fråga till Mats Odell måste bli lite grann på samma spår som de tidigare frågorna.

Du började med att slå fast väldigt tydligt att synen på det statliga ägandet är starkt styrt av politiska ideologier. Det är helt rätt. Du fortsatte sedan med att konstatera att KD:s inställning, och vi utgår från att det också är Alliansens inställning, är att staten inte ska äga statliga bolag.

Du gick till och med så långt att du försökte hänvisa till att i någon form av större perspektiv var det egentligen bara diktaturer som gjorde

det, om jag nu trots tidigare meningsutbyte ska ge mig på att försöka tolka vad Mats Odell egentligen menade med detta.

Det blir lite småhumor i någon mening kopplat till om man tror på demokrati och tittar på hur majoritetsförhållandet ser ut både bland väljarkåren i Sverige och i Sveriges riksdag. Det finns inget demokratiskt förankrat politiskt mandat för att bedriva den ägarpolitik eller försäljningspolitik som Kristdemokraterna förespråkar. Det var lite humor i sammanhanget.

Ska vi koka ned det i någonting blir det nästan lite schizofrent när man sedan går vidare i att beskriva hur fantastiskt bra de statliga bolagen ändå fungerar, vilka föredömen de är och hur man tycker att de ska vara. Det gäller inte minst kopplat till den turbulens som har varit under det här året med ett antal brister som jag tror att Mats Odell precis som jag helst hade önskat att vi hade sluppit se.

Jag skulle vilja påstå att i samtliga dessa fall är det inte bristen på direktiv eller policybeslut som har varit bekymret. Det har i första hand varit efterlevnaden av direktiv och policybeslut som har varit bekymret.

Min konkreta fråga till Mats Odell i detta läge blir: Vilket ansvar anser Mats Odell att regeringen har för att se till att de statligt ägda bolagen lever upp till de beslut som är fattade av riksdag och regering?

Anf. 139 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Regeringen har ett stort ansvar för det. Jag tog med mig de papper vi fick i går på näringsutskottets bord. Det är en inbjudan till att vara med på en styrelsedialog om hållbart företagande som regeringen håller med styrelseledamöter och vd:ar i statligt ägda företag när man diskuterar detta. Man har fortlöpande dialog. Detta äger rum den 15 mars. Vi är inbjudna att delta i detta kl. 8.30–12.00.

Det är en regelbunden verksamhet. Samma sak gäller den dialog som hålls hela tiden mellan representanter för Finansdepartementets ägarenhet och styrelseordförandena liksom med vd:ar i dessa bolag. Mitt konkreta svar är att det är oerhört viktigt att regeringen genom sina olika departement som har ägaransvar sköter detta på ett mycket noggrant sätt.

Herr talman! Det är kanske lite pikant i sammanhanget att det var det parti Jennie Nilsson företräder som sålde ut betydande delar av Telia Sonera till svenska folket med skiftande resultat. Om man ska tala om dåliga försäljningar tror jag att det är svårt att komma till oss och tala om det.

Jag håller med om att det under senare tid har gjorts en del köp som man kan diskutera. Men de försäljningar som har gjorts under vår tid vågar jag nog säga har varit hyggliga affärer för skattebetalarna. Det var också försäljningen av Telia Sonera som Socialdemokraterna gjorde.

Det viktiga – och där tror jag att vi är helt överens – är att staten ska behålla ett helt dominerande ägarinflytande i Telia Sonera så länge det gäller den dimensionen som vi har haft uppe här i kammaren flera gånger som handlar om näten. Det är en oerhört viktig sak att ha fortsatt kontroll över.

Anf. 140 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Det talades om dåliga försäljningar. Jag kan gärna skriva under på att Telia Sonera inte var den mest lyckade försäljningen.

Det blir lite roligt i sammanhanget när förespråkarna för att sälja lyckas lyfta upp dåliga exempel som motståndarna har gjort.

När man har frågat svenska folket har man, fast man inte vill erkänna det, fått ganska dåliga betyg på sina egna försäljningar. Apoteket är inte en lyckad försäljning om du frågar svenska folket. Merparten upplever att medicinen har blivit dyrare och tillgängligheten sämre även på de ställen där det har öppnats nya apotek enligt den senaste undersökningen.

När det gäller Svensk Bilprovning lyckas man inte locka till sig nya kunder till de nya systemen eller ens nya entreprenörer. Man tvingas att göra en massa kråksparkar och krumbukter för att få till det.

Vi står här och listar exempel på dåliga försäljningar. Det visar att det finns någon form av humor eller schizofren inställning till detta någonsans.

Det som är intressant i det här sammanhanget är det som jag inte blir riktigt klok på i svaret. Är Mats Odell nöjd med hur regeringen arbetar med ägarstyrning och ägarpolicy?

Vi har en skrivelse som vi behandlar i detta betänkande där man listar hur man tycker att det borde vara. Bolagen ska föregå med gott exempel. De ska arbeta mot hållbarhetsmål, och så vidare. Samtidigt kan vi konstatera att i ett antal bolag så brister det i detta under senaste tiden. De följer inte de regler och riktlinjer som finns.

Är Mats Odell nöjd med den ordning som är? Tycker han att regeringen tar ett tillräckligt ansvar för att se till att efterlevnaden är tillräckligt god?

Skulle det till och med kunna vara så att det faktum att regeringens tydligaste ambition med sin ägarpolicy, åtminstone som är känd utåt, att man vill sälja faktiskt skulle kunna ha haft en påverkan så att flertalet bolag helt plötsligt ett efter ett inte sköter sig och inte lyssnar på regeringen?

Anf. 141 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Jennie Nilsson tar Apoteket och Bilprovningen som exempel på dåliga försäljningar. Det gäller verkligen att hålla reda på detta. Här talar vi om två områden som tidigare har haft ett absolut strikt monopol. Det har funnits en monopolsituation med en statlig ägare i bägge fallen.

Apoteken har haft en god tillgänglighet. Men de har varit öppna mycket mindre än andra butiker. Om du kommit till ett köpcentrum till exempel kan du vara övertygad om att tidigare har de två statliga butikerna, nämligen Systembolaget och Apoteket, varit stängda när allt annat har varit öppet. Det har varit så på lördagar. Det har skett förändringar, men det har varit så historiskt. Det har blivit bättre.

När man säger att Apoteksförsäljningen inte har varit populär, som Jennie Nilsson säger, måste man skilja på omregleringen och delförsäljningen och ägarspridningen av delar av bolaget Apoteket AB. Det är två helt skilda saker. Just den försäljningen tror jag inte att någon människa har uttalat sig om.

Går man ifrån ett monopol och försöker att få flera aktörer och en större tillgänglighet, vilket också har uppnåtts, är det klart att det är en omställningsprocess innan marknaden sätter sig. Det kan ha varit en del för optimistiska aktörer som har gått ut och startat nya verksamheter eller

övertagit verksamheter som inte blir lönsamma när det inte längre är monopol.

Är jag nöjd? Jag tycker att det har varit bra men att det nu håller på att bli ännu bättre. Regeringens arbete med ägarstyrning bådar väldigt gott. Vi har haft Peter Norman i utskottet. Mitt intryck var att utskottets ledamöter var ganska nöjda efter den presentation han gjorde av hur man nu arbetar med ägarstyrningen framåt.

Anf. 142 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! När jag lyssnade på Mats Odells anförande lade jag märke till att han inledningsvis började med att säga att detta med demokrati och marknadshushållning är det bästa. Jag minns inte den exakta formuleringen, men det gällde tillväxt och sådant.

Jag minns tillbaka när Mats Odell var ansvarig minister för de inledande utförsäljningarna efter det att borgerligheten vann makten 2006. Ett av de tidigaste bolagen som bjöds ut till försäljning var OMX. Det var statens 6,6 procentiga innehav av OMX, en inte helt oviktig samhällsfunktion, kan tyckas. Det var ändå ägare av Stockholms fondbörs.

OMX bjöds ut till försäljning. Helt plötsligt såg det ut som att en av två islamistiska diktaturer var på väg att ta över hela verksamheten. Det var Dubai och Qatar som tävlade med varandra om att försöka få det till dess att det lyckligtvis inte blev någon utav dem.

Dessa länder är inte demokratier. De sysslar inte så mycket med marknadshushållning av det slag som jag tror att Mats Odell förespråkar. Det är knappast särskilt bra att de kontrollerar viktiga svenska samhällsfunktioner eller marknadsplatser som ju OMX utgör.

Jag skulle vilja fråga Mats Odell om han anser att det numera finns sådana politiska överväganden innan nästa utförsäljning görs. Har man tänkt analysera vilka politiska konsekvenser det kan få och också analysera vad det är för typ av ägare som kan tänkas ta över nästa verksamhet som säljs ut?

Det behöver inte vara islamistiska diktaturer. Det kan vara ett mer auktoritärt styrt Ryssland, oligarker därifrån eller vad som helst. Kommer sådana överväganden att göras framöver?

Anf. 143 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! OMX är en handelsplats för noterade papper av olika slag. De lever både under ett mycket strikt europeiskt regelverk och under Finansinspektionens tillsyn. Möjligheterna för en ägare, från vilket land det vara må, att styra verksamheten i någon viss riktning är lika med noll, vågar jag säga. Det är mycket strikta regler som gäller. Jag tror att David Lång kan slappna av i denna del – det är varken hudfärg eller något annat som har någon betydelse om man ska äga ett bolag på de finansiella marknaderna. Det styrs av globala regler.

Jag kan rekommendera David Lång att göra ett besök i Dubai, till exempel, och titta på Dubais börs. Där finns en internationell domarkår. Man har tillskapat seriösa och strikta förhållanden så att man har dragit till sig ganska mycket internationell handel. Det anses vara goda civilrättsliga villkor som gäller på denna börs i den frizon som den ligger i. Där finns inga sådana överväganden.

Den dag det är aktuellt att hitta nya ägare till olika företag måste man se att det är kompetenta ägare. Jag noterar till exempel att Volvo Personvagnar ägs av det kinesiska bolaget Geely. Jag kör själv Volvo, och jag är inte ett dugg orolig för detta. Jag tror att det finns anledning för Sverigedemokraterna och David Lång att tänka över denna hållning lite grann. Den är inte relevant.

Anf. 144 DAVID LÅNG (SD) replik:

Herr talman! Först och främst har jag aldrig räknat Volvo som en samhällsfunktion som är viktig ur nationell säkerhetssynvinkel.

När det gäller OMX tror jag säkert att de gör sitt bästa på sin börs i Dubai. Men själva poängen – att det finns diktaturer och andra som definitivt inte ägnar sig åt vare sig demokrati eller marknadshushållning, som Mats Odell tycker att man ska göra, som tar över viktiga verksamheter – tycker jag är ett stort problem. Jag tycker att det var tråkigt att höra detta svar från Mats Odell, för det vittnar trots allt om en viss naivitet.

Jag ska komma in lite grann på något som jag nämnde i mitt anförande gällande regeringens aktivitet och förmåga att peka ut riktning för de olika styrelserna i de olika bolagen. Om man tittar på ett bolag som till exempel SBAB, som jag nämnde, ser man att de har gjort en del märkliga saker. De har också gjort en del bra saker, men en del saker såg lite märkliga ut efter ett tag. SBAB inledde med att låna ut till lägre räntor än andra bolåneinstitut.

Sedan avskaffade man skillnaderna i ränta mellan bostadsrätt och villa. Därpå avskaffade man topplånen, och därefter tillät man utlåning till 95 procent av köpeskillingen, vilket jag tror var mest av alla. Till sist införde man blankolån, det vill säga att man skulle kunna komma runt alla eventuella tak för bolånen.

Varför finns det en sådan oförmåga hos regeringen att agera? Hur långt kan man låta SBAB gå i risken att driva fram en ny bolånekris? Om man också tittar på Vattenfall och det som har hänt där på sistone kan man fråga sig varför regeringen aldrig kan agera och säga åt styrelserna, ge dem direktiv och peka ut riktlinjer. Regeringen kan ju ändå vara så oerhört aktiv när det gäller att förbereda företag för utförsäljning. Då kan man detaljstyra väldigt noggrant, men inte annars. Hur kommer det sig?

Anf. 145 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! När det gäller SBAB har vi haft många debatter i den här kammaren om vilken roll denna bank ska ha. En mycket vanlig synpunkt från oppositionen är att SBAB är en viktig bank. Den ska vara en prispressare och en föregångare och den som konkurrerar. Om man ska vara det måste man ha bättre förutsättningar än andra banker att hålla låga räntor, låga kostnader och så vidare.

Detta blir självreglerande om inte ägaren vill sätta in nya pengar – och nu råkar det vara skattebetalarna som skulle skjuta till nya pengar. Jag vet inte vad David Lång anser. Är det en aktuell politik? Jag vet att David Lång inte har någon möjlighet att svara på detta nu, men fundera på det! Därför måste man anpassa sig efter de villkor som gäller på bankmarknaden givet hur ens egen kapitalstruktur ser ut. Om man inte har ägare som är beredda att skjuta till en massa nya miljarder för att man ska kunna ligga lägre än andra blir det svårt.

Min bedömning är att regeringens ägardirektiv till SBAB och till andra statliga bolag har anpassats efter de regler som är rimliga för de olika branscher som dessa företag arbetar inom. Det gäller i allra högsta grad också SBAB.

Anf. 146 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Staten är en av Sveriges största företagsägare med 58 bolag, varav 43 helägda och 15 där staten är delägare. Tre av bolagen är börsnoterade.

Den statliga företagsportföljen värderades 2011 till över 580 miljarder kronor, och de helägda bolagen hade nästan 100 000 anställda. Ägandet medför därför ett stort och viktigt ansvar. Det är regeringen som förvaltar företagen på riksdagens uppdrag, men företagen ägs gemensamt av hela svenska folket. Det är därför viktigt att staten är en aktiv och professionell ägare.

Vår syn på själva ägandet är pragmatisk, och vi prövar det i varje enskilt fall. Man kan inte säga att det alltid är bra att staten äger företag. Man kan inte heller säga att det alltid är dåligt. Frågan om ägandet måste prövas löpande i varje enskilt fall. Prövningen görs dels utifrån en grundläggande uppfattning om vikten av att staten ska vara en neutral aktör på marknaden, dels utifrån synen på varje enskilt bolag kopplat till eventuella särskilda samhällsuppdrag.

För oss är det självklart att en av statens viktigaste uppgifter är att ange ramar och spelregler för näringslivet, att se till att det finns fungerande lagstiftning och ett rättssystem och att marknaden fungerar. Men det är inte rimligt att staten både sätter spelreglerna och dömer samtidigt som staten är en aktör på marknaden. Om ett bolag verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens och inte har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag menar vi att det är rimligt att företaget säljs, men vi menar också att försäljningen ska ske vid ett tillfälle då det bedöms vara gynnsamt för skattebetalarna.

Herr talman! Vår syn på det statliga ägandet är att det är centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. En förutsättning för detta är att företagandet bedrivs hållbart. Det definierar vi som ett ansvarsfullt utnyttjande av resurser samt avseende hantering av mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald.

Förvaltningen ska vara effektiv, professionell och transparent. I statens ägarpolicy slås fast att statligt ägda bolag ska vara föredömen inom området hållbart företagande. Ägarpolicyen fastställer vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa. År 2012 utökades riktlinjerna med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Sedan tidigare fanns bland annat OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compact, som är ett FN-initiativ som innehåller principer avseende mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och korruption.

Sedan 2007 har staten ett krav på statligt ägda bolag att de årligen ska rapportera sitt hållbarhetsarbete enligt riktlinjerna för Global Reporting Initiative – GRI. År 2011 rapporterade samtliga företag utom två enligt dessa riktlinjer. Det motsvarar 96 procent, vilket är en enorm förbättring

jämfört med de 14 procent som gjorde rapporteringen 2007, när alliansregeringen precis hade tagit över.

I ägarpolicyn anges vidare att statligt ägda bolag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och en strategi och fastställda mål för att hantera hållbart företagande. Regeringen ställer sedan våren 2012 krav på att samtliga styrelser i de statligt ägda bolagen ska fastställa långsiktiga övergripande hållbarhetsmål knutna till verksamheten samt strategier för att nå målen.

Målen ska vara relevanta för affärsverksamheten. De ska vara utmanande, övergripande och uppföljbara samt tydliga och enkla att kommunicera. Mål och måluppföljning inom hållbart företagande ska redovisas i bolagens årsredovisningar, och från och med 2014 kommer de att följas upp kontinuerligt i den löpande bolagsstyrningen.

Herr talman! Jag vill ägna den andra delen av mitt anförande åt att kommentera den debatt som redan har varit uppe här, det vill säga den som gäller det största statliga bolaget, Vattenfall, och köpet av det holländska företaget Nuon som gjordes 2009.

Det har cirkulerat många sifferuppgifter och anklagelser i den allmänna debatten, och inte minst Socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven har på ett synnerligen oseriöst sätt hävt ur sig felaktiga påståenden och bland annat hävdat att staten skulle ha förlorat 97 miljarder. Jag måste säga att det är både förvånande och synnerligen anmärkningsvärt att en person som aspirerar på att leda det här landet handskas så vårdslöst med siffror och sprider falska uppgifter i syfte att försöka plocka politiska poäng. Låt oss därför reda ut vad som egentligen hände.

I februari 2009 köpte Vattenfall Nuon och betalade då 8,5 miljarder euro för bolaget. Det motsvarade vid tidpunkten för förvärvet 89 miljarder svenska kronor, enligt bolagets redovisning, alltså inte 97 miljarder som ofta nämns.

Det är en mycket stor summa pengar, och i dag framstår priset som högt, men köpeskillingen baserades naturligtvis på den information som fanns tillgänglig just när köpet genomfördes. Det var omöjligt att då förutse den kraftiga nedgång i priserna på kol och utsläppsrätter som skett, vilket ju är det som har orsakat värdeminskningen i bolaget.

Samma typ av problem som kanske i dag kan framstå som felbedömningar har flera andra stora energibolag råkat ut för. De förändrade marknadsförutsättningarna berör således inte bara Vattenfall.

Värdet på elproducerande företag är starkt kopplat till elpriset och dess förväntade utveckling. Vid tidpunkten för köpet, alltså 2009, var den förväntade trenden för elpriset att det skulle vara stigande. Sedan dess har utvecklingen gått i motsatt riktning, vilket naturligtvis påverkar värdet på företag i branschen. Vi kan exempelvis konstatera att värdet på några av Vattenfalls konkurrenter i Europa har fallit ordentligt från januari 2009 fram till i dag, Eon med 49 procent, RWE med 54 procent och franska EDF med hela 63 procent.

En kreditanalytiker från Standard & Poors konstaterade också nyligen att alla bolag som investerade i energisektorn under den här tiden har gjort dåliga affärer. Enligt analytikern går det inte att peka ut Nuonaffären som väsentligt sämre än någon annan affär i branschen i det läge som rådde 2009.

Vattenfall har gjort både bra och dåliga affärer under åren. Totalt sett har den internationella expansionen ekonomiskt sett trots allt gett en hel del pengar, även om det också finns dåliga exempel.

Sedan millennieskiftet har Vattenfall lämnat omfattande utdelningar till ägaren. Under femårsperioden 2001–2006 handlade det om 20 miljarder, följande femårsperiod, alltså 2007–2012, dubbelt så mycket, det vill säga 40 miljarder kronor. Därutöver har Vattenfall sedan millennieskiftet betalat bolagsskatt och andra skatter på ca 75 miljarder kronor.

Men det finns som sagt dåliga exempel också. Nuonaffären får i nuläget och med facit i hand betraktas som en sådan, åtminstone på kort sikt. Men, och det är viktigt att komma ihåg, köpet av Nuon ska rimligen inte betraktas som ett försök att göra snabba klipp. Enligt Vattenfall självt handlar det förutom intäktsskapande om att skapa tillträde till en ny marknad med 2,6 miljoner elkunder och 2 miljoner gaskunder. Och det handlar inte minst om att sprida riskerna mellan olika energislag, vilket i grunden och i förlängningen gör bolaget mindre sårbart. När vissa energislag blir olönsamma blir andra lönsamma, vilket talar för att det är klokt med en mix.

På lång sikt kan det mycket väl visa sig att den här affären inte alls varit så dålig som den kanske verkar i dag. Värdet på Nuon har skrivits ned med 15 miljarder, vilket är en kostnad på kort sikt. Om marknadsförutsättningarna ändras kan värdet också förändras och till och med återställas. Om detta vet vi ingenting i dag, men en reell förlust uppkommer egentligen först om bolaget säljs med förlust. Oavsett hur det visar sig bli med den saken är det ändå anmärkningsvärt att höra Socialdemokraternas höga tonläge i den här frågan, för det är ju inte så att det statliga ägandet har varit befriat från problem eller utmaningar under tidigare regeringar.

Jag vill påminna om att Riksrevisionen med flera riktade skarp kritik mot ägarstyrningen och att Björn Rosengren, den dåvarande näringsministern, faktiskt prickades just för bristande styrning av Vattenfall.

När det gäller Vattenfalls expansiva inriktning kan det också vara på sin plats att påminna om att det inte precis var någon ny innovation, ingenting som man hittade på 2009. Den strategin hade då redan ett styvt decennium på nacken.

Att det fanns risker med detta påpekade bland annat Riksrevisionen i sin rapport 2004: "Vattenfalls investeringar i Tyskland innebär en markant förändring av bolagets tidigare verksamhetsinriktning och strategi samt ett i väsentliga delar ändrat ekonomiskt risktagande i förhållande till tidigare."

Det betyder att den avgörande strategiförändringen för Vattenfall, med ett ökat risktagande som följd, gjordes redan före millennieskiftet under den dåvarande S-regeringen.

Även under Göran Perssons regeringar, då Magdalena Andersson var verksam som planeringschef vid Statsrådsberedningen och statssekreterare i Finansdepartementet, har det gjorts investeringar som resulterat i betydande nedskrivningar. Det investerades bland annat i både kärnkraft och transmissionsnät i Tyskland, vilket har genererat nedskrivningar på minst 15 miljarder kronor, det vill säga minst lika mycket som i den affär som Socialdemokraterna nu försöker kritisera så hårt.

Kära socialdemokrater! Ni sjösatte Vattenfalls expansiva strategi. Ni hade ägaransvaret när affärer genomfördes som innebar större risker och som lett till ännu större förluster än i det nu aktuella fallet. Ni tillsatte hälften av ledamöterna i den styrelse som fattade beslut om köpet av Nuon. En av dem var den tidigare ministern Anders Sundström. Ni lade er aldrig tidigare i Vattenfalls köp av exempelvis kärnkraft och kolkraft i Tyskland. Varför skulle någon på allvar tro att ni socialdemokrater just i denna fråga plötsligt 2009 på alla dessa punkter skulle ha agerat tvärtemot hur ni agerat tidigare? Sannolikheten för det är försvinnande liten. Er trovärdighet i den här frågan är därmed, med förlov sagt, inte så särskilt hög.

(Applåder)

I detta anförande instämde Cecilie Tenfjord-Toftby (M).

Anf. 147 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtlér började sitt inlägg om Vattenfall med att säga: Låt oss reda ut vad som hände. Sedan ägnade han lång tid åt att egentligen inte reda ut någonting alls av vad som hände, vilket gör att han tyvärr sällar sig till sina mer ansvariga, ska erkännas i sammanhanget, kolleger i Regeringskansliet som tycks ha fått uppmaningen: Huka, ducka, spring, skyll ifrån dig! Och det är inte klädsamt.

Han försökte också göra en jämförelse av Löfven och Reinfeldt, moderater och socialdemokrater, och hade någon form av avslutning som byggde på ”kära socialdemokrater”. Problemet är bara att Jonas Jacobsson Gjörtlér försökte hantera sitt inlägg som om det vore han som tog replik, som om det vore Socialdemokraterna som regerade, som om det vore Socialdemokraterna som kunde ta ansvar för situationen här och nu.

Sanningen är, kära Jonas Jacobsson Gjörtlér, kära moderater, tyvärr får jag väl säga, att det är ni som regerar. Det är ni som har ansvar för den här historien. Det blir bara pinsamt att stå och påpeka att redan 2004 kritiserade Riksrevisionen Socialdemokraterna för att man inte hade tillräckligt stark ägarstyrning av Vattenfall.

Nu står man här 2013 och hänvisar till något som man visste innan man ens tillträdde regeringsmakten och försöker få det att låta som att med detta sagt har man inget ansvar.

Kritiken av Nuonköpet handlar heller inte främst om att det var en dålig affär, för precis som Jonas Jacobsson Gjörtlér säger är det kanske för tidigt att säga hur det blir i det långa perspektivet. Den springande kritiken i detta handlar om att man hade tjänstemän som talade om att priset för köpet var för högt. Sedan fattade man ändå beslut om en högre summa.

Regeringen försöker med statsministern och finansministern i spetsen säga att man inte kände till något. Man ändrar historien allteftersom det passar. Där ligger kritiken.

Anf. 148 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M) replik:

Herr talman! Jennie Nilsson inleder med att påstå att jag inte redde ut vad som hände i denna affär trots att jag sade att jag skulle göra det. Jag hävdar dock att jag gjorde det. Jag gick igenom rätt så tydligt hur denna

affär gick till, vilka värderingar som gjordes och att det var ett annat marknadsläge då.

Min kritik mot Socialdemokraterna handlade mer om att ni nu har ett högt tonläge och antyder att ni skulle ha gjort en helt annan bedömning trots att verkligheten talar emot det. Under den tid ni hade ansvar agerade ni inte på något annat sätt, och det finns ingen anledning att tro att ni skulle ha gjort det i detta fall.

Ansvar för bolaget i den operativa och löpande delen ligger på styrelsen. Det är styrelsen som fattar beslut om köp. Det är lämpligt att ägaren har en dialog med bolaget, men det fråntar inte styrelsen ansvaret. Ägaren kan bara ge bolaget nya uppgifter genom ägardirektiv som tas på bolagsstämman. Om bolaget vill ha sådana uppgifter får man efterfråga dem på bolagsstämman. Det skedde inte i detta fall.

Sanningen är att affären har gått till precis som det har beskrivits. Det är styrelsen som har fattat beslutet. Det baserades på det marknadsläge som var då. Det var inget som talade för att marknaden skulle utvecklas som den gjorde. Det kunde ingen veta. Det kunde inte ni veta. Därmed finns det ingen anledning att tro att ni skulle ha gjort en annan bedömning.

Därför blir det anmärkningsvärt att ni har detta höga tonläge och försöker påstå att regeringen har gjort något som ni inte skulle ha gjort.

Anf. 149 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Vi hade definitivt gjort två saker annorlunda. Om ett statligt bolag skulle genomföra den största kontantaffären någonsin hade vi förväntat oss, och antagligen krävt, att det förankrades i och godkändes av regeringen.

Det är det första som är märkligt i detta, och Jonas Jacobsson Gjörtler och alla andra i hans parti har fortfarande inte tydliggjort hur det såg ut med det. Jag kan i någon mening förstå varför, för vilket är mest pinsamt: att styrelsen inte hade förtroende för regeringen och därför inte förankrade en affär av denna dignitet eller att regeringen fick information om den? Och jag menar all information, även informationen från Näringsdepartementet som visade att man räknat på affären och konstaterat att priset var för högt. Fanns det underlaget med när man fattade beslut eller när man fick information?

Frågan landar i om man var arrogant och struntade i vad Näringsdepartementets tjänstemän sade och trodde sig veta bättre eller om man var ignorant. Jag vet inte.

Det hade inte hänt med en socialdemokratisk regering. Vi hade fått information, om det nu är det ni påstår att ni inte har fått. Vi hade erkänt att vi hade fått information, och om det i efterhand visade sig vara en dålig affär är jag övertygad om att vi hade tagit ansvar för vad vi visste, vad vi inte visste och vilka beslut som fattades.

Vi hade heller aldrig någonsin kommit undan i medierna, men det beror väl på att både samhället och medierna har olika syn på oss och förväntar sig olika saker av oss. Ibland när det känns lite surt får vi trösta oss med att det i grunden är en god sak. Man förväntar sig mer och bättre av socialdemokrater än av moderater.

Anf. 150 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik:

Herr talman! Jag bortser från de sista lite snyftiga orden från Jennie Nilsson och börjar i stället där hon inledde. Vi hade gjort annorlunda i dag, säger ni. Socialdemokraterna hade agerat på ett annat sätt. Det tror jag inte alls av det enkla skälet att det har gjorts affärer tidigare, vilket jag nämnde i mitt anförande.

När Vattenfall köpte kärnkraftverk, transmissionsledningarna och kol-kraft i Tyskland, fanns det någon dialog då? Affärerna med kärnkraftverk och transmissionsnät, som jag nämnde i anförandet, har genererat minst lika stora förluster som den affär vi diskuterar nu.

Fanns det en sådan dialog, menar Jennie Nilsson? Vi har inte hittat några uppgifter om att det förekom en sådan dialog, och det är i så fall rätt så anmärkningsvärt.

Om Jennie Nilsson menar att det var en riskfylld affär att köpa Nuon trots att marknaden pekade i den riktning den gjorde, vad borde det i så fall inte ha varit att köpa kärnkraftverk i Tyskland när opinionen i Tyskland i decennier har varit kritisk mot kärnkraft?

Vi kan tycka vad vi vill om det, men till skillnad från i Sverige har den tyska opinionen länge varit mycket kritisk till kärnkraft. Att Socialdemokraterna då gick med på ett risktagande att köpa kärnkraftverk i Tyskland framstår för mig som mer allvarligt.

Till sist kan jag inte undgå att ställa en fråga, även om den får bli retorisk. Vad vill Socialdemokraterna egentligen med de statliga bolagen?

Nu talas det mycket om att det är ett risktagande att äga företag. Vi vet det. Det är ett av argumenten för att vi tycker att man ska vara försiktig med statligt ägande. Väljer man ändå att ha statligt ägande ska man vara medveten om riskerna. Att ni nu är kritiska, ska det tolkas som att ni tycker att staten ska sälja dessa bolag så att staten inte tar dessa risker?

Anf. 151 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtler tog inte upp något om synen på det statliga ägandet i sitt anförande. Tidigare hörde vi Mats Odell tala om hur KD ser på det, och jag uppfattade – om jag vågar mig på en tolkning igen – att han också talade för Alliansen. Det skulle dock vara intressant att höra Jonas Jacobsson Gjörtler själv redogöra för Moderaternas syn på det statliga ägandet och om man har samma uppfattning i Alliansen som helhet.

I en debattartikel strax före jul skrev Moderata samlingspartiets gruppledare tillsammans med finansmarknadsministern att Moderaterna i stort sett positionerat sig som motståndare till det gemensamma ägandet och att det emellanåt låtit som att försäljningar i sig själva skulle lösa alla effektivitets- och kvalitetsproblem. Lite senare i artikeln vill man modifiera denna hållning och hävdar att de nya moderaternas slutsats är att ägandet och driftsformerna bör prövas från fall till fall.

Alliansen har tidigare signalerat att man vill öppna för en försäljning av delar av Vattenfall. Vi har också hört Postens ledning i olika sammanhang säga att man arbetar med att göra Posten som bolag säljbart. Är det något Jonas Jacobsson Gjörtler kan bekräfta eller dementera?

Vad vill Alliansen egentligen? Om man hittar ett stöd för det, vill man sälja Vattenfall och Posten? Vill man sälja SJ, LKAB och Sve-

askog? Det vore intressant att höra vad Jonas Jacobsson Gjörtlér har att säga om det.

Anf. 152 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M) replik:

Herr talman! Ägandet och synen på det redogjorde jag för i den första halvan av mitt inlägg. Vi har ett pragmatiskt förhållningssätt till ägandet. Vi tycker att man ska pröva det i varje enskilt fall. Finns det inget särskilt samhällsuppdrag och bolagen finns på välfungerande konkurrensutsatta marknader tycker vi att det finns skäl att sälja bolagen. Vi har dock ingen princip som säger att vi vill sälja alla bolag.

Den position som det refererades till i artikeln ligger långt tillbaka i tiden, för detta har varit Alliansens position under en längre tid. Vi har ett pragmatiskt förhållningssätt till ägandet. På konkurrensutsatta marknader, om det inte finns ett särskilt samhällsuppdrag, tycker vi att företagen kan säljas.

Det kan finnas särskilda skäl för ägande. När det gäller Vattenfall har vi alltid varit tydliga med att vi tycker att staten ska behålla en majoritet i Vattenfall. Det vi ville öppna för när denna fråga debatterades för ett par år sedan var att släppa in ytterligare någon delägare i Vattenfall för att förstärka bolaget på olika sätt, inte minst vad gäller kompetens. Staten skulle dock fortsätta vara majoritetsägare. Det har aldrig varit tal om något annat.

Vid samma tidpunkt diskuterades också Posten. Vi ville ha ett myndigande för att kunna sälja delar av Posten, men det sade riksdagen nej till. Därmed är det inte aktuellt i nuläget.

Anf. 153 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Tack för de svaren, Jonas Jacobsson Gjörtlér!

Min fråga blir väl då: Gör ni fortfarande samma bedömning av behovet av att sälja delar av Vattenfall och delar av Posten men menar att det är de politiska förutsättningarna som hindrar? Står ni fast vid den uppfattningen? Har ni samma bedömning i dag som tidigare och väntar bara på ett tillfälle att finna stöd i riksdagen för en försäljning?

Anf. 154 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande tycker vi att det är viktigt att agera ansvarsfullt som ägare, och så länge staten är ägare gäller det att sköta bolagen på ett professionellt sätt.

Vad gäller Vattenfall har vi alltid tyckt att staten ska vara majoritetsägare. I ett läge när det inte finns något intresse från en majoritet i riksdagen av att släppa in någon ytterligare minoritetsägare har vi bedömt att det inte är aktuellt att jobba vidare med det för tillfället, utan då accepterar vi det. Bolaget har också ändrat strategisk inriktning under den här tiden och har fokuserat på färre marknader än tidigare. Det tror vi är klokt, och det har kanske också minskat det behov som fanns tidigare.

Anf. 155 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Folkpartiet är av den principiella inställningen att staten inte annat än i undantagsfall ska driva företag, och vid detta står vi fast. I en väl fungerande marknadsekonomi stiftar staten lagar, fattar beslut om

skatter och sysslar med myndighetsutövning. Det är bra. Om staten på samma gång är en ledande aktör på marknaden blandas rollerna samman och grundläggande mekanismer om konkurrensneutralitet sätts helt eller delvis ur spel.

Men man ska också vårda det man äger. Det är en gammal sanning som passar bra även på så stora och lite opersonliga saker som de statliga bolagen. Att vårda statliga bolag är att se till att de sköts på bästa sätt med professionella ledningar, tillräckligt med kapitalbaser och kloka ägardirektiv. Det kan också finnas ett samhällsuppdrag, som flera har talat om här tidigare i dag, som bara ett statligt företag kan eller ska sköta eller ett naturligt monopol, men det är som jag sade tidigare undantagsfall.

Såväl Folkpartiet som alliansregeringen arbetar för att försäljning – inte utförsäljning – av statliga bolag kan och ska ske. Det måste dock självfallet göras i rätt konjunkturelläge. Det är också därför flera av de beslutade försäljningarna har skjutits upp.

Alliansregeringen har sålt hela eller delar av Vin & Sprit, Telia Sonera, OMX och Vasakronan. Under perioden 2007–2011 såldes till exempel bolag som inbringade 118 miljarder kronor till statskassan. Det är pengar som kan användas till att hålla den svenska ekonomin i god balans också framöver. Mindre statsskuld innebär ju rent konkret att fler miljarder kan användas till sänkning av skattetrycket, angelägna satsningar och reformer för alla i vårt land.

Herr talman! Det finns flera exempel på statliga företag som sköter sig utmärkt, levererar pengar till statskassan och utför ett arbete som ingen annan än staten kan eller ska göra. Men det finns också gott om exempel på motsatsen: företag som stör den goda konkurrensen på marknaden, företag som genom felaktig eller undermålig ledning förorsakar stora förluster, kräver ägartillskott och mycket annat stöd. Då kostar de oss i stället skattepengar, tid, energi och uppmärksamhet.

Var och en inser att det inte är en bra situation. Det är helt enkelt inte bra för marknadens funktionssätt när en av aktörerna är både domare och en av spelarna. Ett statligt bolag är just denna hybrid, en domarspelare – eller domherre, kanske. Rena pippin, med andra ord! Ett statligt företag är alltså alltid en risk, oavsett om det sedan går bra eller dåligt. Den risken tvingas skattebetalarna bära – inte de politiska partierna. Man ska vårda det man äger. Men ibland är den bästa vården att inte alls äga utan att släppa fri.

Det finns alltså flera goda skäl till försäljning av statliga bolag. Konkurrensen blir sundare, statens roll blir mer renodlad, företagen får bättre utvecklingsmöjligheter och intäkterna från försäljningarna kan användas till att få ned statsskulden och därmed de stora räntor som Sverige tvingas betala för sina lån. Det i sin tur ger möjlighet till reformer och förbättringar som annars inte hade blivit gjorda. Skattepengar ska gå till förbättringar i Sverige, inte till stora räntekostnader.

Herr talman! Det har riktats kritik från bland annat Riksrevisionen mot tidigare regeringars hanterande av de statliga bolagen. Det känner vi väl till. Det är bra att detta nu åtgärdas av alliansregeringen. Tydlighet, öppenhet och transparens måste präglade den statliga förvaltningen.

Som vi hörde tidigare angav regeringen redan för flera år sedan i budgetpropositionen dessa goda principer för de statliga bolagen. Man

ska inte sälja ut om det inte är påkallat och om man inte måste. Man ska sälja ut när det är tid och när man får bra med pengar till skattebetalarna för bolagen. Man ska inte behöva skynda sig. Det är goda principer, herr talman.

När det gäller Vattenfall kan man lugnt konstatera, som flera andra har gjort, att det var under den dåvarande socialdemokratiska regeringen, med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som Vattenfall och därmed Sverige investerade 70 miljarder svenska kronor i den tyska kolindustrin. Samma partier som i dag ylar i högan sky över Vattenfalls kolbrytning var de partier som då såg till att vi i Sverige hamnade där, dessutom prickade av KU och starkt kritiserade av Riksrevisionen för den slappa och formlösa styrningen, beslut som inte gick att härleda och därmed granska och att man helt enkelt struntade i att gå via riksdagen, som man borde ha gjort.

Allt det är nu uppstramat och förtydligat med nya ägarpolicyer och verksamhetsmål. Vattenfall prioriterar nu sex områden i sin verksamhet, med en bra balans mellan de olika delarna. Vi ser ingen anledning att förändra detta mål.

Herr talman! Frågan om köpet av Nuon är ett favoritämne för oppositionen i dessa dagar. Detta företag köptes förvisso under alliansregeringens tid, nämligen år 2009, men det ska ses som en konsekvens av och ett steg i den strategi som jag nämnde tidigare som startades och förverkligades av regeringen Göran Persson. Hälften av den styrelse som fattade beslutet att köpa Nuon var dessutom utsedd av en socialdemokratisk regering, till och med under aktiv medverkan av en före detta socialdemokratisk näringsminister.

De nedskrivningar som har gjorts när det gäller Nuon är dessutom mindre än vad tidigare socialdemokratiska regeringar, med stöd från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har skrivit ned Vattenfalls köp med under tidigare år, som vi hörde här tidigare. Genom att titta i Vattenfalls årsredovisningar ett antal år tillbaka kan man se att Vattenfalls affärer under tidigare S-regeringar har medfört nedskrivningar och förluster på 24,4 miljarder, medan Vattenfalls affärer under alliansregeringen har medfört nedskrivningar med 15,1 miljarder. Matematiken är ganska enkel, herr talman.

Man kanske lite summariskt kan konstatera: Ja, så här kan det helt enkelt bli när företag ska köpas och strategiska satsningar ska göras. De företag som staten har, helt eller delvis, ska alltid skötas med effektivitet och akkuratess. Men man får heller inte glömma att företagande alltid innebär ett risktagande.

Låt mig också i sammanhanget påminna oppositionen om blott en bråkdel av vad som i övrigt skedde med några statliga bolag under dess regeringstid – bara som en påminnelse.

SJ gick nära nog i konkurs och fick vid ett flertal tillfällen ägartillskott för att inte gå i konkurs. Flera extra miljarder har pumpats in i företaget genom åren.

Den största olagliga kartellen någonsin avslöjades i en dramatisk gryningsräd av statliga Konkurrensverket, och statliga Vägverket fälldes då för medverkan i en kartell genom Vägverket Produktion.

Nordens genom tiderna största mut- och korruptionsskandal avslöjades i statliga Systembolaget, med stora skadestånd och uppsägningar av personal. 77 chefer avskedades i statliga Systembolaget, herr talman.

De här tre exemplen ska tjäna som en komihåglapp från det förflutna för oppositionen men också tjäna som ett varnande exempel för oss som har makten och ansvaret nu för att detta aldrig ska upprepas.

Herr talman! Som företrädare för ett parti och en allians som är drivande i jämställdhetsfrågor vill jag särskilt lyfta fram det arbete som görs för jämställdheten i just de statliga bolagen. I regeringens skrivelse finns ett särskilt stycke om att vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet. Det är av stor vikt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning.

Av redovisningen i skrivelsen framgår att kvinnor utgjorde 29 procent i gruppen vd:ar i december 2011. Vi är inte framme där vi borde vara, men vi är på rätt väg. Andelen kvinnor i ledningsgruppen i statliga företag uppgick till 38 procent. Av styrelseledamöterna var 49 procent kvinnor, jämfört till exempel med det privata näringslivet, som nådde upp till knappt hälften, 24 procent. Sist men inte minst: I 43 procent av de statliga företagen leds styrelsen av en kvinna. Motsvarande siffra för näringslivet är 5 procent.

De här siffrorna visar att vi är på god väg mot ökad jämställdhet i de statliga bolagen även utan kvotering.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Anf. 156 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Det är inte alltid enkelt att vara sista talare i ett ärende. Men jag hälsar välkommen till er åhörare. Det är trevligt att ha er här.

Dagens debatt handlar om det statliga ägandet. De statliga företagen ägs gemensamt av svenska folket och är stora arbetsgivare med många anställda runt om i Sverige. Staten har ett stort och viktigt ansvar att förvalta dessa företag, och det ska man ha respekt för. Det är dock ingen hemlighet att vi centerpartister och Alliansen inte ser det som en självklarhet att staten ska fortsätta att äga alla dessa företag.

Det är viktigt att markera att det finns ett inbyggt problem, som flera här har påpekat, i att staten både spelar och dömer i samma match. Det är problematiskt att staten både är utformare av de regler som gäller för näringslivet och är en näringslivsaktör som är beroende av reglerna. Om det statliga ägandet minskar undviker vi inte bara att intressekonflikter kan uppstå, utan vi som lagstiftare renodlar också statens roll, och vi får en sundare konkurrens.

Vidare har försäljningen av statliga bolag bidragit till fler mervärden. Det har gjort att vi har kunnat betala av ännu mer på statsskulden. Men dessa försäljningsvinster skulle, enligt min mening, även kunna satsas på att öka infrastrukturpåsen så att vi exempelvis får en helhet i Botniska korridoren genom att bygga Norrbotniabanan.

Men det är också viktigt att påpeka att det heller inte finns skäl att sälja bolag som utvecklas bättre med staten som ägare eller där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen och motverka en god utveckling av sysselsättningen. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det föreligger särskilda nat-

ionella intressen eller samhällsuppdrag som svårligen kan hanteras utan statligt inflytande, till exempel LKAB och Vattenfall.

Herr talman! Vattenfall har kritiserats för sitt köp av Nuon och företagets kolkraftverk i Europa och den nuvarande expansionen i Tyskland. Eftersom oppositionen har varit ganska aktiv i dag när det gäller den frågan väljer jag att mota Olle i grind.

Låt mig få börja med ett exempel på vad stora investeringar, med förlust som följd, kan få för konsekvenser i den kommunala sfären. Skellefteå Kraft är ett helägt kommunalt bolag som är en riktig kassako för företaget, Skellefteå kommun och dess invånare. För några år sedan, när jag själv var kommunpolitiker och gruppleddare för Centerpartiet i Skellefteå kommun, togs ett beslut av kommunfullmäktige att en satsning på etanolproduktion och delägarskap i Sekab, Svensk Etanolkemi AB, skulle göras. Vi såg, med de underlag som då presenterades, att vi skulle kunna bidra till en satsning på ett regionalt och förnybart drivmedel i etanol som dessutom skulle produceras med skogen som råvara. Det skulle även kunna skapa en mängd arbetstillfällen i Norrland och göra oss mindre beroende av fossila bränslen. Det visade sig i slutändan vara en förlustaffär, och Skellefteå Kraft förlorade drygt en halv miljard. Vi trodde alla på idén och såg möjligheten. Som ni förstår lät kritiken inte vänta på sig när det blev tydligt och klart att förlusten var ett faktum. Det kanske inte var så konstigt med tanke på risktagandet och med tanke på att det senare kom fram att styrelsen i Sekab gjort en del affärer utan vår kännedom.

Det jag vill säga med detta är att det, trots goda affärsunderlag, alltid är ett risktagande att göra affärer.

Så var också fallet med Vattenfalls satsning i Nuon, där nedskrivningen just nu ligger på dryga 15 miljarder. Det är beklagligt, men under de då rådande förutsättningarna, det vill säga med de höga priser på energi som då rådde i Europa, och de affärsunderlag som tagits fram bedömde styrelsen i Vattenfall att detta var en god investering.

I dag har det visat sig att köpet hittills är en stor förlustaffär. Men trots de då rådande argument och fakta som fanns är det till syvende och sist alltid ett risktagande att göra affärer.

Så var fallet även under Göran Perssons och Socialdemokraternas tid, då köp av kärnkraft och kolkraft i Tyskland visade sig vara en förlustaffär, och där nedskrivningen landade på dryga 15 miljarder. Varken den dåvarande styrelsen i Vattenfall eller Göran Persson kunde förutse det kommande beslutet i Tyskland om avveckling av kärnkraft. Det är samma sak med den nuvarande regeringen. Vem kunde i förväg veta att Tyskland skulle avveckla kärnkraften?

Jag kan, trots att jag själv inte gillar kärnkraft, stilla undra om tongångarna hos oppositionen och i kammaren i dag skulle ha varit desamma om Nuonaffären hade bidragit till en storvinst till kassakon Vattenfall.

Men jag är inte heller sämre än att jag i dag kan konstatera att det självklart är problematiskt om skattebetalarna får stå för notan för en sådan förlustaffär.

Med detta sagt är det dock viktigt att understryka att så länge staten äger är det viktigt att staten hanterar sin ägarroll på ett ansvarsfullt sätt.

Staten ska fortsätta att vara aktiv, agera på ett professionellt sätt och vara tydlig i sin ägarroll.

Herr talman! Det finns också, som vi alla känner till, stora förväntningar på hur våra statligt ägda bolag ska uppträda. De ska i alla avseenden föregå med gott exempel, oavsett om det gäller ersättningar till ledande befattningshavare, jämställdhetsarbete, miljöengagemang eller socialt ansvarstagande.

För mig som centerpartist och alliansföreträdare är det därför mycket glädjande att Alliansens arbete med att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning har gett fortsatt goda resultat. Andelen kvinnor som är styrelseordförande har ökat från 37 procent förra året till 43 procent i år, att jämföra med 5 procent i börsbolagen, som Eva Flyborg tog upp. Det bör också betonas att denna siffra 2006, när vi hade en socialdemokratisk regering, var 22 procent. Det har alltså skett en ökning med 21 procentenheter sedan Alliansen tog över makten. Vi ser också en ökning av andelen kvinnliga vd:ar, från 21 procent 2010 till 29 procent vid utgången av 2011. Vidare är 49 procent av styrelseledamöterna i de statligt ägda företagen kvinnor. Denna siffra är oförändrad från föregående år, och här finns alltså viss förbättringspotential.

Precis som det står i betänkandet har staten till uppgift att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet. Det är politikernas ansvar att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt och bra villkor för alla de entreprenörer och investerare som vill satsa och utveckla sina idéer. Det är detta som leder till nya jobb och en långsiktigt hållbar tillväxt i hela landet.

Det är inte politikerna som skapar jobben. Därför bör vi inte heller äga alla de i dag statliga bolagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

15 § Riksrevisionens rapport om regelförenkling för företag

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2012/13:NU8
Riksrevisionens rapport om regelförenkling för företag (skr. 2012/13:5).

Anf. 157 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Vi ska nu behandla näringsutskottets betänkande NU8 med rubriken *Riksrevisionens rapport om regelförenkling för företag*. Med anledning av denna rapport har regeringen i en skrivelse svarat på de synpunkter Riksrevisionen har lämnat. I betänkandet behandlas också en följdmotion samt sammanlagt 25 motioner från allmänna motionstiden 2011 och 2012. I betänkandet finns tre reservationer.

Herr talman! När den moderatledda regeringen tillträdde år 2006 var ett av huvudnumren att minska den administrativa regelbördan med 25 procent fram till 2010. Då år 2010 började närma sig sitt slut meddelade regeringen att man ville förlänga den tiden till 2012. Vid slutet av 2010 hade man minskat den administrativa regelbördan med dryga 10 procent,

Prot. 2012/13:73
6 mars

Statliga företag

*Riksrevisionens
rapport om
regelförenkling
för företag*

det vill säga inte ens hälften av ambitionen hade uppnåtts. Hur långt man nu har kommit har inte redovisats av regeringen.

Den årliga skrivelse som riksdagen beslutade om under mandatperioden 2002–2006 har inte redovisats av regeringen de två senaste åren. Det är enligt vårt förmenande allvarligt i sig att regeringen struntar i ett tillkännagivande från riksdagen. Värre är det att företag som trodde att regelbördan skulle minska med en borgerlig regering blev totalt lurade.

Herr talman! Riksrevisionen har i sin granskning tillfrågat 4 000 företagare om de tycker att regelbördan blivit mindre efter 2006. Resultatet visar att 14 procent tycker att reglerna har blivit enklare eller mycket enklare. 36 procent upplever att reglerna har blivit svårare eller mycket svårare. Men hela 37 procent ansåg att de inte hade märkt någon skillnad alls. Det betyder att 73 procent inte upplever någon skillnad alls eller upplever att regelbördan har blivit större.

Riksrevisionen drar av detta några slutsatser.

För det första är inte de administrativa kostnaderna det optimala för att mäta kostnader till följd av de regelverk som staten och statens myndigheter skapar. Företagen upplever att de har kostnader till exempel för att anpassa produkter, för att hålla sig uppdaterade om gällande regelverk samt investeringskostnader. Riksrevisionen menar därför att den mätmetod som regeringen valt inte fångar den kostnad som företagen har till följd av regelverk.

För det andra har tyngdpunkten legat för långt ut i regelgivningskedjan. Flera av de myndigheter som Riksrevisionen intervjuat menar att tyngdpunkten i regelbördan ligger i lagar och förordningar och inte på myndigheternas föreskrifter.

För det tredje menar Riksrevisionen att det finns en rad målkonflikter i att minska regelbördan. Som exempel nämns att arbetet för att stärka konkurrensen för små och medelstora företag bland annat genom en effektivare skattekontroll för att minska svartarbete och skattefusk ökar regelbördan för företagen. Ett annat exempel är införandet av det obligatoriska kassaregistret, som ansågs mer betungande för företagen än till exempel införandet av personalliggare, då kostnaden för kassaregistren ansågs mer betungande att betala för än arbetet med kassaregistren.

För det fjärde konstaterar Riksrevisionen, liksom även tidigare Regelrådet, att konsekvensutredningarna ofta är bristfälliga. Riksrevisionen menar att ett tungt ansvar vilar på dem som bereder dessa utredningar.

Slutligen konstaterar Riksrevisionen att Regelrådets mandat är för begränsat. Man menar att rådet borde ha mandat att granska hela kostnaden för företagen och inte inskränka sig till de administrativa regelbördorna.

Herr talman! Riksrevisionen ger sedan fyra rekommendationer till regeringen.

Man ska utveckla och införa delmål och indikatorer för att följa upp regelförenklingsarbetet mot det övergripande målet, utöver mätningar av de administrativa kostnaderna.

Man ska prioritera tunga regelområden och fokusera mer på regelbördan i lagar och förordningar.

Man ska skärpa tillämpningen av konsekvensutredningarna och motsvarande regler för att dessa utredningar ska uppfylla kraven och redo-

visa effekterna för företagen samt se till att uppföljning av befintliga regelverk stärks.

Slutligen ska man överväga att bredda Regelrådets mandat så att rådet i sina yttranden beaktar samtliga konsekvenser av regelgivning för företag.

Herr talman! Regeringen har i sin skrivelse beskrivit hur man arbetat med regelförenkling och tillstått att administrativa regler kanske är ett för smalt angreppssätt att angripa de kostnader företagen har med utgångspunkt från de regelverk som staten utfärdar och överväger därför att bredda detta. Vidare hänvisas till det arbete som finns inom EU vad gäller att minska regelbördan för företagen. I det sammanhanget avvisar regeringen det förslag som innebär att man har andra regelverk för småföretag än vad man har för medelstora och stora företag. Det skulle skapa alltför stora tröskeffekter.

Vad gäller frågan om konsekvensutredningarnas kvalitet delar regeringen Riksrevisionens uppfattning och har inlett ett arbete för att ta fram metoder för att Regelrådet ska få bättre underlag för sina bedömningar.

I och med att regeringen överväger att ta med även andra kostnader än de administrativa menar regeringen att man är positiv till rekommendationen att Regelrådets mandat breddas.

Herr talman! Vi socialdemokrater har under den tid som den moderatledda borgerliga regeringen verkat varit väldigt bekymrade över regeringens politik när det gäller regelförenklingsarbetet. Det har hela tiden handlat om att ta fram nya metoder. Det tog till exempel två år efter det att man fattade beslutet att ta fram metoder. Det fanns ett arbete sedan tidigare. Man kan ha mycket synpunkter på det, men det fanns där. Man kunde ha fortsatt med det arbetet i stället för att slösa bort två år utan att göra någonting.

Det andra var att i de områden som hade de tyngsta administrativa bördorna, till exempel skattesidan, associationsrätt, finans och socialförsäkring, ökade tvärtom de administrativa bördorna under hela mandatperioden 2006–2010. När regeringen väl kom i gång med sitt arbete var det på områden med ett begränsat antal företagare, till exempel livsmedel och jordbruk, som fick en minskad regelbörda. Där kunde man verkligen se att det var en minskad regelbörda, i vissa sammanhang en stor minskning av regelbördan. Det är beklämmande. Vi kan hålla med om att mycket av den lagstiftning som sker på de breda områdena är regler som har sitt ursprung i EU:s olika rättsakter.

Herr talman! Det är glädjande att Riksrevisionen nu har granskat regeringens arbete med regelförenklingar. Det är enligt vår mening en skarp kritik mot det sätt regeringen valt att angripa problemet på och inte alls olik den kritik tidigare socialdemokratiska regeringar fått. Den huvudsakliga sentensen är att man har valt fel metod, inte minst att tyngdpunkten legat på myndigheter och inte på Regeringskansliet. Mätmetoderna får en rejäl dask på fingrarna. Det är inte enbart administrativa bördor som företagen upplever som betungande utan även direkta och indirekta kostnader. I detta sammanhang kan inköpen av kassaregister vara ett bra exempel. Samtidigt lyfter Riksrevisionen fram det exempel som vi ofta pekat på, att det ofta finns målkonflikter i regelgivningen.

När regeringen ska besvara skrivelsen säger man ungefär så här: Jo, lite rätt har Riksrevisionen, och sedan beskriver man sida upp och sida

ned hur fantasiskt framgångsrikt regeringens arbete med att minska regelkrånglet har varit. Det är inte en regering som sitter med framtidens lösningar utan en tondöv regering som blint famlar i mörkret efter nya idéer. Det tål att sägas igen: För att få en verklig näringspolitik som syftar framåt och vill möta framtidens utmaningar behöver vi en ny näringspolitik och en ny regering.

Herr talman! Slutligen vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 158 REBWAR HASSAN (MP):

Herr talman! Jag står förstas bakom alla mina reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 3.

Sveriges företag och företagare förtjänar en enklare vardag. Minskat regelkrångel och minskad administrativ börda är av stor vikt för småföretagens möjligheter att överleva, blomstra och växa. Det ska vara enkelt att starta och driva företag. Det är det inte i dag. För några år sedan beräknade Nutek att regelkrånglet kostade svenska företag 100 miljarder kronor om året.

För att ta krafttag träffade Miljöpartiet redan 2006 en överenskommelse med de borgerliga partierna om att minska företagens regelbörda med 25 procent till 2010. Tyvärr har regeringen misslyckats, och år 2010 hade regelkrånglet minskat med bara 7 procent. Enligt en kartläggning av Riksrevisionen anser hela 73 procent av Sveriges företagare att det fortfarande är lika krångligt eller till och med krångligare. Regeringen har misslyckats med att minska den tunga byråkrati som utgör ett stort hinder för många företag, speciellt småföretagen, som ofta saknar de resurser och den affärsjuridiska expertis som krävs för att hantera omfattande regelverk.

Herr talman! Miljöpartiet vill genomföra en rad konkreta förslag som leder till minskat regelkrångel. Jag nämner några här.

För det första vill vi att man ska slopa sjuklöneansvaret helt för företag med upp till tio anställda, till att börja med. Speciellt för småföretagen innebär sjuklöneansvaret ett byråkratiskt och krångligt system som drabbar den enskilda företagaren. Med vårt förslag minskar företagens administrativa börda då uppgiften flyttas över till Försäkringskassan, som redan har rutinerna. Vårt förslag är därför ett viktigt steg i strävan att minska regelkrånglet för företagen. Reformen innebär förbättrade ekonomiska marginaler och ökade möjligheter för företagen att utvecklas och nyanställa. Dessutom gynnas även en av de grupper som står längst från arbetsmarknaden: arbetssökande med lång sjukdomshistoria.

För det andra vill vi öka myndigheternas fokus på en minskad regelbörda. Tillväxtverket, Arbetsmiljöverket, Skatteverket och Naturvårdsverket bör tillföras pengar för att påskynda arbetet med att ta fram konkreta förslag på hur regelbördan för företag kan minskas inom deras ansvarsområden.

För det tredje vill vi permanenta Regelrådet. Rådets uppgift är att värna företagen mot onödiga administrativa kostnader och ökad byråkrati genom att bland annat granska nya lagförslag. Rådet ska upphöra 2014, men Miljöpartiet anser att dess arbete är så viktigt att rådet bör permanentas. Om man enbart fortsätter som tillfällig myndighet finns en risk att man tappar kompetenta medarbetare, och de är redan få.

För det fjärde vill vi samordna inhämtningen av information från företagen. I dag tvingas företagen ofta rapportera in samma uppgifter till en rad olika myndigheter. Vi vill införa ett register dit företag kan leverera uppgifter en enda gång, och där de olika myndigheterna sedan hämtar uppgifter i stället för att företagen ska tvingas lämna uppgifter flera gånger. Regeringen har vid flera tillfällen gett uttryck för att den vill förenkla och minska företagens uppgiftslämning till statliga myndigheter, men man tycks aldrig komma längre än till att man tillsätter utredningar.

För det femte vill vi sprida regelförenklingsarbetet till kommuner och landsting. Vi vill förenkla regelverk och inspektioner avseende miljökrav på läns- och kommunnivå genom att stärka rådgivningen och standardisera de olika kraven avseende olika tillsynsfunktioner inom en och samma kommun och inom ett och samma län men även mellan olika kommuner och län.

För det sjätte vill vi förenkla skattesystemet och underlätta för företagen. Regeringens nya förenklingsutredning ska analysera förenklingsförslag som inkommit från näringslivets aktörer. Dock undantas Finansdepartementet, vars myndigheter står för en tredjedel av dagens regelkrångel. För Miljöpartiet är det självklart att även skattefrågorna ska ingå i förenklingsarbetet. Inom skatteområdet finns mycket kvar att göra, och Miljöpartiet vill se en omfattande och bred skatteöversyn med fokus på att förenkla skattesystemet och underlätta för företagen.

För det sjunde vill vi ge företagen ökad trygghet. Trygghetssystemet för småföretagare och egenföretagare är bristfälligt och behöver stärkas. Miljöpartiet förordar ett robustare trygghetssystem och en allmän a-kassa, och i denna reform är det centralt att förbättra situationen för företagen.

När det gäller regeringens arbete med regelförenkling tycker Miljöpartiet att det är bra att frågan om företagens regelbörda har medvetandegjorts, och som vi kan se av motionsfloden i frågan har man också lyckats med detta. Men företagen och vi folkliga företrädare hade väntat oss betydligt mer av en regering som haft så hög svansföring i frågan och gett så stora löften om att minska regelkrånglet för företagen.

Regeringens förenklingsarbete har inte bedrivits strategiskt. Regeringen har långsiktiga mål men saknar konkreta delmål och indikatorer. Det är också stora brister i tillämpningen av förordningen om konsekvensutredningar vid regelgivning. Detta är kritik som också riktas mot regeringen av Riksrevisionen.

För att nå regeringens övergripande mål om en märkbar, positiv förändring i företagens vardag är det viktigt att arbetet med att förenkla för företagen prioriteras på tunga regelområden och får ökat genomslag även på lokal och regional nivå. Våra förslag är konkreta, och om de genomfördes skulle de ge en betydande regellättnad.

Herr talman! Nästan hälften av företagens administrativa kostnader kommer från EU-rättsliga krav. Det måste därför vara en prioriterad fråga för Sverige att driva på regelförenklingsarbetet inom EU.

Företagen har behov av skyndsamma åtgärder. Att det finns en politisk vilja till förbättringar är bra, men regeringen tycks sakna verktygen för att åstadkomma reella förändringar. Under en period av stora ekonomiska utmaningar i Europa med krascher, företagsnedläggningar och

indragna krediter har företagandet naturligtvis kommit i kläm, och kampen för överlevnad har självklart varit prioritet nummer ett för alla företag. Kan vi hjälpa företagarna att använda 25 av 100 miljarder till att växa i stället för att förse byråkratin med uppgifter och statistik har vi gjort något bra för hela landet. Vi kan förbättra förutsättningarna för företagande. Att jobba hårdare med att förenkla för företagare är viktigt.

Herr talman! Att sänka kostnaderna för att hålla anställda är ett annat förslag som vi bedömer angeläget.

Jag har i dag presenterat sju av Miljöpartiets förslag som skulle underlätta för företagen och minska deras regelkrångel.

I detta anförande instämde Jonas Eriksson (MP).

Anf. 159 ERIK A ERIKSSON (C):

Herr talman! Ärade ledamöter! Åhörare! Betänkandet handlar om Riksrevisionens rapport om regelförenkling för företag, men det berör också ett antal motioner. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Jag tänker prata om Riksrevisionens rapport till att börja med, men sedan tänker jag komma fram till lite självrannsakan i slutet av mitt anförande, om det tillåts i kammaren.

Vi har diskuterat regelförenkling tidigare, inte minst för ett år sedan. Då uttalade jag, vilket jag kan göra igen, att det inte är så alldeles enkelt att sätta upp en procentsats som mål när man har ambitionen att minska regelkrångel. Det är också mycket komplicerat att sätta upp en procentsats som målsättning på många andra områden. Därför är det bra att Riksrevisionen har tittat på det här arbetet, vilket man har gjort sedan 2006.

Efter att ha lyssnat på oppositionspartierna vill jag säga: Tro det eller ej, men vissa saker har faktiskt varit bra, fungerat bra och varit väl genomförda. Även om alliansregeringen inte har nått upp till 25 procent, som var målsättningen, har man ändå lyckats få till förändringar. Jag vill prata lite grann om dem också.

Perioden 2010–2014 berörs inte i den här rapporten, men jag vill ändå nämna att arbetet där har fokuserats på de fem områden som bedöms ge störst effekt i företagets vardag. De fem områdena är sänkta kostnader för företagen, minskat och förenklat uppgiftslämnande, förenklade myndighetskontakter på läns- och kommunnivå, uppföljning av förenklingsförslagen från näringslivet och bättre konsekvensutredningar. För det arbetet har det också tagits fram förslag på mål och indikatorer för att kunna följa upp det övergripande målet att skapa en märkbart positiv förändring i företagets vardag.

Herr talman! Vi politiker är duktiga på att prata, och det är vi också arvoderade för att göra, men ibland tycker jag att vi borde lyssna ännu mer. Låt mig ta ett exempel ur min vardag. Alla vi ledamöter är aktiva, och vi befinner oss ute i det som en del kallar för verkligheten. Vi möter företagare, och vi möter andra som inte är företagare. Många har synpunkter på hur företagandet fungerar i Sverige. Många har för all del också synpunkter på hur arbetstagarna har det.

Jag märker att alla inte alltid har tid med oss förtroendevalda. Det tar jag till intäkt för att regelkrånglet är betydande och att vi är duktiga på

byråkrati. Jag dök upp spontant – jag gör oftast spontanbesök; det tror jag att ni andra också gör – och då kan man förstås inte förvänta sig att alltid bli väl mottagen med orden: Kom in och sätt dig, jag har all tid i världen. Men när man får svaret att nej, jag är ledsen, jag har inte tid, jag har så mycket annat just nu, jag har inte tid på hela veckan, då tar jag det till intäkt för att det inom vissa branscher mer än i andra är hårt och pressande att vara företagare i dag. Sedan finns det undantag. Det finns de som har all tid i världen. Det kan alltså se olika ut när vi talar om alla branscher generellt. Att göra dessa besök och få oss till livs vad som är våra utmaningar är viktigt.

Riksrevisionen, som ställt frågan till 4 000 företag inom branscherna bygg, handel, restaurang och hårvård, har fått en del svar. Men det finns många fler branscher än de som Riksrevisionen fokuserat på. Jag vill gärna göra ett nedslag i den undersökning där 19 000 företag finns med. Den undersökningen visar att man nu är mer nöjd med företagspolitiken och politiken kring regelkrånglet. De 19 000 företagen är fler än de 4 000. Så kan man också mäta, men det räcker inte för oss, herr talman. Vi måste se till att få fler nya företag och att företag som i dag är verk-samma kan tjäna pengar och anställa människor eftersom vi fortfarande har en hög arbetslöshet i landet, särskilt bland unga människor.

När företagen inte anställer är det en indikator, och regelkrånglet kan vara en del av hämskon. Men också kostnaderna är en orsak, vilket Riksrevisionen pekar på. Det kanske är lite för brett att enbart titta på kostnaderna, men kostnaderna är ett problem och gör att företagen inte kan anställa. Vi måste komma dithän att företagen anställer fler, och vi behöver fler nya företag.

Det beslut som fattats är att samtliga departement ska ta hänsyn till konsekvenserna för företagen när de fattar beslut. Där har vi inte varit tillräckligt bra. Låt mig säga att före 2006, innan alliansregeringen kom till makten, var det heller inte perfekt på något vis. Vi ska ta ansvar för den politik som vi för, och vi tar till oss den kritik som man kan utläsa av Riksrevisionens rapport. Man kan dock av den andra undersökningen, den med ett större underlag, se att det trots allt är fler företag som är nöjda.

Vi har ett antal myndigheter till vår hjälp, såsom Tillväxtanalys. Vi har även webbsidor med en samlad möjlighet för företagare att ha endast en port in, det som tidigare talare efterfrågade. Det tycker jag är viktigt och rätt. Men det finns mycket kvar att göra. Det finns ett land på andra sidan jordklotet som på sin regerings hemsida bara hade en enda klickbar yta. Där stod: Vill du driva företag? Och det var den enda knapp du kunde klicka på. Det, herr talman, tyckte jag var trevligt. Det anslaget skulle vi också kunna ha, men nu har vi så mycket annat i vår samhälls-service som vi måste kunna erbjuda på regeringens hemsida. Jag gillar det anslaget, men där är vi inte än. Det kanske vi inte heller ska vara. Vi är duktiga på myndighetsutövning i Sverige.

Nåväl, vi behöver återkommande utvärdera våra arbetsprocesser så att resurser läggs på det som ger störst effekt. Därför är det positivt att Riksrevisionen som oberoende aktör valt att granska just regelförenklingsarbetet. Under perioden 2006–2010 har regeringen sänkt de administrativa kostnaderna för företagen med 7 miljarder, och närmare 500 förenklingsförslag har genomförts av departement och myndigheter i

syfte att förenkla vardagen för företagen. Arbetet med att sänka kostnaderna är ett pågående arbete. Alliansregeringen har även sänkt bolagskatten. Då kan någon kanske tycka att det väl inte spelar någon roll, men det spelar faktiskt roll för både små och stora företag. Här finns en symbios som är viktig att ta hänsyn till.

Tidigare talare har anfört att 50 procent av de administrativa kostnaderna kommer från EU:s rättsliga krav. Därför är jag nöjd med att alliansregeringen när man kommer till ministerrådsmötena utgår från att tänka småskaligt först. Det har varit Sveriges hållning, och det tycker jag att vi ska fortsätta med, att tänka småskaligt först.

Herr talman! Sedan var det självrannsakan. Jag har kanske redan något varit inne på det. Är jag helt nöjd? Jag började som ledamot i riksdagen 2006, och en av de frågor som jag tyckte var allra viktigast var en förenkling för företagande och småföretagande. Det var en av de frågor som jag gick till val på, som vi lite enkelt säger ibland. Jag är naturligtvis inte helt nöjd. Det finns mycket kvar att göra. Jag är dock nöjd en sådan dag då Förenklingsutredningen visar att alliansregeringen på två år, eller snart tre, har tagit ett rejält skutt framåt. Det visar att mycket har hänt de senaste två åren. Då är jag mycket nöjd.

Man ska akta sig för att tala för sin sjuka mor. Varför det? undrar jag. Om Moder Svea är krasslig eller rent av mår väldigt dåligt, herr talman, ska vi väl absolut tala för vår sjuka mor. Låt mig säga att om det nu har varit så illa – och Centerpartiet har fått kritik, ibland befogad och ibland undrar jag om det inte varit lite väl rejäla brösttoner – då är jag glad när Förenklingsutredningen visar att det går åt rätt håll. Det finns dock inte med i vårt betänkande. Vi kan väl alla beklaga att vi inte fått med allt under samma kapp.

Jag har varit vredgad över de hinder som funnits och är vredgad över de hinder som fortfarande finns kvar. Där har vi ett gemensamt ansvar allesammans, inte bara regeringspartierna. Vi kan titta på de departement som Centerpartiet haft ansvar för. Börje Vestlund berättade om Landsbyggsdepartementet, vilket han även gjort tidigare i kammaren, som ett exempel där man lyckats väl med att minska regelkrånglet. Det kan bero på att den departementschefen haft en enormt stor koffert med krångel som varit enklare att städa ur än andras. Så kan det för all del vara.

Vi har kanske varit lite både och, men vi har alla ett ansvar. Därför skulle jag vilja vända mig till oppositionspartierna, för här har alla partier möjlighet att berätta om sådant som trycker dem. Det är några stycken på läktaren som lyssnar, vilket vi tycker är trevligt, men det går också att se debatten på webben. Jag skulle önska att de andra partierna uttalade sig, eftersom de lägger fram en del egna förslag i dag. Det tycker jag är klädsamt. Miljöpartiet hade en hel räckta med förslag. Det är bra att man tydligt lägger fram dem.

En diskussion som funnits de senaste dagarna gäller månadsuppgifter. Jag är ersättare i skatteutskottet, så jag får de handlingarna. Om vi ska ta ansvar enbart för den verksamhet som gäller näringsutskottet räcker det inte, herr talman, om våra företag ska vara konkurrenskraftiga vare sig det är fråga om exportföretag eller företag som verkar på vår inhemska marknad. Därför undrar jag om det verkligen är bra att lägga fram förslag om månadsuppgifter. Det vill jag fråga oppositionspartierna. Rör det samtliga branscher, eller rör det bara byggbranschen? Nu har ni möjlig-

het att svara på det. Det vore klädsamt. Det är bra att Miljöpartiet lägger fram förslag om hur vi ska kunna förenkla, men i skatteutskottet lägger Miljöpartiet fram ett annat förslag som fördyrar och försvårar för företagare. Det vore därför roligt att se även den nettolistan.

Jag vet att man inte ska vara alltför kaxig när man tillhör ett regeringsparti. Jag kanske har gått över gränsen i dag och varit lite för kaxig. Jag ska be att få avsluta, herr talman, till, misstänker jag, allas stora glädje. Jag hade nämligen anmält åtta minuters talartid. Frågorna är viktiga, och nu har jag också fått lufta att jag varit vredgad. Mitt i all denna diskussion finns det sedan företagare av kött och blod som sliter sitt hår och undrar varför det går så sakta. Det får vi ta på oss och därför arbeta ännu hårdare.

(Applåder)

Anf. 160 BÖRJE VESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte vara sparsam med replikerna i denna sena timme, men Erik A Eriksson höll ett så engagerat anförande att han måste få en replik.

Det är en bra ton som Erik A Eriksson håller i denna debatt genom att också idka lite självkritik i stället för att bara säga att vi är bäst och ni är sämst. En sådan debatt skulle bli lite av pajkastning. Alla har någonting att lära i det här sammanhanget. Vi har som bekant suttit i regeringsställning i många år. Vi har inlett ett ambitiöst arbete, och sedan har det blivit fel.

Jag vill först och främst ta upp detta med månadsuppgifterna. Detta är återigen ett fall. Mitt exempel var kassaregistren och en ökad skattekontroll. De har ett gott syfte. Men det finns en målkonflikt. Det är mer som en kommentar. Det är trots allt den regering som Erik A Eriksson stöder som lägger fram förslaget. Jag vet inte riktigt var vi står. Jag får kolla med våra företrädare i skatteutskottet.

Jag har två konkreta frågor. Den ena gäller EU. Det är helt riktigt att när man kommer till konkurrenskraftsrådet eller där näringslivsfrågor tas upp är regeringen noga med att tala om småskaligt först, att regelkrångel ska bort och så vidare. Men vi som sitter i EU-nämnden vet att det kommer hundratals förslag på andra ställen. Jag har aldrig sett en sådan kommentar i något annat råd över huvud taget. Jag skulle gärna vilja få en kommentar på det.

Det andra jag skulle vilja ha kommentar på är följande. Jag fastnade väldigt mycket på att Riksrevisionen hade reagerat på att man förväntat sig de stora resultaten långt ut i regelgivningskedjan och inte lagt tonvikten på där regelbördan låg, nämligen lagar och förordningar. Vad är Centerpartiets reaktion på det?

Anf. 161 ERIK A ERIKSSON (C) replik:

Herr talman! Jag ska försöka att svara på frågorna. Jag tror att jag skönjer en politisk åsikt i Börje Vestlunds inlägg. Om det är så får du gärna styrka det igen. Jag tror att vi är överens om att det småskaliga behöver stödjas än mer. Det är vad jag tror att jag kan tolka in i Börje Vestlunds inlägg. Det är i så fall önskvärt att fler tar ton i den frågan och talar om småskalighet.

Alla företag har varit små från början, eller nästan alla har varit det. Vi kan nog allihop bli mycket bättre på att tala om det. Låt mig referera vad en socialdemokratisk statssekreterare sade efter det att han hade slutat som statssekreterare, jag tror att det hade gått tre fyra år. Han sade: Jag hade aldrig kunnat tro att det var så här krångligt, komplicerat och ibland dyrt att vara företagare.

Jag säger inte det för att raljera, tro mig. Jag säger det för att det är ett bra exempel. Den som inte har varit företagare eller befunnit sig i närheten av en företagarmiljö har ganska svårt att förstå de utmaningar som företagare står inför.

När jag skulle starta ett företag var jag uppskrämd bland annat av politiker med argumentet att det är så förtvivlat svårt att få en F-skattsedel. Det var väl det minsta bekymret jag hade. Det var inte problemet. Problemet var att starta min småskaliga verksamhet och klara år ett och två.

Jag ska inte djuploda i sakfrågorna exakt. Vi i politiken har ett gemensamt ansvar att inte skrämman upp människor. I den här debatten riskerar vi att göra det genom att säga: Regelbördan är så stor att det inte är någon idé för dig att starta företag. Nu bryr sig lyckligtvis inte entreprenörer om det. De kör på ändå.

Anf. 162 BÖRJE VESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tror att Erik A Eriksson har helt rätt i den analysen. Det är nog mycket skrämsel. Inte minst näringslivets organisationer har i så fall bidragit till den skrämelsen.

Jag vill återgå till detta med att det ska ske långt ut i regelgivningskedjan. Jag tror att den frågan är ganska viktig. När man väl kom i gång med sitt arbete sade man att man skulle vända på alla stenar.

Tittar vi tillbaka ser vi att det inte har varit fråga om så mycket lagstiftning där man har sagt: Nu ska vi minska eller förändra lagstiftningen så att regelbördan för företagen ska minska. Det har heller inte varit fråga om särskilt många förordningar.

Man har förlitat sig ganska mycket på att detta ska ske ute på myndighetsnivå. Vi har fått exempel på det i EU-nämnden men framför allt i näringsutskottet. Där har vi fått ganska goda exempel på hur myndigheter har arbetat. Men det har uppenbarligen inte räckt.

Min fråga till Erik A Eriksson är: På vilket sätt kommer regeringen framdeles att arbeta för att fokus flyttas på de tunga områdena med lagar och förordningar som regeringen själv beslutar om så att det inte förväntas att myndigheter ska sitta och rucka på varenda liten föreskrift som de ger ut? Det är ett av de stora problemen, i varje fall enligt Riksrevisionen.

Anf. 163 ERIK A ERIKSSON (C) replik:

Herr talman! Vi kan säkert fundera över vad som är det tyngsta. Riksrevisionen pekar på att det är en tung del för företagen.

Börje Vestlund frågar om konkreta åtgärder. Jag tror helt säkert att det spelar roll hur myndighetsutövningen fungerar. Det är en sak vad vi fattar för beslut om lagar. Men det är viktigt hur det genomförs.

Landshövdingen i Kronobergs län har fått ett uppdrag att se till att landshövdingarna i samtliga 21 län, de övriga 20, verkar för att länen ska vara mer tillgängliga för företagande och bevakar eventuellt krångel. Det tror jag är en viktig del.

En annan del är att kunna ha en hemsida så att du kan lämna uppgifter en gång, vilket näringsminister Annie Lööf presenterade häromdagen. Det tycker jag är bra och vettigt. Där tror jag att man kan komma åt mycket av det som tar tid för företagare i dag. Vi i det öppna samhället måste titta på vilka kostnader som vi får med beslut.

Jag kanske inte var helt tydligt mot Börje Vestlund. Nu har du inte möjlighet att svara. Det gällde trots allt månadsuppgifterna. Det är ett tillkännagivande från oppositionspartierna i skatteutskottet. Det gäller inte allianspartierna, utan det är ett tillkännagivande.

Det skulle vara intressant att veta om det endast är byggsektorn det handlar om. Det kan vi förstå. Byggbranschen har bett om det. Det kan vi ha viss förståelse för. Jag säger detta med tanke på tidigare inlägg från Miljöpartiet i första hand men även från Socialdemokraterna.

Det kan vara intressant att veta hur man har tänkt här. Gäller det för samtliga branscher bör vi också utvärdera de kostnader som det för med sig att ha månadsuppgifter. Det finns inte många som är positiva till utredningen i den frågan. I övrigt får jag tacka för replikskiftet.

Anf. 164 OLOF LAVESSON (M):

Herr talman! Det ska vara enklare, det ska vara roligare och det ska vara lönsammare att vara företagare i Sverige! Det var under den parollen som alliansregeringen rivstartade för lite mer än sex år sedan. Det är också under den parollen vi fortsätter vårt arbete.

Målet är ett näringslivsklimat i världsklass där fler företag bildas, fler företag växer och fler företag anställer. En fundamental del av detta är regelförenklingsarbetet. Det har också varit ett av alliansregeringens mest prioriterade områden.

Herr talman! Timmen är sen, och man börjar känna att luften så smått börjar gå ur ledamöterna i kammaren. När jag lyssnar på inläggen från våra oppositionspolitiker kan jag konstatera att det uppenbarligen har gått dem helt förbi att väldigt mycket har hänt på området.

Som ett axplock kan nämnas avskaffad revisionsplikt för vissa bolag och enklare redovisningsregler, kvartalsredovisning av mervärdesskatt, förenklingar av arbetsmiljölågstiftningen, förbättrade 3:12-regler, förenklingar när det gäller tidsbegränsade anställningar, enklare regler för bokföring och arkivering och enklare redovisning vad gäller jämställdhetsplaner och lönekartläggningar. Till detta kan läggas många fler exempel.

När man ska granska huruvida detta varit lyckosamt eller inte kan man välja lite olika angreppssätt. Man kan göra som oppositionen och välja linjen att ingenting uppenbarligen har hänt här. Man kan tycka att regeringens politik är ett kapitalt misslyckande, att området är bortprioriterat, att det inte går att tala om något tredebrott eller att företagen blivit totalt grundlurade. Detta, herr talman, är varken trovärdigt eller seriöst.

Mer intressant är det då att läsa Riksrevisionens granskning. Riksrevisionen anför i sin rapport en rad områden där man inte anser att regeringen har nått ända fram.

De rekommendationer Riksrevisionen lämnar till regeringen rör mål och indikatorer för uppföljning, prioriteringar av tunga regelområden, tillämpning av konsekvensutredningar och ett bredare mandat för Regelrådet.

Ska man göra någon form av sammanfattning av den tyngsta kritiken så menar Riksrevisionen att regelförenklingsarbetet haft en alltför stor tyngdpunkt vid att jaga administrativa kostnader och att alltför få förenklingar har genomförts som verkligen gjort skillnad i företagens vardag.

Liknande kritik har också förts fram av Företagarna, Svenskt Näringsliv och Näringslivets regelråd.

Har då regeringen slagit dövörat till för den kritik som Riksrevisionen har riktat och de förslag som våra företagargrupper har fört fram? Nej, herr talman, självklart inte! I själva verket har regeringen redan agerat på ett sätt som bemöter en väldigt stor del av den kritik som framförs.

Under förra mandatperioden genomfördes som nämnts nästan 500 förenklingsförslag, vilket sänkte de administrativa kostnaderna med ca 7 miljarder kronor. Detta är första gången vi har kunnat se hur de administrativa kostnaderna i Sverige de facto har minskat. Vi visade att det går att vända utvecklingen.

Arbetet med att sänka kostnaderna har varit ambitiöst och viktigt, men man får för den sakens skull inte vara rädd för att konstatera att det troligen har tagit en hel del energi från andra åtgärder som möjligen hade gjort större skillnad i företagens vardag.

Man ska dock vara medveten om att det är oerhört svårt att mäta vad som verkligen uppfattas som förenklingar. Det rör nämligen då inte bara lagar och regler som behöver ändras, utan det handlar också om hur man upplever kontakterna med statliga myndigheter, landsting, regioner och kommuner. Det handlar om vilket bemötande man får, hur långa handläggningstiderna är, vilken service som är tillgänglig och hur många gånger man måste lämna in en viss uppgift.

Herr talman! Riksrevisionens granskning rör perioden 2006–2010. I oktober 2011 presenterade regeringen inriktningen för det fortsatta arbetet med att förenkla för företagen. Det är bara att konstatera att denna inriktning ligger väl i linje med vad Riksrevisionen lyfter fram.

För det första ska företagens kostnader fortsatt minska, och vi ser nu över möjligheterna att bredda detta till att omfatta även andra kostnader än de rent administrativa. Man ska dessutom känna en märkbart positiv förändring i företagens vardag.

För det andra ska det bli enklare att ha kontakt med sin kommun och sin länsstyrelse. Här pågår nu ett intensivt arbete i samtliga 290 kommuner och 21 länsstyrelser.

För det tredje ska förslag på minskat krångel följas upp. Här är det glädjande att konstatera att av de nästan 500 förslag som har inkommit från näringslivet har 62 procent nu genomförts, antingen helt eller delvis. Men mer finns att göra.

För det fjärde ska konsekvenserna vara bättre utredda när nya lagar och regler införs.

För det femte ska det vara lätt att lämna nödvändiga uppgifter om företaget till statliga myndigheter. Helst ska man bara behöva lämna uppgifterna en gång och till ett ställe. Jag hoppas att oppositionen här uppmärksammar den debattartikel som näringsministern skrev i Svenska Dagbladet i måndags.

Herr talman! Jag vill betona att jag välkomnar Riksrevisionens rapport. Den är värdefull, den är tydlig och den lägger en god grund för hur vi ytterligare ska kunna skruva upp tempot i regelförenklingsarbetet och hur vi ska kunna fortsätta den goda utveckling som vi har sett sedan 2006.

Men med detta sagt vill jag också peka på att det finns fler granskningar, fler mätningar och fler röster i debatten. Min allianskollega Erik A Eriksson nämnde Tillväxtverkets undersökning, deras enkät *Företagens villkor och verklighet*. Det är en av Europas största, med 19 000 företag som svarat. Den visar att den andel företag som upplever lagar och regler som ett tillväxthinder har minskat från 30 till 22 procent mellan 2008 och 2011. Detta är ett tecken på att det förenklingsarbete som bedrivits har haft effekt.

Jag vill också peka på en annan studie, *Regelbörda och växande företag*, som presenterades av Tillväxtanalys i september förra året. Där konstaterar man att vid en internationell jämförelse av regelbördan och de institutionella ramvillkoren ligger Sverige mycket bra till i många avseenden, särskilt vad avser rättsstatens principer, öppna marknader, liten reglering av tjänstesektorerna och låga inträdesbarriärer.

Dock pekar man på tre viktiga områden där Sverige avviker på ett sätt som försvårar för entreprenörer och växande företag. Det handlar om ett omfattande offentligt ägande av företag på konkurrensmarknader, om höga skatter och om en strikt arbetsmarknadslagstiftning för tillsvidareanställningar.

Man drar slutsatsen att Sverige ur ett ekonomiskt perspektiv bör fortsätta i en riktning med ytterligare konkurrensutsättning och avyttring av offentligt ägande i företag som verkar på konkurrensmarknader och där skäl för ägarmässig inblandning saknas.

Herr talman! Efter att ha lyssnat på föregående debatt förstår jag att detta är en analys som fullständigt har gått oppositionen förbi.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 165 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Att minska regelbördan för företag är en mycket viktig men samtidigt grannlaga uppgift. Regeringen har bedrivit ett målmedvetet arbete för att minska regelkrånglet för företagen genom en hel rad olika åtgärder. Samtidigt står det klart att betydligt mer behöver göras framöver för att ytterligare förbättra villkoren för Sveriges företag – därom kan vi nog vara helt överens. Det behöver ske medvetna satsningar på en rad områden för att förenkla livet för Sveriges företag och företagare. Kort sagt: Vi ska låta företagare vara företagare och inte byråkrater.

Att det ännu behöver göras mycket på regelförenklingsområdet visar Riksrevisionens rapport med all önskvärd tydlighet. Riksrevisionens övergripande slutsats är att regeringen ännu är långt från målet att skapa en märkbar positiv förändring i företagets vardag. Resultatet från en enkät som det här tidigare har hänvisats till och som Riksrevisionen har genomfört visar att vi har långt kvar innan vi alls kan vara nöjda.

Herr talman! Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens övergripande slutsats – just detta som jag angav tidigare. De skäl som anges till

att regeringen inte helt instämmer med Riksrevisionen är bland annat Tillväxtverkets enkätundersökning *Företagens villkor och verklighet*, som vi också har hört talas om tidigare i debatten. Den visar att den andel företag som upplever lagar och regler som ett tillväxthinder har minskat från 30 till 22 procent mellan 2008 och 2011.

Herr talman! Det är bra. Är vi nöjda? Är vi klara? Nej, men det är bättre. Enkätundersökningen är en av Europas största, med 19 000 företag som har svarat. Det förenklingsarbete som har bedrivits mellan 2006 och 2010 har gett effekt. Men som oppositionen vet tar det tid att ändra regelverk och attityder om det ska ge bestående effekter.

Till detta ska också läggas det faktum att jag är helt övertygad om att det är en hel del av de regler och det krångel som förekommer på lokal och regional nivå som företagarna ser i sin vardag som står för många, kanske de flesta, irritationsmomenten. Men företagen ser inte vem som står bakom vilken regel i floran, och därför är det fortsatta arbetet fortsatt mycket viktigt.

Därför är det bra att regeringen har inrättat ett så kallat regelråd, vilket också får beröm av Riksrevisionen i den rapport vi talar om. Likaså får inrättandet av delmål och indikatorer ett gott betyg. Men det kanske framför allt är detta att regeringen har identifierat denna sektor som ett av de fem prioriterade huvudområdena för det fortsatta arbetet som ger anledning att hoppas på ännu snabbare resultat.

Regeringen har också betonat vikten av samråd med näringslivet. Detta samråd har bedömts som viktigt för att prioritera och inrikta arbetet på det som företagen bedömer som mest angeläget för att skapa en faktisk förändring i vardagen. Tiden är nu mogen för en delvis annan process, vilket framgår av redovisningen av det fortsatta förenklingsarbetet.

Herr talman! En märkbar positiv förändring i företagens vardag uppnås på olika sätt, inte bara genom förändringar av lagar och regler. Vän-tetider och handläggningstider liksom service och bemötande hos myndigheter är också viktiga beståndsdelar i arbetet. Regeringen tar nu därför steget fullt ut och utgår från företagens vardag när åtgärder tas fram. Under hösten gav regeringen Tillväxtverket i uppdrag att genomföra projektet Förenklingsjakten. Projektet kommer att fokusera på de faktorer som företagare upplever som mest betungande och på branscher med stor tillväxtpotential.

När det gäller uppgiftsinlämnande till myndigheter har regeringen i sin vishet tillsatt en utredning som tar sikte på just detta. Syftet är att minska och förenkla uppgiftslämnande för företagen, och målet är ”en gång till ett ställe”, som vi har hört tidigare.

En kartläggning ska göras över vilka krav på uppgiftsinlämnande som finns i dag. Bolagsverket samordnar allt detta, och det ska vara klart i november i år.

När jag liksom ni träffar företagare ute i landet kommer alltid frågan om regelkrånglet upp. I princip tycker företagaren alltid att regelbördan är ett större bekymmer än skatterna, även om dessa också är viktiga. Därför måste regelbördan minskas, och vi får helt enkelt inte införa nya bestämmelser som krånglar till det. Jag är därför angelägen om att det förslag om månadsuppgifter som ska komma så småningom inte lägger sten på bördan för redan tyngda företagare.

Herr talman! Regeringen har ändå ett mycket ambitiöst program när det gäller förenklingsarbetet. Under tidigare år har regeringen sänkt de administrativa kostnaderna för företagen med 7 miljarder. Närmare 500 förenklingsförslag har genomförts av departementet och av myndigheter för att förenkla för företagen.

Arbetet med att sänka kostnaderna är ett pågående arbete. För att nämna ett exempel föreslås ett stort antal myndigheter hantera beställningar av varor och tjänster elektroniskt. Förslaget uppskattas sänka de administrativa kostnaderna för företagen med 500 miljoner kronor. Detta löser inte allt; det är bara en liten del av helhetslösningen. Men det är ändå 500 miljoner kronor.

Jag vill dock lyfta fram Riksrevisionens tankar om att en tydligare strategi borde ha getts och att man ska prioritera de verkligt tunga regelförenklingarna. Tio små förenklingar kanske ser bra ut på papperet, men våra företag och företagare kan vara mer betjänta av några få rejäla förenklingar i regelverket.

För perioden 2010–2014 har regeringen redan innan Riksrevisionens granskning valt att bredda förenklingsarbetet. Arbetet fokuserar nu på fem områden som bedöms ge den största effekten. De fem områdena är sänkta kostnader för företagen, minskat och förenklat uppgiftslämnande, förenklade myndighetskontakter på läns- och kommunnivå, uppföljning av förenklingsförslagen från näringslivet och bättre konsekvensutredningar. Nu ska man också ha i minnet att Riksrevisionens rapport inte tar upp det som hänt under innevarande mandatperiod.

Sverige tillhör de länder inom EU som har drivit förenklingsarbetet med hög intensitet under en längre tid. Det har gett resultat. Man kan notera att väntetider och handläggningstider, service och bemötande som sagt är en del av ett bra företagsklimat som också har blivit mycket bättre.

Internationellt sett och med tanke på Sveriges utgångsläge är målet att minska företagens administrativa kostnader med 25 procent till 2012 ett mycket ambitiöst åtagande. Vi har lyckats med ett trendbrott, men trots det omfattande arbete som har lagts ned behövs det mer tid för att nå detta mål.

Avslutningsvis, herr talman, har vi lyckats åstadkomma en betydande nivåhöjning i arbetet med att förenkla för företagen på departements- och myndighetsnivå. Förenklingsarbetet har blivit en naturlig och integrerad del av regelgivarnas vardag. Bland tjänstemännen på departement och myndigheter finns i dag en större medvetenhet om att regler faktiskt kostar pengar någon annanstans.

Detta bådär gott för framtiden. Men vi får aldrig släppa greppet om att hela tiden ifrågasätta hela regelbördan!

Herr talman! Företagare ska vara företagare och inte byråkrater.

Anf. 166 MATS ODELL (KD):

Herr talman! Jag tycker att det har varit en fin, engagerad och intressant debatt som vittnar om att ledamöterna över blockgränserna har insikt om att ett väl fungerande och växande näringsliv är själva grunden för vår välfärd.

Det är klart att enkla regler är något av det allra viktigaste för att näringslivet ska kunna utvecklas. Jag ska bidra till förenklingen genom att fatta mig väldigt kort. Jag lovar att inte upprepa det som mina allianskamrater har sagt. Det är en viktig del av förenklingsarbetet att vi inte ser upprepning som kunskapens moder.

Jag tror att det har gått fram ganska väl att vi välkomnar Riksrevisionens rapport. Vi tycker att regeringen har gjort stora saker på det här området. Mer kommer att göras. I Riksrevisionens rapport konstateras att företagarnas upplevelse av regelbördan inte har påverkats i den utsträckning som verkligheten visar. Och det är väldigt svårt att sätta upp mål för hur folk ska uppleva saker och ting. Därför måste man ha en bred ansats, och jag är glad att regeringen har breddat sin ansats i regelförändringsarbetet på det konkreta sätt som har lyfts fram här i debatten.

Jag vill lyfta fram det som flera andra talare har varit inne på, nämligen det som hotar denna goda utveckling vad gäller regelförenklingsarbete. Det är det som skulle hända om Månadsuppgiftsutredningens förslag skulle genomföras rakt av, som förslaget ligger.

Nu vet jag att förslaget i huvudsak går ut på att arbetsgivare som måste lämna uppgifter om inkomst av tjänst en gång om året nu ska göra det tolv gånger om året. Vi kan alla multiplikationstabellen och kan räkna ut vad det innebär.

När man sedan tar del av vad det i själva verket handlar om visar det sig att man utöver uppgift om inkomst av tjänst ska redovisa alla ersättningar i samband med sjukdom, ledighet, föräldraledighet, traktamenten och säljprovisioner. Hundratals lokalt kollektivavtalade ersättningar och tillägg ska konkretiseras, periodiseras och härledas till rätt intjänandemånad. Även om de har betalats ut under en annan period ska småföretagaren sitta och kolla vad det var för intjänandemånad som varje ersättning handlade om. Jag kan bara säga att detta inte blir lätt. Vi kommer att vara häpnadslagna nästa debatt här om det tillkännagivande som oppositionen drev igenom, och som samtliga allianspartier reserverade sig mot, blir verklighet.

Jag är glad över att näringsministern i dag i en debattartikel har sagt att hon inte tycker att det här ska genomföras på det sätt som föreslås i utredningen. Jag menar att utredningen i princip bör kastas i papperskorgen, där den hör hemma, och att man ska ta fram det som är det väsentliga här.

Vad säger tillkännagivandet? Det är ett väldigt smalt tillkännagivande. Jag hoppas att oppositionen ger klara besked på den här punkten: Är det så att vartenda litet företag ska in i detta, eller är det byggbranschen och kanske tvätteribranschen? Det är väsentligt att vi får reda på det, för det är faktiskt ni som bestämmer hur det ska bli. Regeringen har att effektuera de beslut som fattas i form av tillkännagivanden här i kammaren.

Nu väntar vi på besked från oppositionen. Hur blir det med detta?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2012/13:TU9

Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar (skr. 2012/13:50).

*Trafikverkets
upphandling av vägar
och järnvägar*

Anf. 167 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Nu handlar det om något så spännande som Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar. Utgångspunkten är Riksrevisionens granskningsrapport med samma namn som kom i juni 2012. Det var ytterligare en i raden av Riksrevisionens viktiga rapporter kopplade till infrastruktur som har gjorts de senaste åren och vars innehåll naturligtvis måste tas på största allvar och beaktas.

Som en följd av rapporten kom det en skrivelse från regeringen i december 2012. Där redovisar regeringen åtgärder och pågående arbete hos både Trafikverket och Regeringskansliet för att komma till rätta med de problem som Riksrevisionen tar upp i sin rapport.

Som en följd av skrivelsen kom i sin tur en följdmotion från Vänsterpartiet med väl kända ståndpunkter som har mycket ideologisk färg. Man uttrycker till exempel att en avreglerad järnväg ger risk för ökade kostnader och att det finns risk för vinster hos privata företag. Vi vet att Vänsterpartiet är skeptiskt till avregleringen, och jag vet inte vad man säger om vinster i privata företag.

I november förra året informerades trafikutskottet av riksrevisor Claes Norgren om innehållet i rapporten. Några dagar senare, också i november 2012, hade vi Produktivitetskommitténs ordförande Malin Lövsjögård hos oss. Hon berättade om deras betänkande som nu bereds i Regeringskansliet.

Det är bara att konstatera att frågan är väl beredd i trafikutskottet. Vi hade också ett antal beredningstillfällen i trafikutskottet, och det är med en viss förvåning som vi kan konstatera att den majoritetstext som finns i dag tillkom först vid justeringssammanträdet efter en stunds ajournering. Då hade vi kommit fram till den 21 februari.

Det är också värt att notera att allianspartierna under detta sammanträde yrkade på bordläggning för att ärendet skulle få en seriös hantering, vilket utskottsmajoriteten bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna röstade ned. Jag utgår från att detta inte blir en ny praxis utan att det var en engångsföreteelse i trafikutskottet.

Herr talman! Så till själva sakfrågan och de krav på tillkännagivanden till regeringen som utskottsmajoriteten bestående av lite olika nyanser framför i betänkandet.

Regeringen, Folkpartiet och övriga allianspartier i trafikutskottet tar allvarligt på de brister som Riksrevisionen redovisar i sin rapport. Det står också tydligt att vi välkomnar rapporten i både regeringens skrivelse och vår reservation.

Men det känns inte som om oppositionen har bemödat sig att läsa regeringens skrivelse och ta till sig de åtgärder som initierats och pågår för att skapa just det som oppositionen efterfrågar.

Det finns ett uttryck som heter att slå in öppna dörrar. Det används kanske lite för ofta, men här tycker jag verkligen att det är på sin plats.

Utskottsmajoriteten bestående av S, MP, V och SD anser att det är anmärkningsvärt att regeringen inte tänker vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport trots att ett flertal rekommendationer i rapporten är högst relevanta.

Detta visar bara ännu en gång att man tydligen inte har läst vad regeringen skriver och vilka åtgärder och uppföljningar man redovisar ska genomföras.

På s. 15 i skrivelsen står det tydligt att regeringen mot bakgrund av de åtgärder som vidtagits från både Regeringskansliet och Trafikverket och det pågående arbetet för att förbättra erfarenhetsåterföringen och öka kunskaperna om effektiviteten i olika upphandlingar som grund för framtida agerande inte för närvarande avser att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport. Vidare säger regeringen att man dock följer frågan noggrant och är beredd att vid behov vidta ytterligare åtgärder.

Här kan jag ge Vänsterpartiet lite kredd för att man i motionen skriver just detta. Det har dock fallit bort i nästa text.

Det här uttrycker något helt annat. Det uttrycker inte alls någon passivitet utan att man vidtar åtgärder och ser vad som händer.

Det är svårt att förstå att det inte skulle vara så man ska arbeta, att man till grunden för nya åtgärder följer upp de åtgärder man redan gjort för att se att de nya åtgärderna blir de rätta.

Det kan inte vara ett mål att bara stapla åtgärder på varandra och tycka det är kraftfullt. Det kan vi nog hålla med om allihop.

Herr talman! Jag ställde en fråga om detta redan i utskottet och fick väl egentligen inget bra svar. Det handlar om vad man vill att regeringen ska göra mer. Det kan hända att man måste göra mer när man följer upp det och ser att det fattas åtgärder, men vad mer ska man göra i nuläget?

Jag utgår från att vi i dagens debatt ska få höra vad man i nuläget vill att regeringen konkret ska göra mer. Tillkännagivandena handlar ju om att regeringen ska göra fler saker.

Låt oss titta på de tillkännagivanden som finns.

Tillkännagivande nummer ett: Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att ta fram empiriskt underlag som motiverar strategier och beslut om upphandling.

Ja, det är självklart. Empiri är kunskap grundad på erfarenhet. Både alliansföreträdarna i trafikutskottet och regeringen delar synen att det behövs mer empiriskt stöd än vad som har funnits. För att skaffa detta påbörjade Trafikverket 2010 en systematisk uppföljning.

Man kan givetvis beklaga brister i historien, att detta inte gjordes på Vägverkets och Banverkets tid. Men det är ju bara framtiden vi kan förändra. Visst kan vi diskutera att det borde ha gjorts tidigare, men nu startade Trafikverket upp detta i april 2010.

Våren 2012, för ett år sedan, började Trafikverket jobba mer intensivt med att utveckla sin beställarroll. Man har satt i gång ett trettiotal aktiviteter som bygger på att man skaffar kunskap och verktyg och planerar i syfte att bidra till ökad produktivitet och innovation i anläggningsbranschen. Det är också ett arbete som pågår.

I projektet Produktivitet och innovation i anläggningsbranschen, PIA, utför man mätningar av produktivitet kopplad till entreprenadform.

Hösten 2010 tillsattes en upphandlingsutredning. Den kom med sitt slutbetänkande i går, den 5 mars. Det har inte hunnit analyseras, men ögnar man igenom det handlar det om kunskap, upphandlingskompetens, större utrymme för dialog och förhandling, vilket skulle kunna gynna mindre företag. Det handlar också om riskfördelning, totalentreprenad med mera. Det finns alltså mycket underlag.

Mycket fokus i diskussionen ligger på om totalentreprenad är svaret på alla frågor och den enda lösningen och om det är rätt eller fel väg att gå. I grunden handlar det dock inte om det utan om att använda rätt entreprenadform vid rätt projekt. Här måste man skaffa empirisk kunskap för att komma helt rätt, och det är kanske mycket begärt att man ska komma helt rätt från början.

Tillkännagivande nummer två: Regeringen bör informera riksdagen om uppnådd effektivitet med olika upphandlings- och kontraktsformer inom Trafikverket.

I regeringens regleringsbrev för 2012 finns ett återrapporteringskrav för Trafikverket. Man ska redovisa vidtagna åtgärder för att mäta produktiviteten i anläggningsbranschen och förbättra anläggningsmarknadens funktionssätt.

Vi får väl utgå från att riksdagen informeras om detta i vederbörlig ordning.

Med denna återrapportering som grund kan regeringen ta ställning till vilka vidare åtgärder som behövs. Det är självklart att man måste samla in kunskap innan man vidtar åtgärder. Annars blir det ju i blindo.

Tillkännagivande nummer tre: Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att utveckla de erfarenhetsåterföringssystem som används och som är tillgängliga även för externa forskare och extern revision.

Ja, Trafikverket är ju en offentlig myndighet, så där lär alla uppgifter finnas. Jag kan inte tänka mig att man skulle hindra någon från att titta på uppgifterna. Man lyder dessutom under offentlighetsprincipen.

Tillkännagivande nummer fyra: Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att genomföra resultatmätningar om hur upphandlingarnas produktivitet och effektivitet påverkas i olika entreprenadformer. Mätningarna ska genomföras systematiskt och objektivt och kompletteras med extern utvärdering och uppföljning.

Återigen kan vi hänvisa till PIA-projektet och till den upphandlingsutredning som lade fram sitt betänkande i går.

På fråga efter fråga pågår det åtgärder som måste utvärderas så att man vet exakt hur man ska gå vidare.

Den slutsats man kan dra är att det handlar om ett långsiktigt arbete som kräver uthållighet. Utskottsmajoriteten skriver lite arrogant om uthållighet som om det vore något fel. Men det handlar som sagt om att följa upp de åtgärder man har vidtagit innan man tar nya steg.

Det handlar om empiri, och det har ni ju tagit upp i er text. Erfarenhet kan man bara skaffa sig genom att göra saker och vidta åtgärder. Det ska givetvis vara väl avvägda åtgärder, men empiri är när man utvärderar åtgärderna och ser om de leder dit man trodde.

Min absoluta uppfattning är att regeringen i skrivelsen redovisat åtgärder som faktiskt tillgodoser utskottsmajoritetens yrkanden, och man kan verkligen ifrågasätta om det är seriöst att via tillkännagivanden ge regeringen uppdrag som redan är igångsatta.

Jag upprepar frågan: Vad vill ni egentligen konkret att regeringen ska göra i nuläget? Låt oss diskutera det.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lotta Finstorp, Jessica Rosencrantz och Jan-Evert Rådström (alla M) samt Annelie Enochson (KD).

Anf. 168 HANS UNANDER (S):

Herr talman! Frågan som vi behandlar är Riksrevisionens rapport som heter *Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet?*

Rapporten tar upp flera viktiga frågor som jag vill belysa. En är den om konkurrens i samband med upphandlingarna och vilken entreprenadform som kan tänkas ge mest för pengarna.

Riksrevisionen påpekar att konkurrensen vid upphandlingarna inte är stor. I nära hälften av upphandlingarna och upp till 60 procent av upphandlingarna som rör varor och tjänster kommer det in mindre än tre konkurrerande anbud.

Frågan om vilken entreprenadform som bör användas tas även upp i Riksrevisionens rapport. Riksrevisionen har framfört i sitt underlag att totalentreprenad inte har visat sig vara den form som lett till högre produktivitet än utförandeentreprenad. Totalentreprenad kan vara en fara genom att kvaliteten blir sämre och att livscykelkostnaden för investeringarna blir högre.

Vid användandet av totalentreprenad är det extra viktigt att det finns ett bra system för erfarenhetsutbyte, så att kunskaperna inte stannar hos de entreprenörer som har genomfört entreprenaden, eftersom det finns en risk för att man blir beroende av dessa entreprenörer vid framtida åtgärder. Det finns också en risk för att entreprenörerna hittar lösningar som får priset att styra före kvaliteten.

En annan fråga som Riksrevisionen tar upp är kontrollsystem mot oegentligheter. Redan 2005 påpekade Riksrevisionen att det fanns brister i kontrollsystemet mot oegentligheter. De finner det ”otillfredsställande att dessa ännu inte åtgärdats”.

Herr talman! Nu till utskottets ställningstagande. Jag vill härmed yrka bifall till det och avslag på reservationen.

Jag vill redogöra för vår uppfattning. Trafikverket är en av Sveriges största beställare av varor och tjänster för ca 40 miljarder kronor årligen. Då är det helt naturligt att vi vill att pengarna ska åstadkomma så många, långa, bra vägar och järnvägar som möjligt.

Därför är vår åsikt att Riksrevisionens synpunkter om brister inte kan strykas under nog. Det är nu viktigt att regeringen återkommer med förslag på förbättringar så att bristerna kan uteslutas i framtiden.

Utifrån detta kräver vi att regeringen tar Riksrevisionens synpunkter på allvar och att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen med följande innehåll.

Regeringen bör informera riksdagen om uppnådd effektivitet med olika upphandlings- och kontraktsformer inom Trafikverket. Regeringen bör ge Trafikverket i uppdrag att genomföra mätningar av hur upphandlingarnas produktivitet och effektivitet påverkas av olika entreprenad-

former. Mätningarna ska genomföras systematiskt och objektivt samt kompletteras med extern utvärdering och uppföljning.
(Applåder)

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Trafikverkets
upphandling av vägar
och järnvägar*

I detta anförande instämde Monica Green, Lars Johansson, Lars Mejern Larsson, Leif Pettersson, Suzanne Svensson och Anders Ygeman, (alla S) samt Stina Bergström (MP) och Siv Holma (V).

Anf. 169 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Hans Unander har just gett en verklighetsbeskrivning som vi instämmer i helt och hållet. Det är egentligen ingen som säger emot Riksrevisionens rapport som kom i juni 2012 beträffande de brister som finns, även om det kanske finns en och annan detalj som man kan ha synpunkter på. Men frågan gäller ju inte att vi inte har verklighetsbilden klar för oss. Det kan inte strykas under nog.

Det jag försökte beskriva var de åtgärder som regeringen har gjort för att komma till rätta med detta. Man välkomnar ju rapporten och är fullt medveten om detta, och på Trafikverket är man medveten om de historiska problemen. Men frågan återstår.

Är svaret på frågan de åtgärder som pågår nu, eller är det andra åtgärder? Är det andra uppföljningsåtgärder än de uppdrag som har getts, de återrappporteringskrav som regeringen till exempel har gett Trafikverket genom regleringsbrev 2012? Är det några andra typer av konkreta åtgärder som man från socialdemokratiskt håll vill att regeringen ska göra i nuläget?

Anf. 170 HANS UNANDER (S) replik:

Herr talman! Man kan väl diskutera mycket om den här rapporten. Mycket i rapporten tar upp allvarliga saker. Det tycker jag bevisar att det finns mycket att göra inom de där områdena. Jag tycker bland annat att konkurrensfrågan när det gäller totalentreprenad eller utförandeentreprenad är en mycket viktig fråga. Här kan man säkerligen på olika sätt göra så att man kan spara pengar så att man får mer pengar till att göra bra och mer investeringar.

Sedan till frågeställningen kring att man behöver se över kontrollsystemet i fråga om oegentligheter. Det är viktigt att man ser över och följer upp. Det är enligt min uppfattning märkligt att regeringen inte tidigare har gått in och försöka göra något åt frågan, utifrån att Riksrevisionen redan 2005 kom med ett påpekande i den här frågan.

Det finns saker i rapporten som är viktiga att lyfta fram och ta upp.

Beträffande de olika bitarna om entreprenadfrågorna finns det exempel. Enda sättet att kolla om man i längden får köpa rätt vara till rätt pris kanske är att man gör en del av investeringarna i egen regi, för att kunna ha ett alternativ att mäta sig mot.

(Applåder)

Anf. 171 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Då fick vi ytterligare ett ideologiskt uttalande. Det var väl bra att vi fick framlagt att man egentligen ligger i linje med Vänsterpartiets motion. Det var väl egentligen det jag sökte, var linjen fanns någonstans.

Från Hans Unanders sida tar man fram att man vill ha mer vägar och järnvägar för pengarna. Ja, vem vill inte det? Det är det självklara målet för samtliga partier. Vi behöver inte tala om allianspartierna, utan det gäller säkert samtliga partier. Det måste vara målet för regeringen och för Trafikverket.

Hans Unander tar återigen upp detta med historiska brister. Det är vi också helt överens om. Jag tror inte att de bristerna startade 2005. Jag ska inte ta i min mun att det är någon annan regerings fel. Men på något sätt är det väldigt historiskt att det finns allvarliga problem inom den här branschen.

Men nu tar man tag i problemen och föreslår en massa åtgärder. Då återstår fortfarande en fråga. När man gör ett tillkännagivande ska det leda någonvart – eller hur? Då återstår frågan: Vad vill Socialdemokraterna i nuläget konkret att regeringen ska göra mer?

Anf. 172 HANS UNANDER (S) replik:

Herr talman! Det var en frågeställning som jag hade förväntat mig från Lars Tysklind.

Herr talman! Det finns mycket i Riksrevisionens granskning som regeringen bör ta tag i. Om Lars Tysklind inte tycker att det är viktigt får det stå för honom och för regeringen. Men man kan väl inte blunda för de saker som Riksrevisionen har valt att lyfta fram.

För oss socialdemokrater är det viktigt att om Trafikverket hanterar 40 miljarder kronor årligen ska pengarna hanteras på ett sådant sätt att medborgarna och befolkningen får ut mesta möjliga av dessa pengar. Vi ifrågasätter om Trafikverket i dag har den bästa upphandlingsmetoden som gör att man får ut mesta möjliga av varje skattekrona.

Därför anser vi att det är dags för regeringen att ta tag i frågorna som Riksrevisionen har valt att lyfta fram.
(Applåder)

Anf. 173 STINA BERGSTRÖM (MP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationen. Jag gör det för att jag tycker att det är viktigt att skattepengar används förnuftigt. En del av de skattepengar som riksdagen beslutar om används till att bygga vägar och järnvägar.

För några månader sedan hade vi en livlig debatt i denna kammare om hur mycket pengar som fram till år 2021 ska användas till att bygga infrastruktur. Vi debatterade också vad som ska byggas.

Regeringen vill anslå 281 miljarder till ny infrastruktur. Miljöpartiet vill anslå 330 miljarder. Vi vill satsa på att bygga framtidens klimatsmarta transportsystem: järnväg, spårväg, cykelbanor, kollektivtrafik och hamnar. Regeringen sitter fast i gårdagens motorvägsdrömmar och vill till exempel använda 30 miljarder till att bygga motorvägen Förbifart Stockholm. Regeringen vill bygga två mil motorväg. Vi vill i stället använda dessa pengar till att skapa en halv miljon nya sittplatser i kollektivtrafiken i Stockholm.

Herr talman! Oavsett vad vi vill bygga borde vi kunna enas om en sak, och det är att det som byggs ska vara av hög kvalitet och till rätt kostnad. Vi borde kunna enas om att när vi bygger en ny järnväg eller en

ny väg ska Trafikverket handla upp det bygget så kostnadseffektivt och smart som möjligt.

Är det så i dag? Riksrevisionens rapport *Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet?* är en oroande läsning. Det är en läsning som för alla ledamöter i trafikutskottet borde fungera som ytterligare en väckarklocka, en väckarklocka om att det är något som inte fungerar som det ska inom den statliga myndigheten Trafikverket.

Jag kan bara instämma i det som Hans Unander redan har sagt om de brister som Riksrevisionen pekat på och de åtgärder som måste vidtas. Men jag vill uppehålla mig vid en mycket viktig sak som handlar om erfarenhet och kompetens. Det var någonting som jag tänkte på när Riksrevisionen var hos oss i trafikutskottet och föredrog sin rapport.

Riksrevisionen skriver följande om detta i sin granskning:

Genom användandet av konsulter riskerar beställare att successivt förlora kunskapen om sina anläggningar. Detta kan skapa privata kunskapsmonopol som blir svåra att konkurrensutsätta i framtiden då anläggningarna ska underhållas. Motsvarande riskerar att bli fallet med de entreprenörer som levererar totalentreprenader. Ovanliga reservdelar och kompetenskrav kan öka drift- och underhållskostnader och skapa ett beroende till den totalentreprenör som levererat den ursprungliga anläggningen.

Herr talman! Detta att kunskapen och erfarenheten riskerar att försvinna från Trafikverket är oroväckande. Trafikverket bygger och bygger om vägar och järnvägar hela tiden. Det är infrastruktur som ska underhållas nu och hundratals år i framtiden. Det är allas vår egendom, och den måste förvaltas väl. Den som ska förvalta måste också ha kunskapen. Den som bygger järnväg i dag måste ta med sig den erfarenheten till morgondagens järnvägsbyggen.

Problemet med bristande erfarenhetsåterföringssystem är också i högsta grad aktuellt när det gäller underhållet av järnvägen och upphandlingen av järnvägsunderhållet.

Det är också oroande för både erfarenheten och kompetensen att annan verksamhet inom järnvägen styckas upp på olika aktörer. Vad har det inneburit för resenärerna att det är en aktör som har hand om stationerna, en som kör tågen, en som skottar snö och en annan som ska ha koll på att kontaktledningarna inte ramlar ned?

Hur stor del av dagens tågkaos har orsakats av avregleringar och uppstyckningar av järnvägen? Vad fungerar bra, och vad fungerar dåligt i dagens järnvägssystem? Vad behöver vi göra för att det ska fungera bättre? Detta är viktiga frågor för Miljöpartiet, och vi är mycket glada för att vi i december tog ett enigt riksdagsbeslut om att genomföra en utförlig utredning av järnvägssystemets organisation. Jag är mycket glad över att allianssidan i utskottet börjar förstå att problemen med försenade tåg och missnöjda tågresenärer inte bara orsakas av brist på pengar utan också har andra orsaker.

Jag ser fram emot denna utredning. Jag tänker att den ska hämta in åsikter från järnvägens alla aktörer, även resenärerna. Jag tänker att denna utredning ska göra en ordentlig utblick, och den ska också ha ett parlamentariskt inflytande. Jag hoppas att den ska tillsättas snarast, att den ska arbeta fort och snart komma fram till ett bra förslag.

Prot. 2012/13:73

6 mars

*Trafikverkets
upphandling av vägar
och järnvägar*

Jag är kanske lite lomhörd, men jag har inte hört att startskottet har gått än. Men kanske kan någon av trafikutskottets alliansföreträdare upplysa mig om hur detta utredningsarbete framskrider. Det känns onekligen som om den utredningen och Riksrevisionens kritik hör ihop.

Oavsett om det handlar om att bygga ny järnväg eller att ta hand om den järnväg vi redan har måste det göras på ett ansvarsfullt sätt. Skattepengar ska användas förnuftigt.

I detta anförande instämde Siv Holma (V).

Anf. 174 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Jag delar helt Stina Bergströms och Miljöpartiets uppfattning om att detta är allvarliga och viktiga frågor. Vi ska naturligtvis ha de bästa system som går att få när det gäller till exempel återföring, kunskap och kompetens och så vidare. Jag tror att vi är helt eniga i den frågan.

Jag har ställt min fråga ett antal gånger. Detta är en parallell till det tillkännagivande som vi gjorde i december när vi skulle ha en utredning som skulle titta på hela järnvägssektorn och vad som var bra och vad som var dåligt. Det var ett tillkännagivande som vi tillsammans ansåg skulle leda någon vart i en utredning. Min fråga är vad detta tillkännagivande ska leda till. Det måste finnas en viss mening med ett tillkännagivande och inte bara att man markerar.

Att Riksrevisionens slutsatser är allvarliga är vi också helt överens om. Det är man också överens om i regeringen. Det är inte i sak vi skiljer oss åt. Det är tydligen någon annan konkret åtgärd som regeringen inte vidtar i dag.

Nu håller man på att bygga upp återföringssystemen. Trafikverket håller på att öka sin upphandlingskompetens. Det är riktigt. Man har också från Trafikverket sagt att man använder konsulter bara i undantagsfall. Det är egen kompetens som man måste ha.

För att skapa denna empiriska kunskap som vi också är överens om att man naturligtvis måste ha måste man faktiskt börja få denna erfarenhet. Då krävs det tid.

Nu har vi fått denna rapport, och innan denna rapport kom fanns det naturligtvis full medvetenhet om att det fanns historiska brister när man jobbade med frågan. Nu har man vidtagit ännu fler åtgärder, och nu följer man upp detta för att se om det behövs ytterligare åtgärder. Är det inte så man måste arbeta med denna fråga, Stina Bergström?

Anf. 175 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi genom Riksrevisionens rapport har fått reda på ytterligare saker som vi måste titta på inom järnvägen. Då handlar det framför allt om investeringar i både järnväg och vägbyggen.

Det som oroar mig i detta är att regeringen och allianssidan i trafikutskottet tar så lätt på denna oro när det gäller totalentreprenader. Det är en sak som vi vill att regeringen och Trafikverket ska titta på. Man måste ha en uppföljning av vad det innebär att man har olika entreprenadformer.

Det är någonting som skiljer Riksrevisionens granskning från Produktivitetskommitténs. Där förespråkar man mer av totalentreprenörer. Det

blir som ett mantra. Man ska uppfylla något utan att man egentligen vet om det är bra eller dåligt.

Det som jag läste upp, det som jag verkligen fastnade för i Riksrevisionens rapport, är det som oroar mig väldigt mycket. Det handlar om att ha för mycket konsulter i den här verksamheten, och jag har inte sett något tecken på att man anlitar dem mindre i Trafikverket, snarare tvärtom.

Vad vill vi att regeringen konkret ska göra? Ja, vi vill att regeringen ska ta fasta på Riksrevisionens kritik och göra de granskningar och vidta de åtgärder som föreslås.

Anf. 176 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Jag har väldigt svårt att se att regeringen inte skulle ha tagit fasta på den kritiken. Varför vidtar man alla de olika åtgärderna? Innan man fick den kritiken såg man bristerna. Det är inte fråga om att man inte skulle ta fasta på kritiken eller att vi skulle ta lätt på frågan. Det tycker jag är ett märkligt uttalande. Tycker Miljöpartiet att regeringen tar lätt på detta? Varför vidtar då regeringen alla de olika åtgärderna?

Det är lätt att hamna i en diskussion om entreprenadform. Det är inte så säkert att det just är här vi har den största kunskapen om sådant. Ska man få erfarenhet av en entreprenadform som kanske inte används så mycket måste man börja använda den i några fall där man tycker att det är lämpligt. Sedan får man se vad det ger för effekt. Totalentreprenadens stora fördel är att man använder sig av funktionsupphandling. Det finns ett innovationstryck i det. Det har vi inte haft; vi har i princip bara haft utförandeentreprenader – ja, det har funnits en del annat också. Man låter entreprenören ta hand om projektering och utförande i stället för att bara beställa en funktion. Då kan man komma på nya saker och nya konstruktioner. Om man hela tiden ska låta Trafikverket bestämma hur det ska se ut slutar det med att vi gör som vi alltid har gjort.

Jag skulle vilja höra om Stina Bergström tror att det är en garanti för att vi alltid kommer att vara effektiva och produktiva. Det tror inte jag. Det är precis det som Produktivitetskommittén kom fram till. Man måste börja prova den här formen av entreprenad för att få erfarenhet av den.

Grunden är att man ska ha rätt entreprenad för rätt projekt, inte att man ska ha antingen totalentreprenad eller utförandeentreprenad. Antagligen kommer totalentreprenaderna att vara en mindre del även i framtiden, för de kräver en viss storlek. Men man måste ändå börja någons för att få erfarenhet och ta ut det bästa av den entreprenadformen.

Anf. 177 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr talman! Men Riksrevisionen har tittat på de fall där man har använt sig av totalentreprenad inom Trafikverket och sett att det inte har ökat produktiviteten. Det finns farhågor om att man kommer att missa en del när det gäller kompetens och erfarenhet. Jag tycker också att det är mycket spännande med de totalentreprenader som vi använder i samhället, till exempel när vi bygger skolor och annat i kommunerna. Ibland kan det vara väldigt lyckade projekt, och det kan komma fram nya spännande lösningar. Inte minst är samarbetet med personal, politiker och byggare bra.

När det gäller järnvägen är det kanske inte så himla smart att man bygger järnväg på väldigt många olika sätt. Det är bra om det är ett enhetligt sätt vi bygger våra järnvägar på, att spåren är lika och att vi har en höjd som gör att snöplogarna kan komma fram var de än kör i landet. Det finns en uppsjö av sådana saker.

Då är det viktigt att den samlade erfarenheten av hur man har byggt finns på ett ställe, att den finns på Trafikverket och inte bara ute hos entreprenören. Jag vill återkomma till att det är den delen i Riksrevisionens kritik som jag har fastnat för, och jag hoppas att det kommer att hända saker när regeringen tar till sig detta.

Anf. 178 TONY WIKLANDER (SD):

Herr talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Några talare har varit före mig, alltså är det mesta som vanligt sagt i ärendet.

Man kan väl säga som så att det är Riksrevisionen som står för uppgifterna, men vi som sitter här, ledamöterna, har ansvaret för skattebetalarnas pengar. Det är därför vi reagerar. Jag har lyssnat noggrant på Alliansens företrädare i dag, Tysklind, som hela tiden förefaller att hålla med oppositionen, som bildar majoritet i frågan. Ändå kämpar han förtvivlat emot några punkter i en motion, men jag inte kan begripa vad det är han bekämpar.

Vi kan ha olika synsätt, men vi i det parti jag företräder besvärar inte av den politiska ovanan att endast titta på vem som har skrivit motionen. Vi brukar också studera innehållet; vi anser det mest väsentligt. Det finns ingen anledning att jag läser högt inför den här församlingen ur utskottets ställningstaganden; dem har vi hört flera gånger. Men man kan sammanfatta det i att det står illa till, och det är inte första gången som anmärkningar framförs. Jag hörde talas om 2005. Då var jag inte med här, men jag utgår från att det är riktigt.

Är det nu så som Tysklind framhåller, att det här har regeringen redan börjat med eller vidtar åtgärder för i enlighet med det jag läser i den motion som vi står bakom i oppositionen, begriper jag inte varför vi inte kunde få en full enighet i frågan. Då hade vi sluppit att använda en trevlig kväll till att käfta om det här. Jag förstår det inte, men jag nöjer mig med att som sagt biträda utskottets förslag och yrkar än en gång avslag på reservationen.

Anf. 179 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Då vill jag upplysa Tony Wiklander om att mitt anförande inte bygger på Vänsterpartiets motion utan på regeringens skrivelse. Det är de åtgärderna jag beskriver. Det är väl bra om Tony Wiklander tycker att de är desamma som i motionen. Det är kanske just där vi har den lilla klon i dagens debatt. Vi kan inte göra ett tillkännagivande om sådant som redan pågår. Då tappar det sin status på något sätt. När vi gjorde ett tillkännagivande om att se över hela järnvägssystemet hade det en funktion. Vi var eniga om det, det var bra.

Jag beskriver de åtgärder regeringen har vidtagit efter den kritik som Riksrevisionen har framfört, en kritik som vi dessutom alla är eniga om. Regeringen har tagit till sig den och har välkomnat rapporten. Vi allians-

politiker i riksdagen har tagit till oss den och tycker att det är väldigt bra. Vi har bejakat alla de riksrevisionsrapporter som har kommit – jag tror att vi är uppe i drygt tio nu – på infrastrukturuområdet och sett bristerna. Det är väl bra att vi ser bristerna och rättar till dem.

Fortfarande kvarstår frågan: Vad vill Sverigedemokraterna att regeringen i nuläget ska vidta för ytterligare åtgärder utöver dem man redan vidtagit för att lösa problemen? Det kanske är så som Tony Wiklander upplever, att vi egentligen tycker likadant. Men den beskrivning jag har gjort är gjord utifrån regeringens skrivelse. Då känns det ännu mer som ett bevis på att ett tillkännagivande är lite som ett slag i luften.

Anf. 180 TONY WIKLANDER (SD) replik:

Herr talman! Tysklind kör i rundgångar, så det är inte lätt att hänga med. Jag tycker fortfarande att det låter som att vi i sak är överens. Ändå slåss ni emot självklara förslag. Vem som citeras och hur – har det någon betydelse?

Jag säger än en gång: Det är Riksrevisionen som står för uppgifterna. När vi har tagit del av dem har tydligen en majoritet av oss fått klart för oss att det här inte är bra. Vi anser inte att regeringens åtgärder har varit tillräckliga. Om de blir det på grundval av det här beslutet borde Tysklind och jag gemensamt vara glada och nöjda. Men Tysklind ser inte glad ut i kväll. Jag förstår egentligen inte vad vi bråkar om.

Anf. 181 LARS TYSKLIND (FP) replik:

Herr talman! Låt mig än en gång göra klart vad det här går ut på. Vi diskuterar Riksrevisionens rapport. Den kom i juni 2012. Sedan dess har den genomgått en process. Den har varit på remiss hos Trafikverket. Regeringen har lämnat en skrivelse. Det har vidtagits en massa åtgärder. Men Sverigedemokraterna är tydligen kvar i juni 2012. Det är det som är problemet. Det har hänt mycket. Det är de åtgärder och de uppföljningsprogram som regeringen tar upp i sin skrivelse som är dagens verklighet i mars 2013. Det är det vi tar ställning till.

Sedan är vi helt eniga om utgångsläget, det vill säga Riksrevisionens kritik. Den delar vi. Det är kanske därför det kan uppstå en viss förvirring. Det gäller faktiskt att se att det pågår en process kring detta. I den processen har regeringen vidtagit en hel del åtgärder.

Min fråga är: Finns det någon åtgärd som Sverigedemokraterna och Tony Wiklander saknar? I så fall kan vi kanske få höra det, och regeringen vill kanske också höra det.

Anf. 182 TONY WIKLANDER (SD) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt läsa innantill, men jag ska ändå avsluta med att göra det. Det är uppenbarligen nödvändigt när vi har den här diskussionen.

Det jag har gått på är kanske inte i huvudsak regeringens skrivelse – den är väldigt mångordig – utan det är utskottets ställningstagande, det vill säga det utskott där jag själv sitter. I mitten på den texten läser jag: ”Utskottet menar att de brister som Riksrevisionen pekar på i sin rapport måste tas på största allvar och anser därför att det är anmärkningsvärt att regeringen inte tänker vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport, trots att ett flertal av rekommendat-

ionerna i rapporten är högst relevanta. Det befäster i och för sig den kritik om passivitet och okritiskhet som Riksrevisionen har riktat mot regeringen i sin granskningsrapport.”

Jag tror inte att jag behöver gå vidare. Jag står bakom precis de satser som Lars Tysklind själv har läst upp ett antal gånger, som framgår av motionen och som för mig är självklarheter.

Anf. 183 SIV HOLMA (V):

Herr talman! Till att börja med vill jag rikta mig till Lars Tysklind, som har fått den inte speciellt avundsvärda uppgiften att försvara regeringen i denna debatt. Att regeringen hälsar Riksrevisionens rapport välkommen är inte detsamma som att ta Riksrevisionens rekommendationer på allvar.

Herr talman! Jag instämmer också i mycket av den kritik som föregående talare, framför allt Hans Unander och Stina Bergström, har framfört i sina anföranden.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen. Trafikverket är, som det har sagts, en av landets största upphandlare. De köper varor och tjänster för ca 40 miljarder årligen. I sin upphandlingsstrategi för att nå en högre produktivitet, det vill säga mer väg och järnväg för pengarna, satsar Trafikverket på ökad användning av så kallade totalentreprenader i stället för utförandeentreprenader.

I en totalentreprenad är tanken att entreprenören ska ta på sig så stor del av projekteringen som möjligt för att därigenom känna ansvar för att anläggningen fungerar som avsett. Riksrevisionen har i en rapport granskat Trafikverkets upphandling. I rapporten *Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar – leder den till hög produktivitet?* ger granskningen inte stöd för att Trafikverkets senaste upphandlingsstrategi är ändamålsenlig.

De mätningar som är gjorda visar att det inte lett till högre produktivitet. Riksrevisionen menar att det är nödvändigt med en bättre erfarenhetsåterföring för att kunna ta ställning till hur upphandlingarna ska utvecklas för att leda till de önskade positiva effekterna. Riksrevisionen konstaterar vidare att regeringen har varit passiv och okritisk och inte har efterfrågat erfarenhetsbaserat stöd för de åtgärder som Trafikverkets upphandlingsstrategi säger har lett till högre produktivitet.

Herr talman! Det är med andra ord en hård kritik som både Trafikverket och regeringen får. Bristerna är stora, och regeringen verkar vara ointresserad av att vårda skattebetalarnas pengar. Tågresenärer och gods-transportörer har i många år fått stå ut med bristfälliga satsningar. Då ska de inte dessutom behöva drabbas av att upphandlingarna inte är effektiva. Riksrevisionens kritik måste tas på allvar så att vi får så mycket järnväg och väg som möjligt för skattemedlen.

Herr talman! Riksrevisionen varnar också för ineffektivitet på lång sikt eftersom kvaliteten kan befaras bli sämre och livscykelkostnaderna högre till följd av den ökade variantrikedom som totalentreprenader medger. Variationen kan leda till stora skillnader i väg- och järnvägsnät, och man minskar möjligheterna till standardisering. Det är viktigt att Trafikverket strävar efter att kvaliteten ska vara likvärdig oavsett var väg- och järnvägsnätet råkar vara byggt.

Dessutom påtalar Riksrevisionen att Trafikverket inte följt upp och analyserat slutresultaten av entreprenaderna på ett ändamålsenligt sätt. Det kan medföra att Trafikverket inom de närmaste åren kommer att förlora sin kunskap om vad som är den effektivaste upphandlingsstrategin eftersom man mer eller mindre har avhånt sig kompetensen till totalentreprenören.

Vi menar att de påtalade bristerna är allvarliga och att det ingår i riksdagens kontrolluppgift att säkerställa att resurser används på ett effektivt sätt vid upphandling av vägar och järnvägar, inte minst för att se till att våra järnvägar kan fylla nödvändig samhälls- och klimatnytta.

Vänsterpartiet vill ha ett sammanhållet järnvägssystem kombinerat med kraftigt ökade investeringar på banunderhåll och nya spår. Det skapar förutsättningar för ett effektivt resursutnyttjande och höjd kapacitet. I avregleringens spår går alltmer pengar till kostnader för att administrera upphandlingar. Dessa pengar skulle behövas bättre till att underhålla och bygga väg- och järnvägsnät.

Herr talman! Slutsatsen i regeringens skrivelse blir att man inte för närvarande avser att ”vidta några ytterligare åtgärder”. Det finner vi anmärkningsvärt, då ett flertal av Riksrevisionens rekommendationer enligt vår bedömning är högst relevanta. När regeringen väljer att inte vidta några åtgärder befäster det Riksrevisionens kritik att regeringen är och har varit passiv och okritisk.

Herr talman! Avslutningsvis är jag mycket nöjd med att Vänsterpartiets motion fått majoritet i Trafikutskottet, och förhoppningsvis kommer den att få majoritetens gillande även i riksdagen. Det behövs empiriskt underlag och dokumentation om effektiviteten i upphandlings- och kontraktsformer. Det behövs utvecklade system för återföring av erfarenheter. Mätresultat måste tas fram systematiskt och objektivt med extern utvärdering och uppföljning. Regeringen måste informera riksdagen om man uppnått effektivitet med olika upphandlings- och kontraktsformer inom Trafikverket. Vi menar att detta väsentligt påverkar möjligheten att få förbättrade underlag och bättre förvaltnade skattemedel.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

17 § Äldrefrågor

Prot. 2012/13:73
6 mars

*Trafikverkets
upphandling av vägar
och järnvägar*

Äldrefrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU12
Äldrefrågor

Anf. 184 CATHARINA BRÅKENHJELM (S):

Herr talman! *Från fattigvård till valfrihet* heter en skrift producerad av Sveriges Kommuner och Landsting. Skriften beskriver äldreomsorgens utveckling under de senaste 100 åren. Den inleds med en redovisning av vad som hänt sedan 1571, då kyrkoordningen uppmanade församlingarna att inrätta fattigstugor.

På Orust, min hemkommun, åker jag ibland förbi ett gammalt fallfärdigt hus. Jag har fått berättat för mig att där bodde dåtidens första och enda hemsamarit, Margareta i Fläskum. I ett annat hus bodde dåvarande socialnämndsordföranden som vid sitt köksbord satt och betalade ut socialbidrag till dem som bad om det. Det var historiskt sett inte så särskilt länge sedan.

Sedan dess har den sociala omsorgen utvecklats enormt och gått framåt för att nu börja backa på punkt efter punkt. Det som människor i flera decennier sett som självklart och rättvist har nu börjat luckras upp. Det är andra intressen än de allmänna som prioriteras.

När det gäller äldrepolitikens inriktning är det viktigt att samhället även i framtiden klarar av att ge god vård och omsorg för alla äldre, med kvalitet på lika villkor. Olika brukarundersökningar konstaterar att det i dag i första hand är de fysiska behoven som prioriteras. Samtidigt konstateras att åldrandet är personligt och ser olika ut. Det positiva åldrandet är en naturlig livslång utveckling som går mot mognad och vishet. Äldre är inte en likartad grupp, vilket man ibland tycks tro. Alltför mycket sker genom kollektiva bestämmelser. Äldreomsorgen måste gå från ett vårdperspektiv till ett synsätt där de äldre får betydligt mer inflytande över sina egna liv.

Eftersom vi lever längre och har fler friska arbetsfria år än man hade förr behöver äldreomsorgen utvecklas och förändras. För att ta vara på de äldres möjligheter att bo kvar så länge de vill och orkar i sina hemmiljöer bör inriktningen vara att det ska vara lättare att få hjälp även om behoven inte är så stora att man har rätt till en biståndsbedömd insats. Det ökar livskvaliteten och oberoendet för våra äldre och är lönsamt på sikt för samhället. Flera kommuner har redan infört en förenklad biståndsbedömning som gör att man över en viss ålder kan få ett antal hemtjänststimmar bara genom att anmäla sig.

Herr talman! Att människor hjälper sina nära anhöriga är naturligt. Men när den hjälpen går över gränsen och blir ett beroende är det något helt annat. Forskning som undersökt äldres attityder visar att äldre människor inte vill vara beroende av sina barn utan föredrar offentlig hjälp framför hjälp av släktingar med det dagliga. Trots det visar Kommunals rapport *Hänger din mammas trygghet på dig?* att över 100 000 anhöriga gått ned i arbetstid eller till och med slutat arbeta för att klara av att sköta sina anhöriga. Det är inte klokt, så kan man inte ha det!

Anhöriga ska inte göra hemtjänstens arbete utan finnas där när man vill ha sina närmaste hos sig eller behöver hjälp av helt annat slag än det som hemtjänsten erbjuder. Att kunna garantera en bra äldreomsorg med kvalitet nu och i framtiden ökar tryggheten och är grunden för ett civiliserat samhälle. Men det är också avgörande för att arbetsmarknaden ska fungera, precis som barnomsorgen är för att det ska fungera för familjerna och föräldrarna ska kunna arbeta.

Vi måste även slå vakt om det generella systemet och motverka en utveckling mot en orättvis äldreomsorg där de som har mer pengar kan få bättre vård. Vi kan se en fara i framtiden när den rikare delen av befolkningen kan toppa sin omsorg genom att köpa den extrahjälp de behöver samtidigt som den övriga befolkningen får hålla till godo med de resurser som blir över i form av en mycket låg basnivå.

Herr talman! Äldre prioriteras sällan högt, och när det gäller äldre som har psykisk ohälsa är det om möjligt ännu sämre ställt. Psykisk ohälsa är minst lika vanlig hos äldre som hos yngre personer, faktiskt till och med lite vanligare. Den dåliga livskvalitet som det innebär att leva med psykiatriska problem utan att få någon form av hjälp ger ett stort lidande, men det resulterar också i ett stort antal självmord framför allt hos äldre män. Trots detta visar många studier att äldre inte får den vård och behandling de behöver eftersom kunskapen om äldrepsykiatri brister.

Kunskap för att arbeta med äldres psykiska ohälsa behöver spridas inom alla personalkategorier som arbetar med äldre. Den kompetensen finns i allmänhet inte utanför de särskilda äldrepsykiatriska enheterna, vilket vi tycker är bedrövligt dåligt. Sjukvården och äldreomsorgen måste kunna arbeta ihop på detta område. Vi anser att regeringens samordnare inom psykisk ohälsa bör få i uppdrag att uppmärksamma äldres psykiska ohälsa.

För en tid sedan beslutade vi gemensamt i kammaren om en parbogaranti som innebär att den som beviljats plats i ett särskilt boende ska kunna fortsätta att sammanbo med sin make eller maka. Han eller hon kan alltså följa med till boendet om man så önskar. Det ser vi som självklart, men en kvarstående fråga är vilka rättigheter den medflyttande parten har om den som beviljats platsen i ett särskilt boende går bort. Vad händer då? Vi tycker att den frågan är så pass viktig att den bör följas upp noga. Man hänvisade till att det skulle ske ute i kommunerna, men det finns fortfarande inga bra rutiner för det, vilket ökar otryggheten hos de gamla i stället för att ge dem en trygghet.

Att det i dagens äldreomsorg arbetar väldigt många utan någon som helst utbildning är både en skandal och ett gigantiskt problem. Där har vi ännu inte sett några skarpa förslag som skulle kunna få till en rejäl förändring. Det är ganska bråttom. Utöver grundutbildningen finns det också stora behov av vidareutbildning i de flesta kompetenser inom yrket. Vi anser att kompetenskrav på all personal alltid ska finnas med i all upphandling av äldreomsorg.

Personer som har invandrat till Sverige har ofta betydligt sämre hälsa än de som är födda här. Orsakerna till ohälsa bland äldre invandrare kan vara att de emigrerat från ett område där de upplevt ett trauma, att de har väldiga problem med språket när de blivit äldre och att de inte kan påverka sin situation, att de känner stress och upplever en ensamhet. Därför behövs det ökad kännedom hos omsorgspersonalen om hur utlandsfödda upplever sin situation och hälsa när de blivit äldre.

I dag saknas det länkar i den kedja som behövs för att kunna vårda och behandla personer som fått språkstörningar av olika slag – afasi, sväljsvårigheter eller skador relaterade till stroke. Det är en väldigt viktig fråga, och vi tycker att det måste göras en översyn av tillgången på logopedier ute i kommunerna.

Herr talman! Utskottet har behandlat ett stort antal motioner som rör äldreomsorgen, och det stora antalet motioner visar att engagemanget är mycket stort. Tyvärr avspeglar sig inte det engagemanget i svaret på motionerna. Frågan hur vi ska finansiera välfärden i framtiden är en genuint politisk fråga där rött och blått lag skiljer sig markant åt. Där vill vi socialdemokrater ha en rättvis och gemensamt finansierad vård och omsorg som gäller alla våra äldre.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservation nr 1 och reservation nr 8.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Christer Engelhardt, Lena Hallengren och Meerl Wasberg (alla S).

Anf. 185 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag stöder naturligtvis alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 2 och 13.

Drygt 20 procent av befolkningen i vårt land är över 65 år. Många äldre lever ett aktivt liv mycket längre än tidigare generationer. En del vill arbeta längre upp i åren medan andra ser möjligheten att kunna göra nya saker och delta på andra sätt i samhället. Ändå finns det många som i dag inte ser den äldre befolkningen som en resurs utan snarare som en belastning. Samhället behöver se att äldre tillför mycket ideellt arbete och klarar sig själva långt upp i åren. De äldre som inte klarar sig själva har rätt till en kvalitativ och värdig omsorg.

Därför är vi i Miljöpartiet glada för socialutskottets betänkande 2011/12:SoU11 *Riktlinjer för bemanning inom äldreomsorgen*. Ett enigt utskott gav ett tillkännagivande till regeringen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda och, om myndigheten finner det lämpligt, utfärda föreskrifter om bemanning i särskilda boenden för andra grupper än demenssjuka, som det redan fanns ett uppdrag för. Jag är övertygad om att detta kommer att ha stor betydelse för kvaliteten i äldreomsorgen.

Miljöpartiet menar att samhället utvecklas när människor i olika åldrar möts på ett naturligt och respektfullt sätt på arbetet, på fritiden och inom politiken. Umgänge och kunskapsutbyte över generationsgränserna är viktigt för både unga och gamla och är dessutom en väg att motverka åldersdiskriminering i alla dess former.

Vi kan i Socialstyrelsens redovisning från 2011 se att de vanligaste områdena man söker stimulansmedel för inom Omvårdnadslyftet är rehabilitering och socialt innehåll. Det är uppenbarligen områden som kommuner och landsting ser som mycket viktiga. Det är bra att vården innebär mer än ren ADL-omvårdnad. Vi lever inte av omvårdnad allena.

Läkaren Ellinor Bergdahl visade i sin avhandling att var fjärde person över 85 år är deprimerad. En tredjedel av dem hade inte tidigare fått någon diagnos och följaktligen inte heller någon behandling. Professor Yngve Gustafson från Umeå uttrycker så vist: Människor med demens kan ha ett bra liv. Men människor med depression har inte ett bra liv. Slutsatsen är att rehabilitering och social samvaro är en mycket viktig del i de äldres vardag.

En annan central del för Miljöpartiet de gröna är åldersdiskriminering. Vi förväntar oss att skyddet mot åldersdiskriminering kommer att bli bättre tack vare en proposition som regeringen lagt fram och vars ändringar gäller från den 1 januari i år.

Herr talman! Miljöpartiet vill att alla kommuner ska ha tillgång till äldreomsorgsinspektörer som ska följa upp att såväl den egna som den upphandlade verksamheten följer regler och avtal. Alla avtal ska innehålla sanktioner vid brott mot avtalet.

Det står: Äldreomsorgsinspektörerna granskar äldreomsorgens verksamheter utifrån ett brukarperspektiv. Inspektörerna ska granska såväl

beställarfunktionen som utförandet i både kommunal regi och entreprenad driven verksamhet i förhållande till politiskt uppställda mål och kvalitetskriterier. Det gäller såväl särskilda boendeformer som hemtjänst och övriga verksamheter inom äldreomsorgen.

Detta är hämtat från ett dokument i Alliansens Stockholm. Det är ett gott men tyvärr väldigt ovanligt exempel.

Herr talman! En god vård kräver väl utbildad personal. Tio statliga myndigheter som till exempel Skolverket, Centrala studiestödsnämnden, Socialstyrelsen och Migrationsverket har gjort en analys av förutsättningarna för kompetensförsörjningen inom äldreomsorg. Analysen visar att det finns betydande svårigheter att klara uppgiften på kort sikt och framför allt på lång sikt. Särskilt svårt blir det enligt analysen efter 2015.

Myndigheternas sammantagna bedömning är att kraven på god yrkeskompetens kommer att öka. Mycket talar för att arbetet inom vård kommer att bedrivas hos människor i hög ålder och med kognitiva funktionsnedsättningar.

Allt fler kommer dessutom att ha flera sjukdomar. Allt fler bör ha specialiserad kompetens. Fler i personalen bör även ha den kompetens som olika vård- och omsorgsutbildningar inom högskolan ger.

Resultatet av beräkningarna för 2015 visar att en stor brist på utbildad omvårdnadspersonal uppkommer med nuvarande utbildningsdimensionering. Det beräknas enligt analysen att ca 200 000 personer med omvårdnadsutbildning kommer att saknas.

Sedan ädelreformen har två tredjedelar av landstingens geriatriska platser försvunnit. Detta gör att de äldre som är medicinskt färdigbehandlade och inte längre behöver akutsjukvården inte kan få hämta sig utan snabbt skickas hem. De skickas alltför snabbt hem till något tomt, något ensamt och något otryggt. En del av dessa äldre människor är dessutom multisjuka.

Av sjukvården har dessa multisjuka döpts till Svarte Petter. Det är dem som ingen vill ha. Tidigare kunde dessa äldre få vård, rehabilitering och hjälp med hela sin situation på geriatriken och teamet där i nära samarbete med kommunen.

Detta är personal som valt att arbeta med äldre multisjuka. Geriatriken är en nödvändig specialitet som kraftigt måste byggas ut, inte minst med tanke på vår åldrande befolkning.

Finns det anledning att utveckla området? Ja, mer än 19 procent av sjukhusvårdens resurser går till vården av gruppen multisjuka äldre. Det är äldre som senaste året har vårdats mer än tre gånger på sjukhus och fått tre eller flera olika diagnoser registrerade.

Dessa patienter som tar 19 procent av sjukvårdens resurser utgör enbart en halv procent av befolkningen. De siffrorna visar tydligt på ett enormt behov av geriatrisk kompetens. Det gäller naturligtvis inte bara läkare utan även sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Kompetens är en nyckel till god kvalitet.

Anf. 186 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Vi ska nu debattera SoU12 *Äldrefrågor*. Den välfärd som vi alla i dag tar för given har byggts upp av män och kvinnor som i dag är pensionärer. De har arbetat hårt för att förbättra villkoren för oss alla som kommit efter.

Det kan inte nog poängteras hur stor tacksamhetsskuld vi yngre har till den äldre generationen. Nu är det vårt ansvar att se till att de äldre får en trygg och värdig ålderdom. Sverigedemokraternas målsättning är att Sverige ska bli världens tryggaste land att åldras i.

Det kan tyckas som en självklarhet att alla människor i vårt land ska kunna åldras under trygga och värdiga former och att man ska kunna vara säker på att inte behöva bli utsatt för brott eller andra kränkningar på ålderns höst. Tyvärr är det inte alltid så i dag.

Äldre är en grupp i samhället som i många avseenden är mer sårbar för våld och övergrepp än andra grupper i samhället. Det beror på att de många gånger är beroende av samhällets stöd för att klara sin vardag.

I Brottsoffermyndighetens nu tolv år gamla undersökning *Ofrid* uppgav 16 procent av de äldre kvinnorna som deltog i undersökningen att de hade utsatts för någon form av våld efter att de fyllt 65 år.

År 2010 släppte Nationellt centrum för kvinnofrid en rapport som heter *Våld i nära relationer bland äldre*. Den visar att risken ökar rejält att drabbas av våld för människor som har ett svagt socialt nätverk och är isolerade, vilket inte är alltför ovanligt bland den äldre generationen.

De äldre som är över 80 år löper tre gånger så hög risk att utsättas för våld, enligt rapporten. Ofta kan förövaren vara en partner. Men våld mellan syskon eller våld från barn, barnbarn, vårdare eller vänner förekommer också. Även om båda könen drabbas är våld mot kvinnor oftast grövre och får allvarigare konsekvenser för den utsatta.

Risken för övergrepp på den äldre ökar om en familjemedlem är psykiskt sjuk eller är socialt eller ekonomiskt beroende av den äldre.

Våld mot äldre måste förebyggas, upptäckas och hanteras. I dag är det alltför få kommuner som har en handlingsplan för att hantera våld mot äldre. Sju av tio kommuner bedriver inte något medvetet arbete för att ge stöd åt äldre som utsätts för våld eller övergrepp.

Herr talman! Vi behöver ta ett samlat grepp om våldet mot de äldre. Det kommer att behövas ett batteri av åtgärder för att komma till rätta med problemet.

Sverige saknar i dag lagstiftning som gör personal inom äldreomsorgen, sjukvården och socialtjänsten skyldig att anmäla vid misstanke om fysiskt eller psykiskt våld mot äldre i nära relationer. Lex Sarah, som trädde i kraft 1999, reglerar skyldigheten för personal i vård och omsorg att rapportera vård- och verksamhetsrelaterade missförhållanden. Men när exempelvis våld i nära relationer mellan äldre misstänks finns ingen anmälningsskyldighet.

Hemtjänstpersonal som fattar misstanke om våld i ett hem mellan två äldre har i dag varken skyldighet eller stöd i lagen att agera. I socialtjänstlagen finns i dag en stark reglering att rapportera om misstanken gäller våld mot barn. Liknande stöd bör införas när det gäller våld i nära relationer mellan äldre.

Herr talman! Under de senaste åren har det i medier framkommit att dementa och personer med psykiska eller fysiska funktionshinder har utsatts för sexuella övergrepp, misshandel och kränkande behandling av personal som har jobbat i verksamheten. En del av dessa anställda har till och med varit dömda tidigare.

Det är inte rimligt att personer som har begått våldsbrott som misshandel, rån eller sexuella övergrepp jobbar i verksamheter med männi-

skor som befinner sig i en utsatt situation. Därför vill vi lagfästa en skyldighet för kommunerna att alltid begära registerutdrag för nyanställda inom vård och omsorg. Sveriges äldre förtjänar en trygg och säker ålderdom.

Till sist, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 4 och 15.

Anf. 187 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 om äldreomsorgens inriktning och till reservation 15 om att motverka våld mot äldre.

Det har skett stora förändringar i äldreomsorgen sedan jag började arbeta där för 37 år sedan. Många saker har blivit bättre. Jag kommer ihåg flerbäddsrummen, korridorerna och rädslan för att hamna på Bracka i Göteborg – det gamla fattighuset. Det fanns äldreboenden som i och för sig var trevliga på många sätt men som man fick flytta ifrån när man blev rullstolsburen.

Jag kommer också ihåg när yrket var ett jobb som man gick ut och jobbade i när man hade varit hemmafru och hemma med sina små barn. Man jobbade i fyra eller sex timmar, och man gick direkt från sin bostad och sedan direkt tillbaka.

Det är bra att det nu är ett eget boende och ett eget hem som de äldre har. Det är bra att vi nu ser arbetet som undersköterska i äldreomsorgen som ett professionellt jobb som man ska kunna leva på. Samtidigt ser vi en riktning som gör mig orolig och som går lite åt motsatt håll. Vi ser i dag att resurserna inte räcker till i äldreomsorgen. Anhöriga får ta över mer, som sades här tidigare av Catharina Bråkenhielm. Om man har det bättre ställt kan man köpa privata skattefinansierade RUT-tjänster. Men anhöriga och fattigare äldre får inte denna subvention när deras döttrar får hjälpa till, utan de anhöriga får ta av sin fritid och kanske till och med gå ned i arbetstid.

Vi kan också se konsekvenser som oroar mig och som man borde fundera på. Här i Stockholm, till exempel, försvinner non-profit-organisationerna från äldreomsorgen. Röda Korset vill inte fortsätta att driva äldreboenden. Man kommer inte att förlänga kontrakten på de två äldreboenden man har drivit i Stockholm. Ersta diakoni och Borgerskapet har släppt hemtjänsten. HSB avstår från hemtjänst i flera Storstockholmskommuner. Man säger: Vi kan inte driva detta med en bra kvalitet, som vi vill göra i vårt namn, med de ersättningsnivåer och den ekonomi som finns i äldreomsorgen. Då avstår vi, för vi kan inte driva en värdig äldreomsorg.

Det finns bra saker också. Jag vill gärna berätta kort om Gerdas gård, där jag var i förra veckan. Det ligger i Högsbo i Göteborg. Det är ett äldreboende där de äldre ihop med personalen sitter med chefen i ledningsgrupper. Man ingår i arbetsgrupper. Om man har varit ekonom sitter man med i budgetgruppen när man bor på detta äldreboende. Det är ett boende som ses som de äldres hem, och därför är det de äldre som blir tillfrågade: Vad vill ni ha? Hur ska det se ut här? Därför har man ett akvarium i entrén och en jacuzzi som man kan bada i. Nu skulle man vilja ha en pool utomhus, men det tar nog lite längre tid. Man har frågat hur många som vill gå på gudstjänst. Det visade sig bara vara en. Den personen får hjälp att komma till kyrkan, och i stället har man aktiviteter som de som bor på hemmet själva efterfrågar. Man åker på semester.

De äldre som bor på Gerdas gård är inte bättre, men de verkar kanske piggare därför att de har ett meningsfullt innehåll, och de är med och bestämmer över sin omgivning. Detta tycker jag är verklig valfrihet. Det är det här det handlar om – att kunna påverka sin egen vardag och sitt eget hem. Det ska inte vara andra som bestämmer hur det ser ut runt omkring en. Då gäller det att det finns tillräckligt med personal som kan se till de enskildas olika behov. Det ska finnas utbildad personal som kan jobba på rätt sätt, och det ska finnas en inställning att det är de äldres hem och att det är de som ska bestämma. Det är det här som vi ska jobba för. Det är det här som är verklig valfrihet. Det är inte att välja mellan olika riskkapitalbolag som Attendo eller Carema.

Jag tror att vi alla kommer ihåg *Uppdrag granskning*. Det handlade om Piteå och Socialstyrelsens nattliga tillsyn. Det fick följder. Vänsterpartiet skrev en motion om riktlinjer för bemanning i demensvården. Majoriteten i socialutskottet antog den, och majoriteten i riksdagen antog den sedan. Hela utskottet fattade beslutet att ställa sig bakom att vi bör ha riktlinjer för alla äldreboenden.

Socialstyrelsen har jobbat med riktlinjerna, och de ska gälla från den 1 januari 2014. När jag besöker kommuner i dag får jag ofta frågan: Hur hade ni tänkt att det här skulle finansieras? Vi har redan ett underskott i vår äldreomsorg. Vi håller på att försöka dra ned kostnaderna, och nu ska vi anställa fler. Hur ska det gå till?

Jag tycker att det ligger mycket i detta med tanke på hur äldreomsorgens resurser har minskat. Vi måste också ta ett nationellt ansvar för att det finns ekonomi och pengar för att man ska kunna leva upp till det vi ville när vi fattade besluten.

Från Vänsterpartiets sida har vi öronmärkt pengar för detta. Vi har 2 miljarder i nuvarande budget, och vi lägger till ytterligare en miljard och sedan ytterligare en. Jag tror att det är dags att vända utvecklingen i äldreomsorgen genom att se till att öronmärka pengar.

Många bor hemma i dag och har hemtjänst även om de har stora vård- och omsorgsbehov. Då krävs det en väl fungerande hemtjänst. Jag upplever att personalen gör så gott de kan efter sina förutsättningar. De gör ofta lite till, och ibland mycket till, skulle jag vilja säga. I förra veckan gick jag med en hemtjänstgrupp en dag och kunde se detta med egna ögon. Det är ofta stressiga scheman. Ofta har man inte tid inlagd för gångtider och för det alltmer administrativa jobbet som social dokumentation och annat som man är ålagd att göra. Den tiden får personalen ta från de äldres biståndsbedömda tid. Man har alltså försökt rationalisera kostnaden genom att lägga väldigt lite tid på det som man kallar kringtid och som inte är hos den äldre.

Ofta är det så att om man har det tufft med ekonomin får biståndsbedömarna ett tryck på sig att sänka kostnaderna. Budgeten blir viktigare än att jobba med socialtjänstlagen. Allt detta ger en hemtjänst som inte fungerar med den kvalitet och personkontinuitet som den borde göra. Vi har tagit upp i vår äldreomsorgsmotion att det inte räcker att kvalitets-säkra äldreomsorgen på äldreboenden. Man måste också göra det i hemtjänsten och där många människor bor som har stora vård- och omsorgsbehov. Detta föreslår vi.

Vi kan också konstatera att bara 25 procent av hemtjänstens personal är utbildad. Det gör att en kompetenssatsning är viktig, och den kopplar vi också till utbildningsvikariat.

En oroande utveckling är att den privata hemtjänsten har dubbelt så många timanställda som de kommunala utförarna och 12 procent större andel utbildad personal. Det talar för en risk för en återgång till en äldreomsorg där man inte längre kan leva på sitt jobb och en äldreomsorg med en personal som inte har möjligheten att jobba med samma höga kvalitet.

Herr talman! I söndags nåddes vi av nyheten att Moderata samlingspartiet inte längre ska göra det som står i den borgerliga budgeten. Där står det att senast 2014 bör alla kommuner i landet besluta om valfrihet för den enskilde enligt LOV. Annars bör tvingande lagstiftning övervägas.

Vi kunde läsa på DN Debatt och följa på nyhetsprogrammen att Moderata samlingspartiet inte längre vill ha någon tvångsprivatisering, i alla fall inte före valet. Om man nu är mer strategisk än de andra borgerliga partierna vet jag inte, men jag tycker att det är bra att kommunerna här får en möjlighet att fortsätta utveckla äldreomsorgen om man inte vill ha privatiserad äldreomsorg.

Jag vill avsluta med att säga att med den privatiseringspolitik som regeringen har fört är det inte non-profit-organisationerna som växer, utan det är de stora riskkapitalbolagen som har växt. Jag har väldigt svårt att se varför vi ska släppa i väg våra gemensamma skattepengar, vår gemensamma välfärd och offentliga sektor och den demokratiska styrning och insyn som vi har över den verksamheten till stora privata företag som inte bara ger vinst utan också kommer att få en stor makt och mycket muskler.

Vi kan redan nu se att när LO i debatten har tagit ställning mot vinster i välfärden mobiliserar det privata näringslivet och vårdföretagarna för att slå vakt om en marknad där de kan tjäna mycket pengar.

Nej, äldre människor är ingen handelsvara. Äldre människor är medborgare med rättigheter. De är inte kunder. Och som sades här så bra förut ska alla ha en äldreomsorg efter behov. Om du har svårt att välja och inte kan köpa RUT-tjänster utan helt enkelt tar den äldreomsorg som finns närmast dig ska du veta att den är lika bra som om du hade kommit till ett annat äldreboende eller fått en annan hemtjänst.

Det är oerhört viktigt att vi ser till att äldreomsorgen styrs efter behov och att personalen har bra och rimliga arbetsvillkor, för utan det kan vi inte få en bra äldreomsorg. Nu ser vi i stället ut att gå mot en utveckling med fler timanställningar och fler osäkra anställningar. Då blir det svårare att rekrytera bra personal, vilket är förutsättningen för en bra äldreomsorg.

Anf. 188 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationerna.

Det vi debatterar i dag är alla de motionsyrkanden som har kommit in under både 2011 och 2012 som rör äldrefrågor. Det är ett angeläget område där det har inkommit inte mindre än 76 olika motionsyrkanden. I utskottsbetänkandet framgår att merparten av yrkandena berör områden

där alliansregeringen redan har tagit eller kommer att ta initiativ. Det, herr talman, är resultatet av en regering som tar äldrefrågorna på stort allvar.

Den som följer mediernas rapportering om den svenska äldreomsorgen kan lätt få intrycket att läget är bekymmersamt, och så kan det säkert vara på sina håll. Men den sammantagna bilden är en annan.

Genom de brukarundersökningar som numera görs vet vi att de allra flesta äldre är väldigt nöjda med det stöd som de får inom hemtjänsten eller på de särskilda boendena. Det är inte en slump utan resultatet av en medveten satsning från alliansregeringens sida.

Redan i den första budgeten, 2007, ökades anslaget till äldreomsorgen, stimulansmedlen, från 1,5 miljarder till 2 miljarder kronor. Det kan tyckas vara små belopp med tanke på att äldreomsorgen i Sverige kostar ca 100 miljarder. Men för att få en bättre bild av statens prioriteringar av kommunernas och landstingens insatser på välfärdsområdet måste man därtill lägga den kraftiga ökning som skett av det generella statsbidraget till kommunsektorn.

Även om läget är gott finns det icke desto mindre områden med problem inom den svenska äldreomsorgen. Ett tydligt sådant är och har varit de mest sjuka äldre. Här finns det tydliga brister. Det är tyvärr inte ovanligt att de äldre får tillbringa sina sista veckor i livet åkandes ambulans, väntandes på en akutmottagnings brits eller på en överbelagd avdelning på ett akutsjukhus.

De uppenbara bristerna i vården och omsorgen av de mest sjuka äldre har lett till att den största satsning som alliansregeringen har valt att göra på äldreområdet är riktad just till den gruppen. 4,3 miljarder kronor under mandatperioden är riktade på att nå förbättringar just på det området.

De medel som har avsatts går till prestationsbaserade ersättningar, som ett erbjudande till kommuner och landsting för att förstärka arbetet med att gemensamt ta ansvar för de mest sjuka äldre. Det styr också rätt eftersom skillnaderna i landet tyvärr är stora, alldeles för stora. En ögonblicksbild ur verkligheten är att medan i vissa kommuner 80 procent av de äldre får bedömning av smärta och vid behov behandling under livets sista vecka är det många kommuner där de döende över huvud taget inte får en adekvat smärtbehandling. En annan ögonblicksbild är att i en kommun kan upp till en tredjedel av de äldre på ett äldreboende stå på för äldre helt olämpliga läkemedel medan det i andra kommuner är en tiondel så många.

Det är därför, herr talman, glädjande att redan kunna se resultatet av regeringens satsning. Tydligast är resultatet vad gäller hur många äldre som är ordinerade för äldre olämpliga läkemedel. Där kan vi se att betydligt färre äldre i dag står på dessa läkemedel.

Jag är helt övertygad om att den här typen av riktade satsningar från statsmakternas sida kommer att ge än större effekt till gagn för de mest sjuka äldre.

Det andra mycket viktiga reformområdet inom äldreomsorgen handlar om att vi äntligen ska myndigförklara de äldre och deras anhöriga. Ingen kan förklara för mig varför livet ska behöva ändras från en dag till en annan, när den som är 75 år månaden innan har fått besluta allt om sitt liv men när stroken kommer förvandlas till en vårdtagare och fråntas rätten att själv bestämma.

Ingen äldre med behov av samhällets stöd ska behöva utstå detta. Alla kommuner måste bli skyldiga att ge makten till de äldre genom att införa lagen om valfrihetssystem i äldreomsorgen. Det är en i grunden ideologisk fråga som av vänsterpartierna med sitt uppifrånperspektiv beskrivs som att kommunerna tvingas att privatisera äldreomsorgen, men som i min värld handlar om att ge värdighet och självbestämmande till de äldre och deras anhöriga.

Den gamles rätt att bestämma över sitt liv är för mig och Centerpartiet långt viktigare än kommunpolitikernas rätt att bestämma över sin äldreomsorgsförvaltning.

Herr talman! Vi har en skyldighet mot våra äldre. Det är att aldrig förtröttnas i arbetet för att förbättra vården och omsorgen av dem som har byggt vårt land. Viktiga steg har tagits, men det är mycket som återstår.
(Applåder)

Anf. 189 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Anders W Jonsson var väldigt tydlig med vad Centerpartiet står när det gäller att det ska kunna bli en tvångslagstiftning före valet. Det innebär, såvitt jag förstår, att allianspartierna inte är överens. Det är väldigt intressant.

Sverige har gått mycket längre än många andra länder. Vi är ett av de länder som har mest avreglerade möjligheter för vinstsyftande företag att etablera sig. Vi har dessutom en väldigt konstig statistik. Man slår ihop non-profit- och vinstsyftande företag i en statistik, och de offentliga finns i en annan. Det finns ingen oberoende statistik över hur det ser ut med anställningsformer, sysselsättningsgrader, heltider, deltider och utbildningsnivå inom all äldreomsorg i Sverige. Vad jag vet går det inte att få fram någonstans för de privata vinstsyftande företagen, och det borde vara en intressant uppgift.

Är det inte vettigare att slå ihop det offentliga och non-profit och se de vinstsyftande för sig när man jämför? Vi kan ju se att det är de vinstsyftande som växer, inte non-profit. Är det inte viktigt att vi får en statistik så att vi kan se hur det ser ut?

När det gäller valfriheten vill jag fråga Anders W Jonsson: Är inte den riktiga valfriheten att det finns tillräckligt med välutbildad personal i hemtjänsten och på äldreboendena? Det är väl inte utföraren som är det viktiga om det är för lite personal och jag inte kan bestämma när jag vill gå upp, när jag vill lägga mig och när jag vill gå ut. Och har hemtjänsten inte personal kan man inte ge tillräcklig tid och personkontinuitet utan får stressa mellan de äldre. Valfrihet är att jag kan påverka vilken person jag får och när jag får hjälp. Det är inte vilket företag jag får, om jag inte kan påverka insatserna.

Anf. 190 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag och Centerpartiet står helt bakom alliansregeringens politik i denna fråga. Det framgår tydligt i utskottsbetänkandet. Jag är den förste att beklaga att vissa moderater skriver en artikel som blir hylad av Eva Olofsson och andra vänsterpartister.

Kan Eva Olofsson förklara logiken i att alla elever i Sverige, oavsett vilken kommun de bor i, har rätt att välja skola? Vidare har alla människor med omfattande funktionsnedsättningar som har rätt till assistans rätt att välja assistans helt oberoende av vilken kommun de bor i. Vi har också rätt att välja förskola och primärvård. Varför ska då just de äldre inte ha den självklara rätten att bestämma över sina liv?

Jag delar Eva Olofssons uppfattning: Att ha makt över sitt liv handlar inte bara om att kunna välja utförare utan självklart också om att kunna påverka innehållet.

Men att ha makten att kunna bestämma vem som kommer hem till en och hjälper en med de allra intimaste sysslorna den dagen man är gammal och behöver hjälp är något som jag och Centerpartiet är beredda att slåss för.

Jag kan instämma i Eva Olofssons synpunkter gällande statistik och möjligheter att ha jämförelser i äldreomsorgen. Där har vi gjort en enorm positionsförflyttning jämfört med 2006. Vi har i dag regelbundna kvalitetsmätningar, och vi har brukarundersökningar som är nedbrytbara på kommunnivå.

Det jag också vill ha är brukarundersökningar som är nedbrytbara på enhetsnivå så att man kan följa upp verksamheten. Här pågår ett arbete genom en frivillig överenskommelse med vårdgivarna på detta område. Den hoppas jag mycket på.

Anf. 191 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Varför har vi inte en utförarfristående statistik? Jag hörde det från en central person på en myndighet som ligger under oss, och jag håller helt med den personen.

Vi har föreslagit det i Vänsterpartiet. Kan ni inte ta till er det så att vi kan se hur det ser ut med timanställningar och utbildad personal överallt och jämföra?

”Vissa moderater”, säger Anders W Jonsson. Det var Moderaternas gruppleadare i riksdagen, Anna Kinberg Batra, och en minister i regeringen, Peter Norman, som skrev debattartikeln. Det är inte vilka moderater som helst, och det är väl det som är störande för Anders W Jonsson.

Jag tolkade det som att Moderaterna hade bestämt sig och satt ned foten när det gällde vad man skulle göra inför valet. Man vill givetvis vinna valet och inser att man kan förlora valet på denna fråga.

När det gäller att välja vill vi inte ha vinstintressen i vare sig skolan, sjukvården eller äldreomsorgen, för det leder fel. Det leder till en ojämlik skola. Vi vet att ett av skälen till att det ser så olika ut och till att skillnaden mellan de elever som klarar sig bra och de andra ökar är att eleverna blir uppdelade. De går inte längre i samma skolor och klasser.

Jag vill inte heller ha en äldreomsorg där vi har en basnivå som de som har det dåligt ställt får klara sig med, medan andra toppar upp med RUT och trygghetsboenden. Jag vill ha en äldreomsorg som är bra för alla. När det gäller att välja äldreboende är det intressanta hur det ser ut där och inte vem som är utförare. Det intressanta är vilken person som hjälper mig, inte om det är ett riskkapitalbolag eller inte. Det intressanta är väl att det finns tillräckligt mycket tid att hjälpa mig och att jag kan påverka den hjälp jag får.

Självklart ska man kunna byta hemtjänstgrupp om man vill det. Valfriheten innebär inte att man måste ha vinstsyftande företag. Non profit-företag kan också finnas i den äldreomsorg jag vill ha.

Prot. 2012/13:73
6 mars

Äldrefrågor

Anf. 192 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Vänsterpartiets och Eva Olofssons hållning i dessa frågor. Vänsterpartiet är konsekvent emot vinstgivande företag inom hela välfärdssektorn. För Vänsterpartiet är det viktigare att det inte ska finnas sådana företag än att individen ska ha rätt att välja.

Om det i en kommun är så att de äldre huvudsakligen väljer den kommunala äldreomsorgen för att den är bättre har jag inga som helst problem med det. Men om de som i exempelvis Bodens kommun till 40 procent väljer något av de sju småföretag som erbjuder hemtjänst vill Eva Olofsson stoppa det eftersom något av dessa småföretag ju kan generera vinst.

För mig är principen att den äldre ska ha rätt att bestämma själv viktigare än för Eva Olofsson. För henne tycks den viktigaste principen vara att det på denna marknad över huvud taget inte får finnas något enda företag som genererar en enda kronas vinst. Hon vill hellre ha en kommunal hemtjänst som går back än ett litet företag som erbjuder hög kvalitet på hemtjänst och råkar göra en kronas vinst.

Detta är i grunden en ideologisk fråga. Jag har som sagt stor respekt för Vänsterpartiets hållning i detta, för den är klar och tydlig. Man tar ställning mot vinster, men man tar därmed också ställning mot de äldres rätt att bestämma.

Anf. 193 MARGARETA B KJELLIN (M):

Herr talman! Catharina Bråkenhielms anförande gjorde mig lite betänksam. Jag funderar över vilken verklighet hon har levt i de senaste 20–30 åren. När jag började jobba som sjuksköterska hade vi en äldreomsorg med duschdagar, avföringsdagar, kontrakturer, trycksår, urinvägsinfektioner och katetrar. Att då påstå att vi i dag har en äldreomsorg som försämrats gör mig upprörd. Vi måste värdera vår fina äldreomsorg, för vi har kanske en av världens bästa äldreomsorgsinsatser. Visst kan det alltid bli bättre och vi kan alltid göra mer, men att säga att vi backar i äldreomsorgen är att ta i.

Jag vill ta min utgångspunkt i regeringens mål för äldrepolitiken. Dessa mål innebär att de äldre ska kunna leva ett aktivt liv. De ska kunna påverka sin vardag. De ska kunna åldras i trygghet och ha ett bibehållet oberoende. De ska också bemötas med respekt och ha god tillgång till vård och omsorg.

Allt detta, denna lagstiftning, ska kommuner och landsting omvandla till faktiska och konkreta mål med aktiviteter som ger självständighet, trygghet och oberoende. Att alla äldre ska bemötas med respekt kan tyckas vara en självklarhet, men tyvärr har det inte alltid varit så. Därför har regeringen lagstiftat om en nationell värdegrund där det tydligt står att alla ska känna välbefinnande och kunna leva ett värdigt liv. Detta är otroligt viktiga utgångspunkter.

Herr talman! Vid varje verksamhetsbesök, vid varje möte med äldre människor och vid varje möte med stora personalgrupper inom äldreomsorgen känner jag mig stolt och trygg med denna målsättning, för den känns så viktig och rätt. För att kunna uppfylla dessa mål måste kommunerna ta hänsyn till de äldres önskemål och de verkliga behoven av både vård och omsorg. Det fantastiska är att regeringens mål ger den äldre rätt att bestämma över sig själv även om man har fyllt 65 och har ett vårdbehov. Man blir inte inkompetensförklarad med dessa mål. Man ska kunna leva ett aktivt liv med allt vad det innebär för varje enskild person.

Vad som är det mest grundläggande för oss moderater är faktiskt kvaliteten inom äldreomsorgen. I varje skede inom äldreomsorgen ska det vara fokus på rätt vårdinsatser med god kvalitet till varje person efter behov. Det är av största vikt att kommunen lägger fast kvalitetskriterier. De ska vara likadana för den omsorg som kommunen bedriver själv och den som kan utföras av annan vårdgivare.

Man kan titta på lagstiftningen och de motioner som kommer från Socialdemokraterna. Då kan man säga att motionerna redan är tillgodosedda. Vad som önskas har alliansregeringen redan gjort.

Möjligheten att kommunalt införa lag om ett valfrihetssystem skapar dessutom förutsättningar för att varje person ska kunna påverka sin vardag. Man ska kunna göra egna val. Både kommuner och andra vårdgivare kan i dag inrätta boenden som ger äldreomsorg på annat språk, med annan vårdinriktning, på annat sätt. Det finns motioner som blir tillgodosedda genom lagen om ett valfrihetssystem.

Den lagen ställer krav på kvalitetskriterier. Det är en viktig signal. Att sätta fokus på kvalitet säkrar välbefinnandet och ger också ett instrument för att utvärdera den vård som kommunen bedriver själv och den vård som andra bedriver. Jag skulle vilja att kvalitetskriterier utvecklas och diskuteras ännu mer. 90 procent av dem som tillfrågas om de vill välja säger faktiskt att de vill kunna välja.

Man kan också se lite olika drag i detta. Eva Olofsson brukar beskriva Göteborg som så fantastiskt. Jag besökte Kungsbacka för en vecka sedan. Det är otroligt många som inte får välja i Göteborg som flyttar till Kungsbacka, för i Kungsbacka får man välja. Det är ett stort problem.

Ibland när man diskuterar kvalitetskriterier upplever jag att man fokuserar mera på formaliteter än på vad som är faktisk kvalitet. Jag brukar tipsa mina partikamrater ute i kommunerna att man ska besöka sina äldreboenden och använda sina sinnen.

Använd näsan! Ta ett djupt andetag och känna om luften är frisk och ren eller om det är instängt och luktar illa! Använd synen och se er omkring! Hur ser de äldre ut? Har de rena kläder, är håret välkammat, är naglarna klippta? Det är viktiga frågor. Man kan också lyssna på stämningen där de sitter. Är det skrapigt och eländigt, eller är det lugnt och harmoniskt?

Allt detta är indikatorer för de förtroendevalda i kommunerna om man behöver gå vidare och göra djupare och mer grundläggande utvärderingar för att få reda på kvaliteten.

I flera motioner efterlyser man förändringar av lex Sarah. Den lagen har nyss ändrats, och nu kan man anmäla redan vid misstanke om missförhållanden. Dessutom tycker jag att det är bra att anmälningarna från

och med den 1 juni ska ske till Inspektionen för vård och omsorg. Det kommer att trygga en hel del av de oroliga andar som finns.

I flera motioner lyfter man upp behovet av anhörigstöd. Det är en viktig reform, och den har alliansregeringen gjort obligatorisk. Det stod tidigare ”bör” i socialtjänstlagen. Men det står inte hur anhörigstödet ska se ut, för det måste anpassas utifrån den enskilde.

Vad som inte får glömmas bort är att vi har inrättat ett kompetenscentrum som ska vara stöd och hjälp för kommuner och för enskilda om hur anhörigstödet kan utformas. Den verksamheten har utvärderats och fått högsta betyg.

I budgetpropositionen för 2013 är regeringen mycket tydlig med att anhörigas insatser ska vara frivilliga och inte får upplevas som ett tvång. Men om man å andra sidan vill stötta och hjälpa sina anhöriga ska vi inte stå i vägen. Vi ska försöka underlätta så mycket som möjligt för att den verksamheten ska fungera.

Ett annat område som återkommer i flera motioner är psykisk ohälsa bland äldre. Även här pågår det ett arbete som ska redovisas senare under våren.

Vi har sedan enats om ett tillkännagivande om att regeringen ska ge en samlad redovisning av vilken strategi man har valt för att motverka våld mot äldre.

Ytterligare områden som det har motionerats om är kunskap och kompetens. Det känns bra att regeringen har satsat på både bredd och djup när det gäller Omvårdnadslyftet. Dessutom satsar man på en nationell ledarskapsutbildning för chefer inom äldreomsorgen.

Utbildningsnivån ser väldigt olika ut på olika ställen. I min hemkommun Hudiksvall säger man, när man håller på att lasas in som utbildad: Nu är det dags att gå utbildning för att få en fast tjänst.

Med de här motiveringarna yrkar jag avslag på samtliga motioner.

Jag vill poängtera att det är viktigt att komma ihåg att vi i Sverige har ett kommunalt självstyre. Om något inte fungerar ute i kommunerna ropar Socialdemokraterna och de andra oppositionspartierna ofta på en nationell lagstiftning, detta trots att Socialdemokraterna faktiskt har majoritet och styr i många kommuner.

Det är viktigt för den svenska demokratin att skilja på var besluten tas. Närhetsprincipen rör inte endast den politiska organisationen, utan den gäller i högsta grad enskilda människor. För oss moderater är det därför viktigt att var och en får möjlighet att besluta själv över varje sak som påverkar ens vardag.

(Applåder)

Anf. 194 CATHARINA BRÅKENHJELM (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att ta upp lite grann av det Margareta B Kjellin sade i sitt anförande. Det handlar bland annat om anhörigstöd och stöd till de anhöriga.

Det jag sade i mitt anförande handlar egentligen om bristen på hjälp och stöd där anhöriga får gå in, där hemtjänsten dras ned och där det inte räcker till med hemtjänstens insatser, där man som anhörig känner sig tvingad att hela tiden finnas där för att det hela ska fungera. Det var inte stödet till de anhöriga som jag tog upp i mitt anförande.

Vi kan säkert vara överens om alla fina ord, hur viktiga våra äldre är, att de är de viktigaste som finns och ska få alla resurser och ha alla möjligheter. Men så ser det inte riktigt ut i verkligheten. I dagens kommuner river man sitt hår för att få budgeten att gå ihop. Men drar ned på väldigt mycket. Man säger upp personal, pusslar och har sig. Allt som inte är lagstadgat lägger man i princip ned.

I min moderatledda kommun har man nu höjt skatten kraftfullt. Här i riksdagen sänker man skatten, vilket gynnar många rika. Ute i kommunerna höjer man skatten, vilket drabbar alla, även de med mycket låga inkomster. Det är jättedålig politik. Det är inget som man kan stå efter.

Sedan tog Margareta B Kjellin upp om det luktar illa och vill ha en fördjupad analys. Men vårt tips är väl att det behöver städas i stället.

Det man i dagarna har läst i tidningarna och det vänsterpartisten Eva Olofsson också tog upp – att vissa moderater, som centerpartisten sade, alltså Peter Norman och Anna Kinberg Batra, har en arbetsgrupp där man kritiserar partiets egen politik som man har fört från 2006 – ska jag ta upp i min nästa replik.

Anf. 195 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! När det gäller anhörigstödet och att hemtjänsten dras ned: Det är inte så – det visar ganska mycket av forskningen, när man diskuterar med Anhörigcentrum. Det mesta av anhörigstödet handlar om att man själv väljer och själv vill vara stödet för sina anhöriga.

Sedan finns det en grupp människor som saknar kunskaper och inte är medvetna om vilka insatser som kommunen gör. Antalet hemtjänststimmar har ju inte minskat, utan de ökar. Det som i viss mån har minskat började redan 2002, när man började lägga ned äldreboenden, men det är något annat.

Catharina Bråkenhielm! Om det är ostädat luktar det faktiskt inte illa. Däremot om man har urinvägsinfektion, trycksår med mera luktar det unket och instängt. Det finns faktiskt vissa bakterier som ger en alldeles speciell lukt. Man känner den direkt när man kommer in. Det är ingen städning i världen som hjälper då. Det enda som hjälper är rätt vårdinsatser med rätt kvalitet och på rätt sätt.

Anf. 196 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Den grupp som Anna Kinberg Batra ingår i säger, när man kritiserar sin egen politik, att tillgängligheten är ojämnt fördelad och att det är långt ifrån säkert att den som har störst behov av välfärden är den som har störst tillgång till den.

Detta känner vi faktiskt igen eftersom det är ett klassiskt socialdemokratiskt påstående, och det är ett stort problem i samhället.

I samma dokument sägs det att en förbättrad välfärd är viktigare än hur och av vem vården utförs. Där föreslås också att valfrihetslagen, LOV, inte ska bli obligatoriskt tvingande.

Då har jag några frågor till Margareta B Kjellin. Är det en spricka i Moderaterna, har man enats, eller är det någonting som man har hittat på? Det är trots allt ett statsråd och gruppledaren som har sagt detta.

Dagens LOV som vi har debatterat mycket i denna kammare har Moderaterna lovprisat och prioriterat. De har kunnat slå sig för bröstet för att det är så många färgglada och glättiga broschyrer från företag till våra äldre. Man drunknar i dem. I Stockholm är det 234 företag som man har att välja mellan. Det talas dock ingenting om innehållet.

Jag tycker att det är mycket intressant att man har svängt i frågan. Då är det kommunala självstyret inte viktigt längre. I ditt anförande, Margareta B Kjellin, var det otroligt viktigt.

För övrigt kan jag se att förslagen från Moderaternas arbetsgrupp i de flesta delar är helt identiska med socialdemokratisk politik. Kan du utveckla det lite grann, Margareta B Kjellin?

Anf. 197 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! När det gäller denna arbetsgrupp – om man nu ska föregå det fortsatta arbetet i den – säger man faktiskt att om människor på sikt inte kan få sin egen makt säkrad måste man lagstifta om den. Det finns alltså inte några motsättningar i den delen.

Det som är så fantastiskt i LOV och som jag inte har upplevt att Socialdemokraterna ens förstår är att man tvingas ta fram kvalitetskriterier. Varje kommun behöver det. Det har varit alldeles för mycket av att man säger att man nog har en bra äldreomsorg eftersom man inte har en aning om vilka kvalitetskriterier man har. Man har ingenting att utvärdera den mot. Om man inte har det för annan driven verksamhet har man det inte heller för den egna.

Förutom att man har dessa kvalitetskriterier tvingas man också ta fram uppgifter om vad det kostar per timme. Man får en kostnadskontroll. Det innebär att det blir mycket mer pengar över till de äldre.

Jag har sett exempel i kommuner där man har tittat på detta och ska ta fram LOV och där det är bara 35 procent av hemtjänstens personal som går åt till vård och omsorg. Resten är övrig tid som bara flyter i väg.

Tänk vad fantastiskt att man får kvalitetskriterier, att man får kostnadskontroll och att den enskilde själv får bestämma över sin vardag. Det kan aldrig vara fel. Egentligen tycker jag inte att man skulle behöva lagstifta. Jag tycker att varenda kommunpolitiker skulle vilja sätta den äldre i centrum och säga vad som är viktigt och vad man ska göra för att uppfylla regeringens mål för att den äldre ska kunna känna välbefinnande och få bestämma över sin vardag. Jag kan inte förstå att det ska vara så svårt.

Eva Olofsson talade också om att toppa med RUT-tjänster. Vad har man toppat med annars? Det har varit barn eller städning och annat som man köpt för dyra pengar. Det har alltid funnits behov av sådant, och det kommer det att göra i framtiden oavsett vilken lagstiftning vi har.

Anf. 198 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag rekommenderar läsning av Socialstyrelsens lägesrapport där man talar om vilka som använder RUT-tjänster. De används i mycket högre grad i Stockholms kranskommuner av de äldre som tjänar rätt mycket pengar än av de lågavlönade och dem som bor på andra ställen. Det är egentligen en klassfråga. Man skattesubventionerar för människor som har tillräckligt mycket pengar för att köpa RUT-tjänster. De

som inte har råd med det får använda en äldreomsorg som har för lite resurser. Man kunde ha lagt dessa pengar i äldreomsorgen i stället.

Jag läste denna artikel med intresse. I punkt fyra talas det om att ta till vara medarbetarna. Där kan man läsa följande:

Många inom välfärden trivs bra med sina arbeten och sina arbetsplatser. Samtidigt upplever många brister i arbetsmiljön, lägre status och oro för bristande löneutveckling samt att möjligheterna att utvecklas och påverka är begränsade. För att möta detta bör alla anställda få tillgång till vidareutbildningsmöjligheter, löneutveckling samt närvarande chefer.

På samma sätt är arbetet för att minska den ofrivilliga deltiden centralt för att göra välfärdsyrkena mer attraktiva. Vi stöder också det arbete som pågår kring att öka personalens meddelarfrihet.

Detta kunde lika bra ha stått i Socialdemokraternas eller Vänsterpartiets äldreemotion.

Det pågår ett arbete i många kommuner. I min hemkommun har man ett avtal om fasta tjänster och rätt till heltid. Det är lite tufft att driva igenom det för att folk som redan har heltid och fasta jobb ska bli lite mer flexibla och rörliga när man jobbar med optimerad bemanning.

Samtidigt ser vi att timanställningarna är dubbelt så många hos de privata utförarna. Det är sämre utbildad personal. Vi ser också att det finns en mängd småföretag i Stockholm som har mindre än 15 anställda och där i stort sett alla är timanställda. Kommer ni att ställa krav på de privata utförarna att ha heltidstjänster och utbildad personal?

Anf. 199 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! När det gäller utbildning, rätt till heltid eller slippa delade turer vet vi att det är en förutsättning för att vi ska få personal som vill jobba inom äldreomsorgen i framtiden.

Det är ganska tydligt att det är svårt att rekrytera personal. Vi måste göra någonting. Jag som vårdlärare har jobbat för dessa delar i många år. Jag har aldrig förstått hur det kom sig att de delade turerna som försvann i början av 80-talet helt plötsligt dök upp i slutet av 90-talet. Jag har aldrig förstått att de fackliga företrädarna har gått med på det. Det är faktiskt sådana förhandlingar som detta handlar om.

Jag tycker inte att vi ska lagstifta om detta. Däremot måste varje kommun inse att det är nödvändigt att göra någonting åt arbetssituationen.

Trots det som Eva Olofsson sade kan man uppleva att många tycker att man har större möjligheter att påverka sin arbetssituation när man har alternativa arbetsgivare. Man har möjlighet att välja mellan fler arbetsgivare.

Vi kan ute i Kommunsverige se att det finns många timanställda. Det är otroligt mycket pengar som läggs på timanställda. Egentligen är det nog inte så stor skillnad.

Dessa små företag är inte några riskkapitalbolag, utan det är undersköterskor och sjuksköterskor som har kunnat starta egna företag. De kan driva en vård och omsorg och jobba i en arbetsmiljö där de känner att de kan ge god kvalitet och där det är uppmuntrande att jobba och där de trivs. Det är på det sättet att om man inte får bra arbetsförhållanden är man inte kvar på arbetsplatsen.

Anf. 200 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! När LOV infördes fick man rådet i kommunerna, och får kanske fortfarande, att inte ställa så många kvalitetskrav eftersom man då bara skulle få de stora företagen och inte de små. Det kanske inte är bra vare sig för de äldre eller för dem som ska jobba. Det kanske är roligt för sjuksköterskan eller någon annan att starta ett företag. Ofta utför dessa företag RUT-tjänster och äldreomsorg. Men hur roligt är det att få gå på timmar och inte veta om man ska kunna leva på sin lön? Men man gör det för att det är svårt att få jobb i dag. Det vet vi. Den dag man kan få andra jobb söker man en fast tjänst med en lön som går att leva på.

Den fråga som jag ställde till Margareta B Kjellin gällde att om nu till exempel Stockholms stad ska ha heltidstjänster och 65 procent privata utförare räcker det inte att kommunala utförare har heltidstjänster, utan då kommer majoriteten ändå att få gå på deltid. Hur kommer ni att driva detta för att de privata utförarna ska ha heltidstjänster och för att man helt enkelt ska minska timanställningarna? Det är precis lika viktigt som att jobba för heltid. Människor ska kunna leva på sin lön.

Man kallar detta för en jämställdhetsreform när allt fler kvinnor, som är de som går hem till de äldre, inte kan leva på sin lön utan får gå på timanställningar. Att detta dessutom är en reform som driver fram en utveckling som innebär att detta ökar kan väl ändå inte vara en jämställdhetsreform?

Anf. 201 MARGARETA B KJELLIN (M) replik:

Herr talman! För en liten stund sedan höll Eva Olofsson sitt anförande där hon pratade som dem som var hemmafruar och som började jobba inom hemtjänst. Jag undrar hur mycket utbildning och hur många heltidstjänster som fanns då. Vi har haft en utveckling där det i dag finns möjlighet för en undersköterska att livnära sig på en lön. Det jobbskatteavdrag som införts ger en hel månadslön extra per år för en sjuksköterska och en undersköterska som jobbar inom äldreomsorgen. Det tror jag är oerhört värdefullt.

Sedan kan jag tycka att det är olyckligt om man jobbar på timmar och jobbar mindre än heltid och har svårigheter att försörja sig på sin lön. Då måste man såklart sträva efter mer. Men det är i så fall lika illa inom den kommunala verksamheten, det är ingen skillnad.

Anf. 202 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Vi talar om äldre och vi talar om äldrefrågor. Jag har nog sagt det förut i kammaren att jag vill kalla äldre för åsrika människor i stället, för att visa vilken resurs de är i samhället. De är en resurs vi måste ta bättre vara på. Det här är individer som måste få välja hur de vill leva ända till livets sista dag. Det ska finnas olika alternativ att välja emellan. Det har av tidigare talare här, Anders W Jonsson och Margareta B Kjellin, gjorts väldigt tydligt vad regeringen vill i den här frågan.

Catharina Bråkenhielm gjorde en liten tillbakablick, och det tänker jag också göra. Det har hänt väldigt mycket. Låt oss se på hur det var i mitten av 50-talet. Jo, de som var fria företagare kunde fortsätta att arbeta så länge någon frågade efter deras tjänster. Men alla andra skulle gå i pension. De behövdes inte längre, och man ansåg inte heller att de kla-

rade arbetsuppgifter i industrin eller i offentlig sektor. Det var tack och adjö.

Nu är det ett omtänk. Nu ser vi att det här är människor som kan vara värdefulla i samhället. Vi diskuterar höjning av pensionsåldern. Vi diskuterar vikten av fortbildning också av dem som är lite äldre, lite mer åsrika, på arbetsplatserna. I mitten av 1900-talet hade vi flerbäddsrums på långvården. Vi hade kommit ifrån fattighusen och fattigstugorna, men det var ändå väldigt knepigt för många äldre människor att finna ett bra boende. I dag avundas man oss utomlands. När jag berättar att människor i Sverige med långt gången demens bor i egna lägenheter undrar man: Vadå? De tror inte på oss. I deras länder bor man fortfarande i flerbäddsrums eller, satta på undantag, i sina familjer som har svårt att sörja för dem. Hos oss har boendet utvecklats väl och kan utvecklas mer.

Det som vi måste bli bättre på är det sociala innehållet i äldreboendena. Också där sker ett omtänk. Nu har hundarna kommit in i boendena som hjälp till sjukgymnasterna. När äldre människor sitter i ring, som de gjort tidigare, och kastar en boll till varandra är det inte så där väldigt upphetsande. Om man däremot utrustas med en boll som en hund springer efter blir det roligt att bolla. Det här är bara ett exempel.

Margareta B Kjellin var inne på motionerna och bemötte dem, så det tänker jag inte upprepa för tids vinnande. Men jag måste uttrycka min glädje över tillkännagivandet om att regeringen ska återkomma inom det här året med en strategi för vad vi ska göra mot våld och övergrepp mot äldre.

Den här resan är bra att dra sig till minnes. Det krävs många som tar upp en fråga, och det krävs tålamod. Det här började diskuteras i Sveriges riksdag i slutet av 80-talet och också i Norge. Det ledde till att Nordiska rådet tillsatte en grupp för att se om det är sant att våld och övergrepp begås mot äldre människor. Vad ska vi i så fall göra? År 1994 kom man med en rapport. Jo, det är sant, äldre utsätts för våld och övergrepp i nära relationer. Det är något som man över huvud taget inte hade uppmärksammat tidigare. Våld på gator och torg, ja, visst, men inte i nära relationer. Man pekade med hela handen vad regeringarna i de olika länderna skulle göra departement för departement och vad kommuner och landsting skulle göra. Vad hände i Sverige? I mitten av 1990-talet kom Socialstyrelsen med lite information om våld och övergrepp i hälso- och sjukvården. År 2001 tog Margareta Winberg initiativ till Nationellt råd för kvinnofrid. Där togs frågan om våld och övergrepp mot äldre kvinnor upp. När man djupdök i litteraturen blev det uppenbart att även män utsätts för våld och det i ganska stor utsträckning. Rådet kom med vad regeringen borde göra departement för departement och minister för minister. Det handlade om våld och övergrepp inte bara mot äldre utan även mot yngre och funktionsnedsatta, hbt-personer och så vidare.

Ett år efter det att den dåvarande regeringen hade fått allt detta gjordes en undersökning. Vad hade hänt? Inte ett skvatt, ingenting hade hänt. Allt låg i byråådor eller stod i bokhyllor. År 2007 ordnade socialutskottet en utfrågning och väckte frågan här. Men den väcktes också ute i samhället. I Göteborg gjordes en del. Britt-Inger Saveman, forskare, och hennes doktorander som hade forskat på detta ända sedan början av 90-talet kom fram med data som visade att det här är en allvarlig fråga som man måste ta tag i. Björn von Sydows mamma Tullia satte i gång på

Kungsholmen och väckte Carin Götblad, poliserna och länsstyrelsen. Där började det hända en del. Så tog pensionärsorganisationerna fatt i det. Det hände saker och ting även utanför vårt lands gränser, till exempel i Nederländerna som nu har en nationell handlingsplan.

Därför är jag i dag väldigt glad över att vi kommer med ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med en strategi för att förebygga våld och övergrepp mot äldre människor, att hjälpa dem som har utsatts och att över huvud taget minska det här problemet. Det är en mänsklig rättighet för de äldre att kunna leva tryggt också i nära relationer.

Så bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna. Jag hoppas att både Anders Andersson och Björn von Sydow hinner hålla sina anföranden i talarstolen.

(Applåder)

Anf. 203 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Äldrepolitiken är en av de avgörande byggstenarna i vårt välfärdsbygge. Det handlar om värdighet, respekt, trygghet och tillit. Vår målsättning är att alla ska känna att vi lyfter fram äldrepolitiken som en hörnpelare för det trygga samhället. Vi är tydliga med att i detta trygghetsbygge är en gemensam solidarisk finansiering basen för vår äldrepolitik. Det har vi tydliggjort som enskilda partier i Alliansen och som gemensam regering.

Herr talman! Jag vill inledningsvis peka på ett viktigt beslut, som jag har lyft fram tidigare i debatter och som jag gärna påpekar igen, och det är beslut om propositionen *Värdigt liv i äldreomsorgen*. Denna proposition och det riksdagsbeslut som vi fattade utifrån den gav en tydligare socialtjänstlag och en tydlig färdriktning för äldrepolitiken och äldreomsorgen i framtiden. Äldre ska få leva ett värdigt liv, och de har rätt att känna välbefinnande.

Jag är övertygad om att man långsiktigt kommer att se denna proposition som en viktig del i hur man utvecklar ett synsätt där respekt och värdighet genom hela livet får vara grundläggande. Värdegrundsarbetet har fått en bred uppslutning, och regeringen har också gjort stimulansinsatser för att få fram lokala värdighetsgarantier. Det är ett arbete som kommer att pågå fram till 2014. När det gäller en del av detta viktiga värdegrundsarbete och synsättet i vården av våra äldre kan vi också se fram emot Socialstyrelsens lägesrapport som kommer under året.

Herr talman! Låt mig i detta anförande peka på några utvecklingsfrågor som ger landets pensionärer en ökad trygghet. Under den mandatperiod som vi nu är inne i har regeringen initierat ett av de absolut viktigaste arbetena. Jag har själv följt äldreomsorgen under lång tid från det att jag var socialnämndsordförande för snart 25 år och framåt.

Ett av de viktigaste områdena, vilket också utskottets ordförande pekade på, är satsningen på de mest sjuka äldre. Under årtionden har tjänstemän, beslutsfattare, enskilda pensionärer och enskilda anhöriga upplevt ett schackrande och ett bristande ansvarstagande. Det har inte byggts på att man har varit ovillig eller på att man har haft en bristande insikt, utan det beror på att man inte har hittat lösningar på hur de mest vårdbehövande ska få sina insatser. Det har snarare varit en oacceptabel situation

där dessa personer ibland har fått sämre och mindre insatser trots att de varit i behov av samhällets samlade insatser.

Den här gruppen äldre står för en stor del av de samlade kostnaderna. Stat, kommun och landsting har på olika sätt försökt att hitta den fullgoda vården men inte lyckats. Det är därför man gör den här satsningen och utser en nationell äldresamordnare, Eva Nilsson Bågenholm. Men det handlar inte bara om att utse en samordnare, utan man tillskjuter också medel i storleksordningen drygt 4 miljarder. Det visar att man vill ta ansvar, och man visar också på allvaret i frågan. Det är hoppfullt för framtiden. Det ger hopp om att vi också ska klara en av de svåraste organisatoriska och framför allt kvalitetsmässiga bristerna som äldreomsorgen har dragits med under årtionden.

Jag vill inte kasta sten och skylla på någon, men jag konstaterar att detta har varit en av de svåraste sakerna där ingen har nått fram under 20–30 års tid. Nu kan vi se den unika satsning som regeringen gör. Den tar ett par steg mot en värdighet och en möjlighet för de mest sjuka äldre att känna att de får en avgörande insats. Jag ser fram emot och har tillit till att vi också framdeles ska kunna utveckla detta och successivt få rapporter om hur satsningen på de mest sjuka äldre gör att kommuner och landsting hittar de här samverkanslösningarna. På det sättet slipper man det virrvarr av olika insatser som alltför många äldre och deras anhöriga har upplevt.

Herr talman! Lagen om valfrihetssystem, LOV, har kommit för att stanna. Det handlar om att ge äldre valfrihet och om att visa respekt för den enskilde oavsett ålder. Precis som har beskrivits i många andra delar av samhället har vi respekt för att den enskilde fattar besluten. Det är fullständigt oacceptabelt att man ska fråntas sin egen beslutsmakt bara för att man har uppnått en viss ålder.

Socialstyrelsen har redan haft till uppgift att följa upp valfrihetssystemet ur ett befolknings- och patientperspektiv, vilket vi kan se i texten i det betänkande som är framlagt här. Av den redovisning som finns återgiven i det här betänkandet framgår att LOV stärker den enskildes ställning i vård och omsorg genom att man har möjlighet att byta utförare. Det är den ena delen. Men ersättningen följer också den enskilde, och det är en del av det nya. Det är en möjlighet att visa full respekt för den enskildes beslut och ge full makt åt den enskilde oavsett ålder.

Jag tycker att vi har ett viktigt avsnitt i betänkandet förutom Socialstyrelsens analys. Det handlar om att Statskontoret har haft i uppdrag att följa LOV. En intressant notering är att brukarna, pensionärerna, är mer nöjda över tid med hemtjänsten i kommuner som tillämpar LOV än i övriga kommuner. Det är kanske ganska självklart, men det är bra att det blir sagt. Det är något som bör leda till eftertanke både här och där, inte minst med tanke på en del av den oppositionskritik som har framförts. Vi vill väl ändå ha ett samhälle där brukarna, pensionärerna, oavsett om det är i Smygehuk i Skåne eller i Boden och Kiruna i norr, får en chans att få samma kvalitetsutveckling. Varför ska någon hindras från detta? Jag hoppas att vi kan fortsätta en utveckling där hela landets pensionärer känner en trygghet.

Herr talman! Flera har berört anhörigstödet. Margareta B Kjellin lyfte fram detta. Vi har nu en tydligare lagstiftning. Den lagstiftningen säger att en anhörig inte behöver känna sig utlämnad. Vi ändrar det till att man ska få stöd. Det innebär inte att vi ska tvinga någon eller att man ska känna sig pressad, utan det innebär att vi också visar respekt för de anhöriga. Det är en modern, utvecklad äldrepolitik och ett utvecklat äldresynsätt att också de anhöriga blir respekterade på det sättet.

Barbro Westerholm använde uttrycket att det är åsrika människor. Jag tycker att det är ett fantastiskt uttryck. Det handlar om att de åsrika människorna ska få vara med och fatta beslut och känna sig respekterade.

Herr talman! Varje dag får 300 000 pensionärer runt om i vårt land insatser från hemtjänsten eller i ett särskilt boende. Vi är ett av de länder i Europa som lägger mest ekonomiska resurser på äldreomsorgen. Det är helt uppenbart för var och en som analyserar detta. Jag tycker att det är ett fantastiskt arbete som utförs av vårdens olika medarbetare.

Jag vill att vårdens medarbetare ska vara stolta. Vi bör markera att det är en rättighet att vara stolta för dem som jobbar i äldreomsorgen. Jag vill att våra äldre ska kunna känna trygghet. Det är en stolthet för den som utför det, men det är också en trygghet för den som får det.

Jag som kristdemokrat blir inte nöjd förrän vi har utvecklat och sett till att samhällets äldreomsorgsinsatser är så utformade att var och en känner att det finns lösningar på deras behov och att man kan påverka hur dessa ska se ut.

Jag har förhoppningar om att vi ska få en äldreomsorgspolitik som rymmer värme, trygghet och kvalitet.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till de skrivningar som finns i socialutskottets betänkande och bifall till förslaget i SoU12.
(Applåder)

Anf. 204 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Timmen är sen och jag ska fatta mig kort. Anders drog på som om detta med värme, trygghet och kvalitet bara var någonting som Kristdemokraterna stod för. Det känns som lite stora, allsmåttiga ord.

Alliansens stora nummer i äldrepolitiken har varit lagen om valfrihet. Det är den vi har pratat om i replikskiftena. Alla kommuner har inte beslutat om den valfriheten, men nu hotar bland annat KD kommunerna med att införa den om de inte vill ha det så. Det kommunala självstyret är helt bortblåst i den här frågan.

Det har dessutom visat sig att kostnaderna för äldreomsorgen har ökat i de kommuner som har infört lagen om valfrihet, Anders Andersson. Dessa kostnader har inte inneburit att de äldre har fått fler insatser, utan det är de administrativa kostnaderna som har ökat. Våra skattepengar har gått till administration i stället för att öka insatserna hos de äldre. Det är inte heller några småföretag som har blivit engagerade, utan pengarna har faktiskt gått till stora, multinationella företag.

Precis som vi har sagt i debatten har det framkommit att Moderaterna börjar vackla och inte tycker att man ska lagstifta om detta.

Därför undrar jag hur det lilla, lilla partiet Kristdemokraterna, som innehar departementet, ska ställa sig till detta? Kommer man att göra som moderater och vi socialdemokrater vill och skrota det, eller kommer man att stå på sig och låta Alliansen spricka på den frågan? Det tycker jag vore intressant att få veta, Anders Andersson.

Anf. 205 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Låt mig svara Catharina och säga att vi i det lilla, lilla partiet med den stora, stora värmen och känslan för trygghet och kvalitet utifrån vår storlek är beredda att använda varje minut och varje tillfälle till att lyfta fram den enskilda pensionärens rätt att få känna värme, trygghet och kvalitet och också känna att man blir respekterad.

Det du försöker undvika, Catharina Bråkenhielm, är att Statskontoret visat att pensionärer är mer nöjda med hemtjänsten i kommuner som tillämpar LOV än i övriga kommuner. Om man konstaterar att pensionärerna känner ökad tillit, upplever att de har ökat inflytande och känner att de får en kvalitet utifrån de insatser som de har behov av på ett bättre sätt i kommuner där valfriheten finns då förstår jag inte varför du vill förhindra att fler pensionärer får del av det. Varför vill du bygga någon form av Berlinmur som ska stänga inne ett antal tusen pensionärer i olika kommuner och därmed befinna sig bakom denna mur utan påverkansmöjligheter?

Jag vill öppna upp. Jag vill riva ned den sortens murar och se till att man oavsett om man bor i Smygehuk i Skåne eller i Boden och Kiruna i norr ska ha samma förutsättningar att kunna påverka och känna att man är delaktig och respekterad som medborgare, oavsett ålder.

Anf. 206 CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik:

Herr talman! Då vill jag fråga vad det är som gör att det i den kommunala äldreomsorgen saknas värme och kvalitet. Det är en stor och viktig fråga för mig eftersom man talar så varmt om de privata multinationella företagen såsom allennärådande, som de enda som skulle kunna ge de äldre värme och kvalitet.

När det gäller valfriheten handlar valfrihet om vilket företag man väljer. Det sägs inget om att man får fler timmar av det ena eller det andra, utan det handlar bara om vilket företag de äldre väljer. Oftast är de inte ens i stånd att välja.

Allt det som de privata företagen skulle kunna erbjuda skulle också den kommunala äldreomsorgen kunna erbjuda, men man har sett till att det inte är samma regelverk som gäller. Det är inte samma förutsättningar och spelregler för de kommunala som för de privata företagen, vilket vi hade kraftiga invändningar mot när lagen beslutades.

Jag har en ytterligare sak jag vill ta upp. Du, Anders Andersson, talade mycket om Eva Nilsson Bågenholm, den nationella äldresamordnaren som varit verksam ett antal år. Du sade att hon gör mycket som är bra. Kan du lyfta fram några av de effekter vi kunnat se i kommunerna utifrån hennes arbete med äldresamordningen?

Anf. 207 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! I de rapporter vi kunnat se, det som vår äldresamordnare har jobbat med, och i kontakterna med kommunerna handlar det bland

annat om läkemedelsförskrivning. Där har man haft framgångar och sett till att vi inte har felaktiga förskrivningar. Det handlar om aktivering och möjligheter att vara delaktig i olika former av samhällslivet. Det har hon också pekat på. Vi kan på en rad områden se att kommunerna har fått hjälp.

Kommunerna har ett huvudansvar, och det ska de även fortsättningsvis ha. Jag anser att vi på det här sättet har tagit steg framåt jämfört med den äldreomsorgspolitik som fanns för tio femton år sedan då Socialdemokraterna styrde.

Det andra jag vill säga är att vi talar om värme, trygghet och kvalitet i all äldreomsorg, både hemtjänst och särskilt boende, oavsett om det drivs av kommunen eller av någon annan utförare. Om det är några som är fixerade vid multinationella företag så är det en och annan socialdemokrat och vänsterpartist som antingen förläst sig eller blivit ordblinda i det avseendet att det är det enda de ser.

Gå ut och möt de pensionärer i Boden, Catharina, som har valt olika alternativa utförare till kommunen men som upplever att en socialdemokratisk ledning, påhejad av vänsterpartister, vill ta ifrån dem den makt som de äntligen har fått. Man vill ta ifrån dem trygghet och makt, och det kan vi inte acceptera. Det är därför vi säger att pensionärer i hela landet har rätt att ställa krav. Kommunen ska se till att gemensamt finansiera, men pensionären ska få vara med och fatta beslutet om vem som ska utföra olika vårdinsatser.

Vi ska aldrig tumma på det, utan det är kvalitetsmålet som ska vara basen för varje äldreomsorgsinsats. Det är utgångspunkten för mig som kristdemokrat. Det är också utgångspunkten för Alliansens äldreomsorgspolitik.

Anf. 208 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Under några år har jag väckt motioner om äldrepolitiken. Det är ingen hemlighet, herr talman, att jag samtalat mycket med min mamma Tullia, som ju var riksdagsledamot 1998–2002. I år blev det inte riktigt på det sättet, för i september fick hon en allvarlig stroke som hon dock nu har hämtat sig från ganska väl och rehabiliterats med framgång. Jag fick därför skriva årets motion själv.

När Tullia och jag talas vid är intresset för äldrefrågorna lika stort nu, ja för hela samhällspolitiken. I höstas och efter årsskiftet tog hon upp riskerna för våldutsatthet för äldre. Hon känner på sig, säger hon, hur utsatt man kan vara när man är gammal och svag. Hon erinrade sig en interpellationsdebatt med dåvarande socialminister Lars Engqvist. Jag har så klart sökt reda på den. Den är från mars 2001 och handlar om just övergrepp mot äldre.

Hon hade ett ganska brett grepp, bland annat byggt på norskt utvecklingsarbete. Hon tyckte att vi i Sverige hade halkat efter. Hon sade att hon hade varit i USA ungefär 20 år tidigare. Och nej, mamma trodde inte då att det skulle kunna finnas sådant våld i Sverige. Det sade hon. Men nu fann hon att man måste jämföra med hur vår syn på barn har ändrats under 1900-talet. Så här sade hon:

Jag vill jämföra med vad som hänt när det gäller barn. På den tiden när barn hade en låg status och man hade negativa attityder till barn och ansåg att de egentligen kunde behandlas hur som helst, ja då gjorde man det. Sedan under hela 1900-talet har ju barnen fått en helt annan position. Vi ser i dag barn som värdiga medborgare som verkligen inte får hant-ras illa. Jag menar att vi under 2000-talet måste förändra attityderna till de äldre. I dag är jag helt övertygad om att vi skulle kunna få resultat i just denna fråga, för om äldre får högre status blir det väldigt mycket svårare att behandla dem på ett många gånger nedvärderande sätt, vilket man gör i dag.

Dåvarande socialministern var ganska välvillig till hela diskussionen på det sätt som man kan vara – jag känner igen det från min tid som statsråd – när man ställs inför en fråga som man inte riktigt kan men som det ändå verkar ligga någonting i.

Att se likheten mellan barn och gamla är att se och få bort missförhållanden. Därför kan jag säga att Tullia och jag är mycket positiva till socialutskottets förslag till tillkännagivande om att regeringen under 2013 ska återkomma med en samlad redovisning av vilken strategi man valt för att motverka våld mot äldre.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1 och 8. Jag vill tacka för det stöd som visats min motion i flera andra reservationer liksom för de referenser som Barbro Westerholm nu gjorde i debatten beträffande utvecklingen av våld mot äldre och den insats som mamma Tullia har gjort både här i riksdagen och på andra sätt i äldrepolitiken, så även i detta hänseende.

I detta anförande instämde Meeri Wasberg (S), Barbro Westerholm (FP), Anders W Jonsson (C) och Anders Andersson (KD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

18 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 6 mars

2012/13:315 Friskolereformens effekter

av *Jonas Sjöstedt* (V)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 mars

2012/13:316 Den svenska ambassaden i Syrien

av *Kent Härstedt* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:320 Terrordåd mot Pakistans hazarer

av *Valter Mutt* (MP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:323 Jämställdhetsfokus i det arktiska samarbetet

av *Maria Stenberg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:337 Förföljelse av hazarer i Pakistan

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:340 Skydd mot hets för transpersoner

av *Helene Petersson* i Stockaryd (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:343 Hobby- och konstnärsfärger som innehåller kadmium

av *Helena Leander* (MP)

till miljöminister Lena Ek (C)

2012/13:344 Riktlinjer för Svenska artprojektet

av *Helena Leander* (MP)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:345 Djur som lotterivinster

av *Helena Leander* (MP)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:346 Riksdagens beslut om att avbryta höjningen av banavgifterna

av *Stina Bergström* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:347 Brister i punktlighetsstatistiken för tågtrafiken

av *Stina Bergström* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:348 Hälsokliniker skadade av ISAF i Afghanistan

av *Hans Linde* (V)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2012/13:351 Reptilskinn

av *Helena Leander* (MP)

till miljöminister Lena Ek (C)

2012/13:352 Risker vid färd genom Sinai

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 12 mars.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 6 § anf. 35 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 65 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 86 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 113 (delvis),
av talmannen därefter till och med 14 § anf. 148 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 174 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Utökning av antalet suppleanter i finansutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i finansutskottet	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning	2
5 § Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina insats (Operation Atalanta)	2
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2012/13:UFöU2	2
Anf. 1 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	2
Anf. 2 HANS WALLMARK (M)	3
Anf. 3 CARINA HÄGG (S)	5
Anf. 4 PETER RÅDBERG (MP)	8
Anf. 5 ALLAN WIDMAN (FP)	9
Anf. 6 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	10
Anf. 7 ALLAN WIDMAN (FP) replik	10
Anf. 8 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	11
Anf. 9 ALLAN WIDMAN (FP) replik	11
Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C)	11
Anf. 11 STELLAN BOJERUD (SD)	12
Anf. 12 MIKAEL OSCARSSON (KD)	13
Anf. 13 ÅSA LINDESTAM (S)	14
Anf. 14 ALLAN WIDMAN (FP)	16
(Beslut fattades under 12 §.)	16
6 § Världlandsavtal med Palestina	16
Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU9	16
Anf. 15 URBAN AHLIN (S)	16
Anf. 16 BODIL CEBALLOS (MP)	17
Anf. 17 JULIA KRONLID (SD)	19
Anf. 18 URBAN AHLIN (S) replik	21
Anf. 19 JULIA KRONLID (SD) replik	22
Anf. 20 URBAN AHLIN (S) replik	22
Anf. 21 JULIA KRONLID (SD) replik	23
Anf. 22 HANS LINDE (V)	23
Anf. 23 ULRIK NILSSON (M)	25
Anf. 24 JULIA KRONLID (SD) replik	27
Anf. 25 ULRIK NILSSON (M) replik	27
Anf. 26 JULIA KRONLID (SD) replik	28
Anf. 27 ULRIK NILSSON (M) replik	28
Anf. 28 URBAN AHLIN (S) replik	29
Anf. 29 ULRIK NILSSON (M) replik	29
Anf. 30 URBAN AHLIN (S) replik	30
Anf. 31 ULRIK NILSSON (M) replik	30
Anf. 32 HANS LINDE (V) replik	30
Anf. 33 ULRIK NILSSON (M) replik	31
Anf. 34 HANS LINDE (V) replik	31

Anf. 35	ULRIK NILSSON (M) replik	32
Anf. 36	BODIL CEBALLOS (MP) replik	32
Anf. 37	ULRIK NILSSON (M) replik	33
Anf. 38	BODIL CEBALLOS (MP) replik	33
Anf. 39	ULRIK NILSSON (M) replik	34
Anf. 40	ISMAIL KAMIL (FP)	34
Anf. 41	URBAN AHLIN (S) replik	35
Anf. 42	ISMAIL KAMIL (FP) replik	35
Anf. 43	URBAN AHLIN (S) replik	35
Anf. 44	ISMAIL KAMIL (FP) replik	36
Anf. 45	KERSTIN LUNDGREN (C)	36
Anf. 46	URBAN AHLIN (S) replik	38
Anf. 47	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	38
Anf. 48	URBAN AHLIN (S) replik	39
Anf. 49	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	39
Anf. 50	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	40
Anf. 51	HANS LINDE (V) replik	42
Anf. 52	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	42
Anf. 53	HANS LINDE (V) replik	43
Anf. 54	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	44
Anf. 55	JULIA KRONLID (SD)	44
	(Beslut fattades under 12 §.)	44
7 §	Sveriges politik för global utveckling	45
	Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU12	45
Anf. 56	KENNETH G FORSLUND (S)	45
Anf. 57	BODIL CEBALLOS (MP)	46
Anf. 58	JULIA KRONLID (SD)	50
Anf. 59	HANS LINDE (V)	53
Anf. 60	CHRISTIAN HOLM (M)	56
Anf. 61	HANS LINDE (V) replik	59
Anf. 62	CHRISTIAN HOLM (M) replik	60
Anf. 63	HANS LINDE (V) replik	60
Anf. 64	CHRISTIAN HOLM (M) replik	61
Anf. 65	ISMAIL KAMIL (FP)	61
Anf. 66	KERSTIN LUNDGREN (C)	63
Anf. 67	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	66
Anf. 68	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	69
Anf. 69	JULIA KRONLID (SD) replik	72
Anf. 70	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	73
Anf. 71	JULIA KRONLID (SD) replik	74
Anf. 72	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	74
Anf. 73	BODIL CEBALLOS (MP) replik	75
Anf. 74	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	75
Anf. 75	BODIL CEBALLOS (MP) replik	76
Anf. 76	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	77
Anf. 77	KENNETH G FORSLUND (S) replik	77
Anf. 78	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	78
Anf. 79	KENNETH G FORSLUND (S) replik	78
Anf. 80	Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M) replik	79

Anf. 81 DÉSIREE LILJEVALL (S).....	80	Prot. 2012/13:73
Anf. 82 ULRIK NILSSON (M).....	82	6 mars
Anf. 83 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M).....	83	
(Beslut fattades under 12 §.).....	84	
8 § Nordisk konvention om social trygghet	84	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU5	84	
(Beslut fattades under 12 §.).....	84	
9 § Upphovsrätt och handlingsoffentlighet.....	85	
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU11	85	
(Beslut fattades under 12 §.).....	85	
10 § Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom		
Ekonomiska och monetära unionen	85	
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU28.....	85	
Anf. 84 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	85	
Anf. 85 ULLA ANDERSSON (V).....	86	
Anf. 86 BO BERNHARDSSON (S)	89	
Anf. 87 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	93	
Anf. 88 BO BERNHARDSSON (S) replik	93	
Anf. 89 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	94	
Anf. 90 BO BERNHARDSSON (S) replik	94	
Anf. 91 PEDER WACHTMEISTER (M)	95	
Anf. 92 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	96	
Anf. 93 PEDER WACHTMEISTER (M) replik	96	
Anf. 94 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	97	
Anf. 95 PEDER WACHTMEISTER (M) replik	97	
Anf. 96 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	97	
Anf. 97 PEDER WACHTMEISTER (M) replik	98	
Anf. 98 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik	98	
Anf. 99 PEDER WACHTMEISTER (M) replik	99	
Anf. 100 GUNNAR ANDRÉN (FP)	99	
Anf. 101 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	101	
Anf. 102 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik	101	
Anf. 103 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	102	
Anf. 104 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik	102	
(forts. 13 §).....	103	
Ajournering.....	103	
Återupptagna förhandlingar	103	
Anf. 105 ANDRE VICE TALMANNEN.....	103	
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 februari.....	103	
SoU10 Riksrevisionens rapport om det statliga		
tandvårdsstödet	103	
UbU4 Förskolan	104	
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	105	
UFöU2 Svenskt deltagande i Europeiska unionens marina		
insats (Operation Atalanta).....	105	
UU9 Vårdlandsavtal med Palestina	105	
UU12 Sveriges politik för global utveckling	106	

SfU5 Nordisk konvention om social trygghet.....	108
KU11 Upphovsrätt och handlingsoffentlighet.....	108
13 § (forts. från 10 §) Fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen (forts. FiU28).....	108
Anf. 106 EMIL KÄLLSTRÖM (C).....	108
Anf. 107 ANDERS SELLSTRÖM (KD).....	111
Anf. 108 JOHNNY SKALIN (SD).....	112
Anf. 109 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	115
Anf. 110 JOHNNY SKALIN (SD) replik.....	115
Anf. 111 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	116
Anf. 112 JOHNNY SKALIN (SD) replik.....	116
Anf. 113 BILLY GUSTAFSSON (S).....	117
Anf. 114 LENA SOMMESTAD (S).....	119
Anf. 115 PER BOLUND (MP).....	120
Anf. 116 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	122
Anf. 117 PER BOLUND (MP) replik.....	122
Anf. 118 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	123
Anf. 119 PER BOLUND (MP) replik.....	123
Anf. 120 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	124
Anf. 121 PER BOLUND (MP) replik.....	125
Anf. 122 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	125
Anf. 123 PER BOLUND (MP) replik.....	125
Anf. 124 PER BOLUND (MP).....	126
(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	126
14 § Statliga företag.....	127
Näringsutskottets betänkande 2012/13:NU7.....	127
Anf. 125 JENNIE NILSSON (S).....	127
Anf. 126 JONAS ERIKSSON (MP).....	129
Anf. 127 DAVID LÅNG (SD).....	131
Anf. 128 KENT PERSSON (V).....	133
Anf. 129 MATS ODELL (KD).....	135
Anf. 130 KENT PERSSON (V) replik.....	138
Anf. 131 MATS ODELL (KD) replik.....	138
Anf. 132 KENT PERSSON (V) replik.....	138
Anf. 133 MATS ODELL (KD) replik.....	139
Anf. 134 JONAS ERIKSSON (MP) replik.....	139
Anf. 135 MATS ODELL (KD) replik.....	140
Anf. 136 JONAS ERIKSSON (MP) replik.....	140
Anf. 137 MATS ODELL (KD) replik.....	141
Anf. 138 JENNIE NILSSON (S) replik.....	141
Anf. 139 MATS ODELL (KD) replik.....	142
Anf. 140 JENNIE NILSSON (S) replik.....	142
Anf. 141 MATS ODELL (KD) replik.....	143
Anf. 142 DAVID LÅNG (SD) replik.....	144
Anf. 143 MATS ODELL (KD) replik.....	144
Anf. 144 DAVID LÅNG (SD) replik.....	145
Anf. 145 MATS ODELL (KD) replik.....	145

Anf. 146	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	146	Prot. 2012/13:73
Anf. 147	JENNIE NILSSON (S) replik	149	6 mars
Anf. 148	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	149	
Anf. 149	JENNIE NILSSON (S) replik	150	
Anf. 150	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	151	
Anf. 151	JONAS ERIKSSON (MP) replik	151	
Anf. 152	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	152	
Anf. 153	JONAS ERIKSSON (MP) replik	152	
Anf. 154	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	152	
Anf. 155	EVA FLYBORG (FP).....	152	
Anf. 156	HELENA LINDAHL (C).....	155	
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	157	
15 §	Riksrevisionens rapport om regelförenkling för företag.....	157	
	Näringsutskottets betänkande 2012/13:NU8	157	
Anf. 157	BÖRJE VESTLUND (S).....	157	
Anf. 158	REBWAR HASSAN (MP).....	160	
Anf. 159	ERIK A ERIKSSON (C).....	162	
Anf. 160	BÖRJE VESTLUND (S) replik.....	165	
Anf. 161	ERIK A ERIKSSON (C) replik.....	165	
Anf. 162	BÖRJE VESTLUND (S) replik.....	166	
Anf. 163	ERIK A ERIKSSON (C) replik.....	166	
Anf. 164	OLOF LAVESSON (M)	167	
Anf. 165	EVA FLYBORG (FP).....	169	
Anf. 166	MATS ODELL (KD)	171	
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	172	
16 §	Trafikverkets upphandling av vägar och järnvägar.....	173	
	Trafikutskottets betänkande 2012/13:TU9	173	
Anf. 167	LARS TYSKLIND (FP).....	173	
Anf. 168	HANS UNANDER (S).....	176	
Anf. 169	LARS TYSKLIND (FP) replik	177	
Anf. 170	HANS UNANDER (S) replik	177	
Anf. 171	LARS TYSKLIND (FP) replik	177	
Anf. 172	HANS UNANDER (S) replik	178	
Anf. 173	STINA BERGSTRÖM (MP)	178	
Anf. 174	LARS TYSKLIND (FP) replik	180	
Anf. 175	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	180	
Anf. 176	LARS TYSKLIND (FP) replik	181	
Anf. 177	STINA BERGSTRÖM (MP) replik	181	
Anf. 178	TONY WIKLANDER (SD).....	182	
Anf. 179	LARS TYSKLIND (FP) replik	182	
Anf. 180	TONY WIKLANDER (SD) replik.....	183	
Anf. 181	LARS TYSKLIND (FP) replik	183	
Anf. 182	TONY WIKLANDER (SD) replik.....	183	
Anf. 183	SIV HOLMA (V)	184	
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	185	
17 §	Äldrefrågor.....	185	
	Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU12	185	
Anf. 184	CATHARINA BRÅKENHJELM (S).....	185	

Anf. 185	AGNETA LUTTROPP (MP).....	188
Anf. 186	PER RAMHORN (SD)	189
Anf. 187	EVA OLOFSSON (V)	191
Anf. 188	ANDERS W JONSSON (C)	193
Anf. 189	EVA OLOFSSON (V) replik	195
Anf. 190	ANDERS W JONSSON (C) replik	195
Anf. 191	EVA OLOFSSON (V) replik	196
Anf. 192	ANDERS W JONSSON (C) replik	197
Anf. 193	MARGARETA B KJELLIN (M).....	197
Anf. 194	CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	199
Anf. 195	MARGARETA B KJELLIN (M) replik	200
Anf. 196	CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	200
Anf. 197	MARGARETA B KJELLIN (M) replik	201
Anf. 198	EVA OLOFSSON (V) replik	201
Anf. 199	MARGARETA B KJELLIN (M) replik	202
Anf. 200	EVA OLOFSSON (V) replik	203
Anf. 201	MARGARETA B KJELLIN (M) replik	203
Anf. 202	BARBRO WESTERHOLM (FP).....	203
Anf. 203	ANDERS ANDERSSON (KD)	205
Anf. 204	CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	207
Anf. 205	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	208
Anf. 206	CATHARINA BRÅKENHIELM (S) replik	208
Anf. 207	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	208
Anf. 208	BJÖRN VON SYDOW (S).....	209
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.)	210
18 §	Anmälan om interpellation	210
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	211
20 §	Kammaren åtskildes kl. 22.59.	212

Tryck: Elanders, Vällingby 2013